

הישיבה התשעים וחמש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, א' באב התשמ"ט (2 באוגוסט 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 09:09

א. הצעה לסדר

היו"ר ג' גדות:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):
הצעה לסדר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני מציע הצעה לסדר העוסקת באי-סדר המאפיין את פתיחת הישיבה הבוקר. אנחנו מבקשים לדעת, מדוע לא נפתחה הישיבה בשעה 09:00? ומדוע סדר-היום לישיבה איננו מוכן?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, כחבר הנשיאות אני יכול להפנות את תשומת לבך לעובדה, שהתבקשתי לאחר את מועד פתיחת הישיבה. מנעתי מעצמי אפילו את הקושיות האלה, שהרי אני מבין שיש סיבה מספקת לעניין. מכל מקום, אני מבטיח לך לברר זאת — עכשיו מתוך סקרנות אישית, וגם כדי להשיב לך תשובה מלאה. אני מקווה שאתה מסכים אתי שאין בכך כדי למנוע פתיחה מסודרת של ישיבת בוקר זו, המיוחדת.

קריאה:

— — —

היו"ר ג' גדות:

אלו שאלות בעלי-פה של חבר הכנסת דן תיכון ליושב-ראש הישיבה.

ב. הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה

הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל חטיפת האימאם עבד אל-כרים עובייד

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, סעיף ראשון שעל סדר-היום: הצעת סיעות חד"ש, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל חטיפת האימאם עבד אל-כרים עובייד. ינמקו חברי הכנסת מאיר וילנר, מוחמד מיעארי ועבד-אללה דראושה.

ראשון הדוברים, חבר הכנסת מאיר וילנר, בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שוב נעשה מצד הממשלה צעד המוכיח שאין לה כל מחשבה להפגת המתיחות באזור, אלא להיפך, רצון לגרום מתיחות, כפי שאסביר, ואפילו יותר מזה.

בתחילת דברי אני רוצה, כדי שלא תהיה אי-הבנה, להביע גינאי על הוצאתו להורג של הקולונל ויליאם היגנס. זה מעשה נפשע שאין לו כל הצדקה. אנו מזהירים מפני הוצאות להורג נוספות. אלו פעולות שכל העולם התרבותי יוקיע אותן, ובצדק.

את חטיפת השיח' עבד אל-כרים עובייד עשתה הממשלה כממשלה, ועל-פי החלטה רשמית של הקבינט. מה פירוש הדבר לחטוף, בשם מדינה, אישיות, תהיה אשר תהיה, מארץ אחרת? — זהו טרור מובהק, טרור ממלכתי.

מתפארים בהצלחה המבצעית, מבצע מזהיר. אבל כך עושים זאת גם אחרים. המאפיה, למשל, באיטליה, חוטפת אנשים בצורה מזהירה, בלי קורבנות.

ופה אני רוצה להגיד את מה שאמר המנוח משה שרת: אנו מדינת חוק או מדינת שוד? כנופיות טרור יכולות להגיד: אם כך

מתנהגת מדינה, ממשלה, הרי הממשלה הזאת אינה ראויה לאמון. היא ראויה להוקעה, והיא מוקעת עכשיו בעולם כולו. זוהי שיטה הנקוטה עליידי מאפיות ולא עליידי מדינה, וראי לא עליידי מדינה תרבותית.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אתה מגן על מאפיה? הלא הם חטפו. על מי אתה מגן?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אנחנו חיינו עד יוני 1982 — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת תיכון, אני יודע על מקרים, אומנם נדירים, שבהם אתה מפריע לדובר; אבל זה שאתה מפריע לחברת סיעתך — לשם מה זה?

דן תיכון (הליכוד):

היא העירה לי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

על כל פנים, לא על חשבון הזמן שלי.

עד יוני 1982 היה שקט מוחלט בגבול לבנון. המלחמה התוקפנית הזאת, המלוכלכת הזאת, שהיתה כישלון צבאי ופוליטי כאחד, סיבכה את כל המצב והביאה גם עלינו אסונות.

אנו בעד החלפת שבויים או חטופים. בפעם הראשונה אני יכול לומר בפומבי — מעולם לא אמרתי זאת לאיש — — —

דן תיכון (הליכוד):

בחייך, אל תאמר.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אולי היושבי-ראש יבקש מהאדון הזה שלא יפריע לי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מה זה "האדון הזה"? הוא חבר הכנסת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
"אדון" זו מלה מכובדת.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מפנה שוב את תשומת לבו של חבר הכנסת תיכון, אני מבקש שלא יפריע: חבר הכנסת גולדשטיין, במטותא ממך, המלה "אדון" היתה, מקדמת דנא, ביטוי פרלמנטרי בבית הזה, והיו דברים מעולם. על כן אני מבקש, אנא מכם, שמרו על הסדר ואפשרו לחבר הכנסת מאיר וילנר לסיים את דבריו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מותר להעיר הערה?

היו"ר ג' גדות:
בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה שהיה מותר לבן-גוריון — גם זה אסור היה. אני מציע שלא יביאו דוגמאות בבית הזה.

היו"ר ג' גדות:
אני מבקש לשמור על השקט. תודה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני חוזר: אנו בעד החלפת שבויים, בעד החלפת חטופים, בעד החלפת נעדרים ומציאתם. בקשר לנעדרים ממלחמת לבנון, הפעם הזאת אני מוצא לנכון לומר: גם אני אישית טיפלתי פעמים רבות בנושא עם כל גורם שרק אפשר היה לשתפו. אני בהחלט בעד שנעשה הכול — — —

אלי דיין (המערך):
אבל פה הם לא רוצים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא נכנס עכשיו לפתרונות.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת וילנר, אם תתחיל להשיב על קריאות חברי הכנסת, לא אוכל להגן עליך. אנא, התעלם מזאת, שא דברך וסיים אותם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על כן, לא על זה הוויכוח. מטרת החטיפה לא היתה החלפת חטופים או שבויים. כי אם לא כן, נשאלת השאלה, מדוע לא אמרו זאת מייד? מדוע רק לאחר שהוצא הקולונל להורג? פתאום אמרו שזאת כביכול המטרה. אני לא מאמין, זה לא נכון.

אריה אליאב (המערך):
אמרו זאת מייד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, יצחק רבין אמר זאת לאחר מכן.

אריה אליאב (המערך):
לא, לפני.

שבח וייס (המערך):
אתה לא יודע מתי הוא הוצא להורג.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היום, גם בעיתונות הישראלית כתוב וגם במאמרים ראשיים שואלים: מדוע נאמרה הסיבה לחטיפה רק לאחר שהוצא הקולונל להורג? המטרה, בעינינו, היא פוליטית מובהקת. מדוע העיתוי הזה של החטיפה, של גרימת הסערה הזאת?

המדיניות הרשמית של ממשלת ישראל מבודדת כיום בעולם כולו. קיים לחץ בין-לאומי גדול ביותר לדבר עם אש"ף, לסגת מן השטחים הכבושים, ללכת לוועידה בין-לאומית, למנוע מלחמה חדשה, ללכת לקראת שלום.

ראובן ריבלין (הליכוד):
הונגריה היא שטח כבוש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מטרת החטיפה, מבחינה זו, דומה לאחת המטרות של מלחמת לבנון: להסיח את הדעת מהכיבוש, מהדיכוי הברברי של כוחות הכיבוש, מהאינתיפאדה, והעיקר — למנוע את הטיפול הביין-לאומי, להטות את דעת הקהל הביין-לאומית מעניין השלום להתעסקות בנושא לבנון, בחטיפות. שוב הטקטיקה של להרוויח זמן.

אומרים גם שאחת המטרות היתה לרומם את הרוח הנכאה בעם, אולי גם בצה"ל. המטרה היתה גם, ללא ספק, להסיח את הדעת מהמצב הפנימי, מהאבטלה ההמונית האיומה ומבעיות חברתיות וכלכליות קשות אחרות.

הנה מתנהל ויכוח מוזר. יש בישראל מי שמבקר את החטיפה, ואומר: למה ישראל לא נוקטת את השיטות הקודמות? אופייני לזה המאמר של דן מרגלית בעיתון "הארץ" מ-31 ביולי. תחת הכותרת "לחטוף רק כשכדאי", הוא כותב: "הניסיון מלמד כי ישראל, ככל מדינה ריבונית, אינה כה יעילה בפעילות פירטית כזאת. פעמיים חטפה ישראל מטוסים בנתיבים אורחיים ונסוגה בבושת פנים, מפני שאם נקלעים לפעולות כאלה יוצרים תקדים מסוכן ומיותר". אכן, זה בעצם מתן הכשר לטור, לחטיפת מטוסים — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אולי גם פוצצנו מטוסים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— לחטיפת אנשים בארצות אחרות. ומה האלטרנטיבה, אומר הוא, שישאל כבר התנסה בה? והוא מציע: "עדיף דווקא חיסול פיסי, פעולת קומנדו שקטה שהיתה מותרת אחריה את עובייד ללא רוח חיים, מבצע שהכול היו יודעים מי לחץ על ההדק מבלי לשכוח מאחור נייר מכתבים רשמי. והלוא כבר עשינו את זה פעמים רבות, הלוא בלבנון באישון לילה נכנסו לבית ורצחו באקדחים עם משתיקי קול, או בתונים את אברג'יהאד ואחרים."

גבורה, גבורה גדולה, הרגו — אז מה? השתנה משהו מבחינה פוליטית? השתנה מצבנו לטובה? זו פרימיטיביות החלושה מהתקופה שלנו, מהעולם כולו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מי זה? אברג'יהאד הצדיק הזה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם כבר לפעול — מרגלית מציע לעשות מה שכבר עשינו כמה פעמים. "אם כבר" — אני מצטט — "סביר גם לחטוף וגם לשחק. יותר טוב — להרוג. אבל אם לחטוף, אז לשחק. למה לומר בגלוי שאנחנו עשינו את זה?"

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

פנחס גולרשטיין (הליכוד):
מי הוא אותו חבר הקבינט?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתה לא קורא עיתונים? כדאי לך.

פנחס גולרשטיין (הליכוד):
תעזור לנו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

נראה לנו, שהוגי פעולת החטיפה של השיח' עובייד חושבים במושגי "עסק הביש" של שנת 1954. כינסו לבנים הם אמרו, שאם לא תישא החטיפה פירות מידיים ולא תביא לשחרורם של שבויים ובני-ערובה, היא תניב תוצאות אחרות — תעמיק את הקרע ותלבה את הסכסוך שכין העולם המוסלמי לבין מדינות המערב ותוכיח לכל באי-עולם, כי רק מדינת ישראל לבדה היא המעו המערבי הניצב נגד הסכנה הערבית והאסלאמית.

חברי הכנסת, הפעולה היתה מחושבת, היא רצתה להשיג דבר מוזר ביותר — מדינת ישראל אינה רוצה להיות חלק מעמי המזרח התיכון, עם בין העמים הערביים, בין העמים המוסלמיים. היא רוצה להיות אך ורק חלק של העולם המערבי וכאילו משרת בעל-כורחו של האינטרסים של עולם זה.

ואולי מטרה אחרת היא הסרת הלחץ שממנו סובלת הממשלה בעניין האינתיפאדה. הרי הממשלה יודעת שבימים אלה עומדת להגיע המשלחת האמריקנית, שצריכה לקבל תשובות ברורות לגבי יומת השלום של ישראל, מה הן אותן בחירות כפי שמפרסמים וטוענים. במקום למצוא את עצמה במצב של מתן תשובות ברורות — מעדיפה הממשלה לעסוק בעניינים נסתרים, בעניינים של חטיפות, בעניינים של מודיעין, כדי לברוח מהמשימה הראשונה והעיקרית של ממשלת ישראל, של מדינת ישראל ושל הכנסת: השגת פתרון פוליטי של שלום לכביה העיקרית שאיש לא יכול לברוח ממנה, אפילו יבצע את כל התרגילים שבכולם, והיא הבעיה הפלשתינית.

רבתי חברי הכנסת, המפה הבין-לאומית משתנה לגודל עניינו מדי יום ביומו. ישראל, שנהנתה ועודנה נהנית מגיבוי אמריקני מסיבי, חוששת שאם יחדל הדחליל הקומוניסטי להפחיד ולאיים על העולם המערבי, תאבד ישראל, או ממשלת ישראל, את ייחודה ואת תפקידה כמעוז האנטי-קומוניסטי הבטוח ביותר באזורנו, ולכן היא רוצה ליצור את הדחליל השיעי, המוסלמי, הערבי כדי לשמר את תפקידה.

תראו מה היתה התוצאה. לכאורה כאים לשרת את החטופים ולשחרר אותם. חברי הכנסת, מהי הגדרת טרור? אדם נמצא כביתו, ואין זה מענייני כרגע אם הוא כוהן דת, אם הוא מפקד צבאי, אם הוא, השיח' הזה, הוא שהחריב את כל המזרח התיכון: והנה, עלי-פה החלטת ממשלה, כוח נכנס לכפר, לבית, חוטף אדם ומביא אותו כדי לשחרר חטופים.

שבח וייס (המערך):
מה עם החטופים? תגיד, בלי קשר עם זה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני רוצה להגיד, שלפחות זה שחטף הוא מגונה. אסור לחטוף. החוטף צריך לבוא על עונשו, וצריך למצוא את הדרך לשחרר את החטופים. אבל אם נוקטים אותה פעולה, מה הועילו חכמים בתקנתם? איך הם יכולים לטעון — — —

שמעון שטרית (המערך):
אבל חטפו את מי שביצע את החטיפה.

כל זאת — בשלהי המאה ה-20, כאשר העולם משתנה לגודל עניינו, כאשר עושים מאמצים עצומים בכל חלקי תבל, ומבחינה בין-לאומית — בין המעצמות, לחסל את הסכסוכים האזוריים; למשל, הטיפול האינטנסיבי בפריס בקשר לסכסוך בקמבודיה.

יש להבין זאת על רקע המדיניות הכללית של הממשלה והלכי הרוח בחוגים צבאיים ופוליטיים בישראל. אתמול הזכרתי בכנסת, ואני רוצה עכשיו להדגיש, את המאמר של גדעון סאמט בעיתון "הארץ" לפני ימים מספר, האומר: "יש סכנה של מלחמה בעתיד הגוראה לעין, ודעת הקהל בישראל איננה מודעת לזה והיא חייבת להיות מודעת שקיימת סכנת מלחמה" — גם הוא אומר — "שתהיה איומה מקודמותיה".

הרמטכ"ל דן שומרון אמר, כפי שהתפרסם בפומבי, שצריך להמשיך במדיניות של מלחמת-מנע. הדברים התפרסמו בעיתונות הישראלית. דן שומרון, הרמטכ"ל, בעד מלחמת-מנע אם נרגיש עצמנו מאוימים.

בצד השני, בצד אש"ף, יש מדיניות אחרת לגמרי. הם נטשו לגמרי את שיטת הטרור והם מושיטים יד לשלום. הם מציעים לישראל, לממשלת ישראל לנהל משא-ומתן בוועידה בין-לאומית ללא תנאים מוקדמים. שום צד לא חייב לקבל את עמדתו הצד השני לפני משא-ומתן.

אנחנו אומרים: יש לצאת לגמרי מלבנון, אז יהיה שקט כפי שהיה לפני יוני 1982. יש לחזור לשקט שלפני המלחמה, להפסיק את המעורבות הכוללת של ישראל בלבנון. בישראל, הממשלה היא המונעת שקט, היא המגבירה את המתיחות למטרות פוליטיות, כפי שהסברתי. יש לעבור לפתרון הסכסוך כולו, לפתור קודם כל את הבעיה הפלשתינית ולהגיע לשלום ישראלי-פלשתיני.

אנחנו מציעים אי-אמון לממשלה הזאת. אין לה זכות קיום. היא צריכה ללכת לפני שתביא אסונות נוספים על עם ישראל.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש פתגם עממי האומר: אם טיפש זורק אבן לחוך באר — מאה חכמים אינם מסוגלים להוציאה. הטיפש הוא ממשלת ישראל. האבן היא מעשה החטיפה של השיח' עבד אל-כרים עובייד. ואילו החכמים שמנסים היום להוציא את האבן הזאת הם כל מדינות העולם, בכלל זה ירדנים ואויבים.

כבוד היושב-ראש, לא על רציחתו של הקולונל היגנס באנו לדבר היום. מי שלא איבד צלם אדם דוחה בשאט-נפש את הוצאתו להורג של כן-ערובה. באנו לדבר על מדיניותם ההרפתקנית של ראש הממשלה, של שר הביטחון: לדבר ולהוקיע, לדבר ולגנות.

העובדה ששרים ואחרים מזדוים להסתייג ולהתנער ממעשה החטיפה של השיח' עובייד מלמדת, כנראה, שלגוד עניינו מתפתח "עסק ביש" חדש. אילו התקבל מעשה החטיפה באהדה בין-לאומית, לא היה חבר קבינט ממנה לברוח מאחזיותו. הריפך, אנחנו יודעים שבמקרה כזה — כולם היו מתפארים במעשה.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מיעארי, אני משער שבתוך שנייה תבקש את הגנתו. לי יהיה קשה להגן עליך אם אתה מפתח את הרב-שיח הזה. על כן אני מציע — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני רוצה לעשות את ההשוואה. טרור הוא דבר מגונה אם הוא נעשה על-ידי יחידים, קבוצות, או על-ידי ממשלה באופן מאורגן — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

טרור נגד טרור אינו טרור.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אוי לנו אם לא נראה את זה כך. שמה שמותר לך מותר לאחרים, ומה שאסור לאחרים אסור לך. אי אפשר לעשות איפה ואיפה. בכל אופן, מי שרוצה להחזיק בתיאוריה כזו, יכושם לו. העולם לא מקבל את התיאוריה הזאת.

חברי הכנסת, על מידת רצינותו של שר הביטחון ועל מידת אחריותו לחיי אדם תעיד העובדה המוזעזת הבאה. ביום שני הודיע השר רבין במסיבת עיתונאים, כי ישראל מוכנה לבצע חילופים. מתי הוא מסר את הודעתו? כדאי לשים לב לדיווחו של בוב, סיימון, כתב ה-CBS בישראל: "הישראלים הופתעו מהוצאתו להורג של הקולונל היגנס". השר של הרשת האמריקנית הוסיף, ואני מצטט: "אני לא מבין איך הם יכלו להיות מופתעים. הם אפילו לא לקחו את ה-dead-line להוצאתו להורג של היגנס ברצינות". שדר הרשת האמריקנית התכוון לכך, שהשר רבין מסר את הודעתו לא לפני תום מועד האולטימטום אלא אחרי הזמן הנקוב.

חברי הכנסת, העולם עוקב אחרי הדברים ונותן להם את הפירוש הנכון. האם היתה באמת כוונת ממשלת ישראל והשר רבין שהחוטפים יבצעו את זממם ויכניסו את כל האזור להמולה ולערבוביה כזו?

נקודה אחרת: נראה שהבחירה הזאת של דרך הטיפול בכביה נובעת מעולמם הרוחני של כמה אנשים, במיוחד ראש הממשלה, אשר, כפי שכתוב בכל הספרים הדנים באותה תקופה, היה מעורב אישית במעשי טרור נגד האוכלוסייה הפלשתינית בשנות ה-30 ובשנות ה-40.

נני ראשון לקידום השלום מחייב את הפסקתו המוחלטת של כל טרור, אם טרור של יחידים ואם טרור ממלכתי, שמפעילה הממשלה בשטחים הכבושים ומחוץ להם, כמו, לדוגמה, בדרום-לבנון.

ברצוני לדווח לכנסת בקצרה על מקרה שמשחלב בכל התמונה הזאת. משלחת שלום של יהודים וערבים נסעה בשבת לכפר נחלין. נמסרה הודעה לשר הביטחון שהמשלחת מבקרת שם, והיא מתקבלת על-ידי 1,000 — 2,000 איש בכפר. אווירה נהדרת. מדברים שם על שלום ועל העתיד, בנוכחות ילדים, נשים, זקנים. פתאום, ללא כל סיבה, יחידות צבא ומג"ב מתפרצות לתוך הכפר, תוך כדי ירי. הם פוצעים ארבעה מאנשי המקום ומסכנים גם את חייהם של ישראלים. אין הברל בין ישראלים לבין פלשתינים, אבל אם למישהו יש גישה, שלפיה בשטחים מותר לעשות בפלשתינים הכול, אני אומר לו שהיו שם גם ישראלים יהודים. וכל זה למה? כדי להגיד להם: לא יעזור לכם דבר, רק הכוח הוא שיכריע בעניין. אנחנו נגד מדיניות של כוח שיעשה הכול. צריך לחפש את האלטרנטיבה.

ולבסוף, כפי שפורסם בכל הפרסומים מפי כל המצהירים הרשמיים, "חייב-אללה" הוא אולי הארגון האכזרי שבעולם.

בנימין בן-אליעזר (המערך):
ואתה מגן עליי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני לא מגן עליי. אני אומר כך: היום מציעים לנהל אתו משא-ומתן להשגת מטרה מסוימת. אם רוצים באמת וברצינות להשיג מטרה, כפי שאומרים — תוכנית שלום, פתרון פוליטי — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):

לא רוצים תוכנית שלום.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

לא רוצים? אז תגידו: לא רוצים. למה אתם עושים צחוק מעצמכם ומכל העולם? תגידו: אנחנו רק רוצים לדחות את הדבר.

מיכאל בר-זהר (המערך):

עם ה"חייב-אללה" לא רוצים שלום.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני אומר: מנהלים משא-ומתן.

מיכאל בר-זהר (המערך):

בשביל להחזיר את השבויים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

בשביל להחזיר את השבויים. תנהל משא-ומתן עם אש"ף כדי להגיע לפתרון פוליטי וליישם את תוכנית השלום.

מי גינה את הפעולה הזו? דווקא הקרובים והמשפחות של החטופים עצמם. אומרים להם: אנחנו לא רוצים את הטובות שלכם, תפסיקו לערב את האנשים היקרים לנו, תחזירו את השיח' עוביד. אנחנו רוצים משא-ומתן. משא-ומתן הוא הדרך היחידה והטובה לשחרר עצורים, שבויים וחטופים, ולהגיע להסכם של שלום כדי לפתור את הבעיה הפלשתינית, עם אש"ף, כי אין דרך אחרת. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד-אלולה דראושה.

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להביע צער עמוק על רצח הקצין האמריקני היגנס ולהביע זעזוע עמוק מהאכזריות שבתלייה, ובו בזמן להביע זעזוע מכל פגיעה בחיי אדם בכל עם ובכל מקום. אני גם מגנה בכל תוקף — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

ובכל הצביעות.

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני חושב שאנשים כמוך צבועים, שהם לא מוכנים לגנות רצח של כל אדם בכל מקום אלא רק מגנים רצח של יהודים ומעוררים רצח של ערבים, ופלשתינים במיוחד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתם יושבים כאן ואחרים — — —

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה עצמך. כשאתה מגונן על רצח של בני אדם בכל מקום.

חוכרת ל"ד, ישיבה צ"ה

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הללו, גם לא שקל בצורה מעמיקה את כל המשמעויות של פעולת החטיפה ואת התגובות הצפויות בעולם ובתוך "חיזב-אללה".

אני אומר: "חיזב-אללה", ומדובר בארגון פנטי, על כל המשמעויות של המלה. אינני מגן על "חיזב-אללה". אני מגנה את החטיפה, אבל אינני מגונן על "חיזב-אללה", כי גם הוא ביצע מעשי רצח איומים שאני מגנה אותם.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה זה "גם"?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לצערי הרב, הממשלה הזאת קיימה דיון שטחי מאוד ולא מעמיק. היו הסתייגויות קלושות מן הפעולה בדרג המדיני והצבאי, כפי ששמענו באמצעי התקשורת. מדובר — ואני לא יודע את מידת הדיוק — על השר שחל, מדובר על הרמטכ"ל. אני לא יודע את מידת הדיוק, בכל אופן — זה מה שאומרים.

אבל גם הודעתך, שר הביטחון, על החלפת השבויים באה מאוחר, לאחר שכבר נתלה הקצין האמריקני היג'נס. המצב הסתכן, מעגל האלימות מתרחב, ויש סכנה שילך ויתרחב עוד יותר. כולם נקלעו למלכוד, שקשה, קשה מאוד לצאת ממנו. נוצרה בעיה, שהיא גם פסיכולוגית, מסוכנת, שמעורבים בה, מצד אחד, הממשלה בישראל, הציבור בישראל ו"חיזב-אללה" ומצד אחר — ארצות-הברית, אירן וכל גורם אחר שמעורב בכססוף הזה.

כתוצאה מהפעולה הזאת מעמדה של ישראל הולך ומתערער בעולם, אפילו בדעת הקהל האמריקנית, והנשיא האמריקני עצמו יצא כביקורת על החטיפה. הביקורת הולכת ומתרחבת. ישראל נושאת באחריות לחיי בני-העירוב והחיי השבויים, ואין העניין עניין מצומצם של חטיפת השיח' והבאתו עם שני עוזריו. הפעולה הזאת מנוגדת לחוק הבין-לאומי. לבנון המשוטעת סבלה גם בפעולה הזאת מידיה של ישראל. זאת פגיעה בריבונות של לבנון. הפעולה הזאת מגבירה את המתחות בתוך לבנון ומביאה את האזור כולו אל סף מלחמה. ואתם יודעים שאין פתרון צבאי לבעיה המדינית, גם אין פתרון צבאי לבעיית השבויים ובני-העירוב. אם היה פתרון צבאי — ארצות-הברית, שהיא חזקה הרבה יותר מישראל, היתה נוקטת אותו. אבל היא חכמה הרבה יותר מהממשלה המטופשת שיושבת בירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם היה פתרון מדיני, האם היה "חיזב-אללה" מפסיק את פעולות הטרור שלו?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה יודע שאין פתרון צבאי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אתה יודע — — —

עובדיה עלי (הליכוד):

מה אתה מתייחס אליו בכלל?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
גם כיום, עם כל הצער על אובדן חי אדם, צריך לחשוב על פתרונות מדיניים, יש צורך לשבור את מעגל האלימות. וצער ראשון: למה לא לאפשר לצלב-האדום לבקר את השיח' ושני עוזריו? למה אתם אטומים גם לעניין קטן כזה? למה אינכם מפגישים אותו עם נציגי הצלב-האדום?

חגי מירום (המערך):

אתה מוכן לגנות את ה"חיזב-אללה" מעל במת הכנסת? לא בגלל הרצח של היג'נס, אתה מוכן לגנות את ה"חיזב-אללה" כארגון טרור?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
תשמע את דברי ער הסוף ואחר כך תשאל אותי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם הוא יגנה אותך, אתה רושם אותו כמועמד להסתדרות הציונית?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני לא מועמד.

אני מגנה את הרצח ובו בזמן אני מגנה גם את החטיפה, שלא היתה לה כל הצדקה, חטיפה שנועדה להבליט את תפקיד ישראל כבעלת-ברית נאמנה לארצות-הברית במאבק בטרור ולדחוק בכך את גלגל אש"ף, שמעמיק את הדיאלוג שלו עם ארצות-הברית.

החטיפה אומנם בוצעה בלבנון נגד "חיזב-אללה", אך הכוונות היו הגדה המערבית ורצועת-עזה, האינתיפאדה, אש"ף וההנהגה הפלשתינית. המניעים האמיתיים אינם רק ה'אגה לשלום של שלושת השבויים הישראלים. קיים קשר עמוק בין חטיפת השיח' לבין הנושא הפלשתיני כולו.

ישראל, המודאגת היום מהתקרבות אש"ף לארצות-הברית בתחום המדיני והביטחוני, ניסתה בחטיפה הזאת להעלות את קרנה בעולם ולהראות שהיא המובילה במלחמה בטרור והיא בעלת-הברית החיונית היחידה לארצות-הברית ולמערב כולו כמזרח התיכון. זהו ניסיון לשקם את מעמדה, שהתערער בשנים האחרונות, במיוחד בשנתיים של האינתיפאדה, כאשר הנושא הפלשתיני מקבל אהדה הולכת ומתרחבת בעולם כולו והמדיניות הכושלת של המלחמה באינתיפאדה לא הצליחה להשיג שום הישגים. אז התחילו לחשוב בממשלה החכמה על פעולות חריגות. התחילו להשמיע איומים גלויים נגד ערפאת וההנהגה הפלשתינית, כאילו בכך פותרים בעיות. זה גם מה שניסו לעשות כאשר רצחו את אבו-ג'יהאד. התחילו לחשוב מחשבות על פעולות בלתי-שגרתיות שימשכו תשומת לב ויחזירו את ההילה שאבדה.

פעולות בלתי-שגרתיות לא יכולות לפתור בעיות. במיוחד בתקופה הזאת, כאשר חלים שינויים מרחיקים-לכת במפה הפוליטית הבין-לאומית, ברגנט הבין-לאומי, כאשר פותרים בעיות בין-לאומיות בכל רחבי העולם בדרכים פוליטיות. אבל גם באזור הזה חלו שינויים מרחיקים-לכת שאתם לא רוצים לראות אותם, שהממשלה הזאת מתעקשת שלא לראות אותם ומלעיטה את הציבור בישראל בעובדות לא נכונות ובדמגוגיות.

מיכאל איתן (הליכוד):
בוה אתה צודק.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זאת, כאשר אש"ף דוגל בצורה ברורה באופציה המדינית. אפילו לוב מתמתנת, סוריה תומכת ברעיון של ועידה בין-לאומית לשלום כמזרת התיכון ואירן אחרי חומייני — אינה אותה אירן.

יגאל הורביץ (הליכוד):

"חיזב-אללה" הוא אותו "חיזב-אללה".

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הדרג המדיני בישראל לא הביא בחשבון את כל השינויים

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למה לא ביקר הצלב-האדום את חיילי צה"ל במשך שלוש שנים? לא מאפשרים להם לבקר אותם.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מעל הבמה הזאת אני אומר: יש צדק בתביעה שהצלב-האדום יראה את החיילים הישראליים. אני אומר זאת היום, ואמרת זאת גם קודם לכן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למה לא העלית את השאלה הזאת בפני ערפאת?

דן תיכון (הליכוד):

נפגשת עם ערפאת. קיבלת ממנו תשובה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

נראה אותו — — —

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, די לכם בצעקות. עד הנה. אני רוצה שתדעו: לא שומעים שום מלה שחוקה אחת מתוך כל הצעקות האלה.

שמעון שטרית (המערך):

אני שמעתי היטב. מה זה "לא שומעים"?

היו"ר ג' גדות:

שמעת אותו היטב? דע לך שלא שומעים, לא שומעים שום דבר.

שבח וייס (המערך):

רק היושב-ראש לא שומע.

היו"ר ג' גדות:

מוטב שלא ישמע.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

צריך לשחרר מייד, כבר עתה, היום, את השיח' עובייד ואת שני עוזריו, כדי ליצור אווירה נוחה יותר, שתאפשר משא-ומתן על החלפת כל השבויים, גם השבויים הפלשתינים — אם אתם מתכוונים ברצינות למשא-ומתן ולשחרור השבויים.

יואש צידון (צומת):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתם מציעים לדבר עם "חיזב-אללה" שהוא ארגון פנטי, אבל אינכם מוכנים לדבר עם אש"ף, ארגון מתון שמוכן לשאת-ולתת עם ישראל.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אחרי שנגמור לדבר עם אש"ף, נדבר גם עם "חיזב-אללה", עם כולם, גם עם "חמאס".

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אש"ף כבר הציע פעמים רבות חילופי שבויים ישראלים ופלשתינים והציע את שירותיו כדי לגשר על הפערים ולקרב את העמדות ולהביא לשחרור שבויים. ואתם יודעים שכלא מעורבות אש"ף לא תצליחו בחילופי השבויים, לא יוחזרו השבויים הישראליים. אתם יודעים זאת היטב, אבל במקום לדבר עם אש"ף אתם חוטפים את השיח' עובייד, מנסים להעביר את המאבק לתוך לבנון, כאשר אתם יודעים שהמאבק האמיתי הוא כאן, בתוך הגדה המערבית ובצורת-עזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אפילו אש"ף לא מסוגל להוציא את השבויים מהידיים של "חיזב-אללה".

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה יודע שהממשלה הזאת מעולם לא התייחסה ברצינות להצעות אש"ף. אתה יודע זאת היטב ושר הביטחון יודע זאת היטב.

אני חושב שבשלב הזה אין מנוס מאשר לדבר עם אש"ף כנציג של הפלשתינים. זהו המפתח האמיתי לפתרון הסכסוך ולהחזרת השבויים.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — — ואז יותר "חיזב-אללה" על יפו?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת גולדברג רוצה לשאול אותך שאלה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אם אתה מרשה — בבקשה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

האם אש"ף מייצגים את "חיזב-אללה" והאם אתה יודע

— — —

היו"ר ג' גדות:

עד כאן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני לא יודע מה מערכת הקשרים, אבל אני חושב שאש"ף אינו יכול לייצג את "חיזב-אללה", כפי ש"חיזב-אללה" לא יכול לייצג את אש"ף. הנושא מעורב ומסוכן ויש קשר בין השאלה הפלשתינית לבין השאלה הלבנונית. אי-אפשר לנתק את שתי השאלות זו מזו.

היו"ר ג' גדות:

עד כאן. אנא, חבר הכנסת דראושה, התקדם לקראת סיום נאומו.

רענן כהן (המערך):

חבר הכנסת דראושה, מה הקשר?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רענן כהן, אנא, הוא עומד בלוח הזמנים. אני מבקש מכם.

עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

היו"ר ג' גדות:

אני מבין שההערה של חבר הכנסת עובדיה עלי היתה מכוונת אלי ולא אל הנואם. אם אתה רוצה לפגוע בי, אתן לך סיבות טובות יותר. האמן לי. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

יש לערב היום גורמים שונים באזור ובעולם כדי להביא לחילופי שבויים. אני חושב, שלמצרים יהיה תפקיד חשוב בעניין זה, כפי שיש לה תפקיד חשוב בכל התחום המדיני באזור.

הממשלה נקטה דרך צבאית לא חכמה, סיכנה את האזור כולו, ומסכנת בעקשנותה את חיי בני הערובה וגם את חיי השבויים הישראליים. השיטה הזאת נכשלה. הממשלה נכשלה כפי שהיא נכשלה בנושאים רבים אחרים, ועל כן אין היא ראויה לאמון.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

וכי יעשה הכול, הכול, כדי להחזירו הביתה בשלום. ריעות הלוחמים, זו הנקשרת בשדה הקרב, היא בבחינת עמוד האש ההולך לפני המחנה. אחוות הלוחמים היא המקנה לצה"ל את איכותו ואת יתרונו המוסרי על פני צבאות אחרים. אני יודע שיש עמים הנוהגים אחרת. כל מדינה בוחרת את דרכה. גאוותנו על כך, שישראל רואה את חייליה כמי שיש לדאוג להם עד תום ולהקפיד להחזירם הביתה בשלום.

חברי הכנסת, ב־17 בפברואר 1986 נפלו שני חיילי צה"ל בידי מחבלי ארגון הטרור השיעי "חיזבאללה" בדרום-לבנון. שני החיילים, יוסף פינק ורחמים אלשיך, נתפסו בדרום-לבנון והועברו למסגור בלתי ידוע לנו בלבנון.

מיום נופלם בשבי נדחו כל הצעותינו לחילופי שבויים באמצעות הצלב האדום, באמצעות מדינות וגורמים בין-לאומיים שונים. נמנעה מאתנו קבלת כל מידע על גורלם באמצעות גורמים אלה. לא ניתן לנו כל סימן חיים מאז נפלו בידי ארגון "חיזבאללה". אנו רואים את ארגון "חיזבאללה" נושא באחריות לשלומם ולבריאותם.

ביום 16 באוקטובר 1986 נפל בשבי ארגון "אמל" נוט מטוס "פנטום" רון ארד. היה זה בשעה שהשתתף בתקיפת מוצבים באזור צידון. בתקופה הראשונה היו לנו ידיעות אמינות על גורלו, ונעשו מצדנו מאמצים אינטנסיביים ביותר להחליפו במחבלים לבנונים הנמצאים בידינו. גם בפעילות זו השתתפו הצלב האדום, גורמים בין-לאומיים, מדינות שראשיתן רצו לסייע בידינו. כעבור זמן מה נותק הקשר, וזה כשנתיים אין אנו יודעים כמעט ולא כלום על גורלו של רון ארד. אנו רואים ומוסיפים לראות בארגון "אמל" מי שנושא באחריות לגורלו, לחייו ולבריאותו של רון ארד.

חברי הכנסת, במשך השנים עשינו מאמצים בלתי רגילים להביא לשחרור שביינו מידי המחבלים. אין באפשרותי לחשוף גם עתה את פרטי המאמצים הללו, שהקיפו כמעט עולם ומלואו, אולם, לצערנו הרב, המאמצים האלה טרם עלו יפה. כל הפניות לא הועילו.

אי לכך החליטה ממשלת ישראל להטיל על צה"ל ללכוד את מנהיג "חיזבאללה" בדרום-לבנון, כדי שיהיה בידינו נכס בעל חשיבות לצורך חילופי שבויים. בתוקף תפקידו כאחראי הבכיר של "חיזבאללה" באזור הדרום, היה השיח' עובייד מאז שנת 1983 דמות מרכזית בארגון טרור זה בכל הקשור לפיגועים נגד ישראל, להטפה ולהסתה לכך. השיח' עובייד מעורב בפעילות חבלנית עוינת באמצעות חלוקת כספים, העברת אמצעי לחימה, שוחדות בתכנון, מתן מסגור למבצעי פיגועים, ומעל לכול — במתן אישור כמעט לכל פיגוע מרשים שביצע ה"חיזבאללה" בדרום-לבנון בשנים האחרונות.

בין השאר, היה השיח' קשור בחטיפת שני חיילי צה"ל בפברואר 1986. גם על-פי הודאתו, המתכננים ישבו בביתו ויצאו מביתו לביצוע חטיפת שני חיילי צה"ל בפברואר 1986. הוא היה מעורב בקשור בחטיפת הקולונל האמריקני היגנס, מקבוצת משקיפי או"ם של אוטס"י. גם על-פי עדותו, שלוש מהם מבצעי חטיפת הקולונל ישבו בביתו יום לפני הביצוע. אחד מהם לפחות חזר לביתו. המבנית שבה בוצעה החטיפה הוסתרה במוסך ביתו למשך חודש, וזאת על-פי הודאתו.

השיח' נחשד במעורבות ישירה בהחגנת מכונות תופת ובפיגועים של שיגור קטיושות על-ידי "חיזבאללה" בתקופה שבה נדרש אישורו לביצוע פיגועים אלה. יש לנו יסוד להניח, שידו היתה גם בפעולה שביצע "חיזבאללה"

היור"ג גדות:
אני מודה לחבר הכנסת דראושה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
על מה אתה מודה לו?

היור"ג גדות:
זכות התשובה לשר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י. רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כלילה שבין יום חמישי ליום שישי, 28 ביולי 1989, חדר כוח של צה"ל לכפר השיעי גייבשית שמצפון לרצועת הביטחון בלבנון, ולכד את השיח' עבד אל-כרים מוחמד עובייד, אימאם הכפר השיעי והאישיות הבכירה ביותר בהנהגת ארגון הטרור "חיזבאללה" בדרום-לבנון. באותה פעולה הועברו לשטח ישראל גם שניים ממלוויי של השיח' השיח' נמצא בישראל ונתן לחקירה.

מטרת הפעולה של כוח צה"ל בדרום-לבנון בשבוע שעבר היתה אחת ויחידה: להחזיר את בנינו, חיילי צה"ל השבויים והנעדרים, הביתה. זאת על-ידי רכישת נכס בעל חשיבות בעיני ארגון הטרור לצורכי חילופין.

הפעולה נעשתה על דעת ממשלת ישראל, והיא בלבד נושא באחריות לכך. לא תפסנו כל מדינה אחרת לפני הפעולה ולו גם במידע לגביה.

חברי הכנסת, במסגרת המדיניות הכוללת של המלחמה בטרור על כל צורותיו וכנגד כל ארגוני יש קטע המנחה אותנו באופן פעולתנו כאשר נתפסים בני ערובה ישראלים בידי גורמים מגורמים שונים, לרבות ארגוני הטרור למיניהם. קווי הפעולה האלה מושתתים על שתי אפשרויות: הראשונה, המועדפת, אם קיימת כזאת, היא חילוף השבויים בדרך צבאית. דרך פעולה זו נקטנו במבצע חילוף בני הערובה מאנטבה בשנת 1976. אולם, אם אין אפשרות צבאית כלשהי, וזאת לאחר בחינת כל דרך למימושה בתוך זמן ממושך, אנו נכונים להיכנס למשא-ומתן כדי להחליף את שבויינו, עצירינו וחטופינו בשבויים, בעצירים ובאסירים הנמצאים בידינו.

זוהי המדיניות. דרך זו נקטנו פעמים אחדות בעבר ושלילנו על כך מחיר גבוה, אשר המחיש לצבור בארץ ולעולם את החשיבות העליונה שאנו מייחסים בישראל לחייו של כל חייל ושל כל ישראלי הנופל בשבי האויב או נחטף בהיותו יהודי ו/או ישראלי.

כדי שנוכל להשיג מטרה זו מארגוני הטרור בלבנון, חייבים להיות בידינו מפקדים, מנהיגים מארגוני הטרור בעלי חשיבות, כי רק כאשר יהיו אלה מצויים בידינו נוכל להניע את גורמי הטרור בלבנון לביצוע החילופין.

ברצוני לחזור ולהדגיש, כי בצה"ל נשמר מראשית ימיו ועד היום הזה כלל ברזל, שאין בדעתנו אלא להמשיך ולקיימו. אין בדעתנו לפגוע בו, והוא אחד מסודות כוחנו לנוכח הקמים נגדנו. אין אנו מפקירים את חיילי צה"ל ואנשי כוחות הביטחון האחרים. כל חייל ישראלי היוצא למשימה כלשהי בשליחותה של מדינת ישראל יודע וחייב לדעת גם בעתיד, כי צה"ל והמדינה כולה לא יחסכו כל מאמץ כדי לחלץ אותו מכל צרה. על קידושו של עיקרון זה שילמו בחייהם רבים וטובים מחילי צה"ל.

כשר הביטחון, כמי ששירת כאיש צבא במשך 27 שנים, אני משוכנע בכל לבי, כי חייל שיוצא לפעילות מבצעית תוך סיכון חייו שואב כוח ועידוד מן הידיעה, כי ניצבים מאחוריו

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

3. החילופים יתבצעו באמצעות הצלב-האדום הבין-לאומי, בהתאם לנוהל המקובל במקרים אלה.

עד כאן ההודעה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מתי פרסמת את ההודעה בקשר לאולטימטום?

שר הביטחון י' רבין:

אני רוצה להזכיר לכנסת, שבידי ארגון "חיזבאללה" נמצאים עדיין 18 בני ערובה מערביים. לפיכך, ההצעה הזאת תקפה גם היום.

אוסף ואומר, שהצלב-האדום פנה אלינו כבר ביום ר' בבקשת ביקור אצל השיח'. הודענו לו שנשכים לביקור על בסיס הדדיות, כשיניתן לצלב-האדום לבקר אצל שבויינו ונעדרינו. אנו עומדים מאחורי הודעה זו.

חברי הכנסת, עד לרגע זה לא נתגלתה גופתו של קולונל היגנס. על-פי הודעת כוחות האו"ם בלבנון, אין כיכולתם לאשר פוזיטיבית את דבר מותו. אין הם נוהגים לעשות זאת בלי הוכחה שאינה ניתנת לערעור. אין באפשרותנו לדעת עכשיו אם אכן הוצא להורג שלושם, או שהומת בידי שבוי עוד לפני חודשים מספר. בידינו כמה ידיעות, שיש בהן כדי להצביע על כך שהקולונל הוצא להורג עוד לפני חודשים אחדים, בלבנון. אך אינני יכול לאמת סופית מידע זה.

כך או אחרת, שלושם פורסם ברבים חצולם המצביע על כך שהקולונל האמריקני הועלה לגרדום. בהנחה שכך הוא המצב, אני מבקש להביע בזאת את תנחומי ממשלת ישראל ואת תנחומי העם כולו למשפחת היגנס ולאומה האמריקנית. אומה השולחת אנשים למשימות שלום, תוך סיכון חייהם.

חברי הכנסת, הריני חוזר וקובע, כי שום מעשה טרור מצד ארגון "חיזבאללה" או מצד כל ארגון טרור אחר לא ירחיק אותנו מלמלא את תפקידנו במלחמה בארגוני הטרור למיניהם, ולהבטיח את שמירת חייהם של אזרחי ישראל בכל מקום שבו ימצאו. ממשלת ישראל רואה כחובה מוסרית עליונה שלא לחסוך כל מאמץ כדי להחזיר הביתה בשלום את החיילים היוצאים בשליחותה של המדינה ולהגנתה.

זהו שעה קשה לנו כישראלים, לעם האמריקני ולעולם החופשי, התרבותי והנאור כולו. בשעה זו ומכאן אני מבקש להושיט יד אחים, גם בשמכם, למשפחות השבויים והנעדרים שלנו, ששעות אלה קשות להן ומלוות בדאגה, לעודד אותן ולאחל להן שיזכו לראות בשוכב הבנים הביתה.

אני מציע לכנסת להסיר את הצעות האי-אמון של חברי הכנסת שהעלו אותן כאן.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר הביטחון, חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות במסגרת של חמש דקות לכל סיעה. ראשון הדוברים — חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו — חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ארוני היושביראש, כנסת נכבדה, הדרך היחידה למונע חטיפות היא להכות בחוטפים. הדרך למונע בני-ערובה בעתיד היא לקחת את החוטפים כבני-ערובה כהווה. אם לא נעשה כן, אם לא יהיה מחיר שהחוטפים ישלמו — יתורבו החטיפות בלי גבול, כל אחד מאתנו יהפוך בן-ערובה פוטנציאלי, וכל הנופל בשבי ייתלה באחד הימים.

בפיצוץ מכונית התופת בשער "עגל" במרס 1985, שגרמה ל-12 הרוגים מכווחינו ול-20 פצועים.

כאמור, פעולת צה"ל בכפר גייבית כוצעה בהצלחה רבה, והשיח' עוכידי ושניים ממלוויו הועברו לשטח ישראל. בהודמנות זו אני מבקש לשלוח מעל דוכן זה ברכה לרמטכ"ל, למפקדי צה"ל, ליחידה המבצעת, לחייליה ולמפקדיה על דרך ביצוע המשימה.

חברי הכנסת, בשלבי התכנון של הפעולה ללכידת השיח' ואישורה הבאנו בחשבון את כל אפשרויות התגובה מצד פעילי ארגון "חיזבאללה", לא אפרט אותן כאן. בנייתן האפשרויות ראינו את כולן, בכלל זה האפשרות שהתרחשה, ואף חמורות ממנה.

אוסף ואומר: הקבינט אישר את הפעולה לפני חודשיים כמעט. היא היתה צריכה להתבצע חודש לפני כן. פניתי לקבינט וביקשתי את דחייתו כשנצטר שכיסי סיכוי של היבירות, ורק כאשר הוא דעך ונעלם חזרתי וביקשתי, חודש מאוחר יותר, אישור למה שאושר תחילה. זאת אני אומר כדי להבהיר כמה שיקול דעת ובחינת אפשרויות נוספות עמדו לפנינו לפני שביצענו את הפעולה.

חברי הכנסת, אין זו הפעם הראשונה שארגון "חיזבאללה" פוגע בחפים מפשע. ארגון "חיזבאללה" הוציא להורג בשנים 1985—1986 שמונה יהודים מתושבי כירית, שגופותיהם הושלכו אל הרחוב, לאחר שלא נענתה חביעתו מאתנו להביא לנסיגת חיילי צה"ל מדרום-לבנון. ידי ארגון זה מגואלות ברם נקיים וחפים מפשע, יהודים ולא יהודים, אשר נקלעו לתוך התופת הלבנונית. ארגון זה אחראי, בין השאר, למותם של יותר מ-300 אמריקנים, ונוסף על זה צרפתים, שנספו בהתפרצויות של מכוניות תופת בלבנון.

אין מעשה דמים שארגון זה מסוגל לעשות ולא עשה. המעשים הנחשבים ביותר, פרי הדמיון החולני ביותר, נעשו על-ידי חבורה קנאית זו, השואבת את השראתה מאירן של תומיני. הם מסוגלים לכול, ואכן, לאחר הפעולה איימו להוציא להורג את לויטנט-קולונל ויליאם היגנס, אזרח ארצות-הברית, אשר בא בשליחות של שלום ונפל בשבי בידי קנאי "חיזבאללה".

חברי הכנסת, נוסף על המדיניות המוצהרת והידועה של ישראל על נכונות לחילופי שבויינו ונעדרינו, כשמדובר בלבנון, כשמדובר בארגונים השיעיים, במחבלים שיעים, מצאתי לנכון להציע חילופים כוללים, שנוסף על השבויים הישראליים יכללו גם את בני הערובה המערביים, בעצירים, באסירים ובשבויים השיעיים שבידינו. ואכן פרסמתי את ההודעה הבאה על דעת הממשלה, ואני קורא אותה:

1. ישראל חוזרת וקוראת לשחרורם של השבויים הישראליים ובני הערובה האחרים המוחזקים על-ידי הארגונים השיעיים בלבנון.

2. כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איפה הממשלה?

שר הביטחון י' רבין:

2. ישראל מציעה חילופי שבויים, עצירים ובני ערובה. על-פי הצעה זו יוחלפו כל השבויים הישראליים ובני הערובה הזרים המוחזקים על-ידי הארגונים השיעיים בכלל העצורים השיעיים המוחזקים על-ידי ישראל, בכללם השיח' עבר אל-כרים עוכידי, ג'ואד קאצפי ואחרים.

א' באב התשמ"ט (2 באוגוסט 1989)

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ב"חיוב-אללה" אתה פוגע בשלום? אילו חטפנו איש אש"ף, למשל, או יכולים היו חבריו בכנסת לעמוד כאן ו"לשחק אותה" כפי שאש"ף "משחק אותה" כלפי המערב, כאילו הוא מוכן לשלום. אבל כאשר מדובר ב"חיוב-אללה", שאינם מוכנים לשלום, שפניהם למלחמה בלבד? צריך היה לשאול את חברי הכנסת מיעארי, וילנר ודראושה: נניח שבכפר ערבי כאן בארץ היה נחטף אדם, היה נחטף ילד על-ידי הפשע המאורגן, והמשטרה היתה תופסת את מי שעומד בראש הכנופיה הזאת. מה היה קורא לזה חבר הכנסת מיעארי? האם היה קורא לזה מעשה טרור? האם היה קורא לזה מעשה פשע, כפי שהוא מכנה כאן היום את מה שקרה? האם היה מציע לשחרר אותו?

כמו כל גיבן, אנוח את החטוטרט האנטי-ציונית הזאת נושאים על גבנו שנים ארוכות. אני מציע, כמובן, להסיר את הצעת האי-אמון שלהם בממשלה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת עוזי לנדאו. רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

אני מפנה תשומת לב חברי הכנסת לכך שוועדת הכנסת קבעה, שכל אחד ירברב חמש דקות בלבד.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי חברי הכנסת, בין שהקולונל היגנס נרצח בשלוש ובין שנרצח לפני חודשים על-ידי ארגון המרצחים השעי הנקרא "המדוכאים עלי אדמות", אני רוצה להביע את תנחומי לרעייתו רובין היגנס, למשפחתו ולאומה האמריקנית כולה.

זהו רצח מן הסוג הגרוע ביותר, רצח המחזיר אותו לימי הביניים. הוא הוצא להורג על-ידי הארגון הרצחני והאכזרי ביותר שצץ אי-פעם, ארגון אשר מודרך על-ידי יצרים דתיים נפטיים, שאינם מבחינים בין אדם לאדם — בין שהוא יהודי, נוצרי, דרווי וגם שיעי; בין שהוא אמריקני, בריטי או צרפתי. הם מודרכים ופועלים על-ידי מניעים ששום היגיון, מצפון, רגש אנוש ומוח אנוש אינו יכול להביןם.

אלו גם מחזיקים בשניים מחיילינו, בנינו, יוסף פינק ורחמים אלשיך. למענם יצא צה"ל לפעולה זו, למענם החליטה הממשלה על פעולה זו, כדי לעזור בהחזרתם של בנים, שיצאו לפעילות הגנה על בחינו בשמה של הממשלה. למענם ובשמן יצא צה"ל למבצע, חזרו עם אחד מראשי החשובים ביותר של ארגון מרצחים זה, עם השיח' עובייד, רב-טרוריסט שהיה מעורב בעשרות רבות של פעולות חטיפה של אזרחים חפים מפשע, רצח, פיגועים, פעולות טרור ישירות ועקיפות. הזמן ילמד שמדובר לא בכוחות-אלא בשטן המוות. אחד מראשי היות-חשובים של ארגון "חיוב-אללה", ארגון דת של מלכות המוות של חומייני. הזעקות שקמו אצל "חיוב-אללה" רק מלמדות על כך.

אני עומד ומשתומם על מי מגינים אלה שהביאו את הצעת האי-אמון. נגד מי אתם זועקים? חבר הכנסת דראושה, אתה מגן על שיעים שרצחו וטבחו בשיעים, על שיעים שהרגו פלשתינים וטבחו בהם. חשבת שאתה מגן על הפלשתינים. אתה מגן על שיעים שטבחו וטבחים בנוצרים, בנשים, בנפץ ובזקנים. במי אתה תומך? באלו שהביאו לעולם את מכוניות המוות ורצים חדשות לבקרים עם פעולות התאבדות?

מפתיע אותי חבר הכנסת וילנר. איפה הייתם כאשר הוציא ארגון זה להורג תשעה יהודים בכירות? למה לא יצאתם אז וגיניתם אותם? לא שמענו מכם אז אף לא מלה אחת.

לאחר שלוש שנים ארוכות, שבהן לא הצליחו כל המאמצים לשחרר את בני-הערוכה, היתה זו חובתה של הממשלה לחייליה לעשות את המבצע שעשתה, ולצערני אפשר שנצטרך לעשות מבצעים נוספים כאלה גם בעתיד.

המבצע הזה ושכמותו הם המחזירים אמונה בלב כל חייל היוצא לפעולה מסוכנת. כי בכל צרה שתמצא אותו תימצא היד שתושיע. המבצע הוא שמחזק לבבות הורים השולחים את ילדיהם לקרב, כי לעולם לא נירתע מלהשיב את היקירים הביתה.

גם אם עכשיו הומה סער מסביב וגם אם יש דאגה בלב, אחרי המבצע הזה ישראל זקוקה יותר, ישראל גבוהה אולי יותר בכמה סנטימטרים. אנוחנו שייכים מחדש לאותו מועדון אצולה קטן, מצומצם, של מי ששוחרים חופש בעולם ומוכנים להיאבק למענו, מועדון הקובע סטנדרטים ללחימה זו — גם למסירות, גם להקרבה, גם לכשרון וגם להצלחה.

אני חושב שהעם כולו מצדיע לחיילים ולקצינים שעשו במלאכה, ולא פחות מכך — לחברי הקבינט, ובראשם לראש הממשלה ולשר הביטחון, שקיבלו את ההחלטה. אני מברך על כל דבריו של שר הביטחון ומקבל את כל הדברים שאמר היום בכנסת.

החשיבות של הפעולה הזאת גדולה במיוחד על רקע השפל שאפיין את המאבק שלנו בטרור בשנים האחרונות. במיוחד על רקע שחזור 1.150 מחבלי ג'יבריל. המעניין הוא דווקא, שבמהלך שנים אלה המדינה שהתאוששה ראשונה היתה ארצות-הברית של רייגן. אחרי שהרגו את אנשיה, את האמריקנים — קצינים, חיילים, אנשי סגרירות בגרמניה, בצרפת, ביוון, על פני כל העולם — היה זה רייגן שבאקטובר 1985 הגיע למסקנה, ואמר בלשונו: *you can run but you can't hide*, או בעברית: תוכל לברוח, לא תוכל להסתתר. לא נחל לרדוף אותך עד שנשיג אותך. המדיניות הזו של הנשיא רייגן יצקה תוכן חדש, מרענן ומלהיב בשם הישן "העולם החופשי".

חרף כל איומי קדאפי על ארצות-הברית, מחצית השנה לאחר מכן תקפה ארצות-הברית את לוב. מאז ארצות-הברית היא המדינה שלה רוחשים כולם, כל מדינות הטרור, את הכבוד הרב ביותר.

מאז נרגע הטרור הלובי. הטרור האירני איננו שונה מהטרור הלובי. התשובה לאירן צריכה להיות אותה תשובה שניתנה ללוב. בוויכוח היום המבחן העיקרי בפרשה איננו דווקא של ישראל. המבחן הוא דווקא של בוש ושל ארצות-הברית. כל מדינות העולם, ובוודאי אלה שעוסקות בטרור, נושאות היום את עניינין לראות כיצד יגיב נשיא ארצות-הברית. האם תחזור ארצות-הברית להיות זו של קרט, נכנעת ומקרטעת, או שארצות-הברית של בוש תשוב להיות זו של רייגן? תוכל לברוח, לא תוכל להסתתר. מה שעשתה ישראל עכשיו — היא הלכה בעקבות רייגן. אני בטוח שגם בוש יוסיף להוביל את ארצות-הברית בדרך זו.

אני מבקש להעיר עוד הערה אחת — בעניין שבת מכוער אנטי-ציוני הושב בכנסת ומלווה את המדינה מאז קומה. הוא יושב כאן, אבל חוטיו מובילים למוסקבה, לדמשק, לחוגים. האי-אמון שהם מציעים היום איננו בממשלה. הוא חוליה נוספת באי-אמון שהם מציעים במדינת ישראל ככזו.

הדבר המצחיק הוא, שהיום אנו שומעים מהדוברים שלהם דיבורים על פגיעה בשלום. כשאתה נלחם

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הם חזרו מהמשימה והחזירו לעמנו את מה שמגיע לו, את התחושה שזהו צה"ל. לא צה"ל שזה שנתיים ניסו להדביק לו תוויות ולשפוט את איכותו ואת יכולתו לפי מידת יכולתו להתמודד עם האינתיפאדה. זהו צה"ל. זהו כושר התכנון שלו, זה כושר הדמיון שלו, זה כושר הביצוע שלו, צה"ל מגן העם. הפעם הוא הגן לא רק על האינטרסים של הבית הזה, אלא על האינטרסים של העולם החופשי כולו, ועל כך — כל הכבוד לו ולממשלה שהורתה לו לבצע את מה שביצע.

היו"ר ג' גדות:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חטיפת השיח' עובייד מביתו בלבנון על-ידי צה"ל היא פעולה הראויה לכל שבח מכל הבחינות. זוהי פעולה מוצלחת מבחינה צבאית, משום שהמטרה בוצעה בשלמותה ללא נפגעים, אך מעל ומעבר, המטרה האמיתית שלמענה בוצעה הפעולה, פירון שבוינו שבידי ארגון ה"חיזבאללה", מצדיקה מה שנעשה הן מבחינה יהודית טהורה והן מבחינת הצורך של ישראל להמשיך ולהילחם בטרור בכל דרך אפשרית.

התגובה הראשונה של מדינות בעולם, בהן גם ארצות-הברית ומדינות ידידותיות אחרות, גינייה של ישראל על מעשה החטיפה, אינה צריכה להרתיע. מדינות העולם, ובעיקר מדינות המערב, הן האחראיות היכולות להטיף לנו מוסר בתחום זה. מדובר במדינות שלא נקפו אצבע במלחמה נגד הטרור והשלימו עם העובדה שנתיים שלהן חטופים בידי ארגון טרור פרוץ, בלי שנקטו כל צעד מעשי להפסיק את החטיפות ולהחזיר את בני הערובה שלהן לידיהן. יש גם מדינות באירופה שהיו מוכנות לשלם שוחד ושלמונים תמורת החזרת בני ערובה שלהן, ובכך כעצם הביעו הסכמה והשלמה עם טרור וחטיפות כאמצעי לסחיטת כספים.

ברור אפוא, כי איננו צריכים להתרגש מהתגובות הללו, מה גם שהולך ומתברר, ככל שעוברות השעות, שעיקר הביקורת מופנית דווקא כלפי אנשי ה"חיזבאללה" הטורריסטים ולא נגד ישראל, ואפילו מבקר כמו הסנטור דול שינה את טעמו וכבר הודיע, שהחוטפים ורק הם אחראים לשלומם של בני הערובה שבידיהם.

אך מעבר לכל החישובים הצבאיים והמדיניים, צריך, כאמור, להצדיק את חטיפת השיח' עובייד כגלל הצורך כפדיון שבוינו בלבנון. אף שאותו עובייד מכונה שיח', ברור שהוא עומד בראש הטורריסטים של ה"חיזבאללה" בדרום-לבנון, ולצורך עניינינו הוא אינו שונה מכל מפקד ארגון טרור אחר.

מכיוון שלישראל יש שלושה שבויים בידי אנשי ה"חיזבאללה" זה שלוש שנים ויותר, אין שום סיבה שישאל לא תעשה כל מה שביכולתה כדי להביא להחזרתם הביתה.

לא יהיה זה חידוש אם אצטט מה שכבר פורסם השבוע בעיתונות, כי ראש אגף המודיעין במטכ"ל, האלוף אמנון שחק, שהה לאחרונה בכריסטינה והשתתף במשאיומתן דרך מתווכים עם אנשי ה"חיזבאללה" על החזרת השבויים. רק כאשר לא עלה יפה גם משאיומתן זה וכל ההצעות נדחו על הסף, לא נותרה ברירה אלא לנקוט את הדרך הצבאית, כפי שאכן בוצע בפועל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פירון שבויים אצל העם היהודי הוא אחת המצוות החשובות ביותר. הרמב"ם מונה

איפה היית, דראושה. כאשר שחטו את החייל הדרוזי סמיר אסעד? לא שמענו ממך אז אף לא מלה אחת. היום אתה מגן על שיח' זה, האחראי לחיסולם של מאות רבות מבני עמך.

העולם שומע היום את דברנו כאן, גם "חיזבאללה". תהיו בטוחים שדבריכם, האדונים דראושה, מיעארי ווילנר, מוקלטים על-ידי ה"חיזבאללה" והם ישמיעו אותם לשבויינו.

מה קרה? ברגע שמנסים לעזור בחילוץ בנינו-שבויינו, וזו פעולה שמוקדה רק בצורך זה, אתם מנסים לשבש, וכחשיבה לטווח של תרנגולת, חשיבה על מה יעשה ה"חיזבאללה" אחר כך, מחר, אתם מנסים לצאת נגד ממשלה זו? רק סבלנות, אורך-רוח, אורך נשימה ונחיצות ילמדו על המאזן הכולל.

אדוני היושב-ראש, הזמן יראה, שפעולה זו היתה אחת מן הפעולות היותר-חשובות, אחת מן היותר-מוצלחות לא רק למען המטרה שלשמה היא נעשתה, לעזור בשחרור בנינו, אלא כדי לשנות את המציאות בדרום-לבנון, לקבוע כללים ברורים מול ה"חיזבאללה". ידע ה"חיזבאללה" שאין לו פינה בטוחה, וכוודאי לא מיטה בטוחה, וכי הוא יצטרך לרדת לזמן רב אל מתחת לפני האדמה.

לא ירחק היום וגם העולם החופשי, ובראש ובראשונה הגדולה והחשובה שבידידותינו, ארצות-הברית, יבינו, שפעולה זו השיגה הישגים חשובים גם למענה ולמען העולם החופשי. קיומם של אנשים מסוגו של השיח' עובייד וקיומו של ארגונו לא רק שלא עוזרים ומסייעים לקידום השלום, אלא הם זורקים אותו ואת המרחב כולו להידרדרות ולהסלמה, למרחץ דמים ולמצב של חוסר ודאות וחוסר יציבות.

ומעל במה זו, אדוני היושב-ראש, כמה מלים לסנטור דול, שבא להטיף לנו מוסר. אנחנו מבינים את האינטרס שלך, אדוני הסנטור, להגן על חיי אמריקנים, ובצדק, אבל, אדוני הסנטור, אתה עושה את מה שמצפה ממך ה"חיזבאללה", בדיוק, ועשית זאת. ומה הוא רצה ממך? הוא רצה שתפעיל לחץ על ישראל, שלא תפעל נגד הטרור. הטעות היא שלך, אדוני הסנטור. זה הרגע שבו היית צריך לקרוא לעולם כולו להתארגן נגד הטרור. זה הרגע שבו היית צריך להצדיק את הפעולה. ולא זה הזמן לעשות חשבון של הטפות מוסר, והאמן לי, אדוני הסנטור, שהרשימה היא ארוכה. תודה לאל, ויעידו על כך הקולות הנשמעים היום בווינגטון, המלמדים שאתה אינך מייצג את כלל הציבור האמריקני.

אין אסון גדול יותר מכניעה, כפי שאתם, המציעים, קוראים היום להחזיר את השיח'. כניעה זו משמעותה הפסד כל המלחמה נגד הטרור: משמעותה שהעולם יתפקד על-פי כללים של ריב-מרצחים וכוונת-יד מן הסוג האפל ביותר. לא ניסוג, ונתייצב כולנו מאחורי צה"ל וממשלת ישראל. אין ויתור, אין כניעה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יישר כוח.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

לבסוף, מעל במה זו אני רוצה לשלוח את ברכותינו לצה"ל, למפקדיו וללוחמיו, שיצאו למשימה זו וחזרו ממנה לא רק עם השיח' עבד אל-כרים עובייד, אלא חזרו ממנה כאשר הם קובעים אמות-מידה ישנות-חדשות במשחק הדמים הזה: חזרו ממנה כשהם קובעים את כללי המשחק; חזרו ממנה כשהם מייצבים שוב את כוח ההרתעה של צה"ל ומחזירים אותו למקומו הנכון.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, ואחריו — לחבר הכנסת יואש צידון.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער על ששר הביטחון איננו יושב כאן.

חברי הכנסת, צריך להתחיל בברכה של "ישר כוח" ו"חוק ואמץ", קודם כול לאלה שביצעו את המשימה הזאת בעזרת השם, וגם לאלה ששלחו אותם למשימה: לממשלת ישראל, לשר הביטחון ולכל המערכת הביטחונית.

ברוך השם שיש כלל ברזל כזה, כפי שהזכיר אותו שר הביטחון, בצה"ל, בעם היהודי, שאין אנו מפקירים חיילים וכוחות ביטחון אחרים, ותמיד נפעל בכל דרך לחילוצם. כי רק מתוך אמונה בקיום כלל זה אפשר לשלוח חיילים למשימות, וחיילים יכולים לצאת בזקיפות קומה, כאומץ-לב, בגבורה ובמסירות נפש לכל משימה לביטחון עם ישראל וארץ-ישראל.

אני רוצה מעל במה זו לדחות בכל התוקף את הדברים חסרי האחריות, נטולי האמת וחסרי האומץ של הסנטור דול, שאומנם אולי קצת תיקן אותם, אבל רק קצת, שדרש מאתנו, מממשלת ישראל, יתר אחריות בפעולות העלולות לפגוע באזרחים אמריקנים — כך אמר. אני רוצה לומר בצורה ברורה, עם כל הכבוד לסנטור ולמנהיגים של האומה האמריקנית הגדולה, ידידותנו, שלא נוכל לקחת, לצערנו, דוגמה ממנהיגים וממדידת אומץ לבכם ואחריותכם לחיי אזרחים החטופים כלבנון. אתם הייתם צריכים לנקוט יוזמות לא שגרתיות נגד הטרור הפוגע בכם וגם באחרים. אתם המעצמה הגדולה בעולם, אתם הייתם צריכים לעמוד בראש המאבק האקטיבי והמתמיד נגד הטרור הרצחני אשר פועל במזרח התיכון ומעבר לו.

אני רוצה להזכיר לאומה האמריקנית ולמנהיגים שלה, הרי אתם מנפנים, ובצדק, במושג הלאומי-האמריקני the spirit of seventy six, הרוח המיוחדת הפטריוטית, האמיצה, של 76, של 1776. גם לנו יש spirit of seventy six. רק להזכיר לכם שב-4 ביולי 1976 ביצעו חיילינו, צה"ל, משימה נפלאה, שדרשה אומץ-לב גם מצד מנהיגים וגם מצד חיילים, המלחמה נגד טרור באנטבה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

באיה תאריך?

אליעזר ולדמן (התחיה):

ב-4 ביולי, ביום העצמאות האמריקני בשנת 1976, כך גילינו את ה-spirit of seventy six שלנו, הרוח של 76 שלנו, שאין נכנעים לטרור, ושהיד שלנו — וכך היתה צריכה להיות הדי האמריקנית — תגיע לכל מקום בעולם, תפגע בטרוריסטים ולא תיכנס להם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם מותר לי להעיר הערה, טוב שאמר הסנטור את שאמר, כי נשמעו דברים אחרים מפי אנשי האומה האמריקנית.

אליעזר ולדמן (התחיה):

כן, בהחלט. אבל צריך גם להגיב על כך כרי שהדברים יהיו ברורים.

אני מוכרח לומר, זוהי האמת, לימדנו את העולם המערבי, הנקרא "נאור", את הכלל הזה, שאין נכנעים לטרור. לצערי, לא תמיד הממשלות שלנו עקביות בשמירה עליו, ולכן

שישה פסוקים שעליהם עובר כל מי שמעלים עינו מפדיון שבויים: "לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך"; "לא ירדנו בפרך לעיניך"; "פתח תפתח את ירך"; "וחי אחיך עמך"; "ואהבת לרעך כמוך"; "הוציל לקוחים למות ושלח רצוצים חפשי". הרמב"ם פוסק במפורש, כי כל רגע של איחור בפדיון שבויים, כאשר יש אפשרות להקדים בפדיונם, הוא שפיכות דמים.

מכל הטעמים הללו, ברור שהפעולה הצבאית שנעשתה על-ידי ישראל היא צעד שיש לראותו כחלק מהמלחמה הכללית בטרור, ואולי אף כהגנה עצמית בכחשית "הבא להורגך השכם להורגו". אך כאמור, מעל ומעבר לכל חישוב אחר, עומדת כאן מצוות פדיון שבוינו, ולכן ראויה הפעולה לכל שבח.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קצר ולעניין: למערכת הביטחון, ובראשה לשר הביטחון, שפעלו ללא ליאות למען שחרור שבוינו, העזו וגו' וזימו את חטיפתו של השיח' עובייד, שאיננו ראוי לשם שיח' — כל הכבוד.

לקבינט שאישר ולא הדליף — כל הכבוד. לצה"ל על יחידותיו המובחרות שביצעו, בעזרת השם, את החטיפה במהירות וביעילות הדרושה — כל הכבוד.

למשפחות השבויים, גם מישראל וגם מחוץ-לארץ, מרוות העצבים ללא שנת, חזקו ואמצו ושמרו על קור רוח. נקווה כולנו כי בעזרת השם קרובה ישובתכם לבוא.

וכך גם לארצות-הברית, וגם לאנשים מתוכנו, למען השם, כשעה הזאת, כשעה שהדברים מתרחשים, ונקווה לחסדי השם טוב, שמרו על קור רוח, אל תפלטו מלה מיותרת העלולה לעלות כחיי אדם.

משפט אחרון: עם ישראל קובע בעולם הזה נורמות מוסריות של ערבות הדדית, של אחריות אמת לכל אדם ואדם. אין עוד עם בעולם, כלל זה בארצות הנאורות, שכך אחראי וכך ערב וכך כואב וכך עמל למען שחרור שבוינו, למען בוא כל אח הביתה למשפחתו.

לנו ולהם מבקש אני לסיים באותו פסוק שמצוין גם עלי-ידי הגמרא והרמב"ם כאחד מן הסיודות לשחרור שבויים. הפסוק הוא מספר משלי: "התרפית ביום צרה צר כחכה; הצל לקחים למות ומטים להרג אם תחשוך. כי תאמר הן לא ידענו זה, הלא תכן לבות הוא יבין ונצר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלור".

את הפסוק הזה מפרש האבן-עזרא, שכל אחד מאתנו צריך לקחת לתשומת לבו, ואשרינו שמדינת ישראל נטלה זאת לתשומת לב, גם לתשומת לבן של אומות העולם: התרפית ביום צרה הכאה על חבך ולא חילצתו, כי אז צר כותך בעת צרתך שלך. אם תחשוך מן הלוקחים למות כבוא צרתם את עזרתך ותאמר לא היינו יודעים עת נלקחו למות — הלא תוכן לבות לעשות רצונך ונצור נפשך ממוות הוא יבין וידע שלא איורית להצילם, ושיב לאדם כמוך כפעלור, שתהיה בצרה כמוהו ולא תמצא מציל. מי שעמל במסירות נפש למען ההצלה, זכותו גם שיהיה ראוי לכך. אשרינו שזכינו לכך.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הבין, כמובן, את כאבו ואת דאגתו של הגזטלמן, מר היטלר, שלא חיפש אלא הרגעת רוחות. Pax Germanica, ותוצאותיה ידועות. אינני חפץ כרגיעה נוסח Pax Arabica במזרח התיכון, גם אם יש ישראלים עייפים, זקנים בטרם עת, שאינם דואגים ליום המחרת, כי אינם בטוחים בכך שיראו בו את השחר; גם אם יש גויים הדואגים לאינטרסים שלהם או למה שהם חושבים, כמו צ'מברליין, שהם האינטרסים שלהם — אין הדבר צריך להשפיע על שיקוליו ועל המסורת שלנו, שלא משאירים נפגעים בשדה הקרב.

כשיוכלו הגויים האלה להראות לנו דרך טובה, יעילה ודיפלומטית יותר לשחרור חטופים — יראו נא אותה. עד היום הם נכשלו בכל שעשו: בכניעה לטרור ובספסמים צבאיים אקראיים ולא מתוכננים כהלכה, להוציא הפעולה הגרמנית במוגדישו. מי שחושש שכעת נותקף עליידי הטרור הערבי על גווניו השונים, שאינם אלא זרועות אחיות באותו גוף של תמנון, אבקש להרגיעו: אנחנו מותקפים זה 70 שנה בכל כוח של התמנון. יבוא יום ויגמרו לו הזרועות או הנשימה או שתיהן.

בינתיים הבה נביט אחורה, אלה שראיתם אינה קצרה מקצה אפס, ונראה איזו דרך ארוכה ומפוארת עברנו עד כאן. נביט אחורה, ומשנראה דרך הערפל שקצרי הרוח והרעת עושים לנו, את אשר השגנו בתנאים בלתי-אפשריים, נחזיר לעצמנו את האופטימיזם. בלי אופטימיזם אין ציונות, כי בעוד הפוליטיקה מכונה האמנות של האפשרי, הציונות ניתנת להגדרה כהגשמת הבלתי-אפשרי, ומכאן הסתירה המתגלה מדי פעם בין השתיים.

נשוב ונברך את צה"ל על שהזכיר לעם ישראל שכוחו במותניו, שהוא חזק מאי פעם בעבר, ולמשטינים לא תהיה תקווה.

בנושא זה אנחנו נצביע ברצון אמון כממשלה. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יואש צידון, רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם רביץ, אחרון הדוברים בנושא זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, סיעת מולדת איננה מצטרפת להצעת האי-אמון לממשלה, אף-על-פי שהממשלה הזו ראויה לאי-אמון וראויה לעבור מן העולם, אבל לא בשל הסיבות של המציעים.

דווקא בעניין מעשה החטיפה של השיח' עובייד יש לכרך את הממשלה על החלטתה האמיצה והקולעת. חבל רק שהרבר נעשה באיחור של שלוש שנים, השיש השלפז מאז נפל הנווט הישראלי רון ארד בידי אנשי ה"חיוב אללה". אנחנו מכירים את הערכים ואת יחסם לשבויים ואת אייכותנותם לשחרר שבויים, אלא אם כן הם ימצו וימצצו מהיהודים ככל שדמיונם השטני ינחה אותם.

עסקת חילופי השבויים הזכורה לריראון, שעשתה ממשלת ישראל עם ארגון המחבלים של אחמד ג'יבריל, ולפי שוחררו 1,150 מחבלים ממזרח תל-אביב, שהיו מוחללינו, קבעה נורמות ומחירון בשוק המטורף של חילופי שבויים במזרח התיכון. כרי שנכל כחזרה את החיילים הישראליים השבויים בידי ה"חיוב אללה", אנחנו זקוקים למטבע קשה ורציני במיוחד. השיח' עבד-אל-כרים עובייד הוא כזה: ראש וראשון לטרור, לתכלה, לחטיפות ולמעשי נבלה אחרים. יש המגדירים אותו

אני שמח במיוחד לשבח את מקבלי ההחלטות, על שקיבלו החלטה כזאת, שאינה קלה במציאות שלנו היום. החלטה שמחזירה אותנו למסלול הכוור הזה של מלחמה נגד טרור. אני רוצה לחזק את ממשלת ישראל, שתמשיך לדבוק בכלל הזה ולהיאבק בטרור, לא להיכנע גם במאבק שלנו נגד הטרור הרצחני ביהודה, בשומרון בעזה, ולהשתק בכך את המקהלה הצבועה של חלק מאומות העולם המערביות וגם את המקהלה הצבועה של מנהיגים אצלנו, של חברי הכנסת מהשמאל, שאין להם אומץ-הלב לקום ולהגיד משהו בעניין זה.

גאולה כהן (התחיה):

על-פי הודעה בכתב.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חברת הכנסת גאולה כהן, הוא מדבר כבר מעבר לזמנו, ואני רוצה לו שיואל נא לסיים את דברו. נא לא לעודד אותו להמשיך בתשובות על שאלות מהאולם. בבקשה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה לסיים בכריכה ובתפילה למשפחות שלנו, שיש להן בנים יקרים בידי הטרוריסטים הרצחניים האלה, שהקורש ברוך-הוא יחזק את רוחם, שיוכו לראות את יקיריהם בקרוב אתנו, ושממשלת ישראל תעמוד באומץ, כפי שהיא עומדת עד עכשיו, עד להשלמת המשימה לטובה ולברכה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ולדמן, רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מחשבתנו נתונה כרגע זה לשבויים בני האומות השונות בכלל, ולשבוינו בפרט, ולמשפחותיהם. שלחנו לממשלת ארצות-הברית מברק השתתפות בצער על הייחצו של סגן-אלוף הייגס, ואנו חוזרים על הבעת צער זו מעל במת הכנסת.

במברק הזכרתי את דברי ג'ורג' חבש, אשר הביע את דעתו, כי היהודים יפסידו את המלחמה נגד הערבים משום שהם מייחסים להם, לערבים, את דרך חשיבתם היהודית, דבר שאינו תואם כלל את המציאות.

הצעתי שגם ישראל וגם ארצות-הברית ייתנו את דעתן על אמיתות דבריו של חבש בדבר השפה שבה יש לדבר אל האויב. עם כרברים בעלי חרבות פרה-היסטוריות זאת לא יועיל לדבר במושגי הטפה של העולם המערבי של סוף המאה ה-20, לא יועיל. אתם צריכים לדבר בשפתם, וכשהממשלה מסירה את האזיקים מידי צה"ל, נוכח העולם כולו, כי הוא יודע להתבטא היטב בשפה זו.

על כן תבוא הברכה על הממשלה שיומה, ותבוא הברכה על צה"ל על הביצוע, וניתן לחיצת יד אמיצה למבצעים, "יישר כוח". הפעולה היתה במקומה, ומוטב מאוחר מאשר לעולם לא.

כאב-לבם של הקומוניסטים ושל חברי הכנסת רראושה ומיעזרי בבית הזה מובן לי. אילו קרה לי מה שקרה להם, כלומי אילו נפגעו אחי ויבעלי-ברתי, הייתי גם אני זועק. מה שלא מובן לי היא תגובתם של הסנטור דול, שאינו מייצג את ארצות-הברית, ושל הצ'מברליינים החדשים בכריטניה. האם לא למדו דבר? צ'מברליין הגיב כחוסר סבלנות על "חוצפתם" של הצ'כים, עם רחוק שעמו אין לנו דבר, המתנכלים לגרמנים המסכנים של הסודטים, חסרי ההגנה. צ'מברליין

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה — הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ. אחרון הדוברים בנושא זה.

אברהם רביץ (רגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, רק פעמים בודדות בהיסטוריה אפשר לציין פעולה צבאית שמטרתה לא הרג, לא כיבוש ואף לא גבורה, אלא פעולה הומנית, משל היה זה "צבא הישע".

אין אנו מכירים צבא אחר בעולם המוסר נפשו כך למען הצלת שבויים, למען יישבו בנים לכיתם.

כידוע, רבותי חברי הכנסת, רק למען מצוות פדיון שבויים מותר, לפי ההלכה, למכור ספר תורה, וצריך שידעו זאת עמי ערב, שידעו את חשיבותה של המצווה עבורנו, כאשר היא מושרשת כעצם מהותנו.

אני חושב ששומה עלינו להזכיר שצבא ישראל איננו נוהג לחטוף אזרחים חפים מפשע, אפילו לא לצורך מצוות פדיון שבויים, וודאי לא אנשי דת.

ואכן, רבותי חברי הכנסת, חשוב להזכיר לנו, ובעיקר לעולם, שאין מדובר כאן באיש דת, על-אף תוארו הדתי, אלא כאחד מראשי הזרוע הצבאית של ארגון הטרור ה"חיזב-אללה". המחבל עבר אל-כרים עוכייד נמצא כיום אולי במקום הבטוח ביותר במזרח התיכון, ודאי בטוח הרבה יותר מלבנון — בידי ישראל.

טוב עשה שר הביטחון שהכריז כי אנו מוכנים להחליף שבויים. האמירה הזאת היתה במקומה. אותה ביקורת אשר נמתחה על שר הביטחון, כאילו ראוי היה שיאמר את האמירה הזאת רבע שעה לפני ולא רבע שעה אחרי, אני חושב שהביקורת הזו מיותרת ואינה במקומה, מכיוון שכולנו הרי יודעים, והעולם כולו יודע, כי ישראל מוכנה לעשות תמיד ועושה תמיד וגם כיום, אולי יותר ממה שהיא חייבת לעשות אפילו על-פי דין תורה — והדבר ידוע לאלו המצויים בעניין כסתר, כצנעה, לאיוך כל הדרך — למען החלפת שבויים.

לכן, אני חושב שהעולם כולו ואנחנו פה בישראל צריכים לראות את הפעולה הזאת כפעולה מתאימה לעולמנו הרחני והמוסרי ומשקפת אותו.

ברכותי לממשלת ישראל, לקבינט, לשר הביטחון, לצה"ל, על הפעולה ההומנית והמוסרית הזאת: ואנו תפילה שאכן הדבר הזה יגמר בכחינת "מעז יצא מתוך" ושבו בנים של כל העמים לגבולם, כל אחד לגבולו שלו. על כן, זאת הפעם נצביע בעד הממשלה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם רביץ. מכאן, חברי הכנסת, להצבעה. אנו עומדים להצביע על הצעת סיעות חד"ש, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל חטיפת האימאם עבר אל-כרים עוכייד.

חברי הכנסת, למניין המחשב, זו ההצבעה הראשונה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): לא נשמע צלצול.

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת דראושה, אדוני מוטרד מחברי סיעתו הנוספים שלא הגיעו להצבעה.

כאלוף פיקוד הדרום של ה"חיזב-אללה", הוא היה מעורב אישית בתכנון, בהנחיה ובסיוע לחטיפות ולפיגועים. יש המביעים תמיהה, כיצד העזה ישראל לשלם את ידה על איש דת ושיח. הרקורד החבלני שלו מזכיר את דברי חז"ל: "הפוסל — כמומו פוסל".

לפי כלי התקשורת, אמר חבר בקבינט, כי בהחליטו לאשר את החטיפה לא הביא הקבינט בחשבון את האפשרות, שה"חיזב-אללה" יוציא להורג את הסגן-אלוף האמריקני ויליאם היגנס ואת האפשרות שהוא עדיין בחיים. אם זה נכון — יש לתת לקבינט פעמיים ציון לגנאי: האחד על חוסר המחשבה, והשני על שיש בתוכו שר המספר לתקשורת דברים כאלה.

מדינת ישראל חייבת לבניה, לחיילים שפעלו בשליחותה, כמו גם ללוחמים העלומים של קהילת המודיעין — — —

אני מבקש את הגנת היושב-ראש מפני חבר הכנסת שריד, שבאופן עקבי, כאשר אני מדבר, עומד עם הגב אליך ומדבר.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שריד, אנא אל תפנה את גבך לסמל המדינה. פעם נוספת אני אומר לך זאת היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

מדינת ישראל חייבת לבניה, לחיילים שפעלו בשליחותה, כמו גם ללוחמים העלומים של קהילת המודיעין, לפעול למען שחרורם ככל הכוחות העומדים לרשותה. כך עשתה ישראל בעבר, אולי פרט לעניין עצירי ה"פרשה" במצרים, שנשכחו במשך שנים רבות, עד שתוקן הדבר.

נבחר ונאמץ את ממשלת ישראל בקו הפעולה הזה. מותר לממשלת ישראל לפעול למען חטיפת מחבלים או חיסולם גם בלי קשר לעסקות חליפין.

לאמריקנים אין מה להלץ עלינו. היגנס הוא האמריקני ה-20 שנחטף בלבנון מאז 1982. תשעה מהם עדיין מוחזקים ככני-ערוכה, ארבעה מתו או נרצחו ושבעה שוחררו. ארצות-הברית, כמו כל מדינה ריבונית המכבדת את עצמה ואת האינטרסים שלה, כבר פעלה בעבר באזורנו ובמלחמתה נגד הטרור בתוקפנות: נחיתת הכוחות בלבנון, ההפצצה בטריפולי, יירוט של מטוס מצרי באיטליה, חטיפת איש בלב ים. היא עשתה כך כדי למלא את חובותיה כלפי אזרחיה והאינטרסים שלה. וכך נהגה גם ממשלת ישראל בחטיפת עוכייד.

ועל יפיי-הנפש באמריקה להפסיק לגלגל עיניהם למרום בטרנויות על ישראל. טרם הוכח אפילו, שהיגנס אכן נתלה בעטיה של חטיפת עוכייד. יש די סימנים המעידים על כך שה"חיזב-אללה" משטה בנו ובאמריקה.

המלחמה בטרור הערבי היא קשה וממושכת. לא יהיה לה סוף כמרשמי פלא של נסיגה והתקפלות. הטרורף הזה יימשך כל עוד יישארו יהודים בארץ-ישראל. הטרורף הזה קיבל אופי קיצוני ומיוחד עם הצטרפותם של השיעים לחגיגה. הטיפול בטרור הזה על כל צורותיו, מהאינתיפאדה ועד הקטיושות, צריך להעשות בתקיפות, ברציפות, באומץ, בנחישות ובמקצועיות.

זרועות הביטחון שלנו יודעות את המלאכה, וצה"ל הוכיח זאת שוב בפעולת החטיפה. נאחל לעצמנו, שהדרג המדיני, הפוקד על זרועות הביטחון, יהיה ראוי להן ומתאים למאבקים שאנחנו עומדים בהם. תודה.

— הצעת סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה; החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוקים; שאלות בעל-פה —

1 —	נמנעים	חברי הכנסת, נא להצביע. מי בעד? מי נגד? מי שמצביע
הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלו.		בעד — מצביע בעד הצעתם של נציגי שלוש הסיעות. מי שמבקש להסיר את ההצעה מעל סדר-היום מצביע נגד. אם כן, חברי הכנסת, להצבעה.
	הצבעה	
היו"ר ג' גדות:		בעד ההצעות להביע אי-אמון לממשלה
אם כן, חברי הכנסת, ב-31 קולות נגד, 5 בעד ונמנע 1, אני קובע שהצעות האי-אמון נדחו.	5 —	נגד
	31 —	

ג. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח — 1988;

החלטה בדבר תיקון טעות בחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989*

נגד	היו"ר ג' גדות:	חברי הכנסת, מכאן אנחנו עוברים לנושא אחר. יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט מבקש להביא בפנינו תיקוני טעויות בחוקים. חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה.
נמנעים	אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):	כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תיקוני הטעויות שאני מבקש להביא: בחוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח — 1988, בסעיף 6(ב)(3), במקום "ארגון העובדים הסוציאליים" צריך להיות "אגוד העובדים הסוציאליים".
ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח — 1988, נתקבלה.	בחק בתי-המשפט (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989: 1. בסעיף 1(3) לחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989, פסקת-משנה (5) של פסקה (4) חסומן כפסקה (5) של סעיף 108(א) לחוק בתי-המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד — 1984: 2. בסעיף 1(1)(ב) לחוק האמור, פסקת-משנה (5) של פסקה (9) חסומן כפסקה (10) של סעיף 43(ב) לחוק בתי-הדין לעבודה, התשכ"ט — 1969.	אודה על אישור תיקוני הטעויות. תודה.
היו"ר ג' גדות:		אודה על אישור תיקוני הטעויות. תודה.
אם כן, חברי הכנסת, 23 בעד, 1 נמנע, ללא מתנגדים, הצעת תיקון זו נתקבלה.		תודה. אם כן, חברי הכנסת, ראשית נצביע על תיקון טעות בחוק הרשות למלחמה בסמים. מי בעד התיקון — נא להצביע.
מכאן לתיקון טעות בחוק בתי-המשפט. מי בעד — נא להצביע, מי נגד — להצביע.	הצבעה	
נגד	בעד ההחלטה בדבר תיקון בחוק	28 —
נמנעים		אין
2 —		
ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989, נתקבלה.		
היו"ר ג' גדות:		
גם תיקון טעות זו נתקבל — 28 בעד, 2 נמנעים, ללא מתנגדים.	הצבעה	
	בעד ההחלטה בדבר תיקון בחוק	23 —

ד. שאלות בעל-פה

- היו"ר ג' גדות:
- חברי הכנסת, מכאן אנחנו עוברים לסעיף הבא. שר הביטחון ישיב על שאלות בעל-פה. תחילה ישיב על שאלת בעל-פה מס' 150 מאת חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, בנושא אספקת ציוד לקוי לצה"ל. חבר הכנסת גולדשטיין, בבקשה.
150. אספקת ציוד לקוי לצה"ל
- פנחס גולדשטיין (הליכוד):
- פורסם שחברת "עיט" סיפקה לצה"ל 9,100 אפודי-מגן שלא עמדו באופיון הנדרש והוכנסו לתוכם חומרים לקויים מתוצרת איטליה, על-חשבון הזמנות שהיו צריכות להימסר
1. האם הידיעות נכונות?
2. האם מקרה זה עלול לגרום לפגיעה בחיילי צה"ל וכמורל חיילי צה"ל?
3. מה הן המסקנות שהוסקו?
4. האם ימשיך המשרד בקשריו עם חברת "עיט"?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין. כבוד שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

הידיעה נכונה. למעט תיקון אחד. לא היו 9,100 אלא 9,160 אפודים שאכן הוכנסו בהם כדים מתוצרת חוץ שלא על-פי האופיון שנקבע על-ידי משרד הביטחון וצה"ל.

כתוצאה מכך הוחזרו כל האפודים הללו לחברה. החברה הושעתה לפרק זמן מסוים מלהיות ספק. לאחר שהוכרו הסיבות נקבע שהקשר יימשך לאחר שתותקן מערכת בקרת איכות מתאימה. יובטחו התקנים והחומרים שיסופקו באפודים הבאים. בכך נסתיים העניין.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני השר, אני מודה גם על התשובה וגם על התיקון. 60 אפודים אינם עניין של מה בכך. יש לי כמה הערות, ובסופן גם שאלה.

לא הכול, לצערי הרב, הוא כסף, וגם לא כסף אמריקני. דם חשוב מדמים. לפי מיטב שפיתתי ולאור הנתונים שקיבלתי, התמונה שנמסרה על-ידי השר היא ורודה מדי, משום שהחומר שהוכנס לאפודים הוא חומר זול, שלא אושר על-ידי הצבא. יש גם קשר כלשהו עם חברה איטלקית, אבל זו לא היתה טעות אנוש, כפי שניסו לתאר. זה היה בכחינת סוף מעשה במחשבה תחילה. במצב כזה אין, לדעתי, מקום לנהוג בסלחנות כלפי אלה שסיפקו לצה"ל 9,160 אפודים חדירים לפגיעות, שהיו עלולים לגרום, חס-רחלילה, למותם של חיילי צה"ל. דומני, שהעונש היחיד הראוי לאנשים כאלה הוא משפט, או פסילה מלמשש ספק של משרד הביטחון לפחות למשך תקופת זמן די ארוכה. שאלתי: האם מוכן השר לשקול אפשרות כזאת?

אני רוצה להוסיף ולשאול: האם ידוע לשר כי חברת "עייט" זכתה בתקופה האחרונה במכרוז אחר של צה"ל, בנושא מסרים של אחסנה, ומכרוז זה נפסל על-ידי שלטונות אגף האפסנאות בצה"ל?

האם לא הגיע הזמן לבדוק את מערכת היחסים בין מערכת הביטחון לבין חברה מסוג זה, המתנהגת, כנראה, בנושאים הנתונים בידיה שלא כפי שצריך, בעיקר כשהדברים נוגעים בבטיחותם של חיילי צה"ל? תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (המערך):

אדוני שר הביטחון, אינני מצדיק את התנהגותה של חברת "עייט". אני שותף לביקורת על חברת "עייט", ויש לדרוש ממנה לבצע כל מה שהיא התחייבה לבצע.

אבל, בהתחשב בעובדה שחברת "עייט" מעסיקה בימים אלה של אבטלה חמורה עשרות עובדים מערי הפיתוח בצפון, וכן גם — אולי אני איראה אינטרסנט — בעיר אשקלון, אני פונה לשר הביטחון ומבקש ממנו להימנע מניחוק מערכת היחסים עמה — חברת "עייט" הוכיחה את עצמה במשך שנים רבות באספקת ציוד למשרד הביטחון, ובמיוחד בימים אלה, כשמדובר באבטלה חמורה מאוד באזורים אלה, והיא מעסיקה יותר מ-300 עובדים מהם, וגם מייצאת לחוץ-לארץ במליוני דולרים, כפי שידוע מהתשקפים שלה בבורסה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. מכיוון שלא היתה שאלה נוספת, אני מבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

התשובה היתה משולבת, תענה גם על השאלה המשלימה של חבר הכנסת גולדשטיין, וגם על שאלתו של חבר הכנסת דיין.

אכן הדבר היה חמור. הוא נעשה על-ידי דרג של מנהל בחברה, שטען שלא היה מודע לאופיון. לא נמצא חומר המצדיק חלונה משפטית, ולכן ננקטו כל הצעדים להבטיח, קודם כל ומעל לכול, שכל אפוד מגן שיסופק לצה"ל יהיה באיכות שנקבעה על-ידי הגורמים המוסמכים בצה"ל ובמשרד הביטחון, ואכן זאת הובטח.

שנית, היה מקום להענשה אדמיניסטרטיבית, ולכן הושעתה החברה לפרק זמן מסוים מלהיות ספק מוכר על-ידי משרד הביטחון והוחזרה אך ורק לאחר שהותקנה בחברה מערכת בקרת איכות, שרמתה ודרך תפקודה היו מקובלים על אותם גורמים במערכת הביטחון העוסקים בכך.

אשר למקרה האזהלים, אינני יכול לתת פה נתונים מדויקים, אבל מן הראוי שנוכח שאנחנו עושים הכחנה משמעותית בין אפוד מגן, שקביעת איכותו היא תנאי בלי-עבור לפני שהוא נמסר לחייל צה"ל, ובין בעיית טיבו של אוהל, אם כי גם בכל אלה אנחנו מקפידים להבטיח שהמחיר והאיכות של המוצרים יהיו ברמה שנקבעה.

אני מאמין שהחברה תדע להישמר בעתיד, לאור מה שהתרחש ולאור האזהרה שניתנה לה, שאם תישנה התופעה, יהיו הצעדים שיינקטו נגדה חמורים הרבה יותר מאלה שנקטו כלפיה עד כה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. יש שאלתא בעל-פה נוספת לשר הביטחון, אבל השואל עדיין אינו בבניין. מכיוון שעליך להשיב עכשיו על שבע הצעות לסדר-היום, אני מקווה שלא תתנגד להשיב על שאלתא כשהוא גיע.

שר הביטחון י' רבין:

בסדר.

ה. הצעה לסדר-היום

בטיחות הטיסות בארץ

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, לא מדובר כאן בבעיה פוליטית, זו לא בעיה מדינית וכוודאי לא כלכלית. מדובר בצעקה של ציבור מקצועי

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. הצעה ראשונה, מס' 1256, מאת חבר הכנסת בן-אליעזר, בעניין בטיחות הטיסות בארץ. בבקשה.

אזרחיים בלא קשר. דיווח ו/או תיאום עם בקר אזרחי. שבאחריותו הפיקוח על התנועה באזורים אלה, ותוך קרבה כללי טיס אזרחיים: 4. טיסה של כלי טיס אמריקניים אל ישראל וממנה תוך חדירה לתחום פיקוח אזרחי בלא תיאום מוקדם ו/או בלא לטוס לפי כללי הטיסה והקשר באותו תחום. בכל המצבים המתוארים ייתכן חדירה בלתי מורשה וגם חדירה שגורמת לקרבה מסוכנת בין כלי טיס.

כדי להבין את חומרת הבעיה ולזכור שמדובר כאן בחיי אדם, אדוני היושב-ראש, בואו נראה מה אירע מ־25 ביוני, מאז ההפגנה של פקחי הטיסה: ובכן, אירעו מספר ניכר של תקריות, ומי שרוצה לאמת אותן יכול לקרוא את הדיווחים של פקחי הטיסה, כפי שנמסרו לרשות שדות-התעופה. הפעם לא מדובר בתרגיל גדול או אינטנסיבי. אגב, כל הדברים הללו הופנו במדויק גם לשר התחבורה.

כדי לסבר את האוזן בואו נראה מה קרה: כמעט התנגשות — שני מקרים במרחב נח"ג — נמל-התעופה בן-גוריון: התקרבות בין כלי טיס למרחק תת-חקני — חמישה מקרים קרו בתקופה הזאת. זה סיכון רציני לתאונה, שנמנעה כנס על-ידי התערבות הבקר האזרחי.

שר הביטחון י' רבין:
כמה?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

חמישה מקרים. חריגות בלתי מורשות — כניסת טיסות צבאיות לתחום אזרחי, כל הטיסות הצבאיות — בלא התקרבות לכלי טיס — 15 מקרים. בסך-הכול 22 תקריות מדווחות מסוגים שונים.

מדוע זה קורה? מבדיקה שעשיתי וממה שלמדתי, חלק מהאירועים קשור ישירות בטעויות אנוש ומשמעת, אולם מה שברור לי, שאי-הקפדת חיל האוויר נובעת גם משוני בתפיסה ובתפעול כללי טיס. ייתכן שיש כאן מקום להגברת ההדרכה של אנשי חיל האוויר כיחם לנושאי תעופה אזרחית. יוזמה של מפגשים משותפים בדרג מפעיל, ולא בדרג מינהלי, לפי דעתי רק תוסיף.

בנושא האמריקני: למיטב ידיעתי הצ'ישהישי לא מוכן לתאם את טיסותיו עם הבקרה האזרחית, אך טוען כי טייסיו ישמרו מרחק בטוח מטיסות אזרחיות הפועלות באזור שבו הם עצמם פועלים. אינני יודע איך ניתן לדרוש מהם ציות לחוקים האזרחיים. מה שברור לי, שהדבר חייב להיות מטופל בדרג הבכיר ביותר שלנו: יכול להיות ששר הביטחון, יכול להיות ששר התחבורה, יכול להיות שמפקדת חיל האוויר: אינני יודע.

לסיכום, אני סבור שהגיע הזמן ששר הביטחון יזום, לא ועדת חקירה, אלא ועדת בדיקה מקצועית, שתבדוק את כל ההיבטים הכרוכים בבעיה, הן מנקודת ראות צורכי הצבא והן מנקודת ראות הצד האזרחי. ייתכן שוועדה כזאת תגיע למסקנות, והן תהיינה מחייבות, משום שהאלטרנטיבה, לפי דעתי, היא שנעמוד כאן יום בהיר אחד ונאמר: אמרנו והזהרנו. האלטרנטיבה הזאת אינה טובה. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת בן-אליעזר. אני קורא לשר הביטחון להשיב על ההצעה של חבר הכנסת בן-אליעזר. בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על-פי הנתונים שהועברו אלי בטרם העלה חבר הכנסת בן-אליעזר את הצעתו

אזרחי, ציבור של פקחי טיסה, צעקה שבאה להתריע דקה לפני התרחש אסון על מה שעלול לקרות בשמיה של המדינה. כל זה — ועקבתי אחרי הדבר — תוך גילוי הבנה לצרכים של הצרכנים העיקריים היום בשמיה של המדינה, והם, כמובן, חיל האוויר, אך לא רק הם.

לפי דעתי, הפקחים מגלים אחריות מקצועית מדרגה ראשונה, וכל מאבקם הוא להגיע למציאות שיהיה ניתן לקיים בה את הטיסות בנתיבי הטיסה האזרחיים הבין-לאומיים והפנים-ארציים, למרות כל המגבלות והאילווצים, בצורה הבטוחה ביותר.

40 מהם הפגינו ב־25 ביוני מול משרדי רשות שדות התעופה בנמל-התעופה בן-גוריון. הם באו בדרישה להקים ועדת חקירה מקצועית, שתטפל בתיאום הטיסות האזרחיות והצבאיות. הם קמו והפגינו לא בשל שני מקרים שאירעו בסוף חודש מאי, שבהם חצו מטוסי קרב את נתיבי הטיסה של מטוסי נוסעים בקרבה מסוכנת מאוד, ולא בשל התנגשות שכמעט אירעה לאחרונה, אלא משום שמדובר בתופעה הנמשכת זה זמן רב, והערכתם היא, שאם לא ינקטו צעדים, יתרחש אסון.

שמעתי גם תגובת בכירים בצה"ל כפי שפורסם בעיתונות. חלקם הגדירו את הטענות כאבסורדיות. חלקם אף ניסו לומר, שהסיבה שבגללה יצאו הפקחים להפגנה כרוכה בדרישות שגר. תגובת חיל האוויר היתה קצת שונה. אני חושב שהיא היתה הרבה יותר אחראית ומאופקת. חיל האוויר קבע בהודעתו, כי שני המקרים האחרונים אירעו בעקבות תרגיל נרחב של החיל. תרגילים כאלה מחייבים סגירת אזורים אוויריים בפני תעופה אזרחית, והם מתואמים זמן רב מראש עם הגורמים המתאימים: מדי פעם יש חקלות וחריגות של טייסים, פקחים ובקרים הן מצד חיל האוויר והן מצד הגורמים האזרחיים: כל מקרה נחקר ומטופל לגופו — סוף הודעת חיל האוויר.

מי כמוני מבין את צורכי חיל האוויר שלנו. מי כמוני יודע, שאין מקום בעולם שיש בו צפיפות באוויר כזו שבשמיה של ישראל, ובכל-זאת מצליח החיל לשמור על רמת בטיחות סבירה.

ואכן, אדוני היושב-ראש, לא מדובר כאן בהטחת האשמות, עלבונות, מדובר כאן בחיי אדם. בנושא זה אין מקום לפשרות, ולכן צודקת טענתם של פקחי הטיסה אשר דורשים, ובצדק, בטיחות של 100%.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בסיכונים בטיחותיים לתעופה האזרחית בישראל, סיכונים עקב פעילות של טיסות צבאיות, לא רק של חיל האוויר שלנו. טיסות צבאיות אשר חודרות לעתים קרובות למרחב האווירי האזרחי, והדבר נעשה בניגוד להסכמים בין הרשויות האזרחיות לחיל האוויר ובלא תיאום מוקדם. ואומנם, התופעה באה לכלל ביטוי חמור בתרגיל חיל האוויר שנערך לאחרונה, אך התופעה חוזרת, לצערי, על עצמה בחומרה זו או אחרת כבר יותר משנה.

כדי להבין את היקף הבעיה, רצוי לראות אותה מכמה זוויות: 1. חדירה של מטוסי חיל האוויר למרחבי פיקוח אזרחיים בלא הרשאה או תיאום מוקדם; 2. חדירות של כלי טיס צבאיים למרחבים אזרחיים, כאשר מדובר בכלי טיס זרים, לא של חיל האוויר, והבקרה עליהם בידי חיל האוויר של ישראל; 3. פעילות אינטנסיבית של מטוסים צבאיים אמריקניים במרחק מסוים מחופי ישראל, ובדרך כלל מסביב לכלי שיט או לנושאות מטוסים, אגב טיסה בנתיבי אוויר בין-לאומיים

דברים כאלה, אם כי בדות שהגיע אלי לא היו אירועים המוגדרים כ"כמעט תאונה" בכל התקופה, שאליה התייחסת ולגביה נשאלתי.

עם זאת, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-אליעזר, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לועדת החוץ והביטחון?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, ואני מעמיד אותה להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת בן-אליעזר לוועדת החוץ והביטחון — יציבע בעד, מי נגד — יציבע נגד.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה 10 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קובע שבקולות עשרה חברי הכנסת, ללא התנגדות וללא הימנעות, יועבר הנושא לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

1. הצעה לסדר-היום

גירוש שמונה אישים פלשתינים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה

מקצועיים מאבד"ד, רדואן אחמד זיאדה, פעיל איגודים מקצועיים מחברון, תיאסיר נסראללה, סטודנט ממחנה הפליטים בלאטה, ועאקף חמאודה, סטודנט מעראבתה.

מגורשים אלה הם אנשי ציבור הידועים כפעילים פוליטיים שלא עברו שום עכירה וגם לא הועמדו לשום משפט. צווי הגירוש הוצאו במקורם ב-17 באוגוסט 1988 ועוכבו עד פסיקת בית-המשפט בערעור. חמישה אנשי ציבור נוספים מועמדים כיום לגירוש ונמצאים במעצר מאז הוצאו נגדם אותם צווים. התהליכים המשפטיים עדיין לא הסתיימו אך ברורה לגמרי מגמתו של שר הביטחון, שסירב לשקול את ביטול הצו.

גירושם של אנשים פלשתינים ועקירתם ממולדתם הם אקט המנוגד לחוק הבין-לאומי וסותר את סעיף הגנת האזרחים בתנאי כיבוש, סעיף בסיסי באמנת ז'נבה. כמו כן, זוהי פעולה המהווה רמיסת זכות יסודית ביותר של האדם, יהיה הנימוק לה אשר יהיה.

חברי הכנסת, ראוי להזכיר את דעתו של שופט בית-המשפט העליון לשעבר חיים כהן, דעה שהיתה אומנם דעת מיעוט אך ראוי לזכור אותה לטובה. בפסיקה בערעור נגד גירוש ראש עיריית חלחול מוחמד מילחם וראש עיריית חברון פאהד קוסמה, פסיקה משנת 1979, אמר השופט כהן, ואני

לסדר-היום, ההתייחסות היתה בעיקרה לכמה אירועים שהתרחשו בנושא הזה בעת קיום תרגיל גדול של חיל האוויר בשמי המדינה בסוף חודש מאי. אומנם, חלק מהדברים שהיתוספו כאן נוגעים גם לתקופה שלאחר מכן. ואכן, יש בעיה בתוקף העובדה ששמי המדינה קטנים לכל הצרכים, הן של חיל האוויר והן של התעופה האזרחית. כמובן, ניתוספו על כך, בעקבות שיתוף הפעולה האסטרטגי בינינו לבין ארצות-הברית, גם טיסות של מסוקים ומטוסים אמריקניים. בעניין זה פנה אלי גם שר התחבורה, אשר הסב את תשומת לבי לפניות של רשות שדות-התעופה ואגודת פקחי הטיסה.

אני ביקשתי מחיל האוויר לבדוק את כל הנתונים של הפניות הללו, לברר אותן ולהגיע למסקנות, כשהמטרה לקיים את הכללים ואת חוקי הבטיחות, תחומי הטיסה, אזורי הטיסה, שעות הטיסה, כפי שהם מוסכמים היום בין המערכות השונות. ואכן, היו מקרים שנחקרו באופן יסודי ולגבי חלקם הוסקו מסקנות ונקטו צעדים על-מנת למנוע את הישנותם. חלק מהטענות המופנות כלפי חיל האוויר, לפי הדוח של חיל האוויר, מערכבות סוגיות הנוגעות לבטיחות טיסה עם סוגיות תפעוליות ומסחריות של התעופה האזרחית.

אכן, ביום התרגיל, שהיה הגדול בהיקפו זה כמה שנים, היו מקרים שבהם בא לידי ביטוי העומס שהעמסנו על מערכת הבקרה והשליטה, אולי אפילו קצת יותר ממגבלות יכולתה. היו אירועים שבהם חלו שינויים והשתבשה התנועה האווירית האזרחית כתוצאה מבעיות מזג אוויר והצורך לשמור על בטיחות בעניין התרגיל, כי היו ערפילים בבוקר.

עם זאת, אני מודע לבעיה. מתקיימים מדי פעם מפגשים כדי להביא ליתר תיאום וליתר הקפדה גם מצד התעופה האזרחית, גם מצד מטוסי חיל האוויר, כדי למנוע היווצרות

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום מס' 1292 ו-1519 של חבר הכנסת תופיק זיאד. אני מבקש שתעלה את שתיהן, ושר הביטחון יענה על שתיהן כאחת. ההצבעה תהיה, כמובן, נפרדת.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שתיהן, כזו אחר זו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, זה ייעל את הדיון. אני אקציב לך זמן בהתאם, ושר הביטחון ישיב תשובה אחת. חבר הכנסת זיאד, בבקשה.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה הראשונה היא בנושא הגירוש.

ב-29 ביוני נקט שר הביטחון עוד צעד ברוטלי של הפרה גסה של זכויות האדם היסודיות, כאשר פקד על כיצוע צווי גירוש לגבי שמונה מתושבי השטחים הכבושים. ארבעה הם מרצועת-עזה ושמותיהם: עאטה אבו-קירש, מהנדס ממחנה הפליטים שאטי, נביל זורמוס, מכונאי מחאן-יונס, מוחמד אמדון, חקלאי מעזה, וריאד אג'ואר, ירקן מעזה; וארבעה תושבים נוספים מהגדה: מוחמד לבאדי, פעיל איגודים

צעדים אלה רק חיזקו עוד יותר את מעמדו כנציגו הבלעדי והמוסמך של העם הערבי הפלשתיני.

אם כך, מדוע להתמיד בפשע הזה ומדוע הדרישה החדשה של שר הביטחון לסמכויות רחבות יותר לביצוע צווי גירוש לפני דיון בבג"ץ? נוסף על זה, יש בקשה להארכת המעצר המינהלי לשנה. מדוע להרוס בתים בלא לתת אפשרות טיעון בכתב-המשפט? איך נראה שר הביטחון, איש מפלגת העבודה, כאשר שר המשפטים, איש הליכוד, צריך לצנן את להיותו לאמצעים דרקוניים יותר, לאחר יוזמתו לפגיעה נוספת בזכויות האדם? איזו אטימות לערכי משפט יסודיים ולזכויות האדם הבסיסיות המוכרות על-ידי החוק הבינלאומי מפגין שר הביטחון איש מפלגת העבודה?

חברי הכנסת, הגיע הזמן, אחרי 20 חודשי אינתיפאדה, שיכין שר הביטחון, ויחד אתו יתר שרי ממשלת הליכוד-המערך, שיש להפסיק מייד את צעדי הדיכוי האכזריים נגד העם הפלשתיני, להפסיק את הירי, ההרג, המעצרים ההמוניים. דרך זו היא דרך האסונות, דרך שפיכות הדמים לשני העמים, דרך העמקת תהום האכזה והשנאה, ובסופו של דבר דרך ההתפוצצות האדירה, שתמיט אסון על האזור כולו.

ההצהרות על יוזמות שלום וההזמנה לנציגים פלשתינים לדבר שלום אינן מתיישבות עם גירוש ומעצרים ויריות באלה התובעים חופש ועצמאות לעמם. בעת ובעונה אחת מחפשת כאילו הממשלה פלשתינים לשיח שלום, ועם זאת מגרשת אותם אנשים הנושאים את דגל המשא-ומתן והשלום.

במצב זה נראית יוזמת שמיר-רבין כמערומיה, רחוקה מן הרצון הכן להגיע לשלום עם העם הפלשתיני המדוכא, שממשיכים לגרש את בניו, להרוג מאות ממנו ולכלוא עשרות אלפים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תופיק זיאר, מיצית מחצית מהזמן העומד לרשותך, יש לך עדיין זמן להצעתך השנייה לסדר-היום.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסיים במשפט נוסף אחד את הצעתי הראשונה.

אנו קוראים לשר הביטחון ולממשלה להחזיר את המגורשים ולהפסיק את מדיניות הגירוש, לשחרר את אלפי העצורים ולהוכיח את הכנות והיושר כשמדברים על השלום.

אנו מציעים דיון בנושא במליאת הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם דיברת על שני הנושאים, או שאתה עובר עכשיו לנושא השני?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני עובר עכשיו לנושא השני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, עד עכשיו העלית את ההצעה לסדר-היום בנושא: גירוש שמונה אישים פלשתינים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה.

מצטט: "הגירוש מנוגד למשפט הבינלאומי המינהלי האוסר גירושו של כל אדם ממולדתו. שום צו של מפקד האזור אינו גובר על המשפט הבינלאומי המינהלי".

גירוש שמונת הפלשתינים גרר בעקבותיו גל של מחאה חריפה מקומית ובינלאומית, והמחאה החריפה בדעת הקהל בעולם מתבטאת, בין השאר, בהחלטת מועצת הביטחון לגנות את המעשה. התוצאה היחידה של אקט נפשע זה, נוסף על העוול והסבל שנגרם למגורשים ולמשפחותיהם, היא הכתם השחור הנוסף ואות הקלון על מצחה של ממשלת ישראל בגלל רמיסתה את זכויות האדם.

לדעתו של שר הביטחון, הגירוש יחד עם צעדי דיכוי נוספים יביא לחיסול האינתיפאדה. אין מחשבה מסוכנת יותר ממחשבה זו. הוכח מעל לכל ספק, וזאת לאחר החודש ה-20 של ההתקוממות הפלשתינית בשטחים הכבושים, כי כל אמצעי הדיכוי הברוטליים, כל הצעדים שנועדו להכאיב, כפי שאמר השר רבין בראשית האינתיפאדה, כל האמצעים נכשלו, לא שכרו וגם לא ישכרו לא את כוחו ולא את עמידתו של העם הפלשתיני נגד הכיבוש ולמען עצמאותו.

שר הביטחון והממשלה כולה יודעים, שלא בכוח אלא במשא-ומתן של כבוד וחתך התחשבות הדדית בזכויות שני הצדדים, רק כך יקום ויהיה פתרון והסדר שלום סופי.

מה לא נעשה במשך 20 חודשי האינתיפאדה כדי לדכא אותה? — יותר מ-40,000 פצועים פלשתינים, מהם 1,200 בעלי מום לכל החיים, קטועי ידיים, כרותי רגליים, מנוקרי עיניים, נכים ועוד פגועים אחרים. יותר מ-650 הרוגים הביא דיכוי אכזרי זה, בהם ילדים, צעירים ומבוגרים, נשים וגברים. עשרות אלפים הוכנסו למחנות מעצר, מהם עצורים כיום כ-20,000 איש, ומתוכם יותר מ-5,300 איש במחנה "אנצאר-3", הוא קצינות.

מאז הכריז שר הביטחון, ב-2 במאי שנה זו, על החמרת אמצעי הדיכוי והגברתם, היו כ-4,000 פצועים ו-110 הרוגים. אין לשכוח שכל אותן פגיעות באו נוסף על פעולות העוצר, המחסור, ההרעבה, הריסת מאות בתים ועקירת אלפי עצים. כל אותם פשעים לא עזרו ולא דיכאו את האינתיפאדה, וכך גם לא יעזרו גירושיהם של 53 תושבים שכבר גורשו עד היום, מאז דצמבר 1987.

חברי הכנסת, מאז שנת 1967 השתמשו שלטונות הכיבוש במדיניות הגירוש. בין השנים 1967 ל-1977 גורשו מן השטחים הכבושים 1,180 איש. בין השנים 1978 ל-1980, שהן השנים הראשונות של שלטון הליכוד, גורשו 13 איש, בין השנים 1981 ל-1985 לא גורש איש. מעניין לראות, שעם מינויו של יצחק רבין לשר הביטחון, חודשו הגירוש. בין השנים 1985 ל-1987 גורשו 45 איש. מתחילת האינתיפאדה עד סוף יוני שנה זו גורשו עוד 53 איש, כאשר חמישה עצורים נוספים בגנייד, מועמדים לגירוש ממולדתם.

מה היא התוצאה של כל הפשע הזה? — במקום כל מגורש, הרוג ופצוע, צמח אלפי פטריזטים פלשתינים חדשים שהגבירו את המאבק, באש"ף רצתה הממשלה לפגוע —

ז. הצעה לסדר-היום

תנאי החזקת העצורים במחנה "אנצאר-3" (קציעות)

חיי תרבות לא קיימים כלל. על כל 230-240 איש נמצא 15-20 ספרים, ואלה הם בעיקר ספרי מתח.

הם לא מקבלים בזמן המתאים מכתבים ממשפחותיהם, ואין מסבירה זאת הנהלת המחנה? — היא אומרת שאין אנשים שיעסקו בצנזורה של המכתבים. לכן מקבלים לפעמים מכתבים כעבור שבועות מספר, ויש שהמכתב מתקבל אחרי שהאדם שוחרר.

אין ביקורי משפחות. כי שני הצדדים, המשפחות והעצורים, מסרבים לביקור. למה? מיקום מחנה המעצר עומד בניגוד לכל חוק, כי אסור להחזיק עצורים משטח כבוש מחוץ לשטח הכבוש. נוסף על כך, זה שטח צבאי, המחייב רשיון. צריך לבקש רשיון, ובשלב הבקשה מקיימים אתן משא-ומתן שהוא אמצעי לחץ לגיוס משתפי פעולה. צריך לשלם מחיר פוליטי כדי לבקר את הכן היושב במחנה המעצר. לכן שני הצדדים, העצורים ומשפחותיהם, רוחים את זה.

עצם קיום המעצר הוא עונש קולקטיבי, אבל נוספים על זה קללות, הכאות, לחץ גופני ונפשי, ולפעמים מענישים סתם כך, בלי שום סיבה המצדיקה את העונש, עד 14 יום צינוק ובידוד. כאשר מעבירים קבוצות של עצורים לבתי-המשפט בעזה או בגדה המערבית, מעבירים אותם כשידיהם כבולות מאחור באזיקים, עיניהם מכוסות כדי שלא יראו, וכל הזמן מכים אותם ומקללים, משפילים אותם. מפקד המחנה אף לא הכחיש את זה. הוא רק אמר שהחיילים שמוכילים אותם הם "לא האנשים שלי", שהם לא האנשים מהיחידה שלו. זה היחס הברוטלי, האכזרי, המגיע לשיאו בפעולות דיכוי נגד כל העצורים במחנות.

אני רוצה להזכיר לכם את 16 באוגוסט של השנה שעברה, 1988, כאשר שני אנשים, אסעד אל-שאווה ואמיר סמודי, נרצחו ביריות בתוך המחנה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
עלידי מי?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עלידי החיילים — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
וכמה נרצחו עלידי האסירים?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, חבר הכנסת תופיק זיאר צריך כבר לסיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מאות נפצעו משבירת עצמות. ב-26 בחודש אפריל שנה זו הותקפו העצורים ביריות, כגז מדמיע ובאלות. התוצאה — 57 אנשים נפצעו מכדורי פלסטק, ואחד העצורים איבד את עינו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת זיאר, אתה כבר צריך לסיים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסיים.

חברי הכנסת, המקום הזה, שקוראים לו "אנצאר-3", הוא הגיהנום עלי אדמות. המטרה שלו ברורה: לשבור את רוחו של העם הפלשתיני ולשבור את האניתיפאדה. במקום הזה,

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אתה מעלה את הצעתך השנייה לסדר-היום, בנושא: תנאי החזקת העצורים במחנה "אנצאר-3" (קציעות).

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נכון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום שלישי, 25 ביולי, ביקרנו, חבר הכנסת מאיר וילנר ואנוכי, במחנה המעצר "אנצאר-3". קציעות, הידוע לשמצה. בפגישתנו עם מפקד המחנה נודע לנו, שמספר העצורים במחנה הוא 4,288 — 2,629 מרצועת-עזה ו-1,659 מהגדה המערבית; מהם 1,048 עצורים מינהליים, 1,596 שפוטים, והשאר, 1,644, ממתינים למשפט.

ליד "אנצאר-3", במרחק 3-2 קילומטרים, קיים מחנה מעצר איום נוסף, שיושבים בו 1,000 עצורים, והוא נקרא "מחנה החוף"; כלומר, יחד יש יותר מ-5,300 עצורים. חלק מהעצורים, 125 במספרם, מכלים את תקופת מעצרם השלישית באותו מקום, וחלק מהעצורים המינהליים המעוררים לבית-המשפט הצבאי צריכים לחכות 3-5 חודשים עד שתהיה פסיקה. פירוש הדבר, שבמקרה שהאיש יוצא זכאי, הוא כבר הוענש ב-3-5 חודשי מאסר ב"אנצאר-3".

חברי הכנסת, אין בפי מלים היכולות לתאר את המצב במחנה איום זה, את התנאים התת-אנושיים והברוטליים שהם מנת חלקם של העצורים האלה. המחנה נמצא על גבול ישראל-מצרים, החום שם מגיע ל-40 מעלות, ולפעמים אף ליותר, וקור מדברי שורר כלילה.

שמעון שטריט (המערך):

אתה מציע מיוזג אוריר?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
העצורים חיים באוהלים, 25-26 איש באוהל אחד, שינים על מזרנים בעובי של 2 ס"מ ועל האדמה, על העפר.

כל מה שקשור לתברואה הוא מתחת לכל ביקורת, יש מחסור בתנאים אנושיים מינימליים, אין קליניקה וכמעט אין תרופות. בגוש-א', כלומר כשליש ממספר העצורים שנקבתי, אין תנאים סניטריים, בתי-השימוש חשופים. זה הביא לשביתת הכללית שפרצה ביום 17 במאי השנה ונמשכה שישה ימים, במחאה על המצב בגוש הזה, ובכל המחנה — לשביתת של שלושה ימים. מאות עצורים חולים בטניה. לכל אוהל, שיש בו 22-26 איש, נותנים בכל יום סכין גילוח אחד: חתיכת סכון לרחצה וחתיכת סכון לכביסה ל-26 איש. רובם המכריע של העצורים סובלים גם מאנמיה, כי האוכל לא מספיק מבחינת הכמות, וגם מבחינת הטיב הוא מתחת לכל ביקורת. לא נהנים מקנטינה. סופרים אותם שלוש פעמים ביום ולפעמים ארבע פעמים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא עושים להם מסזים.

נואף מסאלחה (המערך):

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לפעמים באים לספור אחרי חצות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אז למה הם לא הועמדו למשפט?

שר הביטחון י" רבין:
לכן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אשר להצעה השנייה לסדר-היום, בנושא תנאי המעצר שבהם מוחזקים הכלואים במתקן הכליאה בקציעות, התנאים סבירים ובהתאם לדין. לא אנסה כלל להשוות אותם לא לנעשה בכרית-המועצות ולא לנעשה במדינות ערב.

המזון הניתן לכלואים הוא בהתאם ללוח המזון של צה"ל. הוא מספק מבחינת כמויות וגם מבחינת איכות. גם בית-המשפט העליון ציין בבג"ץ 253/88, כי "כפי שהסתבר לנו מיושם לוח המזון הצבאי המתאים".

יחידה מכך, במהלך ביקור שופטי בית-המשפט העליון בקציעות לא נשמעו טענות של ממש בנוגע לאיכות המזון ולכמותו, ובית-המשפט לא מצא כי יש צורך בשיפור המצב הקיים. הטיפול הרפואי המוענק לכלואים הוא נאות. כל עציר הנשלח לכלא נבדק על-ידי רופא. בכל גוש כליאה מצוי רופא הנעזר בכמה חובשים. כמו כן, מבקרים במקום רופאים מומחים לשם פתרון בעיות מיוחדות. במקרים חמורים מועברים הכלואים לטיפול בבית-חולים. ראוייה לציון גם כאן קביעת בית-המשפט העליון בבג"ץ 253/88, כי: "התרשמונו כי הטיפול הרפואי הולם ובעל רמה נאותה, ולא מצאנו ממש בטענות שהועלו בקשר אליו".

במתקן הכליאה נעשית חלוקה שוטפת של עיתונים בעברית, באנגלית ובערבית. כמו כן עומדים לרשות הכלואים ספרים מכל הסוגים, לרבות ספרי לימוד.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. לגבי ההצעה הראשונה של חבר הכנסת זיאר: גירוש שמונה אישים פלשתינים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה, יש הצעה אחרת, של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, במסגרת של דקה אחת. לגבי ההצעה השנייה, של חבר הכנסת תופיק זיאר, בעניין תנאי החזקת העצורים במחנה "אנצאר-3", יש הצעה אחרת לחבר הכנסת מסאלחה. חבר הכנסת גולדשטיין, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אנחנו במלחמה, ובמלחמה כמו במלחמה. נשק של גירוש הוא אולי נשק חמור מאוד, אבל אין ספק שהוא נשק יעיל ואפקטיבי. אם יש לי טענות, אדוני השר, הרי יש לי טענות כלפי המערכת, קרי המערכת הביטחונית והמערכת המשפטית.

המערכת הצבאית צריכה לנצל, לדעתי, את עונו הגירוש הרבה יותר מכפי שהיא עושה, והמערכת המשפטית, למרות ההומניות והדרישה שלנו לעלינות המשפט, צריכה להוציא את פסק-דינה מהר יותר, שהרי אחר כך אומרים: מעט מדי ומאוחר מדי.

אני טוען גם כלפי כמה מעמיתי, שכאשר מביאים את הנושא לבג"ץ, הכול בסדר. אבל כאשר לאחר חודשים מספר בג"ץ מוציא את פסק-דינו, הם אומרים: עבר זמנו בטל קורבנו. אי-אפשר לתפוס בנושא הזה בשני הקצוות.

אני הייתי מבקש משר הביטחון להפעיל את עונו הגירוש כלפי מנהיגי ההתקוממות בשטחים, כלפי כל אותם נחשים,

ב"אנצאר-3", ובכתי-המעצר הדומים לו עברו עשרות אלפים מעצורי האינתיפאדה. במקום ההוא ובמקומות דומים מכלים את הזמן שלהם כ-20,000 עצירים. זה אות קלון במצח של הכיבוש והמדיניות הרשמית.

אנחנו קוראים לסגירה מיידית של מחנה "אנצאר-3" ולשחרור העצורים של האינתיפאדה ממחנה הזה וממחנות אחרים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת זיאר, אתה צריך לסיים. נתתי לך את כל הזמן האפשרי. סיים בבקשה במשפט אחד.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסיים.

עד לסגירת המחנה הזה יש להבטיח את תנאי המעצר האנושיים המינימליים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני מבקש משר הביטחון להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת תופיק זיאר.

שר הביטחון י" רבין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אשר להצעה לסדר-היום בנושא גירוש שמונה חושבי השטחים, ברצוני להעיר את ההערות הבאות:

הגירוש הוא חלק מהאמצעים החוקיים שמפעילות הממשלה ומערכת הביטחון כדי להבטיח את החוק ואת הסדר הציבורי בשטחי יהודה, שומרון ועזה. זהו אחד האמצעים היעילים ביותר נגד מנהיגים מסיתים ומארגנים של פעילות, אלימות וטרור.

אני רוצה לציין, שכאשר מדובר בשמונה אלה, צו הגירוש הוא על-ידי המפקדים הצבאיים ב-17 באוגוסט 1988. השלב הראשון היה כפני ועדת ערר צבאית, וכתוצאה מפסיקת בג"ץ שונה נוהל הערר, ואופשר לכל אחד מאלה שנגדם הוצא צו הגירוש, אם על-ידם או באמצעות עורך-דין, להגיש שאלות המחייבות תשובה כפני השופט העומד בראש ועדת הערר. במקרה אחד הוצגו 1,200 שאלות. כתוצאה מכך, לראשונה מאז אוגוסט 1988, הואך משמעותית ההליך שבפני ועדת הערר, והוא יתמשך שלושה עד ארבעה חודשים לגבי 25 איש שנגדם הוצא צו הגירוש. לאחר שאישרה ועדת הערר את גירושם, הוגשה על-ידם ועל-ידי אחרים פנייה לבג"ץ. עניינם נדון עד לפני כחודש-חודשיים לפני בית-המשפט העליון בשבתו כבית-דין גבוה לצדק, וצו הגירוש עמד גם כמבחן זה. כפי שציין, הם גורשו ב-29 ביוני 1989, כלומר שנה כמעט לאחר שהוצא צו הגירוש נגדם.

אם יש לי הערה, הרי היא שונה לחלוטין מזו שבאה לידי ביטוי בהצעה לסדר-היום. הייתי רוצה לראות, שכאשר מוצא צו גירוש, ההליך המשפטי, כפי שהחוק קובע, יהיה קצר יותר, כדי שתהיה לאמצעי הגירוש הזה השפעה אפקטיבית נגד האלימות והטרור בשטחים, נגד המסיתים והמארגנים אותו, כי רק נגדם מוצא צו גירוש.

אוסף ואומר עוד, שאיש לא הועמד לדין, איש לא נעצר ואיש לא נאסר, בוודאי לא גורש, על הבעת דעה פוליטית שלו. כל אלה שנאסרו או נעצרו מנהלית נעצרו ונאסרו רק משום שהסיתו, היו שותפים בארגון או השתתפו בפעילות אלימה, בטרור, ועברו על החוק.

יהיה לפי התפיסה שלי ושל אחרים, שפירושה שלום בלי סיפוח, אלה יהיו השכנים שאנחנו חייבים להיות אתם. עד אז, אולי נתייחס זה לזה בכל המוסדות בצורה הומנית. זה גם מוסף כבוד לצה"ל, היחס ההומני לעצירים פוליטיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. הצבעה תהיה נפרדת על שתי הצעות. קודם כול, אני חייב לשאול את חבר הכנסת תופיק זיאר, האם הוא מסכים שהצעותיו תועברנה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

השתכנעתי ואני מסיר את הצעתי לגבי דיון בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. אנחנו מצביעים עכשיו על הצעה — — —

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא יכול להיות. לא יכולים לחסום את האפשרות להציע להעביר לוועדה. אני מבקש להציע הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ממילא כל התרגיל הזה — — —

קריאות:

— — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני משאיר את הצעתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

המצב פשוט. אנחנו מצביעים אם להסיר או להעביר לוועדה. לכן לא משנה כל הדיבור הזה. יש הצעה ראשונה, מס' 1292, של חבר הכנסת תופיק זיאר: גירוש שמונה אישים פלשתינים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה. אנחנו מצביעים — מי בעד העברת הנושא לוועדה ומי בעד הסרתו. נא להצביע.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מה זה בעד ומה זה נגד?

היו"ר מ' וירשובסקי:

מי בעד ההצעה ומי נגד. זה מה שאמרתי. אם אתם עדיין מתבלבלים — — —

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החוץ והביטחון — 2

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 14

נמנעים — 2

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אמר "מי בעד ומי בעד". אני לא הצבעתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אמרתי מי בעד ומי נגד. התוצאות הן 3 בעד ו-14 נגד. מה אתה רוצה עוד?

צפוניים וקובורות השולטים בירושלים, משמשים ראשי אגודות למיניהן — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גולדשטיין, קודם כול זמן תם, שנית, מה אתה מציע? להעביר את זה לוועדה? הרי אתה מציע להסיר את זה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה שיתאפשר לי אני אציע בסיומו של דבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אתה צריך להציע.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מציע להעביר לוועדה. אבל אני ממשיך.

— — — משמשים ראשי אגודות למיניהן, שהן הכיסוי הפורמלי לאותם ראשי טרור ואש"ף. ככל שיסולקו מישראל ראשי המחבלים, אפשר יהיה להביא לרגיעה מלאה ביהודה, בשומרון ובעזה, ולהתחיל במשא-ומתן לקראת הבחירות.

ומשפט אחרון, אני רוצה לנצל את ההזדמנות, אדוני היושב-ראש, לברך את צה"ל, את הקבינט, את הממשלה, ובעיקר אותה יחידה שביצעה את החטיפה של שיח' עוביד על המעשה שעשו. "ישר כוח" לצה"ל. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה בוודאי לא שיך להצעה אחרת. חבר הכנסת מסאלחה, בבקשה. במסגרת של דקה אתה רשאי להציע הצעה אחרת להצעתו השנייה של חבר הכנסת זיאר.

נואף מסאלחה (המרק):

אדוני היושב-ראש, אני אנא במסגרת הדקה של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

אני מציע להעביר את הדיון בנושא השני שהעלה חבר הכנסת תופיק זיאר לוועדה. חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת מיעארי ואני קיבלנו רשות ממשד הביטחון וביקרנו בכלא-מגידו, לא בקציעות. אני לא ביקרתי בקציעות. אני עוד אבקש לעשות זאת יחד עם קבוצת חברי כנסת יהודים וערבים.

אני חייב להדגיש, שגם בכלא-מגידו יש ליקויים. אף שמעל במת הכנסת אני משבח — אינני רוצה שמהליכוד יקפצו ויחשבו שיש שם לוקסוס, חבר הכנסת גולדשטיין מדבר על מסזים — אני רוצה להזכיר, שאלה אסירים פוליטיים, וראינו מפקד — — —

קריאה:

— — —

נואף מסאלחה (המרק):

אני אומר את דעתי האישית. אם יש אלוף-משנה אחד — ואני לא נותן לו ציונים, אבל מותר לשבח אותו — כמו מפקד כלא-מגידו, שמענו לא רק ממנו, אלא גם מהרכה עצירים, ממאות עצירים וגם מהוועדות המקומיות, שהם מאמינים לו, שהיחס שלו אנושי, אבל בכל זאת חסרים ספרים, חסר סבון, חסרים דברי מזון. בדקנו את זה. אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, ושהנושא מדי פעם ייבדק מחדש. אולי ההוראות וההנחיות של צה"ל ושל שר הביטחון אינן מתבצעות כדיוק.

אל לנו, איננו מגינים על שום אדם שהוא פושע. אבל אל נשכח שאלה אסירים פוליטיים. הסכסוך ייפתר. אם הוא ייפתר לפי הצעת הליכוד — אני מקווה שלא — וזה אומר לארץ-ישראל השלמה — אלה הפלשתינים שתחיו אתם; אם זה

היו"ר מ' וירשובסקי:

מה אתה לא מבין? חבר הכנסת זאבי, אסביר לך. אם במסגרת הדיון אתה מעלה היום הצעה, אחר כך — בתום ההצעה שלך ותשובתו של השר — אשאל מי בעד; פירושו של דבר, מי בעד הצעתו של חבר הכנסת זאבי.

עכשיו אנחנו ניגשים להצבעה על הצעתו השנייה של חבר הכנסת זיאד, בדבר החזקת העצורים במחנה המעצר "אנצאר-3". מי שהוא בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת תופיק זיאד, יצביע בעד, ומי שהוא בעד הסרת הצעתו, יצביע נגד. חברי הכנסת, נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 8

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 20

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, בעד — 8, נגד — 20, ללא נמנעים. ההצעה הוסרה מסדר-היום.

אנחנו ניגשים להצבעה בנושא השני, תנאי החזקת העצורים במחנה "אנצאר-3" (קציעות). יש הצעה להעביר את הנושא לוועדה ויש הצעה של שר הביטחון להסיר את הנושא מסדר-היום. חברי הכנסת, מי בעד ההצעה?

קריאות:

איו הצעה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, האם אחרי חודשים וחצי של הצבעות אלקטרוניות — — —

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו היושב-ראש מדבר. מה הוא הנושא שלפנינו? הצעה של אותו חבר כנסת, במקרה זה חבר הכנסת תופיק זיאד. כשאני שואל מי בעד, השאלה היא מי בעד אותה הצעה. מי שרוצה להצביע בעדה יצביע בעדה, ומי שחושב שצורך שר הביטחון בהצעתו להסירה, יצביע נגד. זה כל כך פשוט שאחרי חודשים וחצי, ביום האחרון למושב הראשון של הכנסת — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא מבין.

ח. הצעה לסדר-היום

סכנה לחיי סיענים ומדיניות הביטחון

חשובים ויסודיים — אהות לוחמים והערך שלא משאירים חייל בשטח. אלו הם חישוקים ומרכיבי כוח בעוצמה הצבאית שלנו.

אדוני השר, איזה את ראוי להעניק למי שמפקיר את בעלי-בריתו בשטח? איזו תוספת חישוקים ומרכיבי כוח יש בהתנהגות זו לעוצמה הצבאית שלנו?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אתה אומר שזו הפקרה. זו שאלה — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אגיע לכל השאלות שתבקש לשמוע עליהן תשובות.

תחילת הכול, תחילת ההפקרה היתה בקבוצה, לפני כשנה וחצי, שם התעללו, שרפו, תלו על עמוד חשמל, לא את משתף הפעולה עמנו בלבד, אלא את שלטונה ואת סמכותה של מדינת ישראל. אולת היד המדהימה של החיילים שעמדו מנגד לתולים ולתלוי לא היתה רק שם, אלא דווקא זו שבאה אחר כך.

אדוני השר, העונש המקסימלי לארבעת הרוצחים, כפי שנתפרסם בעיתונות, היה הרס בתייהם בלבד. אם אין מערכת הביטחון מוצאת בעבורם דרך אל עולם שכולו טוב, כי אז אנחנו מוצגים בפניהם במלוא חולשתנו. כך נסללת הדרך לגל הרדיפות ולמעשי הרצח נגד כל מי שאוהד את ישראל ומקיים עמה קשר בימים אלה.

שאלו כאן קודם. מי הם הסיענים. ובכן, הסיענים הם כל מי שמשתפים עמנו פעולה בכל דרך שהיא, מאונס או מרצון. להכעיס או לחיבוק, מי מטעמים ציניים ומי מטעמים

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעתו לסדר-היום מס' 1369, של חבר הכנסת עוזי לנדאו, בנושא: סכנה לחיי סיענים ומדיניות הביטחון. בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא הוא אומנם כפי שהוא מופיע כאן — סכנה לחיי סיענים ומדיניות הביטחון, אבל הנושא האמיתי, הכותרת האמיתית שצריכה היתה להינתן היא: גיוס הצנזורה לחיפוי על מחדלי מערכת הביטחון, בהפקירה את הסיענים לגורלם המר.

יש לישראל משתפי פעולה ביהודה, בשומרון ובעזה, ומדי יום הם מוכים, נתונים להתעללות, נרצחים. כבר בלבנון, משנסוגנו, נטשנו רבים ששתפו אתנו פעולה, ותמונות גופותיהם הנגררות מאחורי "לנדוברים" בכיכרות של צור וצידון הן מאז כמדקרות חרב בלב.

אבל אפשר שלא למדנו שום דבר. גם היום מפקירה מערכת הביטחון אותם ערכים מיהודה, משומרון ומעזה, אשר סיענו לנו שנים ארוכות במלחמתנו. ועל לכול, ראשי המערכת מגלגלים עיניים צדקניות לשמים. כמי שעשו ועושים כל מה שאפשר כדי לעזור לסיענים.

אדוני השר, אי משתפי הפעולה, חייליך? קול דמי הסיענים זועק מן האדמה.

לפני כשבועיים וחצי העניק הרמטכ"ל צ"ש, ציון לשבח, לשני טייסים, והוא אמר אז: אתם שמרתם והעצמתם ערכים

שר הביטחון י' רבין:
אתה יודע. ראינו אתכם. ראינו אתכם.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אדוני, תשאל את האנשים שלך.

האנשים האלה אומרים: תנו לנו רשות להתארגן ולהבטיח שקט לסביבתנו. אני אומר: אדוני השר, תן להם אפשרות להתארגן. לא רק שאין מאפשרים להם להגן על עצמם, לא מגינים עליהם.

אדוני השר, כוחות הביטחון יכולים היו, אבל הם נמנעים מנקיטת פעולות בלתי-שגרתיות בהיקף הדרוש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש לך עוד שתי דקות בערך. יש בקשה עזה מאוד של חבר הכנסת יאיר לוי לשאול אותך שאלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אוכל להשיב לו בתום שתי הדקות.

אדוני השר אמר לפני ימים מספר, הדברים צוטטו בעיתונות, כי מי שאומר שאפשר לחסל את האינתיפאדה — זה בבל"ת. הטענה של מערכת הביטחון — — —

שר הביטחון י' רבין:
כמו שחיסלתם את הטרור בלבנון.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אל תנסה להסתתר מדי פעם מאחורי מה שהתרחש בלבנון לפני חמש-שבע שנים, כדי להצדיק את אוזלת-היד ביהודה, בשומרון ובעזה כיום.

אדוני, טענת מערכת הביטחון, שהיא שומרת ודואגת ומגינה על הסייענים, היא הבבל"ת: כשם שהאמונה בימים אלה שהאינתיפאדה דועכת והמדיניות מצליחה — אף היא בבל"ת. אבל הצרה היא, שאת הבבל"ת הזה רצו להסתיר באמצעות — — —

אורה נמיר (המערך):
מה זה בבל"ת?

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני פשוט מצטט את שר הביטחון ואת המונחים העבריים שלו. חברת הכנסת נמיר, אני מאמץ אותם ביטויים בעברית נקייה שמשתמש בהם שר הביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת לנדאו, אתה צריך לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני מייד מסיים.

אלי דיין (המערך):
בבל"ת זה לא מושג פרלמנטרי. תמחק אותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אלי דיין, אני אעביר למערכת הרשומות של הכנסת לבדוק האם המלה "בבל"ת", שכל אחד מאתנו משתמש בה יום-יום פעמים רבות, האם היא פרלמנטרית או לא. לעת עתה לא כדאי להתווכח.

אלי דיין (המערך):
אני מבקש למחוק אותה מהפרוטוקול.

של רצון אמיתי לדרושים. יש בהם מקורות מודיעין שהיו ויש ש"נשרפו", ויש פקידים מטעם הממשל. יש כאלה, שגם אם אין להם שום אהבה מיוחדת אלינו, בעצם ימים אלה מבקשים, נאמר, להיכנס בשערי הממשל, המינהל האזרחי, הפותח מחדש את שערינו. כל התכונות המפורטות, אם הם הגונים, אם אינם כאלה, אין רלבנטיות, זולת תכונה אחת: הם עמנו במאבקנו, או לפחות כך הם נראים בשטח בעיני הערבים, בעיני הציבור הערבי, שהמיעוט בתוכו הוא מיעוט קנאי ויילתם בנו לעולם: אבל הרוח המכריע שבו הוא רוח שבדרך כלל ילך עם הזרם. הסימן המובהק בעיניהם לעוצמתנו הוא יחסנו לבעלי-בריתנו.

אדוני השר, מי שמתכחש לבעלי-בריתו, לא יהיו לו בעלי-ברית. מי שאינו נלחם במיעוט הקנאי, דוחף לזרועותיו את הרוח השקט. לכן לא רק אויבים מרובים, שילכו ויתרבו, יהיו לנו, אלא גם לשירותי הביטחון ילכו ויאולו מקורות האינפורמציה.

היום מתנכלים למשתפי הפעולה בלילה כמו לאור היום, ללא חשש וללא פחד. מי שמוביל בכך הן, כמובן, ועדות-ההלם במאות כפרים; מאות כפרים, מפשיטים שם נשים לעיני בעליהן, מכים אותן, מעלים באש חנויות, מעלים באש כלי רכב, יורים לעבר בתי חשודים, משליכים בקבוקי תבערה על מי שנחשדים כסרבני אינתיפאדה, ואת כל הדברים האלה עושים לא רק לעשרות, לעתים למאות, ולעתים לא רק בשבוע אחד אלא בלילה אחד. כמובן, גם רוצחים. עד עתה רצחו כ-80 איש. אפשר שרק חלקם, לא כולם, שליש מהם, מחצית מהם, משתפים פעולה עמנו. יש מעשים שיכולים לסמר שערות, כמו אותו מחזה שעם ישראל כולו ראה בטלוויזיה, כיצד גופתו של מי שהיה משתף עמנו פעולה, סיען, היתה מוטלת ימים על הכביש הראשי, ואין קובר, עוברים על פניה, יורקים עליה. יש הסיפור על מי ששיחפה עמנו פעולה וניסו להתנקש בחייה כשכם, ופצעו אותה. ולאן העבירו אותה? לבית-חולים כשכם. היכן כוחות הביטחון שידאגו לה ויאשפוזה ב"בילינסון" או ב"שיבא"? כעבור זמן מה נכנסו נכנסו רוצחים לבית-החולים והשלימו את המלאכה על מיטתה. רצחו אותה.

הסיפור על אותו מוכתר בכפר בדיא, שפעמים מספר ניסו להתנקש בחייו. ידעו מי עושים זאת, ולא ניסו לעצור בהם. לפי האינפורמציה שבידי, יום לפני שנרצח ידעו שלמחרת עומדים להתנקש בחייו, לרבות השעה, ולא עשו דבר. רצחו אותו. לאחר שמת, באו אל החשודים ותפסו אותם, את הרוצחים.

אדוני השר, מדוע לא עושה מערכת הביטחון שום דבר רציני, כרצינות הבעיה? מדוע אין מחסלים את המחסלים? מדוע אין נותנים לסייענים להגן על עצמם? מחלקם, לפחות על-פי טענות, מונעים מידושות: מאחרים, לפי ידיעתי, מונעים נשק. הם טוענים: אין מרשים לנו להגן על עצמנו, אין מאפשרים לנו להקדים ולפגוע במי שמבקשים לחסל אותנו. אם אנחנו נפגע, ננסה להקדים את מי שמבקש את נפשנו, יעצרו אותנו כוחות הביטחון באשמת רצח. אבל את ועדות-ההלם, הפוגעות בהם, אותן המערכת לא תמיד מחפשת, ולעתים רחוקות תופסת. איך אפשר להתגונן כך? איזה שלטון של חוק וסדר זה?

שר הביטחון י' רבין:
דברי הבל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, כל דבר שאני אומר, לא רק מפי המסייעים, אני יודע את זה מתוך המערכת. אדוני השר, תשאל את האנשים שלך.

היור"ר מ' וירשובסקי:

כאן לא האקדמיה ללשון העברית. אני מעביר זאת לבדיקה. חבר הכנסת לנדאו, בבקשה לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

את הבבל"ת הזה רצו להסתיר באמצעות הצנוורה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איראפטר להשיב על שאלות בעברית, אלא אם כן מעבירים אותן לגורמים חיצוניים? זה ולול ככנסת. יש אנשים שיכולים להשיב.

היור"ר מ' וירשובסקי:

להשיב על מה? על פירוש המלה "בבל"ת"? יש לי חדשות בשבילך, חבר הכנסת שריד, השואל יכול להשיב על זה טוב יותר מכל אחד אחר. בבקשה, חבר הכנסת לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הבבל"ת יכול להיות — כלבול בטלני ללא תועלת, מי שרצה להציג זאת כך, אבל בכל מקרה, את הבבל"ת הזה, אדוני השר, מבקשים להסתיר באמצעות הצנוורה.

זה חודשים שוכב מאמר של העיתונאי אהרן דולב בעיתון "מעריב", לאחר שכולו נפסל לפרסום. המאמר הזה הגיע אלי בדרכים עקלקלות וקראתי בו. אני חייב לומר, שאיני מבין מדוע הוא נפסל.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אתה סימת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, אני לא יכול כלל להתקדם.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך לסיים מיד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חטא היחיד של העיתונאי הוא, שרצה להביא לידעת הציבור את מעשה ההפקרה המחפיר של מי שקשר את גורלם בגורלנו. הנימוק של הצנוור, כפי שלבסוף קיבלתי אותו מלשכת כבוד השר לפני כשלושה שבועות, היה, שהפרסום יפריע לשב"כ לעבוד בנושא זה ללא הפרעה.

אני הייתי מסכים ששום מלה לא תתפרסם, אילו היתה המערכת עובדת. אבל, אדוני השר, המערכת "עובדת עלינו", כלשון הילדים, ועליך, אדוני השר, ואני אומר עוד, שיועצך ברכדים הגבוהים ביותר, לא כולם אבל רבים מהם, מכשילים אותך ומכשילים אותנו.

האמת היא, שהבעיה איננה הסייענים בלבד. השאלה היא, מי אנחנו, מי צמרת המדינה, מה קרה לנו? הממשלה, שר הביטחון מפקירים בעלי-כרית. מדינה כזאת, ממשלה כזאת, אות קין טבוע במצחה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, רשות לשאלה קצרה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש מחבר הכנסת עוזי לנדאו לחזור על דבר מסוים. אני לא מסוגל להבין, כיצד אפשר לכוון בנשימה אחת את החיילים הקדושים והטהורים שלנו, שנשלחים להגן על מדינתנו, עם משתפי פעולה, שבמקרה הטוב ביותר עושים זאת חמורת בצע כסף ובמקרים אחרים הם יכולים לשתף פעולה נגדי. הייתי מבקש להפריד את הדברים לחלוטין. תודה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת יאיר לוי, אני לא עשיתי כל השוואה. בדבריי הגדרתי בדיוק מי הם אותם משתפי פעולה שאליהם אני מתכוון. אבל החלק הרלבנטי לדיון שלנו הוא לא תכונותיהם אלא העובדה שהציבור הערבי רואה בהם חלק מעמנו. על כך, לפחות כלפי הציבור הערבי, אנחנו צריכים להתנהג אליהם כאילו הם בעלי-כריתנו. איננו מתנהגים כך, אנחנו מפקירים אותם.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש נושא שהוא חלק מההתמודדות כאלימות ופה ושם גם בטרור המתרחשים בשטחים.

מערכת הביטחון, וזרועות הביטחון, פועלת כשהסייג היחיד הוא החוק, ולא נחרוג ממנו. הוא נקבע על-ידי בית-המשפט. פרשנות לו נותנת המערכת המשפטית. ובסייגים האלה אנו פועלים על-מנת להשיג את יעדינו.

ואכן, מעולם לא הגדרתי לצה"ל את המשימה כ"מיגור האנטי-פאדה". את הממגרים אני מכיר, ראיתי אותם בכישלונם. היעדים הוגדרו על-פי קווי היסוד של הממשלה כאישור הקבינט, והיעדים ידועים לך.

במסגרת ההתמודדות הזאת אנו מטפלים, מסכלים, מענישים גם את אלה הפוגעים בפלשתים הקשורים עם ישראל. אני ממליץ שלא להשתמש בביטויים שחבר הכנסת לנדאו השתמש בהם.

איני מתכוון לפרט פה בגלל אופי דבריו של חבר הכנסת לנדאו. אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היור"ר מ' וירשובסקי:

הצעה אחרת לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה, מהמקום, במשך דקה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אל"ף-בי"ת במודיעין, בכל מודיעין בעולם ואצלנו, הוא שמירת מקורות מידע ונאמנות בלי גבול לסוכנים, גם לאחר שנחשפו, או כעגה המקצועית "נשרפו". זאת, לא רק מסיבות מוסריות אלא גם מסיבות של כדאיות.

כלי להיות מעורב היום בתוך המערכת, רק ממה שנראים הדברים על-פניהם, משיחות עם משתפי פעולה, מקריאה מסייגת בתקשורת — מכל אלה עולה שאנחנו הפקרנו ומפקירים את האנשים ששריתו אותנו, ויהיו מניעיהם אשר יהיו. בהתנהגות המופקרת הזאת של הפקרת הסוכנים והמודיעים אנחנו פוגעים בדבר שאין לו תחליף, פגיעה המחלישה אותנו היום ומקטינה את סיכוינו להפעיל מקורות בעתיד.

אדוני השר, לדברים הכואבים האלה מצאתי תימוכין אצל אנשים בתוך המערכת. אתה שומע רק את דעתם של ראשי השירותים. כדאי להטות אוזן לקצינים בשדה, למפעילים של הסוכנים.

היור"ר מ' וירשובסקי:

אתה מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, כך אני מבין.

רחבעם זאבי (מולדת):

כן.

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 17
נמנעים — אין
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.
היו"ר מ' וירשובסקי:
בעד ההצעה — 13, נגדה — 17, ההצעה הוסרה מסדר-היום.
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום. אני קורא לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת לנדאו, אתה מוכן?
עוזי לנדאו (הליכוד):
אני מוכן.
היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת לנדאו לוועדה? מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום? נא להצביע. מי שבעד — בעד. ומי שנגדה — יצביע נגד. אני לא אחזור על זה פעם נוספת.
ה צ ב ע
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 13

ט. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' וירשובסקי:
עד שיגיע חבר הכנסת זאבי, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.
סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, שהונחו היום על שולחן הכנסת:

י. הצעה לסדר-היום

ביקורי משלחות השמאל הישראלי ביישובים ערביים ביהודה ובשומרון

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 1536, של חבר הכנסת רחבעם זאבי, בעניין: ביקורי משלחות השמאל הישראלי ביישובים ערביים ביהודה ובשומרון. בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנוכחים, אנשי השמאל הישראלי, כמו גם חברי הכנסת מהמפלגות הערביות, עורכים מדי פעם ביקורים ביישובים ערביים. הם מתקבלים שם באהדה, ובעיקר כאשר הם מביעים את תמיכתם באינתיפאדה, שאיננה אלא טרור נגד היהודים.

אבל לא אחת קורה, שהמבקרים הישראלים האלה, או לפחות היהודים שבהם, יוצאים מהיישובים הערביים כשידיהם על ראשיהם, מבוזים וגדחים. על כך אין הם מספרים לתקשורת, והתקשורת איננה מקפידה על העיקרון המקודש של זכות הציבור לדעת. הישראלים האלה, התמימים יותר והתמימים פחות, רואים ושומעים שם דברים קשים על היהודים, על כוונותיהם האמיתיות של הערבים לשוב לטבריה ולצפת, לעכו ולחיפה, לאשדוד ולאשקלון.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא נכון. קבלת הפנים היתה יוצאת מן הכלל.

רחבעם זאבי (מולדת):
תעלה לדוכן ותדבר על זה. עכשיו תן לי לספר מה שאני יודע.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא נכון מה שאתה אומר.

הגדילי עשות אנשי חוג "משוב" של מפלגת העבודה, שהזמינו לבית המפלגה שלהם בתל-אביב את פייצל

בבקשה, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):
אני לא יכול להמשיך כשפה מדברים.

יגאל הורביץ (הליכוד):
מה הולך כאן?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת זיסמן, כבר פעם שמינית אני מבקש ממך, עשה למעני כאופן אישי, מפני שקשה לי לנהל ישיבה בצורה כזאת.

רחבעם זאבי (מולדת):
כאשר נפגש משה עמירב עם פייצל אל-חוסייני, זרקו אותו תנועת החרות משורותיה. אבל אולי גם בליכוד היום היו נוהגים אחרת נוכח מעשיו של ראש הממשלה בתחום הזה.

אדוני היושב-ראש, בעם שפוי היו מוקיעים את האנשים האלה ואוסרים עליהם, אם לא אוסרים אותם, מעשות כן. עמנו שלנו, למוד הסבל ושבע היגון, שהגיע לעצמאות ולקוממיות ממלכתית אחרי דורות רבים כל כך של היעקרות ממולדתו, עמנו שלנו לוקה במחלות ובנגעים, בעיוותים ובסטייות, אכן, חולים הם התבוסתנים שלנו, והביקורים שלהם אצל רוצחינו הם חלק מסימני המחלה.

אפילו את הערכים הישראליים, חברי הכנסת הערבים, אינני מבין. כלום עוללה לכם ישראל רעות? האם אינכם יודעים כיצד התפתח המיעוט הערבי בישראל בארבעת העשורים האחרונים, לעומת מה שקרה עם אחיכם מעבר לגבולות, שהיו תחת שלטון ערבי? אתם רוצים ליהנות משני העולמות, וזה בלתי אפשרי. אם אתם רואים עצמכם ישראלים, היו נאמנים למדינתכם. כך נהגו ונוהגים היהודים כמיעוטים במדינות העולם.

הישראלים שהולכים לחלות את פניהם של פרחי האינתיפאדה ומנהיגיהם מגדירים את עצמם כ"מחנה השלום". אם כן, כל מי שאינו חושב כמוכם, ואינו נמנה עם מחנה הוא איש מלחמות, מחרחר מלחמות. אין שקר גדול מזה. אני מאמין שכל הישראלים וכל היהודים הם אנשי שלום. רוב ימי חי הלכתי כחייל בשדות ישראל כדי להגן ולסוכך על עמי ומולדתי. השתתפתי במלחמות ואיבדתי בהן את מיטב חברי. אני יודע את זוועות המלחמה ושונא אותה. אינני זקוק להטפות של שלום מפי המתגדרים בשם השלום.

למען השלום, למען החיים של שני העמים, למען הפסקת הרצח והשכול, למען פיתוח ארצותינו ותרבותיות עמינו, עלינו להיפרד: עם ישראל בארץ-ישראל, והערבים בארצות ערב, ויש 22 כאלה.

אני מנצל את הזמן שנותר לי כדי להעיר על הערתו של שר הביטחון, שאמר: ראיתי את "המגרים" בכישלונם. אני אחד ה"מגרים", ואקרא לשר הביטחון מתוך "פנקס שירות" שכתב: "בסמוך לכניסתי למשרד ראש הממשלה מיניתי את האלוף במילואים רחבעם זאבי — 'גנדי', כפי שהכיל מכנים אותו — ליועצי לענייני המלחמה בטורו. הערכתי מאוד את 'גנדי', שאלוף פיקור מרכז בנה בשעתו בגבול ירדן את המערכת הטובה והיעילה ביותר ללחימה בטורו שירענו אני פעם בגבולותינו".

כאשר אמרת "ראיתי את המגרים בכישלונם", אני מקווה שזה לא — — —

אל-חוסייני. מי יגול עפר מעיניהם של מייסדי המפלגה ומקימה, דוד בן-גוריון, ברל כצנלסון, גולדה מאיר, זיכרונם לברכה, ועוד אחרים, כדי שיצפו במעשיהם של הממשיכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אם יש ביניכם ויכוחים על כל נושא שהוא, אפשר לקיים אותם מחוץ לאולם זה.

אורה נמיר (המערך):
נעים לנו לשבת פה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אם נעים, אז לשבת בשקט. יש לפנינו סדר-יום ארוך. ההפרעות האלה מאריכות את הדיון ללא צורך.

שבח וייס (המערך):
מה הייתי עושה בלעדך?

היו"ר מ' וירשובסקי:
באמת אינני יודע.

רחבעם זאבי (מולדת):
בבית מפלגת העבודה, ממשיכתה של מפא"י מייסודן של אחדות-העבודה והפועל-הצעיר, משחקים חברי הכנסת ביילין ובורג עם הנציג הבכיר של אש"ף, המציג עצמו מייד בפתיחה כ"לוחם", באומרו: "תחת כיבוש אין מנהיגים, יש לוחמים". מבקשים ממנו שיצא בהצהרה של תמיכה בהפסקת האינתיפאדה. הוא מאכזב אותם ומסביר, כי האינתיפאדה אינה רק זריקת אבנים אלא דרכו של העם הפלשתיני לבנות את עתידו.

את זה שמעו הקירות של בית מפלגת העבודה וחבריה, וזה קרה בדיוק באותו יום שבו האריכה הממשלה את צו הסגירה של המכון ללימודים ערביים בראשותו של אותו פייצל אל-חוסייני בשנה נוספת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברת הכנסת נמיר, יש לך באמת גב נאה, אבל בכל זאת לא מקובל להפנות אותו ליושב-הראש.

אורה נמיר (המערך):
אני מודה לך על המחמאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
המחמאה באה מקרב הלב, אבל אני מבקש שלא להפנות את הגב.

רחבעם זאבי (מולדת):
האם מפלגת העבודה איננה חלק מהממשלה הזאת? כלום חבר הכנסת ביילין איננו משמש בה סגן שר?

כאשר נפגש משה עמירב עם פייצל אל-חוסייני, זרקו אותו תנועת החרות משורותיה.

אדוני, הם ממשיכים לחגוג.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, האם אני צריך להתחיל לקרוא לסדר פעם ראשונה ופעם שנייה כדי שיהיה שקט ונוכל לקיים דיון? אני מבקש שקט.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר מ' וירשובסקי:
צריך להיות שקט. אין כל חובה לשמוע.

שר הביטחון י' רבין:
אמרתי: בלבנון.

רחבעם זאבי (מולדת):
אם בלבנון, אני אינני בכלל זה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא לשר הביטחון להשיב על ההצעה. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת זאבי קשורה בוויכוח פוליטי לגיטימי הקיים במדינת ישראל בין השקפות שונות. מערכת הביטחון, צה"ל, מופקדים על קיום החוק והסדר הציבורי בתוך שטחי יהודה, שומרון ועזה. במסגרת זו אנו פועלים נוכח הפגנות ופניות לביקורים ולטיולים, ושוקלים כל פנייה בהתאם למשמעותה, כשמטרתנו מניעת הפגנות פוליטיות.

לכן אינני מבין כמה מוצע לקיים דיון במליאה — בוויכוח הפוליטי? הוא קיים כל הזמן. כשמדובר בקיום החוק והסדר הציבורי, לדוגמה, באותו ביקור שלא אושר, ואין זה משנה כרגע למה. באותו ביקור שהוזכר כאן על-ידי חבר הכנסת זאבי — הרי כוחות צה"ל, כשנודע להם על הביקור שלא אושר, פעלו להפסקתו ולהרחקת אלה שהשתתפו בו מהכפר נחלין.

אינני מבין, אם כן, מה מוצע. מאחר שאינני מבין מה מוצע, אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. יש הצעה אחרת של חברת הכנסת גאולה כהן, להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר הביטחון, הבעיה איננה בביקורים שלא אושרו. הבעיה היא בביקורים שאושרו, ולמה אושרו. זאת הבעיה, איך אתה יכול לשלוח ביד אחת חיילים להילחם באותם כריוני האינתיפאדה, כוחות האינתיפאדה — ובעצם העובדה שאתה

שולח אותם, אתה גם אימרת להם: אני אגן עליכם; ומצד אחר, ביד השנייה, אתה מאפשר לאותם מבקרים לבקר באותם כפרים — שיקום מישור ויאמר לי כאן, שביקורים כאלה לא מעודדים אותם — לבוא אל הבריונים, אל כוחות האינתיפאדה בכפרים, ללחוץ את ידיהם המגוללות בדמנו. ידיים שרק לפני כן תקעו סכין בגב יהודי, או רק אחרי כן יעשו זאת? באותו רגע אתה מסייע לאלה הבאים לסייע להם להעלות את המורל שלהם. לעודד אותם, לברך אותם. אתה רוצה לומר לי שזה מותר בו בזמן שאתה בא ושולח חיילים לאותם כפרים כדי לעשות בהם סדר? האם גם ידו של צה"ל כאן איננה נקייה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, לכן את מציעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. כך אני מבין. תודה.

חבר הכנסת זאבי, האם אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדת החוץ והביטחון?

רחבעם זאבי (מולדת):
חיובי, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה — מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת זאבי לוועדה ומי להסרתה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	7 —
נגד	22 —
נמנעים	1 —

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
לא נחקלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ההצעה הוסרה מסדר-היום.

יא. הצעה לסדר-היום

מסקנות בעקבות הארכת תוקפו של צו סגירת המכון של פייצל אל-חסייני

היה לעצור בלב לבה של ירושלים כדי לשים אותו מאחורי סורג וברית, במקום הראוי לו.

אני לא צריכה לומר באוזניך את מה שכתבו לך שלטונות הביטחון על ניירות רבים — מיהו פייצל חוסייני ומה עשה. הלווא בגלל זה שמתם אותו במעצר, השאלה היא, למה שחררתם אותו. לא למה הוא ישיב. זה לא דורש דווקא רקע פוליטי, די לקרוא את מה שאמר בית-המשפט העליון לאחר שערער לפניו פייצל חוסייני — ואני מצטטת מפסק-הדין של השופטים, ש"חוסייני היה פעיל בכיר ונכבד בארגון ה'פתח' כמזרח-ירושלים, ביהודה, שומרון ועזה, והמכון ללימודים ערביים שהוא עמד בראשו שימש כמקום להעברתם של כספים לארגוני החבלה ותיאום פעילותם של ארגונים אלה."

בכוונה אני מצטטת דברים מאופקים, לא מה שאמרה עליו המשטרה ולא מה שאמרו עליו שלטונות הביטחון, אלא מה שאמר עליו בית-המשפט העליון. אני שואלת: האם המכון לא קיים גם היום? אמרתי לי: מאחר שהוא ממשיך להיות קיים גם היום, חזרנו וסגרנו אותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לשתי הצעות לסדר-היום: הראשונה — הצעה לסדר-היום מס' 1543 של חברת הכנסת גאולה כהן, בנושא: מסקנות בעקבות הארכת תוקפו של צו סגירת המכון של פייצל אל-חסייני; והשנייה — בנוסח אחר אבל באותו נושא — הצעה מס' 1567 של חבר הכנסת חיים אורון, בנושא: הארכת תוקפו של צו סגירת המכון ללימודים פלשתיניים בראשותו של פייצל אל-חסייני. שר הביטחון יענה על שתי ההצעות. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

לא ידעתי ששר הביטחון ישיב לי, חשבתי ששר המשטרה ישיב. מדובר על ירושלים, אני שמחה מאוד על כך ששר הביטחון ישיב. הנושא שייך באמת לביטחון.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, את פייצל חוסייני לא צריך היה לחטוף מלב לבה של לבנון על-ידי יחידה צבאית כדי לשים אותו במקום הראוי לו, מאחורי סורג וברית. אותו צריך

ראובן ריבלין (הליכוד):
אפשר.

גאולה כהן (התחיה):
אל תספר לי סיפורים על דמוקרטיה ואל תשחק לי פה בדמוקרטיה. ביקשתי ממך שלא להפריע לי.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני לא רוצה, חלילה, להפריע לך.

גאולה כהן (התחיה):
בסדר.

מדובר רק באל-חסייני? מדובר בסרי נוסייבה, שעליו אמר פה שר המשטרה, והדבר צוטט באוזניך יותר מפעם אחת: "ד"ר סרי נוסייבה" — זה היה ב-24 במאי 1989 — "נחשד במעורבות ישירה בהעברת כספים מארגוני המחבלים לגורמים ביהודה ובשומרון לשם מימון פעולות האינתיפאדה, וכמי שסייע בניסוח כרוזי ההתקוממות מס' 32, 33 ו-35". והוא ממשיך ואומר: "הוא נחקר, תיק החקירה הועבר לפרקליטות הצבאית". מה קורה עם סרי נוסייבה?

שר הביטחון י' רבין:
סרי נוסייבה לא נחקר, לא נפתח תיק נגדו ולא הועבר תיק שלו.

גאולה כהן (התחיה):
את זה תאמר לשר המשטרה. אני ציטטתי רק את דברי שר המשטרה. לא ציטטתי שום חבר כנסת מסיעת אופוזיציה. אני ציטטתי את דברי שר המשטרה מפרוטוקול הכנסת.

שר הביטחון י' רבין:
תיקו לא הועבר.

גאולה כהן (התחיה):
בסדר, אני מספרת לך מה אמר שר המשטרה. הוא התרגז ושאלו אותו פעמיים אותה שאלה, ואמר: הלוא כבר בחשוכה הראשונה ענית לך. סרי נוסייבה נחקר. תיק החקירה הועבר לפרקליטות הצבאית.

אני שואלת עכשיו: אם הוא עוד לא נחקר, למה הוא לא נחקר?

שר הביטחון י' רבין:
תשאלו את מי שמופקד על זה.

גאולה כהן (התחיה):
בסדר, אתה עונה לי היום על פייצל אל-חסייני. מה ההבדל בין פייצל אל-חסייני לסרי נוסייבה מבחינת מעורבותם בטרור? הרי צה"ל שבפיקודו הוא שמשלם את המחיר. כל אורחי המדינה המצויים תחת הגנתן משלמים את המחיר. למה אינך שואל בממשלה, מדוע מסתובב סרי נוסייבה חופשי? אם הוא המועמד, כל אזור יש"ע, שבו נמצאים אותם פלשתינים וטוריסטים, ייהפך למכון מחקר ללימודים ערביים. זה לא מכון ללימודים ערביים, זה מכון מחקר ללימודי האינתיפאדה והטרור. זה שמו של המכון הזה.

אדוני שר הביטחון, לא ייתכן שכיר אחת תרפא אותנו וביד שנייה תגרום לפציעתנו. ביד אחת אתה לוחם באינתיפאדה וביד שנייה אתה משאיר את כל הפרצות שבאמצעותן מתעודדת וגוברת האינתיפאדה. זה לא יכול להיות. אם צריך חוק כדי לסגור את הפרצות — יחוקק חוק. אם זאת מדיניות שצריכה לסגור את הפרצות — צריכה להיות מדיניות

בכלל, כל המדיניות הזאת של לסגור ולפתוח, לפתוח ולסגור, יש בה גם חוכמה. אני לא אומרת שהיא תמיד לא נכונה על פניה, אבל לפעמים לא זו בלבד שהיא אינה חכמה, אלא היא מסוכנת מאוד על פניה.

יהיו כאלה שיופתעו, כמו חבר הכנסת יאיר צבן, ויאמרו: מוזר שדווקא בימים אלה, שבהם מחפשים או מכשירים כל מיני פלשתינים להידברות על התוכנית המדינית, דווקא בימים אלה סוגרים את המכון שלו לשנה נוספת.

שר הביטחון י' רבין:
צו שממשיך את הסגירה.

גאולה כהן (התחיה):
ממשיך את הסגירה. בסדר. אני התכוונתי לומר, שפותחים וסוגרים את שערי בית-הסוהר בפניו, כשאמרתי סוגרים ופותחים התכוונתי לבתי-ספר שונים, לעיתונים שונים וכו'.

היום אני מקבלת בהחלט, שיש פה דבר מוזר מאוד, אבל הפוך. זה מוזר שמי שממשיך להיחשב, גם בעיני שלטונות הביטחון, אדם המעודד, המסית, הפועל בשירות האינתיפאדה, אש"ף והטרור, פתאום הופך להיות כשר לשמש אחד המועמדים שמדינת ישראל רוצה "לבנות" אותם לבחירות. על-פי היוזמה המדינית. אם יש דבר מוזר, זה הדבר המוזר.

בעצם זה לא צריך להיות כל כך מוזר, שכן, כולנו שמענו את שר הביטחון אומר, שאם לא יקבלו את תוכנית הממשלה בנושא המדיני, בנושא הבחירות, הוא יקשה את ידו, או את האמצעים, או את המלחמה באינתיפאדה, כלומר, אפשר להילחם אחרת. פתאום פה משחקים במכל ובכור: תהיה ילד-טוב-ירושלים — תהיה בחור; לא תהיה ילד-טוב-ירושלים ותמשיך בפעילות שלך — תהיה בפנים. משחקים באמירה. בעצם משחקים גם — אני לא רוצה להגיד את המלה כרי שלא לייחס אותה לך אישית, חס ושלום — אבל פה משחקים גם ברם. כי מה זה בין לבין? היום הוא לא מועמד שלך. הוא המועמד של ערפאת. זאת אומרת, הוא ממשיך למלא את חובתו לאש"ף, לאינתיפאדה, לטרור. כל יום שהוא בחור, באופן הגיוני הוא ממשיך לקדם שפיכות דמים אצלנו.

איך אנחנו לוקחים את זה על אחריותנו? מה פירוש הדבר לסגור רק מכון? מי מפעיל את המכון? המכון פועל מעצמו? סוגרים את הבית. האם הספרים נקראים בעצמם? הם מסיתים בעצמם? הם כותבים בעצמם את הכרוזים האלה? יש מישהו שמפעיל אותם. תסגור אותו, תשאיר את המכון פתוח, ושאישי לא יפעל בו. מה זה לסגור רק את המכון? זה מכון חי, שמתהלך ברחובות ומסית בעליפה. דרך אגב, הוא מסית גם בכתב.

אדוני שר הביטחון, את חוסייני צריך לשים לא רק מאחורי סורג וברזח, צריך לשים אותו מאחורי הגבול, צריך פשוט לגרש אותו. צריך להתחיל להפעיל בזמן מלחמה את התקנות לשעת-חירום. אם אין לך היום אפשרות, גם על-ידי שר המשפטים, מפני שהיום הוא כפי שהוא, ואם אין לך היום כנסת שיכולה לעזור לך בחקיקת חוקים, שיתאימו למצב המלחמה שאנחנו נמצאים בו, דרוש להפעיל את התקנות לשעת-חירום. זו שעת-חירום.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אולי נבטל את הדמוקרטיה ונגמור את הכול?

גאולה כהן (התחיה):
רובי ריבלין, אני יותר מדי מחבבת אותך מכדי להשיב לך עכשיו. אני רוצה להיות חיה ודמוקרטית, אבל לא דמוקרטית ומתה. זאת אני רוצה.

לפתור אותה בדרך מדינית היא בוודאי לא מציאותית ולכן היא גם לא חכמה. אבל גם מי שחושב כך נמצא במלכוד. יש גבול למלכוד הזה. אתה יודע מה הוא ואתה תמיד מדבר עליו: ביטחון של יהודים. זה הגבול, ואל-חוסייני בחוץ הוא הפקרה של ביטחון יהודים.

יב. הצעה לסדרהיום

הארכת תוקפו של צו סגירת המכון ללימודים פלשתיניים בראשותו של פייצל חוסייני

עם עורך-הדין טאריף, שנפסל בזמנו מלשמש מועמד לראשות עיריית אל-בירה, הוא מודיע שדיבר קודם לכן וידבר אחר כך עם מי שדיבר עם אש"ף, אבל יימנע מלהיפגש עם מנהיגים פלשתינים ממזרח-ירושלים. אבל מה לשיטתו של שר הביטחון, שאמר לא אחת שהוא רואה בערביי מזרח-ירושלים חלק מהתהליך הזה, במתכונת כזאת או במתכונת אחרת, ומכך מובן שמנהיגים פלשתינים תושבי מזרח-ירושלים הם חלק מן התהליך הזה, כמו פייצל אל-חוסייני — וזאת, בלי שאהפוך אותו לא לרוברי ולא למנהיגי ואפילו איני מתחייב לאמץ כל אחת מעמדותיו. יש כאן כאמת השילוב של הנהגה פלשתינית, שיש בה שורשים אמיתיים, שיונקת את סמכותה ואת הנהגתה מתוך האוכלוסייה הפלשתינית בשטחים — כשהפלשתינים רואים באינתיפאדה את המאבק הלאומי שלהם לשחרור, כל חלקי האוכלוסייה הפלשתינית רואים זאת כך, ורואים בהנהגה הפלשתינית חלק מהנהגת האינתיפאדה. ואותו פייצל אל-חוסייני אמר בכנס של מפלגת העבודה — ואני אומר זאת לזכותו — שיש אירועים מסוימים שהוא איננו רואה בהם חלק מהאינתיפאדה; הוא התייחס אל אירוע האוטובוס.

גאולה כהן (התחיה):

האם באכנים הוא רואה חלק מה — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם אנחנו מאמינים באמת, שניתן למצוא מנהיגים פלשתינים פרגמטיים יותר, ריאליסטיים יותר, שנכונים לומר בצורה הכרוזה ביותר שהם רואים עצמם כנציגים של העם שלהם ורוצים להידבר אתנו על בסיס של דו-קיום וחתירה לשלום? האם אנחנו לא מבינים, שאותה קבוצה מנהיגה כגדה וברצועה היא הפרטנר האמיתי שלנו לכל הידברות, ולא יעזרו כל התרגילים? ראש הממשלה יכול להחליט שהוא ממין את מי שהוא נפגש אתו על בסיס מוניציפלי. לא הבסיס המוניציפלי של "בתוך ירושלים" או "מחוץ לירושלים" הוא אשר יקבע. בסופו של דבר, יקבעו אותם מנהיגים שקשורים לאש"ף, שמחזיקים לאש"ף. אי-אפשר להמשיך לטשטש לכולנו את התמונה. היא הולכת ומתבררת יותר ויותר.

חיים קורפו (הליכוד):

איך קרה שהשבוע נכשל אש"ף בניסיון שלו לסגור את בתי-הספר?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת קורפו, ראשית, אני לא בטוח שהוא נכשל. שנית, אני חושש מאוד שיש מי שמצפה באמת שמי שנתן את ההוראה שבת-הספר יישארו פתוחים, ה"חמאס", הוא יהפוך למנהיג הבלעדי בשטחים, ואז תהיה בעצם התמונה ברורה.

חיים קורפו (הליכוד):

אתה אמרת שאין תחליף לאש"ף.

מתאימה. אבל לא ייתכן, עם כל המלכוד שדיברתי עליו השבוע באוזניך בנושא תקציב הביטחון, ועם כל המלכוד שאתה נמצא בו ככל הנוגע לאינתיפאדה, כאילו דרכים להשתמש נגדה, אם בדרך צבאית או מדינית — ובעיני זו אווילת לחשוב שאפשר בדרך מדינית, סליחה, זה לא אישי, אבל כל מחשבה

היו"ר מ' וירשובסקי:

לפנינו הצעה באותו נושא מאת חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, חברי הכנסת, פייצל אל-חוסייני הופיע בתקשורת הישראלית ובתקשורת העולמית באותו יום עצמו בשני הקשרים שונים. האחד — סגירת המכון ללימודים ערביים במזרח-ירושלים לשנה נוספת. אין פה שום "פותחים וסוגרים", כפי שאמרה חברת הכנסת גאולה כהן, אלא המשיכו את סגירתו. ההקשר השני — הופעה בפני פורום מפלגתי של מפלגת העבודה, שהיושב-ראש שלו הוא סגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסי בילין. לא שאני חושב שיש קשר של סיבה ומסובב בין שני האירועים הללו, אבל אני חושב ששניהם יחד מבטאים את המורכבות של המציאות שבתוכה אנחנו חיים ואת הפיתולים המאוד-לא-מוסכרים —

שלמה הלל (המערך):

זו פשוט בעיה של תיאום.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת הלל, זה הרבה מעבר לבעיה של תיאום. אני חושב שזה ביטוי למציאות הפתלתלה ולמדיניות הפתלתלה חסרת הקו שהממשלה נתונה בתוכה.

המכון ללימודים ערביים במזרח-ירושלים נסגר בטענה, שחלק מאנשיו נאשמים בפעולה חתרנית פלילית כזאת או אחרת. ואני אומר את הדברים באופן מפורש ביותר: אם קיימות הוכחות כאלה, צריך להאשים את האנשים שכלפיהם מופנית ההאשמה הזאת, להעמיד אותם לדין ולפעול, ובית-המשפט יפסק את פסוקו. הדרך של סגירת המכון כדי להתמודד עם השאלה הזאת נראית לי שגויה גם במקרים רבים אחרים, מה עוד שמדובר במוסד השוכן במזרח-ירושלים, על כל המשמעות, לא רק הציבורית, גם החוקית, של עובדה זאת.

אבל, אני חושב שהשאלה היא הרבה מעבר לשאלת המכון ללימודים. לשיטתה של חברת הכנסת גאולה כהן אין שום בעיה: בעצם אין שום פלשתיני שראוי לתמיכה ולגיבוי, אולי להוציא אותה קבוצה שחבר הכנסת עוזי לנדאו דיבר עליה קודם לכן וקרא לה כלשון נקיה "סייענים", ולמושג זה יש כמה ביטויים אחרים. אבל בעצם, מה שמתרחש היום בממשלת ישראל, בממשלת ארצות-הברית, במזרח התיכון, בתוניס, באירופה, הוא ניסיון, על בסיס הצעת ממשלת ישראל, לבנות ולהרכיב אותה משלחת של אישים שיהיו נציגי הפלשתינים למשא-ומתן, שיחל על בסיס תוכנית כזאת או אחרת, על בסיס תוכנית הבחירות.

אני רוצה לשאול את שר הביטחון, במפורש את שר הביטחון: ראש הממשלה עושה הבחנה — הוא ייפגש

הכנסת שהציעו את ההצעות לסדר-היום השתמשו באותה טרמינולוגיה כמעט בהתקפם את מדיניות הממשלה. המלים "מדיניות פתלתלה" נשמעו גם מצד חברת הכנסת גאולה כהן וגם מצד חבר הכנסת חיים אורון. זה רק טבעי, שהאחת שאלה למה אין מגרשים או עוצרים את פייצל אל-חוסייני, והשני שאל למה סוגרים את המכון שהוא עומד בראשו. זה רק טבעי, כי שני חברי הכנסת מייצגים עמדות שונות — האחת שמאלה מהזרם המרכזי, הבא לידי ביטוי במדיניות הממשלה, והאחרת, זו של חברת הכנסת גאולה כהן, מימין.

לא אכנס כאן לדיון המדיני, אלא אנסה להסביר את השיקולים להחלטות שנתקבלו ולהחלטות שאינן מתקבלות.

כידוע, צו אלוף הפיקוד שממשיך את סגירת המכון חייב היה באישורי. אני נושא באחריות לאישור הזה, ולכן להחלטה.

ראינו צורך בהשארת המכון סגור כי מה שמצוי בו, קיומו, כליו, סייעו לא לאדם אחד אלא לגורמים שונים להשתמש בו למטרות שנראו לנו מטרות לא-חוקיות. לכן אישרתי את המשך סגירתו של המכון בשנה אחת.

באותה מידה, כשמדובר בפייצל אל-חוסייני, הרשי לי להזכיר לך, חברת הכנסת גאולה כהן, שמאז 1979, או 1980, לא ניתן לגרש על רקע ביטחוני אדם היושב בשטח הריבוני של מדינת ישראל. בשנתיים האחרונות, אולי קצת יותר, כאשר מצאנו לנחרץ, קרי, כאשר גורמי הביטחון המליצו על כך לפני, חתמתי פעמיים אישית על צו מעצר מינהלי לחצי שנה לפייצל אל-חוסייני, ומתוך תקופה של שנתיים פלוס הוא אכן ישב שנה במעצר מינהלי.

הגורמים הביטחוניים הבודקים, העוקבים, לא הגישו לי המלצה לחזור על המעשה הזה, ואני מבין אותם.

גאולה כהן (התחיה):

גם אני, אבל מה עם הגורמים המדיניים?

שר הביטחון י' רבין:

בהעדר המלצה מצד אלה המופקדים על כך, לא ראיתי מקום לקבל את עצתך, לא קודם ולא עכשיו.

גאולה כהן (התחיה):

למה אתה מבין אותם?

שר הביטחון י' רבין:

לא כאן המקום או הזמן לפרט.

לכן אני מציע להסיר מסדר-היום את שתי ההצעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. יש הצעה אחרת, של חבר הכנסת יוסי שריד, להעביר את הצעת חבר הכנסת אורון לוועדה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון, זו הצעתי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לך אפשרות לנמק במשך דקה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה ניסתה את הצעתי היטב. אני אומנם מציע להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, אם ניסתתי היטב את הצעתך, אני שואל את חבר הכנסת חיים אורון: האם אתה מוכן שהצעתך תועבר לוועדה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני אומר באופן הברור ביותר, חבר הכנסת קורפו: הניסיון הישראלי של 22 שנה להצמיח הנהגות פלשתיניות, למנות הנהגות פלשתיניות — לא עלה יפה. אני אומר זאת בלשון המעטה. האפשרות היא לנסות ולהידבר עם אותם חלקים בקרב המנהיגות הפלשתינית שמוכנים להידבר אתנו על הבסיס הזה.

חיים קורפו (הליכוד):

גם ההידיברות לא עלתה יפה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ההידיברות עדיין לא התחילה. אתם, מפלגתך, מסרבים לפתוח בה. אתם תחככו ידיים בכל פעם שה"חמאס" — —

חיים קורפו (הליכוד):

29 שנים, חבר הכנסת אורון, אנחנו לא הפרענו לכם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קורפו, אתה שאלת שאלה, אבל אי-אפשר להפוך אותה לדרישה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתם תחככו ידיים בכל פעם שינצח ארגון קיצוני יותר, שלא ניתן להידבר אתו, כמאבק הפנים-פלשתיני.

השר א"ח שאקי:

אפשר לשאול שאלה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ברשות היושב-ראש.

שר הביטחון י' רבין:

השר שאקי, שאל אותו על חשבון זמן, לא על חשבון זמני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה קצרה מאוד.

השר א"ח שאקי:

אתם לא מציגים כתנאי-בליעבור התנערת מאמנת אש"ף על כל — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אנחנו חושבים שהוויכוח על תנאים-בליעבור כבר הסתיים. הממשלה שאתה חבר בה מנהלת שיחות, לא משא-ומתן, אלא פרה-משא-ומתן. תכנו זאת בכל המלים שבעולם — זה מה שמתנהל כיום. את השאלות האלה אל תשאל אותי, את השאלות הללו תשאל את ראש הממשלה, את שר הביטחון, את שר החוץ, את מי שנפגש, בצורה כזאת או בצורה אחרת, עם מנהיגים פלשתינים, שכולם מצהירים בכל המקומות: אנחנו לא נידבר אלא אם כן נקבל הסכמה של אש"ף. זה מעט. יש כאלה שאומרים הרבה יותר.

השאלות הללו, היה מתאים שתישאלנה לפני שלוש שנים וחמש שנים. כרגע עבר זמן, ועל רקע העובדות הללו — חובתה של ממשלת ישראל ליצור מצב שבו אותם כוחות פרגמטיים, שמוכנים להידבר אתנו במשא-ומתן קשה מאוד, אומנם יצליחו להיות הגורם המרכזי בציבור הפלשתיני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מבקש משר הביטחון להשיב על שתי ההצעות.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין זה מקרה ששני חברי

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, אנו ניגשים להצבעה. מי שהוא בעד העברת ההצעה לוועדה, יצביע בעד. מי שמתנגד, יצביע נגד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אבל יש הצעות נפרדות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנו נצביע קודם כול על הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן. מי שהוא בעד הצעתה, יצביע בעד. מי שיצביע נגד, הצבעתו היא נגד דיון ובעד הורדת ההצעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 3

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 22

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה

חברת הכנסת ג' כהן בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 7

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 22

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ח' אורון בסדר-היום של הכנסת

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם ההצעה של חבר הכנסת חיים אורון הוסרה
מסדר-היום.

יג. שאלות בעל-פה

במילואים — חיל רגלים, חיל רגלים מוצנח, שריון, הנדסה ותותחנים — לגבי טוראים זה היה 62 יום ולגבי מפקדים מעבר לכך. השנה מדובר על בין 42 ל-44 ימים לגבי טוראים. אין אפשרות להשוות את הנטל המוטל על יחידות המערך הלוחם לזה המוטל על יחידות אחרות, וזאת מסיבה פשוטה: לא ניתן לשלוח את אנשי העורף, יחידות התחזוקה ויחידות אחרות, למלא תפקיד הדורש אימון של יחידה לוחמת.

עם זאת, אנחנו משתדלים. בתפקידים של שמירת מתקנים, תגבור יישובים, אבטחת אוטובוסים וכדומה, לגייס באמת שלא מהמערך הלוחם אלא מיחידות התחזוקה, מיחידות שירות, מיחידות שאינן יחידות לוחמות.

אינני יכול לכזא לכאן ולומר במצפון נקי, שמוטל נטל שווה על המערך הלוחם במילואים ועל המערך האחר, אם כי כשמדובר בכעלי מקצועות טכניים, היו שנים שהם נקראו לא פחות מאנשי המערך הלוחם. לכן, בתכנון מראש נעשה מאמץ מרבי לחלק את הנטל בצורה השווה ביותר. לא אוכל להגיד שאפשר למדוד את זה באמות-מידה מדויקות לחלוטין.

אשר לתופעה שאתה קורא לה "הסרכנות האפורה", זו הפעם הראשונה שאני שומע את הטרימינולוגיה הזאת. אני רוצה לומר, שאני יכול לשפוט לפי התייצבות המילואים ומהמפקדים, שככלל אין בעיה לעמוד במכסות הנקבעות על-ידי התכנון, ושכסוף שנת העבודה הקודמת התייצבו אפילו יותר מאשר בהקצאת ימי המילואים שהיתה לנו. היו טענות של מפקדים על כך, שהיו צריכים לשחרר אנשים שהגיעו לשירות. האם אין פה ושם מקרים של אנשים המכוונים את הנסיעה לחוץ-לארץ למועד השירות? יכול להיות שיש מקרים כאלה. אנחנו רואים לקרוא להם כמועד אחר.

דווקא ביחידות המילואים ובקרב מפקדי המילואים יש רגישות רבה ודאגה, כל אחד בתחום יחידתו, שלא לתת

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 151 של חבר הכנסת עוזי ברעם אל שר הביטחון. בנושא: סרכנות אפורה. בבקשה.

151. סרכנות אפורה

עוזי ברעם (המערך):

קבוצה של 11 קציני מילואים נפגשה ב-18 ביולי 1989 עם קבוצת חברי כנסת מוועדת החוץ והביטחון, ומסרה להם תיאור של מצב אנשי המילואים המשרתים בפעם השלישית והרביעית בשטחים. לדברי הקצינים, תופעת הסרכנות האפורה, השתמטות משירות בתואנות שונות, גוברת, והיא גדולה בהרבה מהסרכנות הגלויה.

ברצוני לשאול:

1. האם מקפיד צה"ל על חלוקת נטל שווה בין אנשי המילואים בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה?

2. האם ידוע למשרד הביטחון על תופעת הסרכנות האפורה?

3. מה הם, להערכת משרד הביטחון, ממדי התופעה?

4. מה עושים שלטונות הצבא, או משרד הביטחון, על-מנת לצמצם את התופעה?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

לגבי הנטל המוטל על אנשי המילואים בשירות בשטחי יהודה ושומרון ועזה, אין ספק שזה נטל משמעותי. בשנת העבודה הקודמת, בתכנון על אנשי יחידות המערך הלוחם

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לאחר ששמעתי את שר הביטחון אני מייצע לו לדבר עם
המג"דים, עם המ"פים, ואז הוא ייווכח לדעת, שהנתונים שהוא
מסר כאן על שיעורי הגיוס למילואים אין להם שום אחיזה
במציאות.

אבל שאלתי היא בעניין אחר. כידוע, סרבני השירות
בשטחים מוכאים לדין, ואין ברירה אלא להביאם לדין, אבל,
יש עוד סוג של סרבנים, ואלה סרבני השמירה בהתנחלויות.
ממקורות צבאיים בכירים ביותר ומהימנים ביותר אני יודע,
שיש תופעה רחבה מאוד של סרבנות שמירה בהתנחלויות.
למעשה, איש כמעט אינו שומר שם, ומדובר בגילוי של תפילות
מדרגה ראשונה, כי הם רוצים שאפילו את השמירה יעשה להם
הצבא. אני שואל, למה, עד עכשיו, אף שהדבר עומד בסתירה
מוחלטת לחוק השמירה, לא היה אף לא מקרה אחד של העמדה
לדין, כאשר מדובר בסרבנות שמירה?

היו"ר ד' תיכון:
תודה. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה, אבל דקה אחת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה לא יכול לתת לשלושה חברי כנסת לשאול.

היו"ר ד' תיכון:
אל תגיד לי מה אני יכול.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אומר לך מה אתה יכול. יש חקנון, והחקנון אומר,
שבשאלתא בעל-פה — — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יוסי שריד, עכשיו תקשיב פעם אחת. מאחר
שאני עדיין לא הייתי יושב-ראש הישיבה, והמוכירות לא יכלה
להבחין בינך לבין חברת הכנסת גאולה כהן — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש גבול לעלבונות, אני מצטער מאוד.

היו"ר ד' תיכון:
מה לעשות? היא לא יכלה להבחין, תאומי סיאם.

גאולה כהן (התחיה):
אחד הוא נפל, השני נולד.

היו"ר ד' תיכון:
שאלתי את המזכיר אם הוא יכול למצוא דרך. כבר היו
דברים מעולם, שאישרנו שאלה שלישית.

בבקשה: חברת הכנסת גאולה כהן, אבל לא יותר מדקה.
אני יודע שקיפחתי אותך לטובה, חבר הכנסת יוסי שריד, אני
באמת מצטער.

גאולה כהן (התחיה):
אבל כי פגעת.

בתאומי סיאם אלה אחד הוא נפל.
אני רוצה לבקש מאדוני שר הביטחון שיענה לי, מדוע לא
מחייבים את רמי חסון, שסירב לשרת — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:
אתה רוצה להפסיק לדבר?

לתופעה הזאת להתפתח, ואני מאמין שהם, המג"ד והמ"פ בכל
גדוד מילואים, יכולים לדעת טוב יותר ממערכת מרכזית, ואני
משוכנע ברצונם למנוע תופעה כזאת ולפעול היטב נגדה.

הנטל הוא נטל כבד, ואתה שומע עליו מפי אנשי
המילואים, בעיקר במערך הלוחם.

אני רוצה לנצל הזדמנות זו ולהביע הערכה כלתי
רגילה לאנשי המילואים העומדים בעול הזה — ואני
רואה אותם בפעילותם, שאותה הם מבצעים בלא כל קשר
להשקפתם הפוליטית, והם מייצגים את כל גוני הקשת
הפוליטית. כאשר הם לובשים את המדים, הם עושים את
המירב והמיטב שביכולתם, בתוך הסייגים והמגבלות, כדי
לבצע את משימותיהם.

לכן, כשמדובר בגיוס של 150,000 — 170,000 אנשי
מילואים, אינני יכול לבוא ולהגיד שאני יודע על כל מקרה, על
כל יחידה או תתי-יחידה. ככלל, יש רגישות גדולה בקרב אנשי
המילואים לתופעות האלה, ומפקדי היחידות עושים מצדם,
לבריהם ולפי מיטב ידיעתם, את המירב והמיטב כדי למנוע
תופעות כאלה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ברעם.

עוזי ברעם (המערך):
אדוני השר, אותם אנשי מילואים שדיברו עם קבוצת חברי
כנסת לא-הומוגנית מוועדת החוץ והביטחון, חברי כנסת מרוב
המפלגות — ובנושא זה לא נראה לי שהיה להם רצון להוכיח
הוכחה פוליטית — טענו שבחקנים של יחידות, שאינני רוצה
לנקוב עכשיו בשמן, הוזמנו לשירות 32 קצינים. 15 הגיעו,
ביחידה מאוד רגישה. 17 קצינים לא הגיעו. הנימוקים היו:
נסיעה לחוץ-לארץ, מחלות.

אני בכל אופן אומר — ואולי אתה לא יכול להשיב על
העניין כך — שכאשר נמצאים במילואים, בחלק מהיחידות
הקרביות צריכה להיות בדיקה רצינית, כי השאלה שהם שאלו
מהדהדת, אף שהתשובה שלך פסלה את האפשרות של סרבנות
אפורה, ומכאן לא היה מקום שתענה על יתר שאלותי, אלא רק
על השאלה הראשונה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, למרות תשובתך
אני, כחבר הכנסת, מקבל פניות ומכתבים, שאינם מלמדים על
תכנון ראוי בחלוקת הנטל. בעיית האינתיפאדה והשירות
בשטחים הפכה מזמן לבעיה לאומית, המאמץ חייב להיות
לאומי, וחלוקת הנטל חייבת להיות לרוחב כל החזית
החברתית, ולא נחלתן של יחידות מבצעיות בעיקר,
כמוגדר.

אם ילדים בני 8 — 10 יכולים להיאבק בצה"ל, הרי יכולים
גם חיילי מינהלה שלנו להשתתף במאמץ, ואף רצוי שיעמדו
מולם. הוא הדין באנשי מילואים.

שאלתי היא: האם ניתן למנוע אפשרות של סרבנות על-ידי
שיתוף יתר החיילים במאמץ הכולל?

היו"ר ד' תיכון:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יוסי שריד: דקה
אחת.

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה
— שאלות בעל-פה: הצעה לסדר-היום —

כיצד נוצר גירעון בימי מילואים ביחידות המשרתות בשטחים? ובשנה שבעברה אכן היה לנו גירעון בימי מילואים, כי התקנים היו מלאים, ושוב, יכול להיות שביחידה מסוימת חלק מהקצינים היה בעת השירות בחוץ-לארץ או שהוועדה לתפקידים מיוחדים, ולת"ס, שחררה אותם. ביחידה מסוימת שביקרתי בה נמצא, שחמישה קצינים היו בעת השירות בקורס מפקדי-פלוגות, שהוא קורס ממושך, שחייב אותם לשירות יותר ארוך.

אם יש נתון ספציפי על מקרה מסוים, אשמח לקבלו ולבדוק את הדבר. אני חוזר ואומר שראיתי שהמג"דים עושים מאמץ, כי הדבר הוא באחריותו של המג"ד. מי שלא מתייבב, קר: נפקד, עושים מאמצים עילאיים כדי להביא אותו לדין, כי הם מכינים שכך הם שומרים על מורל ההתייצבות לשירות.

— אשר לשאלת חברת הכנסת גאולה כהן —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר הביטחון י" רבין:

אה, כן, הוא צודק, הוא צודק.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שריד, אתה סיימת את השאלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הסבתי את תשומת-לבו של השר לכך שהוא לא השיב על השאלה שלי.

היו"ר ד' תיכון:

זו זכותו של השר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השר עצמו אמר שאני צודק.

שר הביטחון י" רבין:

יש מקומות שאנחנו מעוניינים שהשמירה עליהם תהיה צבאית ולא אזרחית. לדוגמה, הרובע היהודי בחברון. הדגש שלנו הוא בכך שהשמירה שם תהיה צבאית, ולא אפרט מדוע. יש יישובים שבהם אנחנו עומדים על מילוי מכסת ימי השמירה. חבר הכנסת שריד, אם יש לך מידע, אשמח לקבל אותו, כי לי לא ידוע על התופעה הזאת, ואדאג לכך שהדבר יטופל. אין שום הצדקה מוסרית לקרוא איש מילואים אחד לשירות ביישוב אם אנשי היישוב הזה אינם ממלאים את חובתם, אם אומנם יש מקרה כזה.

ואשר לשאלה של חברת הכנסת כהן, אין לי פה הנתונים. אני מבטיח לך תשובה בכתב בהקדם.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר הביטחון.

יד. הצעה לסדר-היום

מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים

הגדרה לאינטליגנציה, ושם נקבע, כי המבחן לאינטליגנציה הוא יכולתם של אנשים לקבוע סדר-יקרימות ולהכיר בעדיפויות השונות של דברים שונים. ראיתי במקום נוסף הגדרה לאינטליגנציה, ושם היא נמדדת ביכולתם של אנשים לראות את המציאות, לא להתעלם ממנה, וכאשר אין היא, לרוחם, לא לומר שהיא אינה קיימת, אלא לנסות להתמודד עמה.

גאולה כהן (התחיה):

מסכן, הוא כבר מוכרח להסתייע ברפול. אין לו מה לעשות. הוא כבר הגיע למצב מאוד מאוד עלוב.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

את שואלת, גברתי?

גאולה כהן (התחיה):

אבל שייתנו לי לשאול.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

מסכן, אלוהים ירחם על נשמתו.

היו"ר ד' תיכון:

גברתי, תשאלי את שאלתך.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני, אתה לא שומע. אני מוכרחה לענות, הרי הוא פנה אלי.

אדוני השר, אני רוצה לשאול מדוע לא מחייבים היום את רמי חסון, שסירב כבר כמה פעמים לשרת במילואים כאותו תפקיד, להתגייס ולשרת? האם ההשלמה הזאת עם סירובו איננה תורמת להורדת המורל גם בסדיר וגם במילואים?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. בבקשה, שר הביטחון.

שר הביטחון י" רבין:

לגבי השאלה המשלימה של חבר הכנסת עוזי ברעם, אני חושב שעניתי עליה.

לגבי שאלת חבר הכנסת רענן כהן, אנחנו עושים כל מאמץ כדי לשתף את אנשי המינהלה גם בשירות סדיר, גם במילואים. באותם תחומי תפקיד שאנחנו מעריכים שיש כבושרם למלא.

צריך לזכור, שהפעילות בשטחים אינה רק טיפול בילדים וזרקי אבנים. הבעיות שם הן יותר מקיפות, והן מחייבות — על דעת הצבא ועל דעתי אני — שרק המשרתים ביחידות לוחמות או בעלי כושר ואימון צבאי של יחידה לוחמת ישרתו בשטחים.

בשאר התחומים, כמו מתקני כליאה, משרתים אנשי היחידות האחרות. ושוב, כפי שכבר אמרתי קודם, השאיפה היא לחלוקה שווה ככל האפשר של הנטל.

אני מקבל את המלצתו של חבר הכנסת שריד, אבל דיברתי עם מפקדי הגדודים. יתירה מזו, אילולא התמלאו התקנים,

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שלמה הלל, מס' 1429, בנושא: מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים. חבר הכנסת שלמה הלל, בבקשה.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראיתי במקום אחד

ירושלים דינים אחד הוא. כי אז משמעותו של הדבר היא, שאין אנחנו ערוכים, ואז קיימת הסכנה שנגיע מהר מאוד למבוי סתום ללא כל פתרון, או שתחזור על עצמה התמונה של מה שקרה בסניף, שבגלל אי-היותו ערוכים לפשרה ולעמידה על הדברים העיקריים, נאלצנו בסופו של עניין לוותר על הכול.

לכן, גם מהבחינה הפוליטית אנחנו חייבים לעשות בירושלים מאמץ מיוחד, ואל נא יאמרו: למה לך לעזר כדאי להכביד. לפי דעתי, עמידה נחרצת שלנו בירושלים תסלק את אבני הנגף. כי אם לא כן, בכל רגע שתעלה שאלת ירושלים, גב בעיצומו של המשא-ומתן, אם לא יהיו הדברים ברורים אלא מוטלים בספק — זה עלול להביא לסיומו של המשא-ומתן.

הדברים שאני רוצה לומר כאן אינם כלליים. אנחנו יכולים לחזק את תחושת חשיבותה של ירושלים על-ידי מעשים בתחומים רבים. יש התחום הכלכלי, יש התחום הביטחוני. בירושלים אין תחושת ביטחון לאנשים. אני מצטער ששר המשטרה לא נמצא כאן, אבל כמי שהיה שנים רבות שר המשטרה, וכמי שבמימי הוקם המשמר האזרחי, אני ממליץ בפני הממשלה, בפני שר המשטרה, לעשות גיוס מיוחד של אנשי המשמר האזרחי, שיתרמו שלוש-ארבע שעות בשבוע בעזרה למשטרה בסיוור ובשמירת הביטחון בירושלים.

אני יודע שבקרוב מתנדבי המשמר האזרחי יש לא-מעט אכזבה וגם לא מעט זלזול. אני משוכנע, שאם נציג היום אתגר בפני הציבור שלנו, להתנדב למשמר האזרחי על-מנת לתרום לביטחונה של ירושלים — זה יכול להיות ממד חשוב ביותר גם אשר למעורבותו של הציבור וגם אשר לתוספת ביטחון לירושלים.

יתר על כן, כאשר אנחנו עוברים ברחובותיה של ירושלים, והיא עיר מתה, כמעט כמו בשירה של נעמי שמר, עיר מתה שאין בה כלום — אני חושב שזה פגם גדול מאוד ונוק גדול מאוד לנו. זוהי הצלחה גדולה מאוד לערכים.

אדוני השר, חברי הכנסת, אני מציע שנפתח את החנויות של הערבים בכוח. אבל חנויות שאינן נפתחות ואינן משרתות את הציבור, ומשוות לירושלים מראה של עיר-רפאים — יש בידינו לתקן את הדבר, הן על-ידי שילית הרשיון שלהם, ובייחוד על-ידי מתן רשיונות לאחריהם לפתוח חנויות בירושלים, כדי שירושלים לא תהיה עיר-רפאים אלא עיר פתוחה שאפשר לבקר בה, לחיות בה, לטייל בה ולסייר בה.

אני מציע לעצמנו, שנחדל מראית הכול באותה מידת חשיבות. כשאני שומע חברים טובים שלי שאומרים: מה אתה רוצה, המצב בירושלים לא גרוע יותר מאשר במקומות אחרים — זו ההוכחה לחוסר תכונה. משום שדינה של ירושלים אינו כדין מחנה הפליטים בלאטה, גם לא כדין שכס ואף לא כדין חברון.

עניינה של ירושלים צריך להיות מעל לכל שיקול אחר. עלינו לגייס את כל התבונה שלנו, כדי להחזיר ביטחון לירושלים, כדי להחזיר חיים לירושלים וכדי להבטיח שירושלים תהיה עיר פתוחה, שתנוויה תהייה פתוחה ותרשתנה את קהל ישראל וגם את האזרחים הרבים.

אם אנחנו נעשה כל מה שניתן לעשות, האמינו לי, אם נעדיף את ירושלים ונעלה אותה על ראש כל שמחנתנו, יש לאל ידנו למצוא פתרונות ולא להשלים עם התמונה הזאת של ירושלים מבוטרת וירושלים עיר-רפאים, על כל פנים — מזרח-ירושלים.

כאשר העליתי לפני זמן מה את הבעיה של ירושלים, ואמרתי שקיימת תחושה שכתוצאה מהמאורעות שהיינו עדים להם גם בשטחים המוחזקים וגם בירושלים, ירושלים כאילו מתחלקת מחדש, ייסרו אותי בשוטים ובעקרבים על שאני אומר דברים אלה. ואמרו, לפי הסיפור הידוע של שלום עליכם, שקודם כול זה בכלל לא נכון; שנית, זה לא כל כך נורא; שלישית, גם אם זה נכון והמצב כן גרוע, לא טוב להגיד זאת בציבור, בבחינת "אל תגידו בגת ואל תבשרו בחצות אשקלון". אלא שאני לא ידעתי שגם בחצות ירושלים אסור לומר את הדברים כהריונים.

ההתפרעות בשטחים, תכליתה למעשה לפגוע ביכולתה של ישראל להציג את עצמה כלפי העולם כולו כמי שמסוגלת לקיים דוקרים, כמי שמסוגלת לקיים את המשטר ואת הסדר ולהבטיח את ביטחונם של האנשים שחיים בה. לצערי העמוק, כתוצאה מההתפרעות, אין כיום תחושה כזאת בקרב הציבור שלנו, ובוודאי לא בעולם כולו. זוהי תמונת-המצב בשטחים כולם, אולם חמור הדבר שבעתים בירושלים, אין כל ספק כי לא הרי ירושלים כהרי יתר המקומות.

כל מי שבא לארץ מבקר בירושלים, מתרשם ממנה, ואינו דומה מה שקורה בשכם או במחנה הפליטים בלאטה למה שקורה בחצות ירושלים.

ואם אומנם המצב כיום הוא כזה, שירושלים המזרחית סגורה ומסוגרת לעיניהם של כל התיירים, ואם התחושה היא שבירושלים אין עוד ביטחון לאנשים, ויהודים רבים שנהגו לבקר בה לעתים קרובות מדירים היום רגליהם ממנה, כי אז זוקפת לעצמה ההתפרעות הצלחה גדולה. אין דומה המצב בירושלים למצב ביתר המקומות ואין משמעותו דומה.

לכן, חובה עלינו לעשות מאמץ דווקא בירושלים, כדי לשנות את התמונה הזאת מיסודה. אני יכול לומר, שאם נצליח לשנות את התמונה בירושלים, הצלחנו בכל המקומות. אם ניכשל בירושלים, בשום מקום אחר בארץ לא נוכל לתקן את הרושם השלילי שנוצר.

יתר על כן, עניין ירושלים עולה כיום על סדר-יומנו ככל שאנחנו קרבים לסיכויים של הידברות ושל משא-ומתן, לאחר הבחירות, לפני הבחירות — במה נבוא, ועל מה אנחנו מתכוונים לעמוד. אני שומע מליכוד אותו פוממן ישן נושן, של הכול או לא כלום, שאסור לוותר אפילו על שעל אדמה אחד; הכול באותה מידה של חשיבות, כאילו מחנה בלאטה וירושלים הם באותה דרגת חשיבות, וכאילו ניתן לנהל משא-ומתן מתוך עמדה שבסופו של דבר לא נוותר על דבר וחצי דבר.

אני חושב, שהביקורת הנשמעת כיום על ראש הממשלה מפי שרי החישובים, אם תרצו — השרים שמתחשק להם, יש לה במה להיאחז. מה הם אומרים לראש הממשלה? אם אתה מתחיל במשא-ומתן, אתה תהיה חייב לעשות ויתורים — וזה נכון, ועל כך אני מבין אותו, על נכונותו לנהל משא-ומתן, כדי למצוא דרך של פשרה, שמבטיחה לנו את הדברים היסודיים, ופתחת אותנו מעולם של דברים שאין אנחנו מעוניינים בהם.

הטענה שלהם לכאורה נכונה. אלא מאי? אם ניערך בעוד מועד להבטיח כי אנחנו אכן מתכוונים לעמוד על אותם דברים שהם בעלי חשיבות חיונית למדינת ישראל, וזה יהיה מובן לנו, מובן לידידיו ומובן ליריבינו, כי אז נהיה ערוכים כיאות לקראת האפשרות של הידברות ושל משא-ומתן. אבל אם אנחנו נוקטים שיטה של הכול או לא כלום, ובלאטה

עיתרי ידע וטכנולוגיה: העברת סמכויות משרד החינוך תוך הקמת מינהלת לענייני חינוך ועוד. כל זה, אגב, בוצע.

המלצות ועדת ההיגוי נדונו מאז, בדרך כלל, במסגרת ועדת השרים לענייני ירושלים שאני משמש בה כיושב-ראש, וכאמור — הן בוצעו הלכה למעשה.

הוקמה הרשות לפיתוח ירושלים. הוענק מעמד מועדף לתעשיות עתירות ידע וטכנולוגיה. מפעל מסרים, שהחליט להשקיע כ-100 מיליון דולר, כבר זכה למעמד זה, להקצבה של 31 מיליון דולר מכספי המדינה.

הוגדל מענק הכירה במהלך השנים האחרונות והוא עומד היום על 20 מיליון שקלים חדשים. הוקמה קרן להשקעות הון סיכון בהיקף של 8 מיליון דולרים. אישרנו סיוע ממשלתי משמעותי לשיפוץ ולהרחבת בנייני-האומה בהשקעה של 30 מיליון דולר; הממשלה תשתתף בשליש מן הסכום.

הוגדלה השתתפות הממשלה בתקציב האוניברסיטה העברית בהיקף של 25 מיליון שקלים חדשים. הוחלט על הכרה ב"מכללת ירושלים לבנות" כמסוד להשכלה גבוהה. הוקמה ועדת משנה שהוטל עליה לבחון את הצרכים המיוחדים של העיר בתחום הביטחון, החינוך, ובעיקר הרווחה.

נוסף על זה, נעשו מאמצים לגייס משקיעים לפרויקטים גדולים בתחום הבנייה והפיתוח; ואכן, יש היום בירושלים לא מעט פרויקטים בעלי ערך רב — פרויקט ממילא, בהיקף של כ-200 מיליון דולר; פרויקט כיכר העיר, בהיקף של 100 מיליון דולר; תשלובת פרויקטים בדרום-מערב הכירה בהיקף של 100 מיליון דולר; בכלל זה קניון חדש ב-30 מיליון דולר; גן טכנולוגי ב-40 מיליון דולר; פארק זואולוגי בהשקעה של 15 מיליון דולר; איצטריון הכדורגל בהשקעה של 27 מיליון דולר. מהם 10 מיליון דולר מכספי מועצת ההימורים. הממשלה משתתפת בכל הפרויקטים האלה ב-30% מעלותם.

פיתוחם של הפרויקטים הנ"ל — מי שמחבר את כל הסכומים, מגיע כבר ל-500 מיליון דולר, וזה לא מעט אפילו לעיר גדולה כמו ירושלים — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הבנייה היא רבר חשוב מאוד, אני מתרשם מהדברים. הבעיה היא איך להביא לכך שאנשים שנחבאים היום בכתיחה יצאו החוצה.

שר האוצר ש' פרס:

זו בעיה אחרת. חבר הכנסת הלל אומר, שאנשים אינטליגנטים הם אלה הקובעים עדיפויות. מה קורה לאנשים אינטליגנטים כאשר אחרים קובעים להם עדיפויות — כמו האינתיפאדה? זו לא עדיפות שהאינטליגנציה שלנו קבעה. היא אוכלת לנו כספים רבים מאוד ואמצעים רבים מאוד.

שלמה הלל (המערך):

השאלה היא, האם יש לנו דרך להגיב על זה בצורה נכונה, או צריך להשלים עם זה ולחיות לפי האינטליגנציה שלהם.

שר האוצר ש' פרס:

איש אינו מציע להשלים עם זה. לא מתחלקים למשלמים וללא-משלמים. בודקים את הדרכים. אני חושב שפעולות המשטרה בירושלים ראויות לכל שבח. אני חושב שהם התגברו על כמה משברים כבדים מאוד מול פרובוקציות בלתי-פוסקות במקומות לא צפויים. המשטרה תגברה את כוחותיה, פעלה מול פרובוקציות שהיה להן לפעמים יותר ממקור אחד, ובסך הכול היא השתלטה על מקרים קריטיים מאוד בתולדות העיר.

אני חושב שעל-ידי חיזוק תחושת הביטחון — ואני מציע באופן מעשי גיוס מיוחד של אנשי המשמר האזרחי — על-ידי עידוד הפעילות הכלכלית, על-ידי פתיחתן של חנויות, אם לא על-ידי ערבים על-ידי מי שישכמו לפתוח חנויות, אנחנו יכולים לשנות את התמונה גם לגבי ירושלים, גם לגבי השטחים ככלל. ובכך נקדם למעשה את סיכויי השלום. כי אם לא יהיה מעמדה של ירושלים מובן גם לידידינו וגם ליריבינו, אם לא יהיה ברור מעל לכל ספק שלגבי ירושלים אין כל ויכוח — שום משיא-ומתן לא יצלח.

בינו הרבר — לנהוג בירושלים כפי שאנחנו חייבים לנהוג בבירתה של מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מבקש, כמוכן, לקיים דיון במליאה.

שלמה הלל (המערך):

מובן מאליו, אני מציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים עם חבר הכנסת שלמה הלל, שדין ירושלים הוא דין בפני עצמו. וזה עיר מיוחדת במינה, ואין להשוותה עם מקומות אחרים בישראל. ודאי שאין להגיד בנשימה אחת שבלאטה בירושלים היינו הך. אני יודע שעל עזה נוותר, ואני יודע שעל ירושלים לא נוותר. אני לא אומר זאת כצער, אני אומר זאת אפילו תוך הדגשת חשיבותה של ירושלים.

ירושלים צריכה להיות מה שהיא, בירת ישראל המאוחדת והשלמה לתמיד. לא רק יעד לתפילותינו, אלא מרכז רוחני, מדעי, תרבותי ותעשייתי, נוסף על היותה המרכז המינהלי של הארץ.

בירושלים עלינו להוכיח, שאחדות העיר היא עובדה שלא תשונה, אף-על-פי שתושבי העיר שונים כל כך, ועליהם להתקיים בצוותא תוך כבוד הדדי.

בירושלים אנו נושאים באחריות כפולה — לשלמות העיר מזה ולשלום האוכלוסייה מזה; האוכלוסייה כולה — היהודית והלא-יהודית כאחת. עלינו להוסיף ולבנות את העיר, לחזק את כלכלתה, את שכונותיה וליצור תעסוקה הולמת לכל דורשה.

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל פועלת בעקביות לחיזוק מעמדה של ירושלים. בהחלטותיה ובפעולותיה היא נתנה ביטוי ליחס המיוחד שלו ראויה עיר הכירה.

חיים קורפו (הליכוד):

כמה זה מתבטא?

שר האוצר ש' פרס:

תיכף אביא רשימה. לא אסתפק במלים כלליות.

לצערי הרב, לא תמיד ענו האמצעים על המאווים. בראשית 1986, עוד בהיותי ראש הממשלה, מונתה ועדת-ההיגוי שעליה הוטל לנסח מדיניות ולקבוע יעדים ודרכי ביצוע בתחומים מספר, כדי לממש את היחס המיוחד לירושלים, כפי שהוא בא לידי ביטוי בחוק-יסוד: ירושלים.

בין ההמלצות שאומצו על-ידי הממשלה אציין את הקמת הרשות לפיתוח ירושלים, שהתחילה לפעול: הגדלת מענק הכירה; הקניית מעמד מועדף של אזור פיתוח א' למפעלים

שר האוצר ש' פרס:
לא עשרות אלפי עובדים.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת ריבלין, בבקשה לקצר.

ראובן ריבלין (הליכוד):
בירושלים צריך למצוא מקורות פרנסה, להשקיע בתעשייה עתירת ידע.

היו"ר ד' תיכון:
הוא דיבר על כך.

שר האוצר ש' פרס:
אני חושב שצריך להוציא את האוניברסיטה העברית מצרותיה. היא בצרות. ראוייה אוניברסיטה זו שתחזור לאקדמיה.

חיים קורפו (הליכוד):
אם תהינה עשר אוניברסיטאות נוספות, יהיו צרות גדולות יותר. המדיניות של הממשלה — — —

שר האוצר ש' פרס:
אני לא נתתי רשימות לעשר אוניברסיטאות. אין ספק שהאוניברסיטה היא אחד ממקורות התעסוקה, גם הרוחניים וגם המעשיים, של העיר הזאת.

אנחנו אישרנו ל"אינטל" השקעה של 100 מיליון דולר, מהם 38 מיליון של המדינה. הכנסת כבר אישרה זאת בקריאה ראשונה. החלטנו לאפשר למפעלים המוקמים בירושלים מעמד של אזור פיתוח א'.

היו"ר ד' תיכון:
אגב, זה עדיין לא אושר.

שר האוצר ש' פרס:
זה אושר בקריאה ראשונה. אנחנו מתפשרים מפעלים נוספים. עם זאת, מפעלי הבנייה הגדולים האלה יוסיפו ממילא תעסוקה לעיר.

חיים קורפו (הליכוד):
זו תוכנית לעשור.

שר האוצר ש' פרס:
לשבע שנים. גם הפרויקט של האחים רייכמן, גם פרויקטים אחרים שצינתי וגם סידורי קרקע בקשר לקניון — כל זה יוסיף מקורות תעסוקה. כל אדם, כל יום הרוצה לחפש מקורות תעסוקה נוספים בירושלים, מוזמן. הממשלה עושה את הכול במדיניות המקרו שלה.

שלמה הלל (המערך):

יש לי תחושה שהיתה אייבה בקריאת הנושא שהגשתי. לא העליתי את הנושא של חזיון כלכלתה של ירושלים, אלא את נושא שלמותה של ירושלים. הסכרתי בדברי, שאכן קיימת תופעה שהקו הזה, החוצה את ירושלים, אכן קיים, והעיר חצויה והיא עיר רפאים. אני מניח שכבוד שר האוצר הסתמך בתשובתו על הערכה שמדובר בחזיון כלכלתה של ירושלים, נושא חשוב מאוד כשלעצמו. לצערי, לא שמעתי תשובה. האם השר יכול לומר משהו לגבי תוכניות, האם יש תוכניות נוספות שיביאו לחזיון שלמותה של ירושלים, או שאנחנו שבעי רצון?

שר האוצר ש' פרס:
שביעות רצון — זה לא המקצוע שלי.

שלמה הלל (המערך):
שאלתי שאלות.

אפילו בארצות-הברית יש ערים שנפגעו באלימות ולא היה כל כך פשוט לכבות אותן. אף-על-פי שזה לא היה על רקע לאומי אלא רק על רקע פלילי.

אדוני היושב-ראש, פיתוחם של הפרויקטים הללו יביא בעקבותיו פעילות נוספת, כגון פיתוח אזור גן החיות הקיים ואזור ימק"א, לאחר שיפונה ממגרש הכדורגל. מקומה של ירושלים לא נפקד גם מנושא קידום השקעות ותשתית. הקצבנו כ־10 מיליון דולר לפיתוח כבישים בעיר ו־13 כיתות לימוד נוספות.

חברי הכנסת, עלינו להוסיף לפעול כדי לחזק את ירושלים ולבסס בה ענפים כמו מלונאות — אגב, המלונאות בירושלים מתחילה לחזור לעצמה — מסחר ושירותים, תעשיות עתירות ידע. תשתית והשקעות בהן אנושי.

בעקבות דבריו של חבר הכנסת שלמה הלל אני רוצה לומר, שמה שהיינו צריכים לעשות עכשיו באמת, הוא להפוך את ירושלים למוקד המרכזי לקליטת עלייה. אם אכן צפויה עלייה של רבבות אנשים לישראל, אילו היה הדבר תלוי רק בי, הייתי מכוון — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
איפה הם יעבדו?

חגי מירום (המערך):
כדאי שאחידים יבואו גם לגליל ולנגב.

שר האוצר ש' פרס:
חבר הכנסת ראובן ריבלין, אילו שאלו בכל פעם איפה היהודים יעבדו, לא היו באים לישראל. שאלה זו זרה לרוח. היו שנים שבאו לישראל הקטנה 350,000 עולים, 1,000 עולים ביום. מיהו שאל איפה הם יעבדו? העולים מביאים מקורות פרנסה. יש דינמיקה, ולא הכול אפשר לעשות בבת אחת. גם העניין של אבטלה — ואני רחוק מלזלזל בה — אינו נובע מכך שקטן מספר העובדים בישראל. מספר העובדים בישראל גדל כ־60,000. מה שקרה הוא, שמספר דורשי העבודה גדל.

ודאי שצריך לייצר מקומות נוספים, להקים מפעלים נוספים, אבל בשום פנים ואופן לא הייתי מתנה את הדברים זה כזה. לפי דעתי, עלייה תביא גם תעסוקה, והיא תביא גם לביצור העיר.

אדוני היושב-ראש, נוסף על כל ייחודה וחמודותיה, התברכה ירושלים גם כראש עיר יחיד ומיוחד. טדי קולק הצליח להטביע בעיר הזו חותם של מנהיג גדול ואווירה של מושל נאור. את היות ירושלים למטרופולין עולמי, מצד אחד, ולעיר שרכים נושאים את עניינם לעברה בתקווה לשלום, מצד שני — עובדות אלו צריך לזקוף במידה רבה לזכותו של טדי קולק.

ממשלת ישראל חוסיף לתת ביטוי מעשי למחויבותה לחזק את ירושלים, להעמיק את חוסנה ולהרחיב את פיתוחה, כראוי לכירת ישראל.

היו"ר ד' תיכון:
אתה מציע שהוא יסתפק בתשובה שלך?

שר האוצר ש' פרס:
אינני מתנגד לכך שיתקיים דיון במליאה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אנחנו יודעים מה היא ציונות, ואנחנו מברכים כל אדם שיעלה לירושלים, ידוע שירושלים היא עיר של פקידות. היום יש צמצומים בממשלה, הממשלה פיטרה עשרות אלפי עובדים.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):
מה ההצעה?

היו"ר ד' תיכון:
השר מציע לקיים דיון במליאה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
על-פי התקנון החדש בנושא זה, יש לך דקה.

רבתי, הדיון הוא מעניין, אבל הוא יתקיים, קרוב לוודאי, במליאה בעוד כמה חודשים. חבר הכנסת הלל, אתה ער לעובדה שאנחנו יוצאים לפגרה והדיון יידחה.

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, תחת הכותרת של "מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים" צרם לי קצת, שגם מציע ההצעה וגם המשיב לא התייחסו לנושא מאוד אקטולי, והוא זכותם או אי-זכותם של ערביי העיר, שחל עליהם החוק הישראלי, להשתתף בבחירות המוצעות לרשות המנהלית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

בהזדמנות הזאת, רציתי לבקש מממלא-מקום ראש הממשלה לעשות איזו רביזיה — חס וחלילה, אינני רוצה להפוך אותו לרביזיוניסט — לחשוב מחדש על העמדה, ואולי גם על הסגנון שבו הוא מביע אותה, כאשר בכל הזדמנות הוא מפגין איזו להיטות בסוגיה זו בעת שהוא יכול היה גם שלא להפגין אותה להיטות — בעניין זכותם של ערביי מזרח-ירושלים לבחור בבחירות המוצעות בתוכנית הממשלה.

אני רוצה להזכיר לכל אלה שאולי חושבים שיש טעם בגישה הזאת, שרבים בעולם ובישראל סבורים שהגישה הזאת היא מסוכנת מאוד ועלולה להוביל לחלוקת העיר.

אפילו מחמת הזהירות, עוד בטרם תהיה סוגיה זאת אקטואלית, עוד בטרם נדע מה אנחנו מקבלים בתמורה — אני סבור, שעל-מנת לעודד את המאמץ הלאומי הכולל לחיזוק שלמותה של ירושלים, מוטב להימנע מהצהרות השכם והערב על כך שלחלק מתושביה, באותם מקומות שהמציע דיבר עליהם, תהיה זכות ויהיה מעמד מיוחד לעניין הבחירות המוצעות ולעניין הפרדת שני חלקי העיר, תושביה ואזרחיה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה, רבתי, אנחנו — — —

שר האוצר ש' פרס:
אני רוצה להשיב.

היו"ר ד' תיכון:
בבקשה.

שלמה הלל (המערך):
מה היתה ההצעה שלו?

היו"ר ד' תיכון:
ההצעה שלו היא להעביר לוועדה. הוא מתייחס לזה כאל דבר מובן מאליו, כפי שאתה עשית.

אני מזכיר לכולם שסדר-היום שלנו ארוך, ארוך, ארוך. אתם לא מקילים עלינו, אם כי הנושא כשלעצמו הוא מעניין.

אדוני השר, בבקשה.

שר האוצר ש' פרס:
אינני רוצה להביע שביעות רצון. אתה העלית את הנושא של חיזוק המשמר האזרחי.

חיים קורפו (הליכוד):
מותר להגביר את אי-שביעות הרצון שלך?

שר האוצר ש' פרס:
חבר הכנסת קורפו, לא צריך להגביל את שביעות הרצון רק לתקופה שאתה כממשלה, כדאי להיות שבע רצון באותה מידה גם אחר כך.

חיים קורפו (הליכוד):
בעבר אמרתי שאנחנו אשמים בכך שאיננו מפתחים את המסחר היהודי בעיר העתיקה.

שר האוצר ש' פרס:
שמענו. אני יודע שירושלים העתיקה שוקמה, וכרובע היהודי הושקעו כספים לא מעטים. אולי יש טעם בדברי הביקורת שמשמיע ראש העיר טדי קולק על כך שבנו מקומות כמו הדר-ביתר, בהשקעה של 23 מיליון ש"ח. אני מסכים אתך. שאת הכסף הזה צריך היה להשקיע בתוככי ירושלים ולא לידה.

חיים קורפו (הליכוד):
בתוככי העיר העתיקה.

שר האוצר ש' פרס:
בתוככי העיר העתיקה, בכל מקום. מה הטעם לבנות עכשיו עוד שכונה כזאת?

ראובן ריבלין (הליכוד):
היא נבנתה.

שר האוצר ש' פרס:
היא עדיין לא נבנתה. עדיין משקיעים בה כספים רבים. זו מדיניות כפולה ומכופלת.

שמעתי את דבריו של חבר הכנסת שלמה הלל, הוא מציע לתגבר את המשמר האזרחי. אני יודע ששר המשטרה רוצה וסבור שצריך להגדיל את כוחות המשטרה בארץ בכלל ובירושלים במיוחד. אני חושב שהוא צודק. מול זה עומד כל הזמן האילוף של מסגרת התקציב. אני רוצה להגיד, עם כל הכבוד לחברי הכנסת: יש לפעמים התחושה, במקום שאני יושב, שחברי הכנסת סבורים שהבעיה היחידה העומדת בפנינו היא, איך לחלק עוד כספים. אני רוצה להזכיר שהבעיה העומדת בפנינו היא גם מחסור בכספים, ולא כל דבר אפשר לכסות כשיקום ובכספים.

תביעותיו של שר המשטרה — ואני חוזר ומביע את הערכתי העמוקה למשטרה — לתת תוספת כוח אדם ותוספת אמצעים למשטרה כדי לחזק את הביטחון בארץ ובבכשיה, במיוחד בירושלים ובדרכיה — אינני אומר שחביעה זו איננה צודקת, אבל אנחנו מוכרחים לשקול כל דבר ביחס לאמצעים המוגבלים העומדים לרשותנו.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה מבקש להעביר את ההצעה לוועדה?

אורה נמיר (המערך):
אדוני השר, מה הצעת?

שר האוצר ש' פרס:
דיון ככנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא	
בסדר-היום של הכנסת	— 19
נגד	— אין
נמנעים	— 1

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא שאלת אם הוא מסכים להעביר לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, רק רגע, רק רגע.

שלמה הלל (המערך):
היושב-ראש הקודם הסביר לנו, שכאשר הוא מעמיד להצבעה הצעה לסדר-היום, הוא אומר: אלה שבעד ההצעה כפי שהציע המציע, במקרה זה להעביר לוועדה — יצביעו בעד, ומי שמתנגד — יצביע נגד. אתה הופך את הסדר.

היו"ר ד' תיכון:
תסלח לי, אדוני, היושב-ראש לשעבר, המציע מציע לכלול — — —

שלמה הלל (המערך):
קיבלתי את ההצעה — — —

היו"ר ד' תיכון:
של מי?

מיכאל איתן (הליכוד):
שלי.

היו"ר ד' תיכון:
רק רגע, רבותי. רק רגע. חבר הכנסת שלמה הלל, בהיותו מנוסה, יודע שצריך להודיע לי, כיושב-ראש הישיבה, — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אתה צריך לשאול.

היו"ר ד' תיכון:
אני לא צריך לשאול אותך.

חיים קורפו (הליכוד):
חבר הכנסת הציע להעביר לוועדה, לא השר. השר הציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר ד' תיכון:
חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

אדוני, אני הצעתי הצעה מכובדת: לכלול את הנושא בסדר-היום של המליאה, וזה יהיה הנושא שבו ייפתח כנס החורף. אם אתה סבור שזה לא מכובד ומאוחר מדי ואתה מבקש להעביר זאת לוועדה — אני בעד.

שלמה הלל (המערך):
אני סבור שזה מכובד מאוד. אני רוצה שכנס החורף יתחיל כזה, וכנס הקיץ יסתיים כזה. בינתיים, במשך החודשים שאנחנו בפגרה ועד מועד כנס החורף, אני מציע, כהצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן — שוועדה של הכנסת תדון בכמה אספקטים מעשיים.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הנושא לדיון בוועדת הפנים? נא להצביע.

שר האוצר ש' פרס:

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת מיכאל איתן, שאני משאיר את הרביזיה לבעלי המקצוע. אני מציע לו לבדוק את עמדותיו הוא.

אני רוצה להעיר הערה אחת. יש באמת הבדלי גישות. אני למשל, לא מודאג מחלוקת ירושלים. אין לי בעיה עם ערכי מזרח-ירושלים, ילכו להצביע ברמאללה. אני מרגיש שאתה אכול ספקות. אתה אומר: בעולם אומרים שיחלקו, בעולם אומרים וזה אומר וזה אומר.

יגאל הורביץ (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יגאל הורביץ, הרי לא נפתח עכשיו בדיון.

שר האוצר ש' פרס:

אני בטוח שמי שאומר "על זה אני אוותר ועל זה לא" אומר אמת יותר ממי שאומר בנשימה אחת "אני לא אוותר לא על עזה ולא על ירושלים". לא ידוע לי שאנחנו ויתרנו על דברים שהצהרנו שלא נוותר עליהם. אני כן מכיר אנשים שאמרו "לא נוותר", והם ויתרו על הכול.

היות שאני בטוח שירושלים תישאר שלמה ומאוחדת, אינני שותף, חבר הכנסת איתן, לדאגתך; מה גם, שאתה מרגיש מאיום מאוד עלייך הדברים הנאמרים בחוץ. מה זה כל כך מדאיג אותך?

מיכאל איתן (הליכוד):
התכוונתי לקסינג'ר.

שר האוצר ש' פרס:

בסדר. גם בשביל זה צריך כוחות נפשיים, כדי להתגבר.

היות שאני בטוח שירושלים לא תחולק, והיות שאינני רוצה לספח 140,000 תושבים ערבים בעלי אזרחות ירדנית לעיר ירושלים, בשום דרך — אני לא רואה שום סיבה שהם יצביעו לפי הפספורט ואנחנו נשמור לפי המקום.

אורה נמיר (המערך):
מותר לשאול שאלה?

שר האוצר ש' פרס:
בבקשה.

אורה נמיר (המערך):
האם השר מוכן להסכים שהנושא יועבר, בכל זאת, לוועדה?

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, אם תתקבל ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של המליאה, אני אציע שכנס החורף ייפתח בנושא זה. ראויה הכנסת להתכבד בנושא כזה.

שר האוצר ש' פרס:

אדוני היושב-ראש, לפי דעתי, צריכה להיות סיבה מיוחדת להעביר את ההצעה לוועדה. זה נושא שמעניין את כולם. אינני רואה שום סיבה מדוע לא יתקיים דיון על נושא זה. כראוי. אינני מתנגד שנוסף על זה יתקיים דיון גם בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הכללת הנושא בסדר-היום של המליאה? מי נגד? רבותי, אפשר להצביע.

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה

— הצעה לסדר-היום: החלטה בדבר תיקון טעות בחוק: הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6) —

שלמה הלל (המערך):

אני מקווה שהצעתו הנכונה של היושב-ראש, שמושב החורף יתחיל בדיון בנושא "מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים", אכן תמומש.

חיים קורפו (הליכוד):

אין הצעה כזאת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת קורפו, האמן לי שחבר הכנסת שלמה הלל כקיא בתקנון, והוא עצמו היה פוסל את ההצעה שלו. אני יכול להביע משאלה. אינני יכול להבטיח. אילו קיבלת את הצעת, הייתי דואג לכך. אבל מה לעשות, השיקול היה שלך.

ה צ ב ע

כעד העברת הנושא לוועדה — 23

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

כעד העברה לוועדה — 23, נמנעים — אין, נגד — אין. הנושא עובר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

טו. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988

היו"ר ד' תיכון:

אני לא יודע איך מנהלים כאן את העניין. מכל מקום, רבותי, מי כעד אישור הודעת יושב-ראש ועדת הכספים? נא להצביע.

ה צ ב ע

כעד ההחלטה בדבר תיקון

טעות בחוק — 12

נגד — אין

נמנעים — 1

ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב

לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988.

נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, כעד — 12, נמנעים — 1, נגד אין. הכנסת רשמה לפניה את הודעת יושב-ראש ועדת הכספים.

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אתה אומר שעניין חצור כבר אושר במליאה?

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
אושר לפני כשבועיים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, תדאגו שהעניין יתוקן.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא: החלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988. יביא את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מביא לאישור הכנסת החלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988.

בתוספת הראשונה לחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988, בסעיף תקציב 20.35.39 נכתב "בית-ספר בערכי תנועת העבודה". למעשה צריך להיות: "עמותה לקידום בית-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה בית-ספר גבעתי-גונן". אבקש את אישור הכנסת לתיקון.

חיים קורפו (הליכוד):

אני מבקש לדעת אם ועדת הכנסת דנה בעניין הזה. מה זה היה? טעות סופר?

היו"ר ד' תיכון:

כן, טעות סופר.

אדוני, יושב-ראש ועדת הכספים, לפנינו מונחת ההצעה לתיקון בעניין הקריה החסידית חצור-הגלילית.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

לא, זה אושר מזמן.

טז. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6).

התשמ"ט — 1989 **

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989.

החוק העיקרי קובע היטל בשיעור של 7.5% על רכישת "שירותים מיובאים" ו"נכסי חוץ" כמטבע חוץ.

הסקטור העסקי זכאי במקרים רבים להחזר היטל שהוא משלם, זאת מכוח תקנות המקנות החזר היטל ליצואנים.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6), קריאה שנייה וקריאה שלישית. יביא את החוק יושב-ראש ועדת הכספים.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא

* נספחות.

** "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 3535, נספחות.

— הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6): הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 2) —

ה צ ב ע ה	
— 16	בעד סעיפים 1—5
— אין	נגד
— 1	נמנעים

סעיפים 1—5 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור חוק היטל על שירותים מיובאים (תיקון מס' 6). בקריאה שלישית? נא להצביע.

ה צ ב ע ה	
— 18	בעד החוק
— אין	נגד
— אין	נמנעים

חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6).
התשמ"ט—1989, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

החוק אושר בקריאה שלישית.

כמצב זה הסכום הנגבה מהסקטור העסקי אינו גבוה ואינו מצדיק את הסרבול המינהלי הכרוך בתשלום היטל וכמתן החזר של חלק ניכר ממנו. לאחר מכן.

לכן מוצע לבטל את ההיטל על השירותים המיובאים העיקריים הנרכשים בידי הסקטור העסקי.

עוד מוצע לקבוע, שרכישת טובין בחוץ-לארץ באמצעות כרטיס אשראי תחויב בהיטל ללא מגבלה של תקרה.

כמה שינויי נוסח טכניים לצורך פישוט והבהרה הוכנסו בהגדרות. כמו כן, לאור תיקון הגדרת "שירות", אין עוד צורך בפטורים המפורטים בחוק ומוצע לבטלם.

בעת הדיון הועלתה השאלה של צידוק ההיטל בכלל, לאור הפטורים שאושרו עד כה. לכן החליטה הוועדה לקיים דיון, לקראת סוף השנה, בנושא בכלל, וזאת לאור העובדה שתוקפו של החוק עומד לפוג במרס 1990.

כוונתנו בוועדה לנסות להגיע לכך, שהחוק הזה יבטל כולו, שכן הוא שונה מ-15% ל-7.5%, ועל חלק מהדברים הוא מבוטל עשיר. אנחנו חושבים שהוא צריך לחלוף מן העולם עם תום מועד תחולתו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. כפי שאמר יושב-ראש ועדת הכספים, אין הסתייגויות, ולכן אני עובר להצבעה בקריאה שנייה. מי לסעיפים 1—5 לפי נוסח הוועדה — ירים את ידו. נא להצביע.

יו. הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 2), התשמ"ט—1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כפי שהחוק אמר קודם, ומשמעות החוק הזה היא תיקון למשך שנה במקום שנתיים.

אני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. גם לחוק הזה, אם הבנתי, אין הסתייגויות. יש לוגם כן חמישה סעיפים. מי לנוסח הוועדה כפי שהוא מופיע בסעיפים 1—5 — ירים את ידו בקריאה שנייה?

סליחה, הסדר אינו סדר. אני חוזר ומבטל את מה שאמרתי. לפנינו חוק הריבית (תיקון מס' 2). אין הסתייגויות. יש שני סעיפים. אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה אשר לנוסח הוועדה לגבי סעיפים 1 ו-2. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה	
— 18	בעד סעיפים 1—2
— אין	נגד
— אין	נמנעים

סעיפים 1—2 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 2), התשמ"ט—1989. יביא את החוק יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הריבית (תיקון מס' 2), התשמ"ט—1989, הקובע שבסעיף 2 לחוק הריבית, בכל מקום שכתוב "שנתיים" יבוא "שנה".

סעיף 2 לחוק הריבית קובע, כי אם מלווה הינו לתקופה העולה על שנתיים, לא יראו כריבית כל סכום המיתוסף על הקרן עקב תנאי הצמדה.

כמורכב מוצע להתיר מתן אשראי צמוד לתקופה העולה על שנה אחת.

התיקון המוצע יאפשר קבלת אשראי צמוד במקום שעד כה לא ניתן היה לקבלו, וכתוצאה מכך עשויים להצטמצם פערי הריבית בין האשראי הצמוד והלא-צמוד.

התיקון יחול על מלווה שניתן, או חודש אחרי תחילתו.

במסגרת הניסיונות להורדת הריבית כמשק, זהו אחד האמצעים המאפשר אשראי צמוד לתקופה של פחות משנתיים.

היור' ד' תיכון:

החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור חוק הריבית (תיקון מס' 2) בקריאה שלישית? נא להצביע.

הצבעה

בעד החוק

— 19

נגד

— אין

היור' ד' תיכון:

חוק הריבית (תיקון מס' 2), התשמ"ט—1989, אושר בקריאה שלישית.

יח. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היור' ד' תיכון:

אנחנו עוברים לחוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989. אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

אברהם שוחט (יור' ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשם ועדת הכספים, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989.

כאשר נתקבל חוק הבנקאות (רישוי) בשנת התשמ"א—1981, נכלל בו העיקרון, שתאגידים בנקאיים לא ישלטו בתאגידים ריאליים. מאוחר יותר, בשנת התשמ"ב—1986, הוספה הוראה, שלפיה אסור לתאגידים בנקאיים להחזיק יותר מ-25% מאמצעי השליטה בתאגיד ריאלי.

לגבי שתי הוראות אלה נקבעו מועדי תחילת תוקף ותקופות מעבר, בהתחשב בכך שלצורך העברת העסקים הריאליים הקיימים, או אמצעי השליטה בהם, דרושה חקיקה משלימה, שתפתור את השאלות בתחומי המשפט והמיסוי הכלכליות בהפרדת עסקים.

הצעת חוק זו, שהגישה הממשלה בתחילת אפריל 1989, היתה פרי דיונים ממושכים בין בנק ישראל למשרדי האוצר והמשפטים, ונתקבלו גם הערותיהם של הבנקים. ועדת הכספים הקדישה להצעה ישיבות רבות. הנוסח המובא לפני הכנסת מוגש ללא כל הסתייגויות.

השינויים שהכניסה הוועדה בהצעת החוק היו בעיקרם

אלה:

1. בסעיף 23א החדש, בפסקה (2) של סעיף קטן (ב), הורחב והובהר כי אמצעי שליטה המוחזקים בנאמנות או בעד אחר לא יבואו במניין אמצעי שליטה שהחזקתם מוגבלת, אף אם הוחזקו בידי תאגיד שהבנק שולט בו או שהוא בעל עניין בו. כלומר, הייתי מרחיב ואומר, שלא כל הנכסים שהבנק מחזיק בנאמנות ייספרו וייחשבו לצורך אותם 25% הנחשבים כהחזקה של התאגיד הבנקאי בתאגיד הריאלי.

2. בפסקה (2) של סעיף 47(א) נקבעה הפחתת מקסימום של בסיס ההון לצורך הגבלת סיכונים לשיעור של 1.5% לשנה, במקום 2% בהצעה המקורית. גם כאן הקלנו במידה מסוימת את הפחתת השליטה בהחזקה, ובקצב נמוך יותר מכפי שנחשב מלכתחילה — במקום 2%, 1.5% לשנה.

3. בפסקה (3) של סעיף 47(א) נקבע עיקרון כללי,

שהאשראי להאגידים ריאליים שבשליטת הבנק ינתן כתנאי השוק. כמרכיב נקבע, כי למפקח תהיה סמכות לקבוע שיעורים מרביים לאשראי כזה, בין דרך כלל ובין לתאגיד פלוני, אולם לא תהיה עליו חובה לקבוע כך. היתה בעיה לוודא שהבנקאי השולט לא ייתן את תנאי האשראי המיוחדים לאותו תאגיד ריאלי שהוא שולט בו, ולכן נקבעו שתי מגבלות. האחת איכותית והאחרת כמותית. האיכותית מדברת על כך שההלוואות שתניתנה לתאגיד הריאלי שבשליטת הבנק אכן תניתנה כתנאי השוק המקובלים, ולא כריביות מעודפות וכיטחונות פחותים. ואילו לגבי הנפח — רשאי המפקח, קרי בנק ישראל, כאמצעות אנשיו, לקבוע מה הנפח שבו יכול התאגיד הבנקאי לתת לתאגיד הריאלי.

4. לסעיף 47 הוסף סעיף קטן (ב), המאפשר לבנק ישראל, כיוצא מן הכלל, לרכוש אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים כדי שלא ירד חלקו של הבנק בהחזקה למטה מ-50% או מ-25%, לפי העניין, אם החזיק יותר מכך לפני כן. טענת הגורמים הבנקאיים, שנראתה לחברי הוועדה צודקת, היתה שלפעמים, אם אתה צריך לרדת ב-3%-4% במסגרת הנפח הכולל, אתה עשוי לרדת מתחת למדרגה, והירידה ב-2%-3% היא ירידה איכותית יותר מכמותית. קרי, אם היית 51% וכתוצאה ממצב מסוים אתה יורד ל-49%, איבוד שליטה בנכס, אף-על-פי שהירידה היא בסך הכול ב-2%. הוא הדין בירידה של מתחת ל-25%. לכן נקבע, שבמקרים כאלה יכול התאגיד הבנקאי להישאר באותם שיעורים שהיו קודם.

5. בסעיף 4 לחוק שלנו הוספה הוראת תחולה, שלפיה השינויים המתחייבים בהרכב הדירקטוריון של התאגיד הבנקאי יחולו החל באספה הכללית הקרובה לאחר תחילתו של החוק. לאלה שקראו בחוק, מדובר בעובדה שלתאגיד הבנקאי לא יהיה רוב בתאגיד הריאלי, ולפיכך יצטרכו חלק מהתאגידים לשנות את הרכבי מועצות המנהלים שלהם. התוספת שמדובר בה כעת היא, שהשינוי ייעשה רק במועד האספה הכללית, ולא יחולו כרגע שינויים נרחבים מהסוג הזה.

כאמור, אין הסתייגויות לחוק, ואבקש, אדוני היושב-ראש, להעמיד אותו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היור' ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה על חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989. לסעיפים 1—5 אין הסתייגויות. מי בעד אישור הסעיפים הללו? מי נגד? מי נמנע?

— הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7):
— הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 72 לתקנון הכנסת —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא לא להתרגש. דבריה של חברת הכנסת שרה דורון נרשמו בפרוטוקול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש לציין, שזה היה בהצבעה בקריאה השנייה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשטיין, שמעת שאמרת שדבריה נרשמו בפרוטוקול. זו לא טעות קריטית בהצבעה, שהיא חשובה מאוד אבל לא שוויונית.

חברת הכנסת אורה נמיר, את רוצה לומר משהו לסדר

הדין?

אורה נמיר (המערך):

אני יושבת שלוש שעות ומחכה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית שני חוקים. נאמר לי עלידי סגנית מזכיר הכנסת, שלאחר ההצעות שיביא יושב־ראש ועדת הכספים יגיע תורו. נתבקשתי לא לצאת, לא לאכול, לא לקבוע להיפגש עם אנשים, ועכשיו אני שומעת שלא אוכל להעלות עתה את החוקים שלי. איש לא טרח להודיע לי על כך. הטענה שלי היא לא אליך אישית, אבל זה לא מקובל עלי.

היו"ר ד' תיכון:

זה תמיד אלי. כשאני יושב על כס היושב־ראש, הטענה היא אך ורק אלי, ולא אל עובדי הכנסת. פתחתי היום ואמרתי — חבל שלא היית בעת פתיחת הישיבה — שהיום יהיה כנראה יום האי־סדר בהצעות לסדר־היום.

אני מבקש שתגישי אל סגנית מזכיר הכנסת, והיא תקבע

לך זמן.

אורה נמיר (המערך):

שהיא תיגש אלי. אני לא אגש אליה.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה. הואילי בבקשה, סגנית מזכיר הכנסת.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 5

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 5 נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

החוק אושר בקריאה שנייה. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור החוק? מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד החוק — 18

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7).

התשמ"ט — 1989, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

חוק הבנקאות אושר בקריאה שלישית, והוא יוצא לדרך.

חברת הכנסת אורה נמיר, קרה משהו? אולי תאמרי לנו מה

קרה?

אורה נמיר (המערך):

אחרי ההצבעה.

היו"ר ד' תיכון:

סיימו את ההצבעה.

שרה דורון (הליכוד):

לי קרה משהו. בטעות הצבעתי פעמיים. בטעות הצבעתי במושב של חבר הכנסת שאול עמור, ואחרי שראיתי את הטעות, הצבעתי גם במושב שלי. לכן מופיע בקריאה השנייה, ש־19 חברים הצביעו בעד הצעת החוק. דבר זה מוכיח שמשוהו לקרי.

יט. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 72 לתקנון הכנסת*

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

לא, לא, הוא בולט.

שרה דורון (הליכוד):

הוא רושם את ההערה, שחבר כנסת צריך להיות נאמן להצהרה שלו. לכן אני מוחה ומבקשת מיושב־ראש ועדת הכנסת — — —

היו"ר ד' תיכון:

בשם יושב־ראש הוועדה, אני מתנצל בפניך.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מקבל את הערתך, היא היתה רק הערה פורמלית־חברית ולא מעבר לזה.

היו"ר ד' תיכון:

אני קורא לנשים בבית להירגע. חברת הכנסת נאוה ארד, זה לא כולל אותך.

אורה נמיר (המערך):

מה זה שייך לנשים?

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 72 לתקנון הכנסת. יביא את התיקון יושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה להעיר, כיושב־ראש ועדת הכנסת, לחברת הכנסת שרה דורון, שבהצהרת האמונים של חבר הכנסת נאמר: אמלא את תפקידי באמונה. אז לא צריך ללחוץ פעמיים.

שרה דורון (הליכוד):

זה לא היה פייר.

היו"ר ד' תיכון:

כדי שזה לא — — —

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, הפרוטוקול אינו רושם את החיך הציני של יושב־ראש ועדת הכנסת.

שרה דורון (הליכוד):

גם זו הערה שאפשר למחות עליה. תחזור בך.

היו"ר ד' תיכון:

אוי, אוי, אוי.

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

אני מתנצל בשם היושב־ראש.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת אורה נמיר, חברת הכנסת שרה דורון, אני מתנצל בפני שתיכן. רק שחברת הכנסת נאווה ארד לא תיעלב.

בבקשה, אדוני יושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום א' בתמוז התשמ"ט, 4 ביולי 1989, הניחה ועדת הכנסת על שולחן הכנסת הצעה לתיקון סעיף 72 לתקנון הכנסת.

התיקון המוצע בא לקבוע, כי חבר הכנסת אשר נמנע מלהצהיר אמונים כלשון החוק בישיבת הכנסת, לא ישתתף באותה ישיבה ולא ישתתף בישיבות הכנסת עד אשר יצהיר אמונים כחוק.

לוועדה הוגשה השגה לתיקון, והיא דנה בה בישיבתה

ביום כ"ח בתמוז התשמ"ט, 31 ביולי 1989.

ועדת הכנסת מניחה, בהתאם להוראת סעיף 153(ג) לתקנון הכנסת, לאישור הכנסת, את הנוסח שקיבלה. בצירוף ההשגה, שהיא לא קיבלה.

הצעת הוועדה היא, שאחרי סעיף 72 לתקנון הכנסת יבוא: "72א(א) קרא היושב־ראש לחבר הכנסת להצהיר אמונים והצהיר חבר הכנסת שלא כלשון החוק, יקבע היושב־ראש שחבר הכנסת נמנע מלהצהיר אמונים וחבר הכנסת לא ישתתף באותה ישיבה; (ב) חבר הכנסת שנמנע מלהצהיר אמונים כאמור בסעיף קטן (א), לא ישתתף בישיבות הכנסת עד אשר יצהיר אמונים כחוק".

כפי שאמרתי, לתיקון הוגשה השגה של חבר הכנסת תופיק טובי בשני הסעיפים. אני מבקש להצביע על ההשגות ולאחר מכן לאשר את התיקון.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על שתי ההשגות של חבר הכנסת תופיק טובי. להשגה הראשונה שלו לסעיף (א) — מי בעד? מי נגד? זה היה תיקון שהסעיר בעבר את הכנסת.

כ. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת החליטה בישיבתה מיום כ"ט בתמוז התשמ"ט, 1 באוגוסט 1989, לקבוע את הוועדות שתדונה בהצעות לסדר־היום ובהצעת חוק, כדלקמן —

1. ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון בנושאים: א.

ה צ ב ע

בעד ההשגה של חבר הכנסת

ת' טובי לסעיף 72א(א) — 1

נגד — 17

נמנעים — אין

ההשגה של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף

72א(א) לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, בעד ההשגה — 1, נמנעים — אין, נגד — 17. ההשגה לסעיף (א) לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על השגתו של חבר הכנסת טובי לסעיף (ב). מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההשגה של חבר הכנסת

ת' טובי לסעיף 72א(ב) — 1

נגד — 18

נמנעים — אין

ההשגה של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף

72א(ב) לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

מי בעד הצעת התיקון לתקנון הכנסת כפי שהובאה על־ידי חבר הכנסת חיים קורפו? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד הצעת ועדת הכנסת

לתיקון התקנון — 18

נגד — אין

נמנעים — 1

הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 72 לתקנון

(סעיף 72) נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 18, נמנע — 1, נגד — אין. הצעת התיקון לתקנון אושרה.

קייטנות האינתיפאדה — הצעה לסדר־היום של חברי הכנסת ע' סולודר, ר' איתן ופ' גולדשטיין; ב. מצבה הכלכלי־חברתי של עכו — הצעה לסדר־היום של חברי הכנסת ח' פארס, ע' סולודר וי' פרח; ג. הצעת חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב] (תיקון) — פטור למבני דת ממסים, התשמ"ט—1989, של חבר הכנסת יאיר לוי.

2. ועדת הכלכלה תדון בנושא: מכירת קרקעות במושבות — הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת מיכה גולדמן.

כא. חילופי גברי בוועדות הכנסת

במקום חבר הכנסת אברהם פורז יכהן חבר הכנסת אמנון רובינשטיין: בוועדת הכלכלה — במקום חבר הכנסת אמנון רובינשטיין יכהן חבר הכנסת אברהם פורז.

היו"ר ד' תיכון:
תודה. הכנסת רושמת לפנייה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:
חברי הכנסת, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת בדבר חילופי גברי בוועדות הכנסת. בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב-ראש, אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת שינוי: בוועדת הכנסת —

כב. הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט — 1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אבקש ברשותך שיושבת-ראש הוועדה תסביר את הסיבות להסתייגות.

היו"ר ד' תיכון:
אבל את זה צריך לעשות חבר הכנסת צבן, והוא איננו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה נכון.

היו"ר ד' תיכון:
קודם כול, אנחנו נקרא לו להציג את ההסתייגות, אם הוא לא יהיה, אבקש מחברת הכנסת אורה נמיר לנסות לייצג את חבר הכנסת יאיר צבן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את זה בדיוק ביקשתי, אדוני.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
אם מונחת לפניך הצעת החוק, מונחת גם ההסתייגות. חבר הכנסת צבן מציע דברים שהם חיוביים בהחלט — להעלות ב-1% את כל החישובים המגיעים עם מתן אותו תגמול: במקום 4.85% יבוא 5.85%, אחר כך, במקום 3.82% יבוא 4.82%. אבל מאחר שאנחנו מתבססים על הסכם שהיה בין ההסתדרות לבין נציגי האוצר מטעם המעסיקים הציבוריים, ואנחנו יודעים שהדבר השתנה חודשים רבים עד אשר הגיע לאותו סיכום, היתה התחייבות שלנו לקבל אותו הסכם, שאם לא כן, היה הנושא מתעכב זמן רב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
טבעי שאני אצביע בעדו.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה. לסעיף (1) יש הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד ההסתייגות? מי נגד? מי נמנע? אפשר להצביע.

ה צ ב נ

בעד ההצעה של חבר הכנסת

— 3 "צבן לסעיף (1)

נגד — 13

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת "צבן לסעיף (1)

לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט — 1989. החוק יוצג על-ידי יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. בבקשה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת כזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט — 1989.

הצעת החוק נדונה בכנסת ביום 31 ביולי 1989, והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

החוק המוצע בא ליישם את ההסכם שהוסכם בין הממשלה לבין ההסתדרות מיום 12 בפברואר 1989, ולפיו יפרצו הגמלאים המקבלים פנסיה תקציבית כמלוא שיעור תוספת היוקר, לתקופה שמאוקטובר 1988 עד פברואר 1989, ששיעורה 8%.

כידוע, העובדים שאינם גמלאים, דהיינו העובדים הפעילים, מקבלים 6% בלבד תוספת יוקר ובתשלומים הנפרדים על כל השנה.

מאחר שקצבאות הגמלאים מחושבות לפי משכורתם של העובדים הפעילים, והגדלת תוספת היוקר לפעילים מגדילה אוטומטית את קצבת הגמלאים, מוצע להשלים את תוספת היוקר לגמלאים בשיעורים קטנים והולכים כמפורט בסעיף 1 לחוק.

חברי הכנסת, לחוק הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. רציתי, ברשותך, לבקש לאפשר לו להציג את ההסתייגות, אבל אם הוא איננו, אני מבקשת לדחות את ההסתייגות ולאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רק מבקש שגברתי תסביר את הסיבות להסתייגות.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

קשה לי. אני רק אסתכל — — —

היו"ר ד' תיכון:

מה אתה מבקש?

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

שאני אסביר?

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה
— הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר) —

היו"ר ד' תיכון:

מי לנוסח הוועדה של סעיף 1(1)? אפשר להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1(1), כהצעת הוועדה — 19

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1(1), כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיף 1(2) קיימת הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. מי
בעד ההסתייגות? מי נגד? מי נמנע? נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

י' צבן לסעיף 1(2) — 4

נגד — 12

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת י' צבן לסעיף 1(2)
לא נתקבלה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זה הכול סעיף 1.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אדוני, תסלח לי. אני חייב להסביר לך, אדוני סגן
יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת פנחסי: יכול להיות שהוא
יצליח להעביר את ההסתייגויות שלו לסעיף 1(3), יכול להיות
שחבר הכנסת רן כהן ישכנע אנשים באשר לנכונות ההסתייגות
בסעיף 1(4).

רבתי, אנחנו עוברים להצבעה בהסתייגות לסעיף 1(3)
של חבר הכנסת צבן. מי בעד? מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

י' צבן לסעיף 1(3) — 4

נגד — 11

נמנעים — 1

ההצעה של חבר הכנסת י' צבן לסעיף 1(3)
לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

מי להסתייגות באשר לסעיף 1(4)? מי בעד? מי נגד? מי
נמנע? אפשר להצביע.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

האם האוצר מצביע בעד? אם כן, אני תומך. אם סגן שר
האוצר מצביע בעד, אני תומך. אני חשבת שזה יכול לשבש את
ההסכם, אבל אם סגן השר תומך — — —

יוסף ביילי (המערך):

זאת טעות סופר.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, הוא יצהיר לפרוטוקול שהוא טעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה של חבר הכנסת

י' צבן לסעיף 1(4) — 3

נגד — 13

נמנעים — אין

ההצעה של חבר הכנסת י' צבן לסעיף 1(4)
לא נתקבלה.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מבקש הצבעה חוזרת. משום שאם טעה סגן שר
האוצר, יש מקום לתקן את זה.

היו"ר ד' תיכון:

אני טעיתי כנראה באיזו הצבעה, לפחות לדעת חלק
מחברי הבית. אפילו שר האנרגיה חשב באותו יום ששגיתי, על
אף העובדה שכנראה כמה וכמה גדולים ממני טעו. אני לא חוזר
על ההצבעה, כי אין משמעות לטעות שלו.

אנחנו מצביעים על סעיף 1 על-פי נוסח הוועדה. אפשר
להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

לסעיף 2 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד? אפשר
להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2 — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לקריאה שלישית. מי בעד אישור חוק
הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט—1989,
בקריאה שלישית? מי נגד? מי נמנע? אפשר להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 18

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר),
התשמ"ט—1989, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:

גברתי היושב-ראש, את קולך צריך להוסיף?

אורה נמיר (י"ר ועדת העבודה והרווחה):
כן.

— הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היות);
הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון) —

היו"ר ד' תיכון:
אל דין (המערך):
על זה לא חשבו.

יש כאן בעיה, רבותי. צריך להחליט כאן מתקן הצבעה ליושב-ראש הוועדה, כדי שיוכל להשתתף בהצבעה כשהוא מציג את החוק.

כג. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
ההסתייגות היא לסעיפים 1 ו-2. כן, בשני המקרים יש הסתייגות.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. לסעיף 1 קיימת הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד קבלת ההסתייגות? מי נגד? אפשר להצביע.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה של חבר הכנסת
י צבן לסעיף 1 —
נגד — 12
נמנעים — 1
ההצעה של חבר הכנסת י צבן לסעיף 1
לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1 בנושא הוועדה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה
בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 16
נגד — אין
נמנעים — אין
סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' תיכון:
לסעיף 2 קיימת הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. מי בעד? מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע ה
בעד התיקון של חבר הכנסת
י צבן לסעיף 2 — 2
נגד — 13
נמנעים — אין
ההצעה של חבר הכנסת י צבן לסעיף 2
לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 2 לפי נוסח הוועדה. אפשר להצביע.

היו"ר ד' תיכון:
אנחנו עוברים להצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תביא את החוק ויושב-ראש ועדת העבודה והרווחה.

אורה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989. החוק בא לתת תוקף לאמור בהסכם המסגרת הקיבוצית לשנים 1988 — 1990, שבנוקב כי תחוקק הוראת שעה כדי לאפשר לגמלאים לקבל את מלוא התוספת, בשיעור של 5%.

כידוע, האיגודים המקצועיים לא חילקו את תוספות השכר באופן שכל עובד יקבל תוספת של 5% על משכורתו, אלא כל איגוד קבע לו חלוקה אחרת.

כתאריך 21 בפברואר 1989 קיבלה הכנסת את החוק העיקרי בעניין הוראת השעה, שלפיו ישולמו לכל הגמלאים, בדירוגים מן הדירוגים שפורטו בתוספת לחוק, תוספת אחידה של 5% על קצבתם. תוקפו של החוק העיקרי היה עד חודש מרס 1989.

מאחר שהוועדה המשותפת למעסיקים בשירות הציבורי ולהסתדרות טרם סיימה את דיוניה וכדי שלא לפגוע בגמלאים, מוצע כזאת להאריך את התקופה שבה שולמה התוספת למפרע מחודש אפריל 1989 ועד לחודש אוגוסט 1989. כמו-כן מוצע להשלים את התוספת לקצבאות הגמלאים מ-5% ל-11%, וזאת לתקופה מאפריל 1989 ועד אוגוסט 1989.

חברי הכנסת, לחוק יש הסתייגות של חבר הכנסת יאיר צבן. אני מבקשת שוב לאפשר לו לנמק את ההסתייגות, אבל אני מבקשת לדחות אותה ולהצביע בעד החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:
רבותי, חברי הכנסת, יאיר צבן איננו כאן. האם את מוכנה להסביר את ההסתייגות שלך, לבקשת חבר הכנסת רן כהן? רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא ביקשת.

היו"ר ד' תיכון:
אם כן, אין צורך.

גברתי יושבת-ראש הוועדה, תרשי לי לשאול אותך, האם ההסתייגות היא לסעיף 1 וגם לסעיף 2. כלומר, יש כאן שתי הסתייגויות.

ה צ ב ע ה	
20 —	בעד החוק
— אין	נגד
— אין	נמנעים
חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון). התשמ"ט — 1989, נתקבל.	

היו"ר ד' תיכון:

בעד — 20, אין נמנעים, אין מתנגדים. חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון). התשמ"ט — 1989, אושר בקריאה שלישית. תודה רבה לכל אלה שעשו מעשה נכון.

כד. שאלות ותשובות

2 — 4. מחיר הגז לצרכן הוקפא במשך כמה שנים, בעקבות התוכניות הכלכליות בשנים 1984 — 1985 והחוק ליציבות מחירי המצרכים והשירותים משנת 1985.

במשך השנים השתנתה עלות הגז, כתוצאה מתנודות מחירי חומרי הגלם, משינויים בשער המטבע ומערכונים שאושרו מוזמן לזמן במרכיבי הוצאות. מחיר הגז לצרכן לא שונה בהתאם. מדיניות זו חייבה סכסוך במחיר הגז לצרכן, אשר הגיע בשנת התקציב 1988 לכ"81 מיליון ש"ח.

עם הפעלת הרפורמה במשק הדלק החליטה הממשלה להפסיק לסכסך את מחירי הגז לצרכן. החלטה זו חייבה העלאת המחיר, שנעשתה בצורה הדרגתית, עד לביטולה המלא של התמיכה. בתקציב לשנת 1989 לא שוררין כל סכום לסכסוך.

החל מ"17 ביולי 1988 מחיר הגז לחברות הגז הוא כ"460 שקל לטונה. תיווך הוצאות השיווק, הכוללות את החברות, הסוכנים והמחלקים. נע בין 1,200 ל"1,600 שקל לטונה, דהיינו פי 2.6 עד 3.5.

הרפורמה במשק הגז, אשר נכנסה לתוקף אתמול, 1 באוגוסט 1989, מבטלת מצד אחד את כל ההתחשבנויות הקיימות בין הממשלה לחברות הגז, ומצד שני מאפשרת תחרות מסחרית חופשית במשק הגז, דבר שיביא, כך אני מאמין, בין היתר, גם להחלת המחיר הסופי לצרכן.

ברצוני להעיר, כי הגז אינו תוצר לוואי, במקומות שבהם אין אפיקי שיווק לכל כמות הגז הנוצר בתהליכי הוויקוק קיימת נטייה לחשוב שהוא תוצר לוואי. לא כן המצב בארץ, כאשר יש אפיקי שיווק לכל כמות הגז המתקבלת מהוויקוק, ואפילו יש מחסור בעונת שיא הצריכה בחורף.

895. איכות האוויר באזור חיפה

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

לאחרונה פורסם, כי חלו חריגות בתקני איכות האוויר באזור חיפה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה עשה משרד האנרגיה והתשתית ומה הוא מתכוון לעשות על-מנת לשפר את איכות האוויר הנפלט מתחנות הכוח של חברת החשמל ומבתי-הוויקוק?

2. האם נכונה הידיעה, כי המעבר לשימוש בדלק דל גופרית יעלה למשק כ"110 מיליון ש"ח, ומי יממן עלות זו?

ה צ ב ע ה	
16 —	בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה
— אין	נגד
1 —	נמנעים
סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.	

היו"ר ד' תיכון:

החוק עבר את הקריאה השנייה. אנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון). התשמ"ט — 1989. אפשר להצביע בעד, נגד או להימנע.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא הבא: שאלות ותשובות. אני מזמין את שר האנרגיה והתשתית לענות על שאלות של חברי הכנסת.

808. מחירי הגז לצריכה ביתית

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

בתקופה שבין פברואר 1988 למרס 1989 עלו מחירי הגז לצריכה ביתית כ"120%. מכל גז קטן, שמחירו בחודש פברואר 1988 היה 10.25 שקלים, עולה כעת 22.5 ש"ח. ההפרש בשקלים נראה שולי, אבל הוצאות המשפחות המסיקות את בתיהן בחורף בגז עלו במאות שקלים.

העלייה התלולה במחירי הגז תמוהה מכמה סיבות: א. הגז הוא תוצר לוואי של וויקוק הנפט. כיצד, אם כן, לא עלו מחירי הדלק בתקופה זו ביותר מאחוזים בודדים? ב. אם להסתמך על פרסומי חברות הגז (מצ"ב), שמחירי הגז עצמו הוא רק 21.68% ממחירו הסופי לצרכן, הרי עיקר הרווח מעליית המחיר נכנס לכיסן של חברות הגז. הוצאות חברות הגז, כגון שכר עבודה, בדיקות בטיחות, הובלה וכו', לא גדלו באותה תקופה כ"120%. מכאן שחברות הגז לבדן הרוויחו בשיעור של מאות אחוזים מעליית המחירים — 297% רווח פער תיווך: ג. יש לבדוק היטב את הנתונים הנמסרים לציבור על-ידי חברות הגז, ולהעמידם בפרופורציה לאמצעי חימום ובישול אחרים, כמו סולר וחשמל.

נוכח האמור, ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הנתונים שצוינו?

2. אם כן — כיצד ניתן להסביר את העלייה בשיעור 120% במחירים של מכלי הגז?

3. מה בדעת השר לעשות כדי לצמצם את העלייה במחירים ואת פערי התיווך?

4. האם צופה השר שינוי והורדה ברמת המחירים הנוכחית עקב הנהגת הרפורמה במשק הגז?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים כפי שצוינו בשאלתא נכונים. עם זאת יש לזכור, כי עד עתה היתה קיימת התחשבנות מוסכמת בין חברות הגז לממשלה, כאשר הממשלה הכירה בהוצאות קבועות ומוסכמות וכיסתה עלויות, על-פי דיווחי חברת "פזגז", המובילה — במידה שמחיר הגז לא כיסה עלויות אלה.

922. תעריפי החשמל

חברת הכנסת ג' ארד שאלה את שר האנרגיה והתשתית כיום ב' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

מפרסומי חברת החשמל עולה, כי קיימת שיטה חדשה, ולפיה מונהגים תעריפים גבוהים יותר לצריכת חשמל בשעות השיא. התעריפים אינם אחידים לכלל האוכלוסייה — יש סקטורים המשלמים יותר מאחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם תוכל לפרט את השיטה, ומי משלם לפיה?
2. האם משקי בית משלמים לפי התעריפים החדשים?
3. אם משקי בית אינם כלולים בשיטה, האם אין בכך משום אפליה של חברי הקיבוצים, שעליהם חלים התעריפים החדשים?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. ככל הנראה התכנונה השואלת הנכבדה לתעריף (תעריף לפי עומס וזמן), אשר הוחל בהדרגה, זה שנים אחדות, על הצרכנים הגדולים. כיום חל התעריף על כל הצרכנים שצריכתם השנתית עולה על 850,000 קוט"ש לשנה. עד לחורף הקרוב תורחב תחולת התעריף, ותקיף את כל הצרכנים שצריכתם עולה על 600 קוט"ש לשנה.

לפי תעריף זה משלמים הצרכנים את העלות של החשמל שהם צורכים, חו משתנה בהתאם לזמני הצריכה. בשעות השיא, שבהן מופעלות יחידות ייצור חדשות ויעילות בצד יחידות ישנות ופחות יעילות, תהיה העלות גבוהה וכמוה גם התשלום עבור החשמל. בשעות השפל, שבהן ניתן להסתפק בהפעלת היחידות החדשות והיעילות בלבד, תהיה העלות נמוכה בהרבה וכמוה גם התשלום לחשמל. לפיכך מהווה התעריף תמריץ לצרכנים לייצל את צריכתם ולהסיטה ככל שניתן הדבר משעות השיא לשעות השפל. כיום חל התעריף על כ" 50% מסך כל הצריכה.

2 — 3. המגמה היא להחיל בהדרגה, בתוך שנים אחדות, את תעריף התעריף על מרבית הצריכה, ובכללה חלק ניכר ממשקי הבית. כיום, אין התעריף חל עדיין על מרבית משקי הבית, וזאת בגלל מגבלות טכנולוגיות ואופרטיביות. להוציא את משקי הבית באותם קיבוצים שצריכתם הכוללת עולה על 850,000 קוט"ש לשנה.

במצב דברים זה, אין כלל משום אפליה של חברי הקיבוצים לעומת צרכנים אחרים שצריכתם דומה בהיקפה, ואלה כאלה משלמים את עלויות הצריכה ולא מעבר להן. אדרבה, לפחות בחלק מהמקרים הביאה החלת התעריף לחיסכון כספי משמעותי בקיבוצים, משום שאפשרה להם לייצל את צריכתם.

הו"ר ש' וייס:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני השר, גם לפי דברייך, משקי בית קיבוציים כמשקי בית מחוץ לקיבוצים עדיין לא נכללים בשיטה. ייתכן שיש קיבוצים שבהם השיטה החדשה הביאה, בסך הכול, להקטנת עלות ההוצאה, או להתייעלות, אבל קיימים היום קיבוצים שבהם יש, כמובן, משקי בית ותעשייה או מתקנים חקלאיים הצורכים חשמל, ומה שקורה במופעל הוא שהשיטה הזאת חלה על הקיבוצים האלה, בכלל זה משקי הבית, ובסך הכול, הם

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. משרד האנרגיה מטפל באופן נמרץ ביותר בבעיית זיהום האוויר בחיפה. בעקבות פעולות של המשרד, שנעשו באמצעים מינימליים ובזמן קצר ביותר, כעבודה משולבת עם משרדים אחרים, ירדו ריכוזי הגופרית הדו-חמצנית המזהמת בחיפה ירידה משמעותית ביותר. אציין, כי החל מאוקטובר 1987 ועד אפריל 1989 לא נרשמה כל חריגה מתקן איכות האוויר, ורמות ריכוזי הגופרית הדו-חמצנית באוויר ירדו באופן אבסולוטי לעומת השנים שקדמו.

תוצאות אלה הושגו עליידי שימוש בדלק דל-גופרית. המכיל 1% גופרית, במשך 20% מהזמן, וכן עליידי הפעלת מתקנים בבתי-הזיקוק, הקולטים את מירב הגופרית, לפני צאתה לאוויר. פעולות אלה צמצמו את הפליטות מארובות חברת החשמל ובתי-הזיקוק בכ" 30% בשנים האחרונות. איגוד ערים חיפה נתן ביטוי פומבי לתוצאות חיוביות אלה.

בתודשים אפריל ומאי השנה נרשמו שלוש חריגות מתקן איכות האוויר לגופרית דו-חמצנית. בשניים מהמקרים קרתה החריגה, אף שהמפעלים, כלומר בתי-הזיקוק וחברת החשמל, השתמשו בדלק דל-גופרית של 1%. חריגה אחת קרתה בשל טעות אנוש, שלא נתנו החרעה לא לחברת החשמל ולא לבתי-הזיקוק. בקשר לכך מצויות בדינו חוות דעת של מומחים לכעיות איכות הסביבה, של EPA בארצות-הברית ושל המיניסטריון לאיכות הסביבה בגרמניה המערבית, שחיון מדינות בעלות תודעה גבוהה ביותר לאיכות הסביבה, הקובעות ששיאים בריכוזי מזהמים הם תופעה בלתי נמנעת, בשל אי-יכולתו של האדם לשלוט בתופעות מזג האוויר. משמע שגם שימוש בדלק דל-גופרית אינו יכול למנוע חריגה.

2. התשובה חיובית. המעבר לשימוש בדלק דל-גופרית יעלה למשך 100 מיליון ש"ח לפחות. האומדנים אפילו יותר גבוהים. עלי להדגיש, כי מעבר לעלות הנקובה תהינה לכך השלכות כלכליות מרחיקות לכת, וכן השלכות פוליטיות בתחום יחסי החוץ. כמו ביטול החוזים עם מקסיקו, יתירה מו, שימוש בדלק דל-גופרית של 1% כל השנה איננו, לצערי, ערובה לאי-חריגות מהתקן, כפי שפירטתי בתשובתי על שאלה מס' 1.

הו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם. בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני השר, נמסר כי הגבתה ארובות תחת-הכוח בחיפה תשפר את איכות האוויר. מה עם ביצוע הגבתה הארובות, שעשוי לתרום גם לתעסוקה נוספת בחיפה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר בהצעה להאריך את גובה הארובה של חברת החשמל מ-80 מטר ל-150 מטר. אנחנו ממתינים לאישור רשויות התכנון. ההשקעה בביצוע העבודה היא 15 מיליון דולר, ומוכנים לבצע אותה מיד.

אני רוצה לומר, שבמקרה שהעבודה תבוצע לאלתר, היא יכולה לתרום כמה מקומות עבודה טובים, כי רוב הביצוע נעשה עליידי עובדים ישראלים. אין כאן הרבה מתקנים. יש עבודה פיסית רכה, ואם נקבל את האישור של רשויות התכנון נהיה מוכנים לביצוע מיידי במסגרת קידום פרויקטים. הבעיה היחידה היא בעיה של ועדת התכנון המקומית והמחוזית.

987. בידוד מבנים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

הקלת עומס החום במבנים, ללא שימוש יתר באנרגיה לצורך קירור, יכולה להיעשות באמצעות בידוד תרמי של המבנים.

ברצוני לשאול:

1. האם מטפל משרד בנושא ומסייע לבידוד מבנים?
 2. אם כן — א. באילו דרכים? ב. לאילו סוגי מבנים — ציבוריים, פרטיים, חדשים, ישנים?
 3. האם יש התייחסות מיוחדת לאזורים חמים במיוחד המחויבים גם בכנייה ביטחונית?
- שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
1. התשובה היא: בהחלט כן.

2. פעילות המשרד התמקדה בכמה תחומים עיקריים, ואמנה אותם: המשרד יום חקן לבידוד תרמי של מבני מגורים; המשרד יום שינוי חוק התכנון והבנייה, המחייב בידוד של מבני מגורים חדשים בהתאם לדרישות התקן; המשרד נותן שירות ייעוץ והדרכה חנים לקהל הרחב והמקצועי בנושאים של שטות בידוד וחומרים הקיימות בארץ; המשרד נותן שירות חנים לרשויות מקומיות, למתכננים ולקבלני בניין, לביצוע חישוב עמידת המבנים בדרישות הבידוד של התקן. שירות זה הוא מהיר וממוחשב; המשרד יום והפעיל מבצעים לעידוד כספי לבידוד תרמי של מבני מגורים ומוסדות קיימים למשך שלוש שנים רצופות. במסגרת מבצעים אלה בודדו כ-800 יחידות דיור בכל רחבי הארץ, בכלל זה באזורים קרים וחמים במיוחד; משרד האנרגיה השתתף במימון חלקי, באמצעות מענקים כספיים, לביצוע בידוד תרמי במבני מגורים בערים ובמשקים חקלאיים בסכום של 900,000 שקל במשך שלוש שנים.

3. אין סתירה בין בידוד תרמי לבין בנייה ביטחונית. בידוד תרמי של קירות וגגות במבני מגורים ובמוסדות מוריד בצורה משמעותית את צריכת האנרגיה לחימום בחורף ולקירור בקיץ. נוסף על כך, שומר הבידוד התרמי על איכות החיים בתוך חלל המבנה ומונע תופעות עיבוי והיווצרות פטריות בתוך הקירות באזורים הקרים של הארץ. בשל תכונות אלה זוכה הנושא לעידוד משרד האנרגיה והתשתית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

תודה לשר האנרגיה על התשובה המפורטת. כמי שגרה גם בבית ביטחוני, גם באזור חם וגם בבית המונח בבידוד תרמי, אני מודעת לבעיה שבמשך שלוש שנים אפשרתם להוסיף בידוד תרמי גם בבתיים ישנים, ומשום מה נפסק הסדר זה השנה. אני מבקשת לדעת מדוע, והאם הוא יחודש?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

הסיבה היא כספית. לאחר שעודדנו במשך שלוש שנים יישום שיטה זאת, הרי בגלל סיבה כספית לא מצאנו אפשרות לבצע זאת גם השנה.

עם זאת, אני רוצה לבשר לחברת הכנסת עדנה סולודר ולכנסת, שאנחנו נמצאים ממש ערב פרסום פרויקט מקיף מאוד

יוצאים נפסדים. כל עוד לא החלת את התעריף על משקי הבית, למה אי-אפשר להבחין בין ההוצאה של אותם קיבוצים בחלק שבו אתה מחיל את השיטה החדשה לבין משקי הבית באותם קיבוצים הנפגעים מהשיטה?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני שר האנרגיה, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לא ידוע לי על תלונה כלשהי. להיפך, אנחנו פועלים עם הקיבוצים על-פי בקשתם.

נאוה ארד (המערך):

זו פנייה של הקיבוצים אלי — — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני רוצה לומר, שבמסגרת שימור אנרגיה — ההשקעות והעבודות המשותפות מסתכמות בסכומים גדולים מאוד, למען הקטנת עלות הצריכה.

כל קיבוץ שיש לו תלונה בעניין זה — אני מוכן להיפגש עם נציגיו, ואם הם רוצים לחזור לשיטה הרגילה, נבדוק זאת. לדעתי, זה פשוט לא כדאי להם, אבל אני מוכן בהחלט להתייחס לכל מקרה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לשר האנרגיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זה מעבר לסיוע.

986. מחירי הגז בשטחים

חבר הכנסת ב' בן-אלעזר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

מחירו של הגז לבישול בשטחים עשוי היה להיות פחות ממחצית מחירו בישראל, משום שבשטחים אין כלל מערך שיווק ואספקה. ובכל זאת, מחירי הגז בשטחים שווה למחירו בישראל. חברות הגז נהנות אפוא מהסכסוד הזה.

ברצוני לשאול:

1. מדרע, אף-על-פי שאין מערך שיווק ואספקה, נהנות חברות הגז ממחירי הגז בשטחים?
2. כיצד לדעת השר לפעול נוכח מצב זה?

תשובת שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מאז נשאלה השאלה אורח המועד הקובע ברפורמה במשק הגז ליום 1 באוגוסט שנה זו, והמצב המתואר הוא בעצם כבר היסטוריה.

בשיטה שהיתה נהוגה עד כה, שלטו חברות הגז והיו הבעלים של הגז המשוק והם אלה שקבעו את מחירי המכירה לתחנות המילוי בשטחים. טענת החברות לאורך כל הדרך היתה, שהרווחים הגבוהים ממכירת הגז לשטחים מסכסדים את משקי הבית. טענה זו לא הוכחה מספיק.

2. עם החלת הרפורמה יכול כל ספק שיעמוד בתנאי הבטיחות לרכוש גז ישירות מבתי-זיקוק במחיר שחברות הגז עצמן רוכשות אותו מחברות הדלק. כך יימנע אותו "תיווך" מיותר, וההוצאה תהיה ירידת מחירים.

ציבור ערביי המדינה, על-מנת למנוע מתן לגיטימיות לרעיון המדינה הפלשתינית, אינן בתחום מוגדר של משרד זה או אחר. אני חושב שהמצב הזה הוא בלתי תקין, והשאלה שלי היא: מה מתכוון השר לעשות על-מנת שמצב בלתי-תקין זה יבוא לידי סיום, ותינקט פעולה משולבת, או בתחום משרדו, שלדעתי הוא המתאים ביותר, שכן הוא יקבל מספיק תקציבים ומספיק סמכויות ומספיק כלים כדי לענות על הצרכים החשובים האלה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני השר.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, ראשית, אינני שותף לדעתו של השואל, שזה צריך להיות בתחום אחריותו של משרד מסוים. הנושא הוא נושא כל כך מהותי, ומידת החשיבות שלו היא כה גבוהה, עד כי ברור שזה לא עניין למשרד מסוים, אלא זה בהחלט נושא שצריך לשקף את מדיניות הממשלה כולה.

ואומנם אחד הדברים העומדים בבסיסה של הממשלה הנוכחית זו ההסכמה, שאין מקום להקמתה של מדינה פלשתינית בשטחי יהודה-שומרון ועזה, או בחלק מהם. זה הבסיס למדיניות ההסכמה הלאומית, וזה גם הבסיס ליוזמת השלום של הממשלה הזאת, השוללת מכול וכול הקמתה של מדינה פלשתינית כזאת.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בראושה, אלה שאלות.

השר א' אולמרט:

במסגרת ההסכמה העקרונית הזאת יש מקום, לכך מהמאבק המדיני הקשור ביוזמה המדינית ואותו מנהלת הממשלה במגוון עם גורמי חוץ, לנקוט שורה של פעולות שיחדרו את התודעה לגבי המדיניות הזאת גם בקרב תושבי מדינת ישראל, לרבות תושביה ואזרחיה הערבים.

נוסף על כך אני מאמין, כפי שאמרתי לא אחת במסגרת דיונים שהתנהלו כאן, שיש צורך לנקוט פעולות רבות ומגוונות, כדי להביא להשתלבות מלאה יותר וחזקה יותר של אזרחיה הערבים של מדינת ישראל בחיי המדינה. אני מאמין, שמדיניות כזו, אם היא תתנהל בעוצמה הנכונה, בהיקף הנכון ובאמצעים הנכונים, גם אם אין לה סיכוי להפוך חלק ניכר מתושבי מדינת ישראל, אזרחיה הערבים, לאנשים המזדהים בהכרח עם כל המטרות הציוניות, היא תסייע בצורה משמעותית לחיזוק החישובים של שיתוף הפעולה וההשתלבות של האוכלוסייה הזאת בחיי המדינה, ובכך תצמצם את סכנת ההזדהות, שקיימת בקרב הציבור הזה, עם המאבק הפלשתיני.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

השר א' אולמרט:

אני בהחלט בעד החישובים כשהם במקום הנכון, כשהם בהקשר הנכון ולמען המטרות הנכונות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר אולמרט על תשובתו. אני מזמין עכשיו את שר החקלאות להשיב על שאלות הנוגעות לתחום טיפול משרדו.

לחיסכון באנרגיה, שיקלול החלפת מנורות, עידוד לשימור אנרגיה, ובמסגרת זו — פרויקטים שעלותם תהיה עד 15,000 שקל יזכו למענק של 15%, ופרויקטים שעלותם תהיה מעבר לזה — להלוואה כתנאים מיוחדים עד עשר שנים. אם תהיה פנייה במסגרת זו, נהיה מוכנים לבדוק אותה ולהמליץ על ביצועה בשתי אלטרנטיבות, או במסגרת של מענק או במסגרת של הלוואה למבצעים מן הסוג הזה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר האנרגיה, אולי תסכים להשיב על שאלתה של חבר הכנסת שמעון שטרייט. הוא אומנם אחר, אבל הוא כל הזמן נוכח כאן ואנחנו מתחשבים בחריצות.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

ברצון.

(קורא את התשובה על שאלתה מס' 808, ראה עמוד 3632.)

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר האנרגיה והתשתית על תשובותיו המפורטות. אני מזמין את השר אהוד אולמרט להשיב על שאלתה.

983. ערביי ישראל ורעיון המדינה הפלשתינית

חבר הכנסת מ' איתן שאל את השר א' אולמרט ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

סופר "הארץ" בניירורק מסר לאחרונה, כי אמרת ל"ניירורק טיימס", שלדברי יועצך, ביום שיקבל רעיון של מדינה פלשתינית לגיטימית, יתחילו ערביי ישראל לדרוש אוטונומיה ויבקשו להשתלב במדינה הפלשתינית.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?

2. האם עומד השר מאחורי דברי יועציו?

3. אילו פעולות נוקט משרדו של השר בקרב ציבור ערביי המדינה על-מנת למנוע מתן לגיטימיות לרעיון המדינה הפלשתינית?

השר א' אולמרט:

1. הידיעה אינה מדויקת. העמדה הנדונה היא עמדתי, ולא דברי יועצי.

2. אומנם כן, לדעתי אחת הסכנות הצפויות מהקמת מדינה פלשתינית בשטחי יהודה-שומרון ועזה היא ההשפעה שעשויה להיות להחלטה כזו על ערביי ישראל.

אלה מקרב אזרחי ישראל הערבים המזדהים עם המאבק הפלשתיני נגד מדינת ישראל עשויים לראות בכך שלב ראשון במתן לגיטימציה לשאיפה להרחיב את גבולות המדינה הזו גם לחלקים משטח מדינת ישראל שלפני 1967.

3. הנושא איננו בתחום אחריותו של שר מסוים בממשלה, כי אם של הממשלה כולה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, במציאות כל כך קשה וכל כך קריטית וגורלית לעצם קיומה של המדינה, פעולות שצריך לנקוט בקרב

2. רשות שמורות הטבע, לרבות "הסירית הירוקה" ומינהל מקרקעי ישראל, מקיימים סיורים ותצפיות, בכלל זה סיורי אוויר, במגמה לאתר הצחות ולמונען.

973. מסגרות שיווק חדשות בחקלאות

חבר הכנסת ג' גל שאל את שר החקלאות ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

בתוכנית "שבע בבוקר" ב"גלי צה"ל", ב-19 ביוני 1989, אמרת בתשובה על שאלה בדבר השארת שופים על העצים בגליל, שהחקלאים אשמים משום שאינם מאורגנים. אחת מתוצאות המשבר המתמשך בחקלאות היתה שכירת מסגרות של שיווק שירותי חשומות ואשראי. לחקלאים בכלל ולמשק המשפחתי בפרט ייקח זמן רב עד שיקימו מסגרות חלופיות לאלה המתפרקות.

ברצוני לשאול:

1. האם בדעתך לסייע למגדלים עוד בקיץ הזה, על-מנת שעמל של שנה לא ירד לטמיון, ושחקלאים לא יצאו ללא-שוב ממעגל הייצור?

2. כיצד בדעתך לסייע לחקלאים לארגן מסגרות חדשות?

תשובת שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אני מבקש לתקן:

1 — 3. שכירת מסגרות השיווק המאורגן אינה פועל יוצא של המשבר המתמשך בחקלאות, אלא יכול להיות שהיא אחד מגורמי המשבר.

השנה יש עודפי ייצור גבוהים מהרגיל של שופים. משרד החקלאות ומועצת הפירות כותנים דרכים לסילוק עודפים.

ארגון מסגרות חדשות הוא מעניינם של החקלאים, אשר נקראים על-ידי לאחריית בהיקף הנטיעות ולהתאמתן לצריכה אופטימלית של המדינה. סיוע משרד החקלאות יתבטא בהבאת מידע מעודכן לחקלאים על-אודות היקפי נטיעות, יכולים חזויים, הצריכה השוטפת והעודפים בשנים אחרונות. חקלאים יוכלו, על-פי נתונים אלה, לתכנן באופן אחראי את משק המטעים שלהם.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשר על תשובותיו המפורטות.

880. דמי חכירה למינהל מקרקעי ישראל

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר החקלאות ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

ביום 16 באפריל 1989 הנחת על שולחן הכנסת את הדוח על פעולות מינהל מקרקעי ישראל לשנת התקציב 1987. בעמודים 97-96 מצוי פרק שכותרתו: "היוון דמי החכירה השנתיים". בפרק זה מונה המינהל את היתרונות הרבים שיש להיוון דמי החכירה. אולם היוון דמי החכירה אפשרי רק למשתכנים בשיכונים ציבוריים רוויים, ולא לחוכרים אחרים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת הצדקה לאימתן אפשרות להיוון דמי החכירה בכנייה לא-רוויה, ומה הן הסיבות לכך?

2. מה בדעת השר לעשות בעניין יישום המלצותיה של ועדת-גולדברג?

תשובת שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין הצדקה, לכן המינהל מאפשר כיום היוון דמי החכירה גם בכנייה לא-רוויה.

2. חלק מהמלצות ועדת-גולדברג מיושמות הלכה למעשה, והשינויים הרבים שנעשו בחודשים האחרונים במינהל מקרקעי ישראל מצביעים על גישה חדשה, שעיקרה פישוט הליכים.

972. פגיעות בשטחים חקלאיים באזור הגלבו

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר החקלאות ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

נוכח הצחות המכוונות והנזקים החקלאיים ליישובי אזור הגלבו, בסמוך ל"קו הירוק", ברצוני לשאול:

1. האם ערוך משרד החקלאות לפיצוי על נזקי מעשי האיבה באזורים אלו?

2. האם מתגבר משרד החקלאות את כוח-האדם, כדוגמת "הסירית הירוקה", העומדת לרשותו באזורים הרגשים?

תשובת שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

כה. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה — (מיסוי נשים נשואות), התשמ"ט — 1989*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

פקודת מס הכנסה — (מיסוי נשים נשואות), התשמ"ט — 1989. בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני היושב-ראש, אתה ידוע דווקא כמי שחומך במתן שוויון לנשים, ובכל זאת היתה לך טעות פרודיאנית, כאילו הנשים זרות לנושא הצעת החוק הזאת, ולא כך הדבר.

יש לי הכבוד להביא את החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיסוי נשים נשואות), התשמ"ט — 1989, בשם חבר הכנסת

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חברת הכנסת שרה דורון להביא לפנינו הצעת חוק רס"ט, הצעת חוק היטל על עבדות זרים, התשמ"ט — 1989.

שרה דורון (הליכוד):

זה לא החוק הנכון.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, טעיתי. אני מודרך על-ידי מזכירות הכנסת. חברת הכנסת שרה דורון תביא לפנינו הצעת חוק לתיקון

בהגיונות רבה, כי חילוקי הדעות בינינו באשר לעצם מהות החוק על סעיפיו היו רבים. החלטנו מתוך הסכמה על דברים מספר, ואומר אותם כאן מעל הדוכן, למען יירשמו בפרוטוקול. אנחנו הסכמנו למחוק את סעיף 17א. אנחנו הסכמנו שבשום סעיף בחוק לא ידובר על הטבות מס או על הפסד הכנסה לאוצר המדינה. הכוונה שלנו לא היתה ליצור בהזדמנות חגיגית זו מפלטי מס או הקלות במס או אפשרות בריחה מתשלום מס אמת לאחד הצדדים. אמרנו גם שיינתן זמן נאות לאגף להיערכות בביצוע הסעיפים. אמרנו גם שלפני שנביא את החוק לקריאה ראשונה נשב עם אנשי האוצר ונבוא לידי הסכמה. אדוני סגן שר האוצר, ניאבק. המאבקים יהיו לא קלים. לא הבטחנו, אבל אמרנו שנעשה כל מאמץ כדי להביא את הדברים בהסכמה ומתוך הקפדה על אותו עיקרון שצינתי, כי לא ידובר על הטבות מס או על הפסד מס. הדבר הזה מקובל עלינו.

אני רוצה לקרוא כמה נקודות בחוק המוצע כאן, שהן להערכתנו נקודות חשובות: תהיה סימטריה בהוצאות הרפואיות בסעיף 44 — אשפוז, נתיחה וטיפול. עד היום היה הזיכוי רק על הגבר, עכשיו הוא יהיה גם על האשה. גם אם הבעל שילם, ניתן יהיה לקבל זיכוי לא רק על משכורתו, כי אם גם על משכורתה. אם עד היום היה רק הבעל זכאי לזיכוי תמורת טיפול רפואי בילדים, הרי מעתה תהיה גם האשה זכאית לכך. זה סעיף 44א. סעיף 44ב — החזקה במוסד של בן זוג. ילד או הורה, תחול מעתה במקום על האשה. על בן הזוג: גם על האשה, גם על בן הזוג. קבלת טיפול רפואי בחוץ-לארץ — גם כאן יהיה השוויון המלא.

יש כאן מכתב של נציג מס הכנסה. אני קצת מתקוממת נגדו. אני אבקש מהפרוטוקול למחוק את הסעיף הראשון או להעביר אותו לתחתית המכתב. לשוני: "אנו מסכימים לתיקון פקודת מס הכנסה בנושא מיסוי נשים נשואות כך שהמרכיב המינימילי המצוי בלשונה ינוטרל". לא זה העיקר. לא ביקשנו תיקונים קוסמטיים-סמנטיים, ביקשנו לתקן מהות, ביקשנו לתקן אישוויון זועק. זה אופייני כל כך, כי הגברים שחיברו את המכתב הזה רואים את זה כך: זרקנו להן עצם, נתנו משור למראית עין.

לא זו הכוונה. אני מציעה שסעיף 2 יהיה סעיף 1: "אנו מסכימים לסימטריה בין הבעל לאשה, ובלבד שתיקון כזה לא יביא לאיבוד מס". זה העיקר בחוק המוצע והמונח כאן לפנינו.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה אומר?

שרה דורון (הליכוד):

אני אעביר אליך אחר כך את החוק לעיוןך.

היו"ר ש' וייס:

זה יבוא אליך לוועדת הכספים.

שרה דורון (הליכוד):

אני מרגישה שזכינו בקרב, אבל המערכה עוד לפנינו. אם הודיתי לרדי צוקר ולסגן השר, אני רוצה להודות גם למשה גביש, שלא היה לו קל אתנו. אבל לנו גם לא היה קל אתנו. הוא עושה את מלאכתו נאמנה, וגם אנחנו, כמייצגי ציבור, נאבקנו על העקרונות שלנו.

אני רוצה גם למסור מכאן תודה לעורכת-הדין נירה להב, שעזרה לנו בניסוח ובעצה.

אני מקווה שבעתיד ייפכו חוקים כאלה לאנכרוניסטיים והיו דבר מובן מאליו. ספר החוקים של מדינת ישראל יהיה מושגת על שוויון מלא. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שרה דורון.

רדי צוקר ובשמי. בהצעת החוק כתוב, שהצעת החוק היא של שרה דורון ודוד צוקר. אבל, למען האמת, לפי השקעת העבודה והמאמץ והדרכון להגשת החוק, אני חושבת שיתכן ששמו של רדי צוקר היה צריך לבוא לפני שמי. אבל נראה שהיתה כאן התחשבות גם בגיל, וזה מקובל עלי, ואני מניחה שרדי צוקר הביא בחשבון גם את מוצאי — מליטא — וידע שבעקשנות נתגבר על בעיות לגמרי לא קלות מצד חברינו באוצר.

אני רוצה לשוב ולהדגיש, כי זו הצעת חוק משותפת לחבר הכנסת רדי צוקר מ"צ ולשרה דורון מהליכוד, ואני מזדהה במאה אחוז עם עקרונות תנועת הליכוד. בהשקפת העולם בנושאים רבים יש ביני לבין רדי צוקר תהום. אבל, לא מקובל עלי שאפשר לפסול שיתוף פעולה עם חבר כנסת בבית הזה, ולא יעלה על הדעת מה שהתרחש כאן אתמול, כאשר פסלו חבר כנסת ציוני, את חבר הכנסת רחבעם זאבי, מלצרף את סיעתו להצעה מוסכמת של סיעות אחרות בבית, כאשר לא ביקש שינוי של אות או תיו בהצעה הזאת.

לדעתי, אם בשעות קשות אלה אין לנו התכונה להתעלות על קטנוניות כדי לפעול כמשותף, זה מצביע ביותר, כי אחרי הכול, גם אם יש חילוקי דעות, וגם אני לא שלמה עם רכות מהצעותיו של חבר הכנסת זאבי, יש לזכור שהאיש לחם וחרם למדינת ישראל. כשם שיש לי חילוקי דעות עם ידידי חבר הכנסת רדי צוקר, ודברים רבים מאוד אינני רואה אתו עין בעין, לא תעלה על הדעת מידה כזו של אי-סובלנות כמו זו שבאה לידי ביטוי כאן אתמול.

אני רוצה לומר שבחבה של חברת הכנסת עדנה סולודר, שהיה לה אומץ הלב להביע בהודעה אישית את מורת-רוחה מהדברים שהתרחשו כאן אתמול בבית, אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת, כדי לקרוא לא רק ליתר התחשבות וסובלנות כלפי אנשים, סובלנות של אדם כלפי זולתו. אנחנו יודעים להתייחס יפה, אבל בעת מבחן, וזה אפילו לא היה מבחן, פה היה עניין של נימוס ותכונה אלמנטרית — לא היתה זו שעתנו היפה אתמול.

אני רוצה לספר, שהמעשה הראשון שעשיתי אחרי שנבחרתי לכנסת, לפני 12 שנה, היה להגיש הצעת חוק בנושא מעמד האשה. אז הייתי מלאה אופטימיות, שהרי הדברים נראים כל כך הגיוניים, כל כך פשוטים. אבל למדתי שלא כך הם פני הדברים. עם כל הקידום בחקיקה, ואני מקווה שהיום אנחנו צועדים צעד נוסף קדימה, אני מסתכלת על הכנסת הזאת ורואה, שבתוך 120 חבריה יש רק שבע חברות כנסת. אני חושבת שאין זה לטובתה של הכנסת ואף לא לטובת הדמוקרטיה.

הדברים שאני באה להציע היום כשם חבר הכנסת רדי צוקר ובשמי הם לטובתה של מדינת ישראל. אם מדברים על שוויון ועל צדק, בואו נחיל בכך, קודם כול, כפי שגם קובעת מגילת העצמאות, ללא פגיעה במעלה ממחצית האוכלוסייה. אני רוצה לומר כמה משפטים. חוק שיווי זכויות האשה קובע, כי דין אחד יהיה לאשה ולאיש בכל פעולה משפטית, וכל הוראת חוק המפלה לרעה את האשה באשר היא אשה, לכל פעולה משפטית — און נהגים לפיה. פקודת מס ההכנסה אינה מתיישבת עם חוק זה בהבחינה בין נישומים נשואים על-פי מינם. כפקודה יש דין שונה לאשה ולאיש בקביעת הכנסתם. נשים נשואות אינן נחשבות כלל לנישומות. הכנסותיהן מיוחסות לבעל, והוא אחראי להן. זיכויים מסוימים במס נשללים מנשים נשואות, ואין להן זכות להגיש השגה או ערעור על שומת הכנסתן. הצעת החוק באה לבטל הבחנה זו.

אני רוצה לומר כאן מלה בשבחו של סגן שר האוצר. היות שאיננו דנים בנושא פוליטי, אדוני סגן השר, אני רוצה לציין שבנושא החוק שאני מביאה היום בשמי ובשם רדי צוקר נהגת

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה — (מיסוי נשים נשואות): שאלות ותשובות —

כו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

האבטלה ומספר מקבלי דמי אבטלה; ג. בית-החולים "ביקור חולים".

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 80), התשמ"ט — 1989.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט — 1989, של חברי הכנסת חנן פורת ודוד צוקר.

כן הונחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום כמשק המדינה (תיקון מס' 11), התשמ"ט — 1989, שהחזירה ועדת הכספים. תודה.

כז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיסוי נשים נשואות), התשמ"ט — 1989

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

לטרגספר. על כן אנחנו התנגדנו אתמול להודעה המשותפת הזאת.

האוצר ממליץ להעביר את ההצעה להכנתה לקריאה ראשונה לוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן שר האוצר, חברי הכנסת אנחנו עוברים עכשיו להצבעה, ה-37 במספר. עוד תהינה לנו הצבעות רבות.

ה צ ב ע

בעד העברת החוק לדיון מוקדם

בוועדת הכספים — 13

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

מס הכנסה (מיסוי נשים נשואות),

התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה ליחזמים, אני מודה לסגן השר, ומאחל לכם הצלחה בהמשך דרך החקיקה.

כח. שאלות ותשובות

כרצוני לשאול:

1. הנכונה הידיעה דלעיל?
2. האם קיבלה החברה אישור לעבודה בשבת?
3. מה בדעת כבוד השר לעשות בנדון?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בבירור שערכנו עם חברת "דן" הכחישה החברה כי קיימה ישיבת עבודה בשבת, ג' בניסן התשמ"ט, 8 באפריל 1989. אנו ממשיכים לבדוק אם אכן נכונים דבריה.

היו"ר ש' וייס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

מסקנות הוועדה המיוחדת בנושא: תופעת ההתעללות בילדים.

מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: א. מערכת הבריאות, שביטת רופאים בכתי-חולים ממשלתיים; ב. תוכנית חירום לבלית האבטלה, אבטלה ודמי אבטלה, עלייה בממדי

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שההצעה הזאת היא תרומה נוספת למגמה, שאני מניח שתתממש בשנה-שנתיים הבאות באופן מרחיק לכת יותר, של ביטול תלות, שעקרונית היא לדעתי מיותרת ואנכרוניסטית, של האשה בדוח בעלה למס הכנסה.

בהתייחס לקריאה של חבר הכנסת חייכון — זה הרבה מעבר לשאלה הכספית. כאן לא מדובר על כך שיהיו הנחה או רווח כספי. האמת היא שבשוליים, במקרים מסוימים, זה יכול להיות אפילו להיפך. כפי שאתה בוודאי יודע, וצריך יהיה למנוע את זה, בסופו של דבר.

הבעיה כאן היא התחושה של תלות של האשה בדוח של בעלה, ובאמת גם מתן אפשרות לכל אחד מהם להיות עצמאי.

בסעיף הברכות, גם אני מברך על שיתוף הפעולה בין חברי הכנסת שרה דורון ודדי צוקר בהצעה הזאת. אבל אני מתקשה מאוד לקבל, חברת הכנסת שרה דורון, את ההערה שלך לגבי ההצעה המשותפת של אתמול. נדמה לי שקשה להטיף לסובלנות למי שדוחה כל שיתוף פעולה עם מי שקורא

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על שאלות.

696. חילול שבת בחברת "דן"

חבר הכנסת יצ' לי שאל את שר התחבורה ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

הובא לידיעתי, כי חברת "דן" ערכה בשבת, פרשת "חוריע", ג' בניסן התשמ"ט, 8 באפריל 1989, ישיבת עבודה בתל-אביב.

לכנים, ולכן אינו משלב נשים במסגרתו. בבית־הספר קיים ציוד טכנולוגי רב ומתקדם שאינו קיים במקומות אחרים, ובגלל יוקרתו יש ביקוש רב ללמוד בו. מסיבה זו איני רואה בזה שום אפליה.

3. בית־הספר אינו מפלה נשים. בגלל אופיו הדתי לומדים בו רק גברים. המשרד העדיף לתת אפשרות הכשרה מקצועית למובטלים באמצעות הציוד שב"קריית־נוער", על־מנת לצמצם את בעיית האבטלה ולהכשיר מובטלים בציוד החדש והטוב ביותר, שיאפשר להם תעסוקה מייד בסיום הכשרתם.

4. אני רוצה לקוות, שהשאלת לא התכוונה להפלות מוסד דתי בגלל היותו דתי, וכאמור לא היתה כל כוונה להפלות נשים.

887. מימון נסיעות לצרכים רפואיים לחברי קיבוצים

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

כל חושב באזור המועצה האזורית גליל-עליון הנוסע לטיפולים מיוחדים — דיאליזה, טיפול כימותרפי, הקרנות וכו' — מקבל מקופת־חולים השתתפות בהסעות, ואף זוכה להשתתפות משרד העבודה והרווחה במימון הסעותיו. אולם אין המשרד משתתף במימון הסעות לחברי קיבוצים.

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם נכונה האינפורמציה לעיל?
2. מה עמדת משרדך כאשר למציאות זו?
3. כיצד בדעת משרדך לפעול?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
האינפורמציה אינה נכונה. גם חברי קיבוצים זכאים לקבל החזר על־פי קריטריונים שנקבעו.

הי"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המעריך):

אדוני סגן השר, אין לי ספק שגם חברי קיבוצים זכאים. לא זו השאלה. השאלה היא מדוע הם אינם מקבלים את השתתפות המשרד במימון הסעות. אילו הודיע לי כבודך שאין כלל דבר כזה, כמו מימון הסעות על־ידי המשרד, יכולתי להבין. כשאני מקבל תשובה שהם זכאים — הרי אני יודע שהם זכאים. השאלה שלי היא, מדוע הם אינם מקבלים בפועל את הסיוע כפי שמקבלים אותו אחרים?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

ייתכן, אני מעלה השערה, שזה נובע משני דברים. או שהיה פעם מצב שונה, אבל הוא חוקן, והשאלה שלך מתייחסת למה שהיה טרם התיקון, או יכול להיות שהדבר תלוי בקריטריונים שנקבעו. ההשתתפות הזאת, ההחזר הזה, תלוי בתלוש ההכנסה. כידוע לך, החישוב של חברי קיבוץ, שאין להם חיקי משכורת, הוא לפי שכר ממוצע במשק. זה יכול לגרום לפעמים לכך שלא מקבלים את ההחזר.

889. יישובים באזורי פיתוח

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

יישובים אחדים הנמצאים באזורי פיתוח לא הוכרוזו עד היום כיישובים באזורי פיתוח, הזכאים לפטורים ולהקלות

2. לחברת "דן" אין היתר להעסיק עובדים שכירים בשבת.

3. משרדנו עושה כל שביכולתו במסגרת החוק לטפל במניעת העסקת עובדים ביום המנוחה. רק לאחרונה הרשיע בית־המשפט את חברת "דן" בעקבות תביעה שהגיש משרדנו על העסקת עובדים במוסף החברה, וקנס אותה בסכום גבוה. אנו נמשיך ונעשה הכול כדי למנוע פגיעה בקדושת השבת ובזכויות הסוציאליות האלמנטריות של עובדים למנוחה.

841. ועדות השמה בחינוך המיוחד

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

ב־28 ביוני 1988 התקבל חוק חינוך מיוחד. עד כה, טרם הגיש משרד העבודה והרווחה את רשימת נציגיו לוועדות ההשמה, כמתחייב מפרק ג' בחוק — אבחון והשמה. עובדה זאת מקשה את תפקוד ועדות ההשמה ואינה מאפשרת את יישום החוק כלשונו.

ברצוני לשאול:

1. מדוע טרם הגיש המשרד את רשימת נציגיו?
 2. אילו צעדים נוקט המשרד על־מנת ליישם את חלקו בחוק חינוך מיוחד?
- תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד הגיש את רשימת נציגיו לוועדות ההשמה. חל עיכוב בהגשת הרשימות, שנבע מהצורך בקביעת הנציגים על־ידי הרשויות המקומיות, כל מקום בנפרד.

2. המשרד קבע ארבעה מפקחים לארבעה מחוזות כנציגים בוועדת ערר מחוזית. אנו ממתינים להוצאת הצווים על־ידי שר החינוך. כשיוצאו הצווים נפקח על ביצועו ונחל בהדרכת נציגי הרשויות.

845. הפליית נשים בקורסים להכשרה מקצועית

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

כפי שנמסר לי, עורך משרד העבודה והרווחה קורסים להכשרה מקצועית באמצעות בית־הספר "קריית־נוער" בירושלים. בית־הספר מסרב לאפשר לנשים להשתתף בקורסים האמורים.

ברצוני לשאול:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן — האם אין בסירוב לשתף נשים בקורסים האמורים משום אפליה?
3. האם אין פגם בכך שמשרד העבודה והרווחה, שהוא משרד ממשלתי, עורך קורסים להכשרה מקצועית במשותף עם גוף המפלה נשים לרעה?
4. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע התקשרויות של המשרד עם מוסדות המפלים נשים לרעה, בניגוד לחוק?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. בית־הספר "קריית־נוער" הוא מוסד חינוכי פרטי דתי

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, העניין פתור מבחינה חוקתית. לממשלה יש
אחריות קולקטיבית לכל העניינים והוה.

951. שירות התעסוקה בגליל-התחתון

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום ב'
בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

נוכת העובדה שבאזור יבנאל ומנחמייה גדל והולך מספר
דורשי העבודה, עקב צמצומים וסגירת משקים חקלאיים,
ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לסגירת לשכת שירות התעסוקה
באזורים אלו?

2. האם ידוע למשרדך, שדורשי עבודה באזור
הגליל-התחתון נאלצים לנסוע לטבריה או לעפולה על-מנת
להירשם, והוצאות הנסיעה מגיעות לעשרות רבות של שקלים
בחודש?

3. מה הן תוכניות המשרד על-מנת שאזור הגליל-התחתון
לא ייפגע?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1 — 2. היקף הפונים ללשכת התעסוקה מקרב תושבי
מנחמייה הוא מזער, ואינו מצדיק קיום סניף במקום. לדוגמה:
בחודש יוני נרשמו 21 דורשי עבודה ממנחמייה, ובחודש מאי
נרשמו מיישוב זה 22 איש. תנועת דורשי העבודה מיבנאל
בחודש יוני היתה 67 דורשי עבודה.

מובן, שהיקפים אלו אינם מצדיקים אחזקת סניפים, בשל
העלויות הכרוכות בכך. לשכת טבריה, שבה מתייצבים כיום גם
דורשי עבודה ממנחמייה ומיבנאל, נקזת הזמנות רבות
ומגוונות של מעסיקים. המתייצבים בה ממנחמייה ומיבנאל
מקבלים גם הם הפניות למשרות המוצעות.

יתר על כן, כדי להקל על תושבי מנחמייה הם נדרשים
להתייצב בלשכה פעמיים בשבוע בלבד, ותושבי יבנאל והאזור
נדרשים להתייצב פעם אחת בשבוע בלבד.

3. על-מנת לסייע במציאת פתרונות תעסוקתיים קיימו
ידיד תעסוקה בטבריה, שבו השתתפו עשרות מעסיקים מאזורי
הגליל-התחתון והגליל-העליון.

תוגברו יציאות של פקדי שירות התעסוקה למפעלים
ולמלגות במגמה להרחיב את מאגר ההזמנות לעובדים.

אנו מפנים מובטלים לקורסים להכשרה מקצועית, על-מנת
לשפר את סיכוייהם למצוא עבודה במקצועות הנדרשים.

לאחרונה נפתח מפעל לליטוש יהלומים באזור, ואנו
מסיעים הן בהכשרה פנים-מפעלית לעובדים והן במימון
הסעותיהם למפעל. פעולות דומות נוספות, שנועדו להקל את
מימון הקליטה הראשונית של מובטלים במקומות עבודה,
נעשו בתקופה האחרונה באזורים אלה.

יצוין כי בחודשים האחרונים מסתמנת באזור הזה דווקא
ירידה במספר דורשי העבודה לעומת תחילת השנה. אני חוזר
ומדגיש, כפי שכבר אמרנו פעמים אין ספור, שמשרדנו אינו
מופקד על יצירת מקורות תעסוקה. תחום זה נתון למשרדים
הכלכליים, וכל עוד לא יטופל במסגרת זו בכלים
מקור-כלכליים לא ניתן יהיה לפתור את בעייתם של המובטלים
באופן יסודי בגליל-התחתון. בגליל-העליון ובכל הארץ.

שונות. מצב זה גורם לכך, שמתיישים שהחליטו להעתיק את
מקום מושבם לאזור פיתוח אינם זכאים להקלות.

מאחר שמרכז ההכוונה לאזורי פיתוח היא בתחום משרדך,
אתה הוא המכריז על אזורי הפיתוח, ברצוני לשאול:

1. אילו יישובים הוכרו בחמש השנים האחרונות כיישובי
פיתוח?

2. אילו יישובים הממוקמים באזורי פיתוח לא נכללו עד
כה ברשימות הזכאים, ומדוע?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1. הכרזת יישוב כעיר פיתוח נעשית על-ידי ועדת שרים.
בחמש השנים האחרונות לא הוכרו ערי פיתוח, וזאת משום
שלא כונסה כל ועדת שרים לדון בנושא סיווג ערי הפיתוח.

2. היישובים הממוקמים באזורי פיתוח, אשר ביקשו הכרה
במעמדם ולא נענו עד כה מהסיבה שצינתי לעיל, הם: יובלים,
מסד, מצפה-נטופה, שכניה, הושעיה, חלקן, מעלה-צביה,
קורנית וכפר-הוורדים.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד סגן השר, אני כמעט מתביישת לשאול את השאלה
שאני חוזרת עליה בכל פעם. אתה האחראי. במשרדך יש אגף
להכוונה לאזורי פיתוח. אם חמש שנים לא התכנסה ועדת שרים
לענייני פיתוח, משרדך הוא זה שצריך היה לזעוק על כך. כל
היישובים שקראת — —

אלי דיין (המערך):

הממשלה אחראית.

עדנה סולודר (המערך):

הוא אחראי לאזורי פיתוח. הוא שולח לשם אנשים.

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא אחראי. יש לו מרכז להכוונה.

עדנה סולודר (המערך):

ממשרדו של סגן השר מכוונים אנשים לאזורי פיתוח. הם
אמורים לקבל תמריצים כפי שזכאים להם אנשים באזורי
פיתוח. חמש שנים הם יושבים שם ואינם מקבלים אותם
תמריצים. פעם אחר פעם אני שואלת אותה שאלתא, ואין
מושע.

נוסף על היישובים שכבוד השר קרא בשמם, אני יכולה
להמציא לו עוד 10 יישובים. אני שואלת את השאלה, מה
מתכוון כבודך, כמי שמכוון את האנשים לאזורי פיתוח, כמי
שממשרדו מכוונים את האנשים לאזורי פיתוח, לעשות
בנדרן?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

פשוט מאוד, אזור את יושב-ראש ועדת השרים לכנס את
הוועדה ולדון בסיווג כל היישובים שביקשו סיווג.

דן תיכון (הליכוד):

אין ועדת שרים.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

יש ועדת שרים.

אלי דיין (המערך):

מי היושב-ראש שלה?

960. סיוע לטיפול בחריגים בקיבוצים

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

בעבור חריגים, כגון מפגרים ונכים, אין הקיבוצים מקבלים כל סיוע, כגון חונך, מטפח ומטפל אישי. זאת בשעה שאנשים במצב דומה במגזר העירוני זוכים לסיוע כאמור לעיל.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה האינפורמציה דלעיל, ומה היא סיבתה?

2. מה היא עמדת משרדך בעניין זה?

3. כיצד בדעת משרדך לפעול?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
האינפורמציה אינה נכונה. אין אפליה בסיוע לחריגים בין המגזרים העירוני לקיבוצי. שני המגזרים זוכים לסיוע שווה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לסגן שר העבודה והרווחה.

כט. הצעה לסדר-היום

מפעל "טקסטיל דימונה"

עבודה הוגנים ותמורה נאותה עבור תפוקה, כאשר פריז העבודה הוא המודד העיקרי לגובה השכר, והביטוח הלאומי משלים שכר בהתאם למצב משפחתי.

ההסתדרות אינה ממלאת את תפקידה, ומן הראוי להקים איגודים מקצועיים שאינם קשורים להסתדרות אלא למגזר העסקי שונים, כגון: חקלאות לחוד, טקסטיל לחוד ומתכת לחוד.

בארצות הגוש המזרחי, ובראשן רוסיה שלאחר המהפכה, נוסחה השיטה שבה נאחזת ההסתדרות, והשיטה הזאת נכשלה כישלון חרוץ. המשך קיומה של ההסתדרות במתכונתה אינו מאפשר לממשלה לפעול באורח תקין ולאור האינטרס הלאומי.

דרושה ממשלה אמיצה וחזקה, שתעשה סדר בתחום יחסי העבודה, ועוצמתה של ההסתדרות, עוצמה המנוצלת למאבקים פוליטיים פנימיים, צריכה להיות מופחתת בהתאם לנסיבות של המשק, כדי לאפשר לו להשתלב במשקים מערביים ותחרותיים. צריך להפסיק את הנוהג הקיים, שלפיו, ההסתדרות, בצורות שונות ומשונות, מסייעת למימון פעילות פוליטית מפלגתית, שאינה קשורה לא לאיגוד מקצועי ולא לשום תפקיד אחר שההסתדרות היתה צריכה למלא. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך הנושאים בסדר-יומנו. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת רפאל איתן להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 1391, על מפעל "טקסטיל דימונה". בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המתרחש ב"טקסטיל דימונה", כפי שפורסם, מהווה דוגמה להרבה כפה וכלום בלב, מטעמים של היוצאים לקרב על פסגת ההסתדרות.

היכן אותו איגוד מקצועי ענק, מסורבל ועשיר, ההסתדרות? מה אומר ופועל מזכ"ל ההסתדרות ויושב-ראש האיגוד המקצועי? גם אם המפעל פרטי, הרי דאגה מקצועית לעובד אינה שמורה למפעלי ההסתדרות בלבד. מה יאמרו שנים אלה לאזרחי דימונה כאשר יופיעו שם במערכת הבחירות?

ההסתדרות נכשלת בתפקידה כאיגוד מקצועי, כי מעצם אופיה וארגונה, הרי היא מעסיק ובורר גם יחד. לקיומה של ההסתדרות לאחר קום המדינה "הצדקה" אחת בלבד — תמיכה פוליטית וכספית במפלגות השלטון עד תקופה מסוימת. איני מזלזל בהישיגיה של ההסתדרות, אבל היא איננה מתאימה למציאות של מדינה עצמאית וכלכלה חופשית כנהוג במערב.

גם במפעלים פרטיים חייבים, לפי החוק, להנהיג תנאי

ל. הצעה לסדר-היום

תנאי העבודה במפעל "טקסטיל דימונה"

אנו נוהגים לומר, כי כל עבודה מכבדת את בעליה, וזה נכון. אבל לא כל שכר או כל תנאי עבודה מכבדים את בעליהם. אם שכר מבייש ואם תנאי עבודה משפילים — גם עבודה מביישת ומשפילה.

בחודשים האחרונים היינו עדים לדיונים ולוויכוחים על פגיעה בשכר מינימום. אני שואל: איך אנו יכולים לאפשר לעצמנו לחשוב על פגיעה בשכר מינימום, כאשר המצב היום הוא, שחוק שכר מינימום קיים ואף-על-פי-כן המעסיקים, כמו לדוגמה בעלי מפעל "טקסטיל דימונה", ודומים לו, מוצאים לעצמם את הדרך לעוקפו? פועל במפעל זה מקבל את שכר המינימום — 855 שקל לחודש — לאחר פרמיה של 30% על המשכורת הבסיסית. רק אם הצליח להגדיל את תפוקתו ב-30% נוספים מהתפוקה הנדרשת על-ידי המפעל, יקבל את שכר המינימום. משמעות הדבר: פועל צריך לעבוד 30% יותר כדי

היו"ר ש' וייס:

באותו נושא אני מזמין את חבר הכנסת אלי בן-מנחם, הצעה לסדר-היום מס' 1412, בנושא: תנאי העבודה במפעל "טקסטיל דימונה". בבקשה.

סגן השר יתייחס אחר כך לשתי ההצעות יחדיו.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל מגדירה עצמה מדינת רווחה. כולנו מודעים היום לבעיית האבטלה אשר בה שקוע המשק, אך זו אינה הבעיה היחידה בתחום החברתי-הכלכלי.

היום מתברר, שמצבו של עובד במפעל כמו לדוגמה "טקסטיל דימונה" הוא קשה ביותר, וייתכן אפילו קשה יותר ממצבו של מובטל.

בתל-אביב. העיתונאית אורנה קדוש נרשמה בלשכת התעסוקה בבאר-שבע, והלכה לעבוד ב"טקסטיל דימונה" כמוכלת. היא עבדה שם כשבוע ימים במשמרות וחשה על כשרה מה שכל עובד באזורי דרום-הארץ חש. לכן אני גם מציע, שהכנסת תמליץ שהעיתונאית הזאת תקבל את פרס-סוקולוב. יש פרס לעיתונאים מצטיינים, וכמה שהיא עשתה היא האירה את עיני עם ישראל למה שקורה בחוכנו.

הפערים החברתיים-הכלכליים בארץ הולכים ומתרחבים. מתברר שלא רק משבר האבטלה תורם את חלקו לכך, אלא גם תנאי העבודה השוררים במשק. אם מדינת ישראל מאמינה בעקרונות של צדק חברתי-כלכלי וברווחה כלכלית ונפשית לאזרחיה, היא לא יכולה להישאר אדישה לתנאי העבודה, ואני חוזר — עבדות — השוררים במפעלים רבים בארץ.

אני חוזר ואומר בכאב רב, כי בדמותנו אנו מתקרים למדינות אפריקה ודרום-אמריקה — העשירים חוגגים והעניים בוכים. אם לא נעלה את הנושא הכאוב הזה אל ראש סדר-העדיפויות הלאומי, תגיע בקרוב שעתה של ההתקוממות הפנימית בעמנו. הפערים הולכים וגדלים, ונראה שמצב זה נוח לשלטון. כאשר הכיס ריק קשה להילחם, אך כאשר הכאב והכעס גוברים, לאוכלוסייה גדולה ומקופחת זאת אין מה להפסיד. סיר הלחץ החברתי יתפוצץ כרעש גדול, וכולנו יחד נשלם את המחיר.

לכן אני מציע לכנסת לדון בדחיפות לא רק במפעל "טקסטיל דימונה" אלא בכלל המפעלים ובתנאי כלל העובדים במדינת ישראל. ואולי נצטרך לחוקק חוקים נוספים ולא לבטל חוקים שהגנו על עובדים, חוקים שמי שהביא לתיקונם, כמו חוק שכר מינימום, הבטלה ואחרים, בא רק מצד בעלי ההון והתעשיינים, אם נפעל ונדאג לכך, אולי נוכל להגיע לרעש שיהיה לנו עם אחד, שנוכל לרוץ קדימה, ושיהיה לנו גם חינוך טוב, גם רוחה וגם כישיון.

היו"ר ש' וויס:

תודה רבה לחבר הכנסת בן-מנחם. אני מזמין את סגן שר העבודה והרווחה להתייחס לשתי ההצעות לסדר-היום.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מפעל הטקסטיל בדימונה, "כיתן", נמצא בפיקוח מתמיד. במפעל מועסקים כיום כ-450 עובדים, מתוכם 120 נשים, 75 עובדים מיהודה, משומרון ומעזה ושישה עובדים מקצועיים זרים. המפעל עובד בשלוש משמרות, חמישה ימים בשבוע.

בדיקתנו באשר לתנאים הסוציאליים של העובדים במפעל העלתה, כי על כ-350 עובדים — עובדי ייצור — חל ההסכם הקיבוצי הענפי בענף הטקסטיל, והשכר המשולם במפעל אינו נמוך משכר המינימום. דברים אלה אישר לנו גם יושב-ראש ועד העובדים במפעל. יתר על כן, ככמה נושאים, כגון: חופשה שנתית, ימי הבראה והסעות אל מקום העבודה וממנו, תנאי העובדים אף עולים על המתחייב מהסכם העבודה הענפי. יתרת העובדים, כ-100 עובדים חודשיים, עובדים גם הם לפי הסכם קיבוצי מיוחד. אם מישו מעוניין לדעת מספרים — יש לי כאן נתונים.

אשר לתנאים בעבודה, המפעל נמצא תחת פיקוח מתמיד של שירות הפיקוח במשרדנו. המפעל מעסיק ממונה על בטיחות, מהנדס טקסטיל במקצועו במשרה מלאה.

במפעל קיימת בעיה של חשיפה לרעש, בעיה מוכרת וידועה בענף האריגה. כל העובדים חייבו להשתמש במנגנוני

לקבל את השכר המינימלי המשפיל של 855 שקלים. אני מעריך שלו קרה הדבר במדינות אחרות, ברוסיה לדוגמה, היה מנהל מפעל כזה מגיע לסיביר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אתה חושב שכרוסיה יותר טוב — —

מיכה גולדמן (המערך):

להיפך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

איני חושב שאצלנו גרוע יותר מאשר שם.

אליהו בן-מנחם (המערך):

חבר הכנסת פורז, תמיד כשמדברים על פועלים, אתה קופץ. מה קרה לך? תפסיק להיות קפיטליסט, מספיק. אתה כל החיים יושב וקופץ, יושב וקופץ, אולי גדלת עם כפית של זהב כפה. תתחיל להסתובב קצת בשטח. אל תמשוך אותי כלשון, אני מבקש ממך. שיהיה לך קצת רגש. טיפה: בדרך כלל כשמעלים נושאים חברתיים, אתה תמיד מוכרח להעיר.

זו רק דוגמה, במפעל "טקסטיל דימונה", במשמרת של 8.5 שעות הפועלים מקבלים שתי הפסקות: אחת לחמש דקות והפסקת צהריים לחצי שעה. לא זו בלבד שהמשקאות והאוכל באים מכיסו של העובד, אלא שהם אינם מקבלים תשלום על ההפסקה. מנכ"ל המפעל משה קורן אמר לכתבת אורנה קדוש, וכאן אני מצטט: בשביל משכורת צריך הפועל לתת תמורה. רוצה שאני אשלם לו על הזמן שהוא בהפסקה? — סוף ציטוט. את חצי השעה של הפסקת הצהריים חייב הפועל להחזיר בסוף המשמרת. זה גורם לכך, שעובד במפעל "טקסטיל דימונה" עובד 8.5 שעות במשמרת. בשביל משכורת, טוען המנכ"ל משה קורן, צריך לתת את התמורה.

אך אני שואל: האם זה לא נכון באותה מידה, שבעל מפעל, בשביל עבודה, חייב לתת תמורה? וכמלה "תמורה" איני מתכוון אך ורק לתמורה כספית. התמורה של המפעל לעובד אינה רק במובן הכספי. תמורה זו חייבת להשתקף גם בתנאים מינימליים אחרים: איכות החיים במקום העבודה, חובת המפעל לספק את הציוד ההכרחי כדי למנוע פגיעות בבריאותו של הפועל. ואני מזכיר כאן, כי ב"טקסטיל דימונה" אין המפעל מספק לעובדים אוזניות נגד הרעש העצום של המכונות, למרות ההוראות של משרד הבריאות.

במפעל "טקסטיל דימונה" — ושוב אני מצטט: מקבלים משכורת של 855 שקלים ברוטו, אחרי 30% פרמיה, וצריך כל היום לעמוד על הרגליים, אפילו כאשר עובדים שתי משמרות רצופות, מ-06:00 עד 23:00. יש להבהיר כאן, כי עבודה המתבצעת במחלקת אריגה אינה מחייבת עמידה, אך מנכ"ל החברה טוען, שישיבה פוגעת בטיב העבודה של הפועל וביעילותה.

חובתו של המפעל היא לתת תמורה כספית לעובדיו, אך לא רק זה. חובתו של המפעל היא גם לדאוג לבריאותם הנפשית והפיזית של הפועלים. המפעל חייב לדאוג לתנאים פיסיים הוגנים במקום העבודה: ניקיון, תאורה נכונה, מרווח מחיה וכדומה.

העיתונאית המציינת אורנה קדוש — —

היו"ר ש' וויס:

למען הפרוטוקול, אולי תאמר באיזה עיתון.

אליהו בן-מנחם (המערך):

הכתבה על "טקסטיל דימונה" התפרסמה בעיתון "העיר"

והרווחה להעביר את הנושא לוועדה. תוכלו להמשיך ולכרז שם את העניין.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אני מציע דיון במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, נערוך הצבעה נפרדת.

אני שואל את חבר הכנסת רפאל איתן, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

רפאל איתן (צומת):
כן.

היו"ר ש' וייס:

על כן, נקיים שתי הצבעות. אני מעריך שהכוונה היא לוועדת העבודה והרווחה. אנחנו מצביעים בנפרד, כי לכל בעל הצעה יש עמדה אחרת לגבי הצעתו. אנחנו נצביע תחילה על הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן. קיימת רק הצעה אחת, והיא להעביר את הנושא לוועדה. זו הצבעה מס' 38 היום. אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ר' איתן לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ההצעה של חבר הכנסת רפאל איתן אכן תידון בוועדה העבודה והרווחה.

אנחנו עוברים להצבעה מס' 39 היום. לפנינו שתי הצעות. בעל ההצעה עומד על כך שהיא תידון במליאת הכנסת ואילו סגן השר ממליץ שהיא תידון בוועדה. על כן, מי שיצביע בעד — כאילו הצביע בעד דיון במליאה. מי שיצביע נגד — כאילו הצביע בעד העברה לוועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 13

נגד — 5

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' בן-מנחם בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא יידון במליאת הכנסת כאשר זו תתכנס.

שמיעה שסופקו על-ידי המפעל וכולם נמצאים בפיקוח רפואי. הכולל בדיקות אודיומטריות, ובמקום נערכות בדיקות סכיבתיות באופן שוטף.

כל המחלקות במפעל מצוידות במערכות אוורור, ולא היו בעבר מקרים של מחלות מקצוע במפעל.

אני מבקש להרגיש, כי ההסכמים הקיבוציים במפעל לא נערכים על-ידי משרדנו, הם נערכים על-ידי המעסיקים וההסתדרות המייצגת את העובדים. ואני רוצה לקוות ולהאמין, כי ההסתדרות, שמתפקידה לדאוג לרווחת העובדים, אכן הביאה בחשבון את כל התנאים הסוציאליים הדרושים של עובדי המפעל.

עם זאת, כדי שנוכל לשמוע את כל הגורמים הנוגעים בדבר וללכת את הבעיה על כל צדדיה, אין לי התנגדות ואני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אדוני סגן השר, אומנם זה לא מקובל, אבל כיוון שכולנו קיצרנו, חבר הכנסת בן-מנחם מבקש להציג לך שאלה בקשר להצעתו. האם תוכל להשיב?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
כן.

אליהו בן-מנחם (המערך):

לפעמים נדמה לי, כי מי שמייצג פה את משרד העבודה והרווחה הם דווקא התעשיינים ולא משרד העבודה והרווחה. אתה ודאי קיבלת מכתב בנושא זה. אתה קראת לנו את המכתב שלהם. התפקיד שלך הוא לדאוג שמקרים כאלה לא יקרו במדינת ישראל ולא לייצג בפנינו את הצד של העשירים. אם אתה לא משתלט על התפקיד, אולי אפשר לשנות. אתה קורא לפנינו מכתב של בעל המפעל, כאשר מה שאמרתי אלה הם דברים מדויקים. אני מציע לך לבקר במפעלים האלה ולראות מה קורה בהם.

אלי דיין (המערך):

תגיד לראש הממשלה לעשות זאת.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אני מבקש להירגע. אומנם אתה מציע "טרסט" לעיתונאי מסוים, שאיני מכיר אותו ואיני יודע באיזו רצינות ניתן להתייחס לדברים — לפי הניסיון שלי 90% מהדברים אי-אפשר לקחת ברצינות.

אליהו בן-מנחם (המערך):

התכוונת לעיתונאים או לחברי הכנסת?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

הנתונים שיש לי אינם מהמעסיקים אלא ממערכת הפיקוח שיש לנו. כדי להרגיע אותך, כדי להיות בטוח שאכן הוכחו בחשבון כל ההשלכות, כל ההיבטים וקיבלו ביור מקיף, אני בהחלט לא מתנגד להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בן-מנחם, יש הצעה של סגן שר העבודה

לא. הצעה לסדר-היום שכבות העוני בישראל

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 1571 על שכבות העוני בישראל. בבקשה. זה יומו של חבר הכנסת בן-אליעזר.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל עומדת בפתחו של עירן שנות האלפיים.

קריאה:

אתה בטוח?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אני חושב שכן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לפני או אחרי הספירה?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אנחנו נעביר החלטה שהיא תעבור בשנות האלפיים.

היו"ר ש' וייס:

רבותי, הספירה היחידה שקיימת כאן היא הצבעה 39.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

ב-40 השנה האחרונות ידענו להתחשל בפני קשיים רבים. לא אחת עמדנו בפני הכרעות גורליות לקיימנו ויכולנו להן. אך בתחום הרווחה, השיקום וצמצום הפערים החברתיים כשלה המדינה בצורה מחפירה. ודומה שלא יועילו גם 41 שנים נוספות כדי לסגור פערים חברתיים בישראל. זאת, בוודאי, אם לא תעשה הממשלה צעדים דרסטיים בנושא זה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — ישינו):

אפשר לסגור פערים על-ידי הורדת — — —

בנימין בן-אליעזר (המערך):

המספרים והנתונים כואבים מאוד. הם אינם יכולים לזעוק. המספרים דוממים, אך מאחוריהם עומדת אוכלוסייה רחבה, שותקת ורועמת. 140,000 מובטלים, שהם יותר מ-9% מכלל המועסקים במשק, זאת על-פי הדוח האחרון של הביטוח הלאומי לשנת 1989. יש 135,000 משפחות בישראל החיות מתחת לקו העוני, 12.5% מכלל המשפחות בישראל. 635,000 נפשות בישראל חיות מתחת לקו העוני, כלומר אחת מכל שש משפחות חיה מתחת לקו העוני.

136,000 מקבלי קצבת זיקנה ושאינם מתקיימים מביטוח לאומי בלבד. יותר ממחצית מספר הקשישים המקבלים קצבת זיקנה לפי חוק נמצאים בשלושת העשירונים התחתונים.

עוד עולה מן הנתונים החמורים, ש-315,000 ילדים, אדוני סגן השר, נמצאים מתחת לקו העוני, דהיינו, 22% מכלל ילדי ישראל. 315,000 ילדים, ילדי ישראל — 1989. במלים אחרות: אחד מכל ארבעה ילדים חי מתחת לקו העוני במדינת ישראל 41 שנים אחרי הכרזת עצמאותה.

אדוני היושב-ראש, אני מדבר על הילדים בהודו ולא על הילדים בברזיל או באתיופיה. אני מדבר על ילדי ישראל, ילדינו שלנו. אותו ילד הגדל בתנאי עוני לא ישכח ולא יסלח לכל מי שידו בדבר על כך שלא מושיטים יד, לא המדינה ולא החברה,

ובוודאי לא הממשלה, כדי לחלצו ולהצילו ממצבו החברתי והכלכלי העגום. עתידו ומעמדו של ילד מתחת לקו העוני מוכרע כבר בילדותו. יקשה עליו עשרות מונים להשתוות לשאר ילדי ישראל בהתפתחותם החינוכית, החברתית, ובוודאי הסוציו-אקונומית.

המרחק שבין ילדים אלה לבין הפשע הוא קרוב מאוד, ובמקביל המרחק שביניהם לבין השכלה גבוהה רחוק לאין שיעור. אין גם פלא, שילדים אלה מועדים באופן תמידי לאי-הסתגלות בחברה, לאגרסיביות ול אלימות, לרמת חינוך נמוכה, לאיבוד הביטחון העצמי ולקרבה יתירה לפשע. מעטים מהם ייכללו אי פעם, אם בכלל, בקטגוריה של אקדמים.

אני שואל מעל כמה זו, אדוני סגן השר, בשנת 1989, לא 1949, בתוך חברה סופר-מודרנית, שגברה על כל קשיי הקיום שלה, מה הוא חטאם של 315,000 ילדים שנודונו בעודם ילדים לעתיד לא-מודיר כלל ומעורפל — אם בכלל אפשר לקרוא לזה עתיד?

התמונה העגומה מתפשטת ומתרחבת, ואין מי שישים לה מחסום וסייג. אחת מכל שבע משפחות חיה ומתקיימת, בעידן שנות ה-90, באחת המדינות המפותחות והמודרניות בעולם, בתנאים מחפירים של מדינה מהעולם השלישי, של מדינה כושלת ומפגרת מבחינת רווחת תושביה.

135,000 משפחות בישראל, משפחות עוני, פוורות בעיקר בשכונות מצוקה, בעיירות הפיתוח וכיישובי ספר, שהם החומה הקדמית לביטחון המדינה כגבולות — קריית-שמונה, חצור, שלומי מעלות, דימונה, ירוחם, אופקים, שדרות, והרשימה עוד ארוכה: 135,000 משפחות, אשר המפרנס היחיד שלהן הוא על-פירוב שכיר או מובטל; משפחות הנותנות מדי שנה אלפים מבניהן לשירות המדינה והמולדת, משפחות הסובלות את בעיות הביטחון, את הריחוק הגיאוגרפי מהמרכז המתועש, עם חיי חברה קשים ומצוקות כלכליות אין-ספור. הן סובלות את כל זה ושוקות. ומה היא התמורה שלה הן זוכות? — בוז חברתי, כלימה כלכלית, והגרוע מכול — אטימות ממשלתית.

אדוני היושב-ראש, מה עושה החברה כדי לשנות מצב זה? — מעט מאוד, אם בכלל.

ההנחה המקובלת היא, שעוני אינו רק בעיה כלכלית אלא גם בעיה תרבותית ואישית, ובתחום זה חלה רגרסיה גדולה. על-פי הנתונים שבירי, ירד היקף פעילות הרווחה המוצעת לנפש ב-8 השנים האחרונות בכ-17%. מדובר בשירותים רבים אשר אמורים היו למנוע היווצרות דור שני למצוקה, לספק תמיכה חינוכית לילדים המתקשים בלימודיהם, תוכניות לעידוד אמהות לתינוקות, שירותים קהילתיים להתארגנות של אנשי המצוקה לעמידה על זכויותיהם ועוד. חל צמצום בכל התחומים, ועל-פי הערכתם של אנשי מקצוע, המצב מחמיר והולך. קיימת בכל זאת מערכת תמיכות של הביטוח הלאומי, ולמערכת זו השפעה ברורה על צמצום האישיווין בחלוקת ההכנסות במשק. עם זאת, הקצבאות נמוכות מדי, ומי שנאלץ לחיות רק עליהן עדיין נמצא מתחת לקו העוני.

אדוני היושב-ראש, זוהי איווולת שלא תסלח. אין אפשרות להתעלם עוד מהנושא הכאוב הזה, כי המחיר שנשלם בעתיד יהיה נורא.

יש לי כאן רשימה ארוכה של דברים שכן נעשים, אבל אינני רוצה להלאות את הכנסת. יש נושאים רבים שצריך לדון בהם ביום האחרון. יש נקודות אור, יש אפילו התקדמויות. אבל עם נקודות האור ועם הדברים היפים והחשובים והמרשימים שנעשים, בהחלט אל לנו לשכוח את הבעיות שעדיין קיימות. את הבעיות החמורות, החמורות מאוד, החמורות פחות.

לכן אני מציע בהחלט להעביר את הנושא הזה לדיון רחב יותר בוועדה.

היו"ר ש' וייס:

בוועדת העבודה והרווחה?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
ללא ספק.

היו"ר ש' וייס:

האם חבר הכנסת בן-אליעזר מסכים?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
מסכים, אדוני.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו רק הצעה אחת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מבקש להסיר את הנושא.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה. חבר הכנסת פורז, מהמקום, במשך דקה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי בקשב רב את הדברים, גם של חבר הכנסת בן-אליעזר וגם של חבר הכנסת בן-מנחם. לדעתי, הם תוקפים את הבעיה בצד הלא-נכון שלה. גם אני הייתי רוצה שבמדינה הזאת יהיו שגשוג ורווחה, שיהיו פחות אנשים עניים, פחות סבל, פחות מצוקה. אבל צריך להבין, שהשיטה להביא לחיסול העוני איננה על-ידי מאבק לא-פוסק לחלוקה צודקת יותר של העוהה הלאומית. העוהה הלאומית שלנו מחולקת, יחסית, באופן צודק למדי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כן, חבר הכנסת רן כהן, לכן, אני חולק עליך. העוהה הלאומית שלנו מחולקת באופן צודק. אנחנו אחת החברות —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש שלא להפריע לו, חברי הכנסת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הגיעה העת, אדוני היושב-ראש, שכל חברי הכנסת הצורחים פה — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא מתאים אפילו למאה ה-19.

היו"ר ש' וייס:

בטאטא באמצעות ההצבעה את יחסכם להצעתו.

אני מזהיר מעל במה זו את כל הגורמים במדינה, שאם לא ייעשה משהו מהיר ודרסטי לטיפול בשכבות החלשות, במעוטי היכולת, בעוני, באבטלה, בשכונות ובעיירות הפיתוח, נמצא את עצמנו בפני פיצוץ חברתי, שיסודותיו הם כלכליים, מעמדיים ועדתיים.

לסיים, לא אבוא להציע לך הצעות, אם כי יש לי שורה ארוכה של הצעות, החל מהכפלת שכר המורים באזורי מצוקה, דרך העברת דמי אבטלה להכשרה מקצועית או חוספת שכר במקומות העבודה, שיעדיפו ישראלים על פני זרים, ועוד כהנה וכהנה.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר, ממשלת ישראל, שאתה נמנה עמה, חייבת לבצע שינוי דחוף בסדר-העדיפויות הלאומי. המפולת, אם תבוא, לא תהיה מהאינתיפאדה הפלשתינית. היא תהיה תוצאה של התפוררות חברתית. הביטחון הלאומי מתערער, ולא בגלל איום חיצוני אלא בגלל איום פנימי. אנחנו עסוקים יותר מדי בשימת חישוקים על התהליך המדיני, כאשר על התהליך החברתי יש לנו כבר סנדלי דנוור. אם נצרוף לנתונים המוכרים האלה גם את הנתונים המוכרים על הגידול בבעיית הסמים, אנחנו עומדים, אדוני סגן השר, בפני, בעיית הבעיות של מדינת ישראל ושל החברה בישראל.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. אדוני סגן השר, אני מזמין אותך להשיב.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודות לחבר הכנסת בן-אליעזר, שהאיר בורקור על נושא חשוב וחמור, המחייב בהחלט את תשומת לבנו ואת ריכוז כל האמצעים והאמצעים שבידינו כדי לטפל בו.

במצבנו כיום אנחנו מוקפים אויבים, נחונים במצור, עם חרם כלכלי סביבנו, עם מעמסה ביטחונית כבדה מנושא, עם כל העלייה והקליטה של מיליונים במשך 40 השנים האלה — אין לזלזל בכך. ועם כל זאת, בכל זאת השגנו משהו, בכל זאת התקדמנו בנושאי הרווחה, אל לנו לארואת רק את הצד האפל, את הצד השחור, את החושך, את הצל. מותר גם להביט על האור.

אומנם, ללא ספק, הבעיה היא לא רק בעיה כספית תקציבית. הבעיה היא גם, אבל לא רק, קביעת עדיפויות במדיניות האוצר בנוגע להקצאת משאבים. יש בעיה חמורה עוד יותר: לאן מועדות פניה הרוחניות של מדינתנו, פניה המוסריות והתרבותיות? כאן אני מלא חרדה למצב העניינים. אף-על-פי-כן, אל לנו להעלים עין גם מנקודות האור, מהדברים שנעשו למרות כל הקשיים, למרות כל הבעיות, למרות כל הדברים הכבדים הרובצים עלינו.

אזכיר בראש ובראשונה את הפעילות הנרחבת של הביטוח הלאומי. חרף האילוצים התקציביים שהוטלו על מערכת הרווחה, הצליח המוסד לשמור על רמת הגמלאות הקיימת, ואף להנהיג תוכנית ביטוח חדשה, ביטוח סיעוד. בשלוש השנים האחרונות גדלו תשלומי הגמלאות שהוענקו על-ידי הביטוח הלאומי וריאלית בשיעור שנתי ממוצע של 8%-9%. בשנת התקציב 1988 בלבד הסתכמו תשלומי המוסד בכ-7.3 מיליארדי ש"ח. אין לזלזל בכל זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אני חושב כאמת שכדי להגשים את זה
מוכרחים לקחת מן העניינים ולחת לעשירים כדי שישקיעו ויהיה

הי"ר ש' וייס:

גם זה רעיון. אני ממליץ שתעלה את זה כהצעה נפרדת
לסדר-היום במושב הבא של הכנסת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. למעשה יש לנו שתי
הצעות: יש הצעה להעביר לוועדה, והיא בהסכמת בעל ההצעה
וסגן השר, ויש הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום. זו
ההצבעה ה-40 היום. חברי הכנסת, ההצבעה התחילה. מי
כער? מי נגד? אתם כבר יודעים: כער זה ועדה, נגד — הסרה.
כל כך פשוט.

חיים רמון (המערך):

קודם הסכמת לנו עם צבעים.

הי"ר ש' וייס:

זה היה בפעם הקודמת, לפני רבע שעה. חבר הכנסת רמון.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — 14

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

העבודה והרווחה נתקבלה.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הנושא הועבר לוועדת העבודה והרווחה.

לב. הצעת חוק היטל על עבודת זרים, התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

הי"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת אלי דיין להביא לפנינו הצעת
חוק היטל על עבודת זרים, התשמ"ט — 1989. סגן השר מטעם
אגודת ישראל יצטרך להתמודד עם עבודה זרה.
אלי דיין (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן השר, מוגשת
כזאת הצעת חוק היטל על עבודת זרים, התשמ"ט — 1989.
לפי הנתונים היום, יש בארץ למעלה מ-1,000 מעסיקים,
המעסיקים כ-25,000 עובדים שכירים תושבי חוץ, חלקם כלכד
חוקיים באישור הממשלה וחלק גדול יותר שווה בארץ באופן
בלתי חוקי.

עלות העבודה מבחינת דמי הביטוח של תושב חוץ וזולה
בכ-90% מזו של עובד תושב ישראל. בעד תושב חוץ משלם
המעסיק 0.7%, ואילו בעד תושב ישראל משלם המעסיק
10.58%. הניכוי משכרו של עובד תושב חוץ הוא 0.6%,
לעומת 5.35% משכרו של עובד תושב ישראל. מצב זה מעודד
קבלת עובדים זרים ומחמיר את בעיית האבטלה בקרב תושבים
ישראלים.

רבותי חברי הכנסת, הגענו למצב כזה, שלא רק עובדים
למפעלים, אלא אפילו מה שאנחנו קוראים משרות בית —
היום כדאי יותר להעסיק משרתת מהפיליפינים או משרת

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, אמרתי שישראל, לעומת מדינות —

שמעון שטרית (המערך):

קצת היסטוריה: מתי היה הקונגרס הציוני הראשון? אולי
אתה, אדוני, יודע?

הי"ר ש' וייס:

נו, מי לא יודע את זה? שבע שנים לפני מותו של חוזה
המדינה, ב-1897.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

יחסית למדינות אחרות, גם במזרח וגם במערב, ישראל
היא מדינה שבה ההכנסה הלאומית מחולקת באופן שוויוני
למדי, באופן שוויוני הרבה יותר מבמדינות אחרות. הבעיה של
ישראל איננה בצורך ללכת בדרכיהם של חבר הכנסת דן כהן
ושל חבר הכנסת בן-אליעזר ולהיאבק על חלוקת העוגה, אלא
הגיע הזמן שבינו, שרק הגדלתה של העוגה תביא לשגשוג,
ואת הגדלת העוגה — — —

בנימין בן-אליעזר (המערך):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, זהו, אנחנו הבנו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

את הגדלת העוגה משיגים, כן היתר, עלידי עידוד יזמים,
וכן היתר, עלידי כך שנותנים להם אפשרות להרוויח
ולהשתכר יפה.

הי"ר ש' וייס:

זהו, זה שיא הליברליות.

מפולין מאשר להעסיק משרות-בית ישראליות, שצריך לשלם בעבורן סכום גבוה יותר לביטוח הלאומי.

לכן אני מבקש מהכנסת לשים קץ לאנומליה הזאת, למצב האבסורדי הזה, שבו אנחנו מעודדים עבודה של עובדים זרים במקום לעודד עבודה של ישראלים תושבי הארץ. אני מבקש מהכנסת לקבל הצעת חוק זו ולהאץ את החקיקה. במיוחד בימים קשים אלה של אבטלה, כך שלפחות לא יהיה עידוד מבחינת החוק, אלא יהיה היטל מיוחד שישווה את דמי הביטוח החלים על זרים לדמי הביטוח החלים על ישראלים.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כיום מועסקים באופן חוקי בארץ כ-4,000 זרים בלבד. נוסף עליהם מצויים בישראל, על-פי הערכת שירות התעסוקה, כ-10,000 עובדים זרים בלא רשיון עבודה מטעם משרד הפנים, והאחריות לגירושם מוטלת עליו ועל משטרת ישראל.

משרדנו מתנגד בחוקף להעסקת מספר רב של עובדים זרים, והתנגדות זו מבוססת על נימוקים חברתיים וכלכליים כאחד. העבודה היא זכות ראשונית לישראלים. מחובתה של המדינה לשמור על מקומות העבודה במשק לטובת אזרחיה ולמנוע ככל האפשר מזרים ליהנות מנכס זה, אשר כה דרוש לאזרחים.

לא תמיד עבודת הזרים זוהה יותר. עלויות הייצור עלולות לגדול כתוצאה מהצורך בסכסוד כרטיסי טיסה, סידורי אכסון, תנאים סוציאליים וכו'. הזרים מוציאים מטבע-חוץ רב מהארץ כחיסכון וכדמי קיום שהם מעבירים למשפחותיהם בחוץ-לארץ ובכך גורמת בריחת מטבע-חוץ. עובדים זרים מתחרים עם ישראלים על דיור פנוי, נהנים מסכסוד מוצרים חיוניים, דבר המיועד לתושבים המקומיים. ואם מדובר בעובדים זרים ללא היתר, הרי שהם אף אינם משלמים מסים.

לאור נימוקים אלה קבע שירות התעסוקה קריטריונים נוקשים למתן היתרים להעסקת זרים: א. בעלי מקצוע מיומנים במיוחד; ב. נעשה ניסיון מוכח על-ידי המעסיק לגייס כוח-אדם ישראלי ולא הצליח בכך; ג. ההיתר להעסקת העובד הוא לתקופה קצובה; ד. התחייבות המעסיק להכשיר עובדים ישראלים במקום הזרים.

הנה כי כן, כאשר מדובר בזרים כגון אלה, אין בהצעת החוק של חבר הכנסת דיין כדי להועיל במאום. הסמכות בידינו — ברצוננו ליתן או למנוע מתן ההיתר המבוקש. לכן אין צורך בשום אמצעי נוסף כדי למנוע כביכול תפיסת מקום עבודה פוטנציאלי למובטל שלנו.

אשר לאלה העובדים באופן בלתי חוקי, זה לא שייך לנו, והמשטרה ומשרד הפנים צריכים לטפל בהם.

לכן אני רואה תועלת כלשהי בהצעת החוק של חבר הכנסת דיין, ואין לי ברירה אלא להציע להסירה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני סגן השר. חבר הכנסת דיין, האם אתה רוצה להתייחס?

אלי דיין (המערך):

לא, אני מבקש הצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אם כך, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה מס' 41. כפי שאתם מבינים, סגן השר מתנגד ובעל ההצעה מבקש, כמובן, לאשר אותה, ואתם תכריעו. בבקשה להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה — 15

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — אין

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק היטל על

עבודת זרים, התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

בעד — 15 מצביעים, נמנעים — 2, נגד — אין. ההצעה

הטרומית הזאת תעבור לוועדת העבודה והרווחה לשם הכנתה לקריאה ראשונה. תודה רבה לחברי הכנסת.

חברי הכנסת, אם אני חורג מן הנוהג, אני מתנצל. אבל אני מוצא לנכון להודיע לחברי הכנסת הנוכחים באולם, שלמרות סדר-היום העמוס, עדיין קיימת אפשרות שתתווסף הצעה להביא לדיון בקריאה ראשונה את התיקונים לחוק חסינות חברי הכנסת. פשוט חשבתי שיהיה הוגן אם אמסור לכם את האינפורמציה הזאת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, החוק הזה לא מופיע בסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

לכן הודעתי מה שהודעתי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון שהיו דברים מעולם וחוקים שלא הופיעו בסדר-היום הובאו לדיון. אבל היום, כאשר השעה היא כבר 16:30, ולא מדובר בחוק חירום, לא מדובר בדבר שהוא SOS, שום דבר לא דחוף חוץ מקפריסה של איוו אגודת אינטרסנטים כאן שמוכרתה להעלות את זה היום בקריאה ראשונה — — —

שמעון שטרית (המערך):

אני מוחה על הניסוח — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה הניסוח המתאים ביותר.

המשאלה שלי היא שבאמצעותך, או באמצעות המזכיר, תבוא פנייה ליושב-ראש הכנסת, שלא לנהוג בצורה כזאת בשעה מאוחרת ביום האחרון. בחוק ששום דבר אינו מחייב להביאו היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שריד, אני חרגתי מן הנוהג מתוך תחושה של חוסר רצון להיות שותף למארכ פרלמנטרי, ל"אמבוש". לכן עשיתי זאת. מעבר לזה, אני ממליץ שאתה תעשה את זה באופן ישיר במגע עם יושב-ראש הכנסת. אני מנהל עכשיו את הישיבה. לא נקיים דיון. אם חרגתי, תסלחו לי.

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. זאת לא ודאות, זאת אפשרות, מה שהודעתי.

לג. הצעה לסדר-היום

חלוקת כספים ייחודיים ללא קריטריונים ברורים

הייחודיים, יש סעיפים בתקציב המדינה המופיעים פעמיים והם מתוקצבים פעמיים, שלוש פעמים וארבע פעמים. לדוגמה, מכון-מאיר מתוקצב פעמיים בתקציב המדינה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
איפה פעמיים?

משה גפני (דגל התורה):
פעם אחת הוא מופיע בסעיף 3.15, ופעם שנייה — בסעיף 9.85. פעם אחת בסכום של 57,000 שקל, ופעם אחרת — בסכום של 75,000 שקל; אבל אינני מתכוון דווקא למכון-מאיר. זאת עובדה. אתה יכול לבדוק בספר התקציב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

משה גפני (דגל התורה):
את זה עוד מעט נבדוק.

היו"ר ש' וייס:
כל ה"עוד מעט" הזה הוא במסגרת ארבע דקות ו-17 שניות.

משה גפני (דגל התורה):
הנה למשל "קרן ילדינו". אני מבין שאין שתיים כאלה. ברור שאין משהו אחר.

אבל, כדי שלא נהיה חד-צדדיים, אזכיר לפני כן, שקודם הביאו כאן לאישור עמותה של ערכי מפלגת העבודה, שצריך לשנות את שמה. אני, למשל, ראיית עמותה "כולה שלי", והתברר לי שזו עמותה על שם ספרו של זיבוטנסקי, כלומר, מתחילים לחלק כספים על-פי שמות של ספרים.

שמעון שטרית (המערך):
"כולה שלי" זה מתאים — — —

משה גפני (דגל התורה):
לא, "כולה שלי" — זה מתאים באמת לכספים הייחודיים. הכנסת הזאת אישרה את הכסף. כאשר יש ילדים המופלים לרעה באופן חמור בדברים האלמנטריים והפשוטים של חינוך, מדברים על "ערכי תנועת העבודה" ועל "כולה שלי" של זיבוטנסקי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

משה גפני (דגל התורה):
אני מוותר גם על החצי, שייתנו את מה שצריך לתת. אתה יודע מה? בראילן מתוקצב ארבע פעמים בתקציב המדינה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אלה מוסדות שונים.

משה גפני (דגל התורה):
ברור. תראה, תבוא לכאן עמותה ותגיד גם, שהיא מופיעה כמה פעמים בתקציב כי יש חדרים שונים, למשרד הזה נותנים כך ולמשרד ההוא נותנים אחרת.

נלך הלאה. אני מדפדף בתקציב המאושר. "מעלה" מופיע פעמיים. אינני מבין כלל מדוע כל העניין הזה צריך להיות מתוקצב בכספים ייחודיים. יש סעיפים ולבנטיים. אם הגוף אכן

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעה לסדר-היום מס' 1479 של חבר הכנסת גפני. בנושא: חלוקת כספים ייחודיים ללא קריטריונים ברורים. אדוני מוזמן לשאת את דברו.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מי ישיב?

היו"ר ש' וייס:
סגן שר האוצר, אבל כפי שידוע לך, חברי סגן יושב-ראש הכנסת, אין חובה להשיב.

בבקשה.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כיוון שאני מסיים היום את המושב הראשון שלי כחבר הכנסת, וכיוון שירידיים אמרו לי, שאחרי שאסיים את המושב הראשון אתרגל למושב הזה "כספים ייחודיים", אני רוצה לומר, שלא זו בלבד שלא התרגלתי לזה, אלא אני חושב יותר ויותר, שדבר מסוג זה של כספים ייחודיים המחולקים שלא על-פי קריטריונים, עם העדפה של המוסדות הקרובים לצלחת ולעוגה התקציבית, תוך הנצחת מצב של אפליה, מביא, לצערי הרב, להתפוררות אושיות הדמוקרטיה. הסוג הזה של חלוקת כספים אינו מתאים לדמוקרטיה. הוא מתאים לרפובליקת כננות, שבה השליט מחלק כסף למי שהוא חפץ ביקרו.

נכון שיכלולים לומר, שהנושא מעוגן במה שנקרא "חוק הכספים הייחודיים", שעבר שלוש קריאות בכנסת. אני רוצה לומר, שזה כבר קרה בהיסטוריה, בסדרם, ומי שחושב שהיתה שם הפקרות אינו אלא טועה. בסדרם היו חוקים. אם אינני טועה, הם עברו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, והם עמידים בבג"ץ. אלה הם חוקי סדרם.

ישבתי היום עם היועץ המשפטי לממשלה ועם המשנה שלו, כדי לברר עניין זה מבחינה מעשית, על-פי מה שאני רואה שנעשה בכספים הייחודיים, ואני רוצה לקרוא לפניכם כמה דברים בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה. הוא כותב: "מידיעות בתקשורת אני למד, לצערי, כי ועדת הכספים של הכנסת עומדת להחליט על רשימה שמית של גופים שהיו זכאים לתמיכה מתקציב המדינה, שלא על-פי קריטריונים ענייניים ושווים ושלא בהתאם להצעת הממשלה בהחלטתה מיום 2 באפריל 1989".

הוא ממשיך: "בפסק דין בבג"ץ של חכ"ד ציונה בית-המשפט העליון כי לא יחולקו תמיכות מתקציב המדינה למוסדות על-פי ההסכם הקואליציוני, אלא על-פי קריטריונים ברורים, ענייניים ושווים". בהמשך הדברים אחזור לעניין הזה של הבג"ץ ופסקתו ושל העותר בבג"ץ.

הממשלה, בישיבתה בעת אישור התקציב, אכן החליטה כך. היא החליטה כי "חלוקת הסכומים כאמור תיעשה על-פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה בדבר שוויוניות וסבירות". הווי אומר, שיוסיפו כך וכך סכומים לסעיפים הרלבנטיים הנוגעים לכלל הציבור, והחלוקה שלהם תהיה שוויונית וסבירה.

ומה קורה בפועל? דרך משל, לאחר אישור הכספים

היו"ר ש' וייס:
מה הצעתך? בעצם אתה יכול להציע רק קיום דיון במליאה.

משה גפני (דגל התורה):
אשר לעניין הזה של "תורה ויהדות לעם", כיוון שגם הם קיבלו פעמיים כסף, פעם אחת 4.5 מיליוני שקלים ממשרד הדתות ופעם שנייה 4.7 מיליוני שקלים ממשרד החינוך והתרבות — ושם זה הולך לשיעורי תורה, ואינני יכול להרחיב על כך עכשיו את הדיבור — — —

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, אנא ממך.

משה גפני (דגל התורה):
אני מדבר על 4.5 מיליונים אלה במשרד הדתות, שלא יודעים מה לעשות בהם. יושבת כל הזמן ועדת רבנים ולא יודעת מה לעשות עם זה. אני מציע שיעשו מה שאנחנו עשינו — יכניסו את זה לסעיף הרלבנטי של כלל הישיבות, כפי שאנחנו עשינו, וכולם יקבלו, כי שם יש קיפוח.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
— — — יושבת מועצה של גדולי התורה, ואתה לא מרוצה מהחלוקה שלהם. אתה נותן הוראות למועצת גדולי התורה ואומר לה מה לעשות — — —

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, כבר מוצתה זכות הזעקה וזכות ההערה. אני מבקש ממך לסיים, חבר הכנסת גפני.

משה גפני (דגל התורה):
אני כבר מסיים. חבר הכנסת הלפרט, סיעת אגודת ישראל הציעה לפני מועצת גדולי התורה — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
— — —

משה גפני (דגל התורה):
אני לא אמרתי זאת. אני אמרתי את מה שהציעה סיעת אגודת ישראל.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, סליחה, אני כבר נתתי לך זמן ייחודי. אתה מסיים, זהו.

משה גפני (דגל התורה):
כן. אני מציע שהנושא הזה, כיוון שהוא חמור כל כך, אותם כספים שמשרד — — —

היו"ר ש' וייס:
סליחה, אני מבקש ממך. כבר עברו 14 דקות. אני הייתי באמת גמיש מאוד.

משה גפני (דגל התורה):
אני מציע לקיים דיון בנושא החמור הזה במליאה, כדי לתקן את העוול. תודה רבה. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:
תודה. חברי הכנסת, אני מאוד מבקש מכם להקפיד על הזמן. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת אורון. לא יותר מדקה. חבר הכנסת אורון, מן המקום, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת הכספים. אין לי בעצם מה להוסיף. אנחנו עוסקים בעניין הזה אין ספור פעמים

מקופה והוא צריך כסף, יש להגדיל את הסעיף הרלבנטי בתקציב עצמו.

הזכרתי קודם, שחב"ד עתרה בבג"ץ על זה שמחלקים את הכסף בצורה לא-שוויונית. הנה מופיע פה סעיף של חב"ד על סך מיליון שקל. זו שוב דוגמה. הרי חב"ד מקבלת כמו כולם גם בחינוך הממלכתי-דתי, 100% בחינוך, היא גם מקבלת באותם סעיפים רלבנטיים של תלמודי-תורה וכדומה, והנה היא מופיעה כאן, במסגרת הכספים הייחודיים. זה לאחר העתירה לבג"ץ ולאחר שבג"ץ קיבל את התביעה שלה.

שמעון שטרית (המערך):
חבר הכנסת גפני, זה היה בתקופה שלא היו להם חברי כנסת.

משה גפני (דגל התורה):
הוא אשר אמרתי, זו רפובליקת כננות, שבה מי שיש לו חבר כנסת, שליט, מקבל כסף.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, לא, לא כל מי שיש לו חבר כנסת.

משה גפני (דגל התורה):
זה מה שרציתי להגיד עכשיו. מה פירוש "לא כל"? זה אנחנו. למה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מי זה "אנחנו"?

משה גפני (דגל התורה):
אתה ואני.

אגיד לך למה. מה אנחנו עשינו, חבר הכנסת חיים אורון? אמרו שמגיע לנו כסף. לקחנו את הכסף והכנסנו אותו בסעיפים הרלבנטיים. שאכן יש בהם קיפוח, ובאותם בתי-ספר גם חב"ד קיבלה, גם אלה שלא פעלו עבורנו בבחירות. לא באנו ואמרנו שמי שעובד עבורנו בבחירות מקבל כסף, כפי שעושות רוב המפלגות בכית הזה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כלומר, גם אתם קיבלתם וחילקתם.

משה גפני (דגל התורה):
אנחנו לא חילקנו. ביקשנו מהאוצר שלא ייתן לנו כסף, שיתקן קיפוח. אילו עשיתם כולכם אותו דבר, כי אז הקיפוח הנורא הזה, שכולנו עדים לו, היה מצטמצם, לא עשיתם את זה. הנה יש פה עוד עמותות, ואינני רוצה לגעת ב"אל המעיין", המופיעה פעמיים, פעם אחת במשרד החינוך והתרבות ופעם אחת במשרד הדתות.

היו"ר ש' וייס:
כמעין המתגבר, אבל צריך לסיים.

משה גפני (דגל התורה):
"תורה ויהדות לעם" מופיעה פעמיים — ואני מסכים שאכן מדינת ישראל אינה מתקצבת תרבות לתושבים הדתיים שאינם משתתפים בתרבות התיאטרונית ובתי-הקולנוע. היא אינה משתתפת בזה. יש לה תרבות מסוג שונה.

שמעון שטרית (המערך):
גם בתרבות של החילונים היא לא משתתפת.

משה גפני (דגל התורה):
אכן אני מסכים, צריך שתהיה תרבות תורנית, שתפעל במסגרת כל המפלגות הדתיות. בנושא הזה.

עצמה, ושיובאו קריטריונים. אני תומך במה שהוא הציע. אף-על-פי שאני נמנה עם אלה שקיבלו ועם אלה שחילקו, הרי בסופו של דבר השיטה הזאת משחיתה את המידות, בשורה האחרונה. הדברים נעשו בליט ברירה.

אני מציע להסיר את ההצעה. אחרי ששמעתי את דברי יושב-ראש ועדת הכספים, פניתי אליו לפני חודש ודרשתי ממנו להקים ועדת משנה של ועדת הכספים, שתדון ותקבע קריטריונים. יושב-ראש ועדת הכספים הודיע לי, שאכן הקים את הוועדה הזאת. אני חושב שאחרי שהוא הודיע כי הקים את הוועדה הזאת, ההצעה שלפנינו מיותרת. אני סומך על יושב-ראש ועדת הכספים שיפעיל את הוועדה, כפי שהבטיח, ושבעזרת השם, לקראת שנת התקציב הבאה לא נזדקק לכספים ייחודיים, אלא יהיו קריטריונים לכל הצרכים האמיתיים. אני רואה בהודעה שהודיע לי יושב-ראש ועדת הכספים הודעה מספקת, ואיני חושב שצריך להעביר את ההצעה הזאת לוועדה לדיון נוסף, שהרי כבר יש ועדת משנה לעניין זה.

היו"ר ש' וייס:
תודה.

במושב, כפי שכבר ציין חבר הכנסת גפני. חשבתי שיהיה פה שיח של חברי כנסת חדשים, ושסגן השר החדש ישיב לחבר הכנסת החדש. כולנו יודעים במה מדובר. צריך להחליט על קריטריונים ולסגור את התקציבים הייחודיים במסגרת ועדת הכספים, שהקימה ועדת משנה לצורך זה, ולמיטב ידיעתי היא עדיין לא פועלת.

את המושב הבא נתחיל בנובמבר, והתקציב הבא יהיה בחודש מרס, ושוב יגידו שזה מאוחר, בניגוד להבטחה שניתנה פה מעל הדוכן.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. חבר הכנסת אורון מציע להעביר את זה לוועדה. חבר הכנסת יצחק לוי, אתה יכול להציע רק הצעה אחת: להסיר את זה מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי, האם אתה מציע להסיר זאת?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

אדוני היושב-ראש, יושב-ראש ועדת הכספים התחייב בפנינו, בעת הגשת התקציב, שהשיטה הזאת לא תחזור על

לד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עדנה סולודר (המערך):
האם אין חובת הנחה של 48 שעות?

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, עוד תהיה לנו אפשרות להגיב על כך. נירשם כולנו, או רובנו, לדיון, ונביע את עמדותינו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:
אין אפילו סעיף אחד בתקנון הכנסת הקובע שהכנסת איננה גם גילדה.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, לפני שנעבור להצבעה, הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה עתה על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה — הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989, מטעם ועדת הכנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה.

לה. הצעה לסדר-היום

חלוקת כספים ייחודיים ללא קריטריונים ברורים

שהוא בעד העברת הנושא לוועדה. מי שמצביע נגד, משמעות הדבר פשוטה. זו הצבעה מס' 42. ההצבעה החלה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדת הכספים — 14

נגד — 3

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הצעתו של חבר הכנסת גפני תועבר, כך אני מבין, לוועדת הכספים. תודה. תמה ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. קודם כול, עלינו להחליט אם הנושא יידון בכלל אם לאו. אחר כך נקיים את ההצבעה השנייה. זו הצבעה מס' 42.

רגע אחד. חבר הכנסת גפני, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה שלך לוועדה?

משה גפני (דגל התורה):
כן.

היו"ר ש' וייס:
במקרה זה חסכנו הצבעה.

יש לנו שתי אפשרויות: מי שמצביע בעד, פירוש הדבר

לו. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (שירותי ביטחון – הכרה בשירות חובה),

התשמ"ט – 1989*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ש' ויים:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק ר"ג,
הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (שינוי) ביטחון – הכרה
בשירות (חובה), התשמ"ט – 1989. אני מזמין את חבר הכנסת
כהן להביא לפנינו את הצעת החוק בשם קבוצת חברי
הכנסת בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, לאלה מכם שכבר אין להם כוח להקשיב לכל דברי ההסבר אני רוצה לומר, כי תמציתיה של ההצעה הזאת היא עשיית צדק ומניעת אפליה של ותיקי המוסד וותיקי שירות הביטחון הכללי, שדווקא אותם מקפח החוק, ומשום מה.

עדנה סולודר (המערך):

סליחה. אין כאן שר שישיב.

רז כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מדובר בקבוצה לא־גדולה של מייסדי המוסד, של מייסדי שירות הביטחון הכללי, שממלאים היום מקומותיו הפועל לעומת צעירים מהם שיאזו לגמלאות. זה עיקרה של ההצעה. אני מתכבד להגיש אותה גם בשם חברי הכנסת בן־אלישר, בצבן ובן־אליעזר. אתם רואים שמדובר בחברי הכנסת מן הימין, מהמרכז ומהשמאל. אין בהצעה שום עניין פוליטי של צד זה או אחר.

אדוני היושבראש, אני מבקש להדגיש, שעיקר האפליה נובע מכך, שבחוק הקיים נאמר, שנמלאי פרש שירות המדינה, וראים את תקופת החובה שלו כזה"ל כתקופת שירות המזכה בממלואת אם שירת עשר שנים לחצות במערכת הביטחון. הדבר הזה נכון לגבי המשטרה, הוא נכון לגבי צה"ל, הוא נכון גם לגבי שירות הביטחון הכללי והמוסד, אלא שכאן מתחילה האפליה וכאן מתחיל העיוות.

בשנת 1979 תוקן החוק באופן שגם הם נכללים בו, אלא שההכללה הזאת נעשית רק לגבי מי שפרש ב־1 ביולי 1979 ואילך; קרי, בעשר השנים האחרונות. זה, כמובן, דבר שאיננו מתקבל על הדעת, שדווקא המבוגרים ביותר, דווקא המייסדים, הקשישים ביותר, אלה שנתנו למדינת ישראל את הבסיס הקיומם של שני הגופים הללו, דווקא הם מוצאים מקומותם לעומת חבריהם הצעירים ופלפול קודידים. אתה מוצא מצב אבסורדי, שמי שעבד בשירות הביטחון הכללי או במוסד ופרש חודש לפני יולי 1979 מקבל גמלה: קטנה מזו שמקבל מי שפרש חודשיים אחריו, או שבע שנים אחריו. הרי זה דבר שאינו מתקבל על הדעת. אלה גם אלה שירתו באותו מוסד, למען אותן מטרות, ולא יתכן שהקופה הוזה יתקיים.

יתר על כן, מדובר בקבוצת גמלאים המונה בסך-הכול בין

80 ל־90 איש. זה מה שנותר מהם. לדאבוננו הרב, כדרכו של עולם, זה מספר שהולך ומתמעט. הם נמצאים בגיל שדווקא ההפך הקטן הזה של עוד 4% חיוני להם, בעוד צעירים מהם עובדים בעבודות נוספות, מקבלים הכנסות נוספות, צברו גמלאות נוספות.

הדבר האחרון, המגוּחַך ביותר, שלדאכוני הממשלה בעצם מתנגדת לו בסיפיו הזה – בסך־הכול מדובר בהוצאה כוללת שנתיית בשנה הזאת של 200,000 שקל, רבותי, זה סכום שילך ויפחת עם השנים, משום שזו דרכו של עולם.

אין שום סיבה, לעניות דעתי, שלא לעשות את הצדק הזה. הוא אפשרי, הוא על דעת כל התכרים מימין ומשמאל, ואין שום סיבה שלא לקיים את זה. על-מנת להסיר כל ספק, אין מדובר בהחזרת העוול הזה לטרוראקטיביזם.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה לא?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מִשׁוֹם שֶׁמְדוּבָר בְּקוֹנְפֶּרֶקט בֵּינֵינוּ לְבֵין הָאוֹצֵר. חֲבֵר
הַכִּסֵּת אֲכִי, הַדְּבָר יַעֲבֹר לְרֹעֵדָה וְנִרְאֶה מֶה הוֹעֵדָה תַּחֲלִית.
עַל־פִּי הַחֹק כִּפִּי שֶׁהוּא מְנוּסָה הַיּוֹם, הַצֶּדֶק הַזֶּה עֲתִיד לְהִיעָשׂוֹת
מִן הַתּוֹרָה שֶׁבִּי יִתְקַבֵּל הַחֹק הַזֶּה וְיִפְּרָס.

לעניות דעתי, אין שום סיבה שהיום לא נעשה את מעט הצדק הזה נגד העוול הגדול שקיים. אני אודה מאוד לחברי הכנסת אם נאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. אנחנו עוברים להצבעה.
זו ההצבעה ה-43 שלנו היום.

הצבעה

בעד העברת הצעת החוק

11 - לוועדה

נגד — א"י

נמנעים — א"ן

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

(גמלאות) (שירותי הביטחון) — הכרה

בשירות חובה), התשמ"ט – 1989, לדיון

מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

מורה רבה. ההצעה עוברת לוועדת העבודה והרווחה.

לז. הצעה לסדר-היום

המשבר בירדן

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-יומנו — הצעה לסדר-היום מס' 1448. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום. הנושא הוא: המשבר בירדן. בבקשה.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סגן השר, שקלתי רבות, האם להעלות את הנושא הזה על סדר-היום אם לאו. מאחר שאנחנו עומדים לפני יציאה לפגרה של הבית הזה למשך שלושה חודשים כמעט, חשבתי שלא יהיה נכון להתעלם מכמה תהליכים המתרחשים היום במדינת ירדן וחייבים לעורר את תשומת לבו של הבית הזה.

אדוני היושב-ראש, ירדן מדינה שכנה לנו. יש בה יותר מ-3 מיליוני תושבים, כאשר על-פי אינפורמציות רשמיות, 60% — 70% מהם פלשתינים. ירדן היא ארץ ענייה במחצבים, שחונה, מדברית ברוב חלקיה, בעלת נמל קטן כמוצא אל הים. המצב הצבאי הכללי שלנו עם ירדן הוא אילוחמה מאז 1967. הרבה לא התקדם מאז, אבל עברנו תפוכות רבות ומשמעותיות בהתייחסותה של ירדן לסכסוך ובנכונותה לשנות את הכיוון.

אבל, לאחרונה מצב המשק בירדן הוא כזה שיש להתייחס אליו. ירדן ניוונה במידה רבה מכספי הנפט של המדינות הערביות השכנות. יש בה קצת פוספט, מים בכמויות מצומצמות, שאינם יכולים לענות על צרכיה הכלכליים. רק 5% ממדינת ירדן, מהקרע שלה, מנוצלים היום לתקלאות. הרווח הגדול של מדינת ירדן הוא המיקום הגיאוגרפי הבין-לאומי, וכך, מיליארדי דולרים באים לה כרווח ממדינות הנפט, בעיקר מעירק, המעבירות סחורות דרך נמל-עקבה לארצות העולם.

מאז 1978 הוזרמו לירדן יותר מ-10 מיליארדי דולרים מן העולם הערבי. אבל הכסף הזה, כבוד סגן השר, ירד לטמיון ושקע בפרויקטים בלתי יצרניים. דוגמה לכך: סוללים היום כביש לאורך ים-סוף, כביש רחב-מסלולי, שהוא פעולת ראויה מובהקת, כמעט אין נוסעים עליו, אבל המלך עושה את זה ומבזבז את כספי המדינה שלו. דוגמה נוספת לכך היא, שהולכים היום כנראה להקים איזה מפעל להרכבת מסוקים, מין מפעל ראויה כזה, שאין בו רבה.

רק 10% מהתוצרת של הממלכה ההאשמית מקרם במשק העצמי, כל היתר מהמשק החיצוני. מדינת ירדן גלשה לחוב עמוק, אשר לפי הנתונים שהתפרסמו מגיע היום ל-8 מיליארדי דולרים, ובכך הוא גבוה לנפש יותר מאשר במצרים הענייה, שנתנו מדרום.

בחודשים האחרונים היו בירדן מהומות מזון. זה קרה באמצע חודש אפריל, נהרגו אז 11 איש, והם באו מחוגים הנאמנים למלך ולכתר. חוסיין קיפח כשנים האחרונות את הברואים. הוא ממעט לבקר את השיחיים, הוא העמיד לידו את בן-דודו בן-שאקר, איש מושחת מן היסוד, שבהיותו רמטכ"ל עשה מיליונים לעצמו מעסקות ביטחוניות של נשק. שני בניו עולים לעמדות בכירות בצבא, ועוד ידו נטויה.

מצב בריאותו של המלך חוסיין, כפי שידוע לנו, לא נעשה טוב יותר, הייתי אומר שהוא אפילו מתערער. כיום חוסיין הוא בן 54, סובל מבעיות לב, ונראה שאף עבר התקף לב בזמן האחרון. הוא נוסע מעת לעת לטיפולים באנגליה. לאחרונה הוא אף הודה רשמית, שיש לו בעיות בריאות.

יואש צידון (צומת):

אני מציע להעביר את התקף הלב שלו לוועדת הבריאות.

חגי מירום (המערך):

אתה מזלזל בכך, אדוני, אבל יש לדברים האלה משמעויות לגבי מדינת ישראל ולנושא הביטחוני ולנושא יחסי החוץ. על כן אני מעלה את זה.

כשל המצב הכלכלי הקשה והתמוטטות הדינר ביחס לדולר האשימה לאחרונה ירדן, באמצעות העיתונות, ולא רק באמצעות העיתונות אלא גם באמצעות דוברים, את ישראל על שהיא נוקטת צעדים לפגיעה בדינר באמצעות מדיניות כלכלית בשטחים. הדינר ירד ב-50% ביחס למצבו לפני שנה, כך נמסר.

האם חושב מישור, שהדברים האלה אין להם השפעה על יחסי ישראל-ירדן? שאין להם השפעה ביטחונית? שאין להם השפעה על תהליכים הקורים פה מסביב?

ויש ביטויים מדיניים. לאחרונה, ממש לאחרונה, ב-30 ביולי, אמר שר החוץ הירדני מרואן אלקאסס: אנו בירדן מאמינים בשלום ולנו יש תפקיד מרכזי ביישומו. הוא ציין את חשיבות מרכזיותו של אש"ף בתהליך, אבל לא שכח לומר שגם לירדן יש תפקיד טבעי בתהליך הזה. זאת, כשאנחנו חוגגים היום את יום השנה לעויבת חוסיין את התהליך המדיני ולעויבת ירדן את התהליכים של מעורבות בנעשה בשטחים.

המלך חוסיין הכריז לאחרונה על אמנה לאומית אשר תתווה את עתידה של הממלכה. אבל שנה לאחר הודעת חוסיין על היתקנות מיהודה ומשומרון הוא עומד להקים בית-משפט ירדני שיורכב אך ורק מנציגי עבר-הירדן המזרחית.

בית-הנבחרים כבר פוזר ועמו 60 נציגים מן הגדה המערבית. המלך עומד לקיים בחירות לבית-המחוקקים, שבהן ישחתפו הפליטים המצויים בממלכתו. זה יפה מאוד, הם מהווים 30% בערך מהאוכלוסייה בממלכה, אבל חוסיין בדבריו עם עיתונאים בו ביום אמר, כי אינו מודאג מהרעיון של הקמת ישות פלשתינית כאן במסגרת הסדרי השלום, שכן מקובל גם על אש"ף, שהם יהיו חלק קונפדרטיבי מירדן — מין נכונות כזאת של חוסיין לגישה קונפדרטיבית, בניסיון לפתור את הבעיה הפלשתינית. המצב משתנה כאשר ירדן הופכת להיות מרכז המבנה הקונפדרטיבי. המצב בהחלט לא ברור.

מרכיב נוסף שאין להתעלם ממנו כאשר לירדן הוא שיתוף הפעולה הצבאי, ההולך ומתפתח בינה לבין עירק. סדאם חוסיין אינו שוכח את הסיוע שנתנה לו ירדן בעת המלחמה עם אירן. הוא העביר לירדן 200 טנקים שנחפסו במלחמה, הוא מעביר באמצעות ירדן ודרך ירדן אלפי פריטי לחימה בואכה לבנון. הדברים האלה מתפרסמים בעיתונות חוץ, פחות מתפרסמים בעיתונות הישראלית, אם כי רון בן-ישי, בכתבה מעניינת, יורד לפרטים מעניינים כשלעצמם לגבי הסיוע העירקי לירדן, והשימוש בירדן כאיזה צינור תובלה של אמצעי לחימה. העיראקים נוכחים לא מעט בירדן על-פי פרסומי חוץ, גם בכל הקשור ליעוץ וקשר מודיעיני צבאי, ואין ספק שזה מהווה מטרה ביטחונית צבאית.

קימת שאלה גדולה מאוד ומעניינת: למה צריכה עירק את ירדן לנוכח פני הסורים ולמה צריכה ירדן את עירק? נדמה לי.

שחבר הכנסת מירוס ציין את החשיבות של ירון משני הטעמים המרכזיים — קודם כול מהטעם שיש לנו עמה הגבול הארוך ביותר מכל המדינות השכנות, והקרוב ביותר למרכזי האוכלוסייה שלנו, ושנית, מהטעם שיש לה אכן ריכוז האוכלוסייה הפלשתינית הגדול ביותר. לנו יש, כמובן, עניין בירדן משני הטעמים הללו, קודם כול מהטעם המדיני. אכן, קשה לדמיין התקדמות לקראת פתרון קבע בלי שיתופה של ירון. כפי שקשה לדמיין מערכת של ביטחון בישראל, שאינה מביאה בחשבון בדיוק מה קורה בירדן וסביב ירון.

ההיסטוריה הביטחונית שלנו מלמדת עד כמה אנחנו מייחסים חשיבות לשאלה הזו, בכלל זה לשאלת כניסת כוחות זרים לירדן, שהיא שאלה קרדינלית לגבינו.

אנחנו מתעניינים בכל מה שקורה בירדן, גם בשאלות הכלכלה שציינת. יש שם באמת בעיות קשות כאמת. אולי בשל גדול הבעיות באה אותה נטייה בלתי מובנת מצד השלטון הירדני להאשים אותנו בנפילת הדינר. אין לזה, כמובן, כל בסיס, זו פשוט טענה חסרת שחר.

אנחנו מתעניינים בתהליך הפוליטי, אנחנו מקיימים מגעים עקיפים כאלה ואחרים כדי לראות מה מידת נכונותה של ירון להיכנס אתנו לתהליך כזה או אחר.

אין לי שום ספק, שבעתיד נצטרך לרדן על תפקידה של ירון בכל מכלול הפתרונות האפשריים. אני חושב, שיש גם דברים אחרים שאפשר אולי להגיד מעל במה אחרת, אבל הנושא חשוב מאוד, גם רגיש במקומות מסוימים. ההצעה שלי, כיוון שהנושא הזה דורש מעקב צמוד, להעביר אותו לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כדי שהיא תמשיך בדיון.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגן שר החוץ. האם חבר הכנסת מירוס מסכים להעביר את הצעתו לוועדה?

חגי מירוס (המערך):
אני מסכים.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדת החוץ והביטחון — 10
נגד — 2
נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ
והביטחון נתקבלה.

שהתשובה על כך היא, שעירק צריכה פה השפעה ורוצה להוות גורם מאוד חזק ומשפיע. אשר לירדן, יש עדיין סימני שאלה.

אדוני היושב-ראש, סגן השר, ירון שכנה צמודה לנו, בשטח של 100 — 200 קילומטרים. נשאלת השאלה, לאן מועדות פניה של ישראל בטיפולה בשאלת מעורבותה של ירון בתהליכי השלום? על ישראל, לפי דעתי, לדבוק בעמדה שאינה משחררת את ירון מתהליכי השלום. מדינה שמחזיקה בתוכה אוכלוסייה של יותר מ-2 מיליוני פלשתינים, אוחות ביותר פלשתינים מאשר אוחות ישראל במדינתה, ובמספר שווה למה שיש בישראל כולה.

על כן, לא מתקבל על הדעת כלל, שחוסיון יודיע שהוא מחוץ לתהליכים, ומדינת ישראל תקבל את זה כמובן מאליו. לדעתי, לא יכול להיות תהליך של שלום בלא שתהיה ירון מעורבת בו.

יאיר שפרינצק (מולדת):
בלא שירדן תקבל את כל הפלשתינים.

חגי מירוס (המערך):
אני לא אומר שתקבל את כל הפלשתינים. אני משוכנע שלא יהיה מנוס מהגדרת שטחים להחזרה בתחומי יהודה ושומרון. ואין לי כל ספק, שאם אנחנו רוצים להימנע ממדינה פלשתינית, אנחנו צריכים לראות בירדן את הגורם הפלשתיני.

יאיר שפרינצק (מולדת):
יש מדינה פלשתינית. ירון היא מדינה פלשתינית, לפי דבריו.

חגי מירוס (המערך):
ירדן היא מדינה פלשתינית, על-פי דברי ועל-פי תפיסתי, והשטחים אשר יוגדרו כמחוזות ביהודה, בשומרון ובעזה יהיו חלק קונפדרטיבי ממנה. אני רואה ברכת-עמון כהחלט בירתה של מדינה כזאת, ולא כירושלים. אבל אני חושב, שמוכרחים לראות בירדן חלק מהמשא-ומתן.

האם, סגן השר, ישראל תובעת ותתבע את השתתפותה של ירון בתהליכים, או שמא הם הופכים לעניין בין ישראל, הפלשתינים, ארצות-הברית וברית-המועצות? מה נאמר בעניין הזה? האם ניתן למלך חוסיין להחליט בכל עת שהוא רוצה, שהוא מחוץ לתהליך השלום והתהליך אינו נוגע בו, או שנאמר באופן חד-משמעי וברור, שלא לעולם חוסיין ולא לעולם חוסין? תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת חגי מירוס. רשות הדיבור לסגן שר החוץ.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מירוס נוגעת בירדן. אני חושב,

לח. הצעה לסדר-היום

פגישות ראש הממשלה עם פלשתינים

היו"ר ג' גדות:

השר אולמרט.

עדנה סולודר (המערך):
ובהיעדרו?

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום, הצעה מס' 1537, בנושא: פגישות ראש הממשלה עם פלשתינים — מאת חבר הכנסת רחבעם זאבי.

עדנה סולודר (המערך):
מי משיב?

מפחידים אתכם כל הזמן, שאם תגלו תקיפות ותדרשו מקברניט תנועתכם לשנות מדרכו — תאבדו את השלטון או את השותפות בשלטון, ותשובו למדבר האופוזיציה. מי כמוכם יודע כמה זה עקר ומחסל להיות באופוזיציה. הרי כלייתם בה 29 שנים. ובכל זאת עליכם לענות באומץ לעצמכם ולהיסטוריה היהודית: מה יותר חשוב — שלטון של מפלגתכם או חיסול של מדינתכם? ואתם יודעים שלא רק אלה הן החלופות: כשיחות נפש אתם מודים בכך.

אנחנו מציעים שהכנסת תקרא לראש הממשלה להפסיק לאלתר את המשא-ומתן עם אש"ף במסווה של שיחות. נגיד "לא" לאש"ף. כך נגיד וכך גם נעשה. תודה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. רשות הדיבור לשר אולמרט. בבקשה.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, הוויכוח, או הנושא, שסביבו עלתה ההצעה לסדר-היום, הוא נושא רציני. והשאלה היא, מה צריכה להיות מדיניות הממשלה ומה היא משמעותה של יוזמת השלום של הממשלה, נושא שמצריך בוודאי דיון רציני בכנסת. אבל, לצערנו, תמיד בדיונים מן הסוג הזה יש גם נימות שהן יותר קוריוזיות וקנטרניות, ואולי לפעמים זה חלק בלתי נמנע מדיון פוליטי. בסופו של דבר, הדברים האלה הם עניין של סגנון, וכל אדם מתייחד בסגנונו שלו, ואינני חושב שאני צריך להשיב כאן על ההיבטים הללו של הנושא. כל אדם נשפט, בסופו של דבר, גם על סגנונו, גם על צחות לשונו, וזה לא נושא שאני רוצה לנהל עליו עכשיו ויכוח.

אני גם לא חושב, בכל הכבוד, שמליאת הכנסת היא הכמה שבה צריך לשפוט את חובותיו של ראש הממשלה לאנשי מפלגתו. גם הסוגיה הזאת היא סוגיה חשובה וראויה בהחלט לדיון, אבל היא איננה הנושא, שהכנסת במליאתה צריכה לעסוק בו. אם חברי מפלגתו של ראש הממשלה רוצים, יש להם כמות מתאימות ושם הם יכולים לדרוך מה הם חובותיו של ראש הממשלה כלפי מצע מפלגתו, כלפי חברי מפלגתו, כלפי מוסדות מפלגתו.

המציע הנכבד באמת איננו חבר הליכוד, ולא במקרה הוא איננו חבר הליכוד. הוא איננו חבר הליכוד, משום שהדעות שהוא משמיע רחוקות כרחוק מזרח ממערב ממצעו של הליכוד, מהשקפה עולמית של הליכוד ומדעותיו של הליכוד. ורק אשליה והבל ודעות רוח הם לנסות ליצור קישור בין הרעיונות הכלכלי-נסכלים שחבר הכנסת הזה משמיע ובשם הוא רץ לבחירות ובין העמדה הלאומית, האחראית, שתנועת הליכוד מייצגת, ייצגה ותייצג גם בעתיד. הליכוד ותנועת מולדת הם שני דברים שאינם נפגשים.

רחבעם זאבי (מולדת):

ואף-על-פי-כן מבקשים ממני להצטרף לליכוד.

חגי מירום (המערך):
מי ביקש?

רחבעם זאבי (מולדת):
אנשים חשובים בליכוד.

חגי מירום (המערך):
חשוב שנדע.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, ראש ממשלת ישראל יצחק שמיר מקיים באופן סדיר ועקבי פגישות עם ערבים פלשתינים. אגב, אני לא נושא באחריות לטעות הדפוס בהצעות לסדר-היום שפרסמה מזכירות הכנסת, ובהן הושמטה האות למ"ד מהמלה פלשתינים והתקבלה מלה לא סימפתית.

הפגישות התכופות הללו של ראש הממשלה עם ערבים מהירה, משומרון ומעזה, בהם כאלה המזוהים בגלוי ובמפורש עם אש"ף, אינן אלא השלב הראשון במשא-ומתן עם אש"ף, ודבר זה עומד בניגוד לקווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית כמו גם בניגוד לחישוקי מרכז הליכוד.

תאמרו: מי שמן לשמור על קווי היסוד של הממשלה שאינן שותף בה או על חישוקי הליכוד שאינן נמנה עמו? אשיב לכם, שבאמתחתי מניתי-יסוד של מדינת ישראל כאחד מבניה, שהלך בשליחותה אל האש והעשן, המוקשים והפגזים, ואינני רוצה לראות בחורבנה של מדינת.

ממשלת ישראל מכחישה את קיומם של מגעים חשאיים בינה לבין אש"ף. היא זועמת על המדינה הירידותית, ארצות-הברית, שעושה כך במגניה בתונים עם אש"ף. אבל ממשלת ישראל נוקטת מדיניות של התחכמות. מתי יבינו בממשלה שלנו, שאי-אפשר לרמות את כל העולם כל הזמן?

מה שמותר למר שמיר במפגשו עם ג'מיל טאריפי מותר לרובוט פלטון, שגריר ארצות-הברית בתוניס, במפגשו עם יאסר עבד-ראבו. אם מר שמיר רוצה לדבר עם אש"ף — שיגיד זאת בגלוי וידבר עם יאסר ערפאת. מדוע המתווכים האלה? אין חצי היריון — או מפגש אתם או הסתייגות מהם.

אבל מר שמיר נמצא במלכוד. הוא אמר לבוחריו לפני הבחירות ססמאות לאומיות, הבטיח מדיניות תקיפה נגד האנטיפאדה, הצהיר על חידוש תנופת ההתיישבות, קרא למחנהו "המחנה הלאומי", הסכים עם שותפיו לממשלה מהמערך שלא יקיים משא-ומתן עם אש"ף, והנה למחרת הבחירות הוא מקיף עצמו בנערי עמירב שיועצים לו — והוא מקבל מדיניות שונה.

לפני חודשים מספר יצא ראש הממשלה לווישניגטון הרחוקה כדי להציג שם את תוכניתו המדינית. הוא לא דן בה לפני כן עם חבריו לממשלה או לקבינט, עם שותפיו מהמערך, ואפילו לא עם חבריו בליכוד. מה פלא אפוא, שחבריו זעמו וכעסו ושמו עליו חישוקים? והוא קיבל אותם, אומנם ככפוי שד, אבל קיבל אותם ומייד אמר לעם שגם הוא התכוון להם מלכתחילה וכי לא שניה מלה בנאומו המוכן, וגומר. אבל דיבורים לחוד ומעשים לחוד. מייד למחרת שבועת האמונים לחישוקים הוא שב לחשקו הקודם של הדיברות עם אש"ף.

ותנועת ההוד וההדר צופה במתרחש ופיה נאלם. כך היה עם מר בגין בקמפ-דייוויד, שבו פעל בניגוד למצע הליכוד, ותנועתו נכנעה ונאלמה דום. וכך קורה היום עם מר שמיר, המשטה בתנועתו, מזלזל בבוחריו ועושה פלסטר את תורת הליכוד ואושיותיה.

אני קורא לחברים בליכוד, שאני מכיר ביניהם פטריוטים אמיתיים, כנים ולוהטים מאש הציונות הלוחמת: עצרו את ההרהר במדרון של ממשלת ישראל ושל ראש הממשלה. בטרם תכסה אותנו הפורענות, בטרם יתעצם מסע ההתחסלות, בטרם נתפרק כליל מהישג מלחמת ששת-הימים, בטרם יעלה הכורת על מדינת היהודים — שימו עליו חישוקים שאין עוקפים אותם ואין מצפצים עליהם.

השר א' אולמרט:

השר א' אולמרט:
אם אתה צועק, כי אתה רוצה להשמיע צעקות — תשמיע צעקות.

רחבעם זאבי (מולדת):
אני צועק את האמת.

השר א' אולמרט:
אמת נשמעת בלחש. דברי רהב נשמעים בצעקה.

רחבעם זאבי (מולדת):
לך יש המיקרופון.

השר א' אולמרט:
אכן, כל הממשלות שהליכוד הנהיג והיה שותף בהן שמרו על הכלל הזה. בעת ובעונה אחת אמרנו בעבר ואנחנו אומרים היום ואיננו זקוקים לשום שומרי כשרות משום מקום, גם כאלה שבאים לכאן כדי ללמד את הליכוד מהי אהבת ארץ-ישראל, אנחנו לא זקוקים לתזכורת מהם. אמרנו, אנחנו אומרים היום, זאת עמדה נחרצת לא רק של הליכוד אלא גם של הממשלה, שלא נקיים משא-ומתן עם אש"ף ועם נציגיו. כל יוזמת השלום של הממשלה הזאת מבוססת על נקודת המוצא הזאת. העיקרון הבסיסי המנחה את יוזמת השלום הזו הוא התנגדות לקיומו של משא-ומתן עם אש"ף או עם נציגיו. אין משא-ומתן כזה, לא ישיר ולא עקיף, על-ידי שום גורם מוסמך של הממשלה — —

רחבעם זאבי (מולדת):
ג'מיל טאריפי הוא חבר הליכוד?

השר א' אולמרט:
אין שום משא-ומתן כזה על-ידי גורם מוסמך של הממשלה, לא היה ולא יהיה.

רחבעם זאבי (מולדת):
מיהו ג'מיל טאריפי?

השר א' אולמרט:
בא ואומר חבר הכנסת הנכבד — ג'מיל טאריפי. ג'מיל טאריפי עצמו הופיע ביוזמתו בפני כלי התקשורת ואמר: א. אינני איש אש"ף; ב. לא פנו אלי, לא ביקשו ממני, לא אישרו לי, לא לפני ולא דיווחתי אחרי. את זה מודיע עורך-הדין טאריפי באופן פומבי, במידה לא מבוטלת — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
זה לא מדויק. הוא אמר שדיווח לערפאת מייד עם תום הפגישה.

חגי מירום (המערך):
— — —

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, אתה פשוט גורם לשר — מעשה לא יפה — הוא כבר היה צריך לסיים את דבריו לפי לוח הזמנים ואתה גורם לכך שהוא פשוט יפגע ביושב-ראש בכך שלא יסיים בזמן את דבריו.

השר א' אולמרט:
אדוני היושב-ראש, אני מעריך מאוד את הסיוע שאתה נותן לי ואני אכן מתקרב לקראת סיום, כמוכן, אם חברי הכנסת לא יפריעו לי.

היו"ר ג' גדות:
כבוד השר, עניין הזמן אינו קשור להפרעותיהם של חברי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אין שום סיכוי, שהתופעה הזאת, שאותה מייצג חבר הכנסת זאבי, תיחפך להיות חלק מן הליכוד. שום התנשאות, שום מאמץ ושום קריאה פומבית או זחילה פומבית לא תעזור בעניין הזה, כי הליכוד ותנועת מולדת הם שני דברים שאינם נפגשים.

אני רוצה להעיר עוד הערה אחת בשולי העניין. ההערה הזאת לגבי העובדה שמתייחס אליה — — —

חגי מירום (המערך):
היום שמענו את חברת הכנסת שרה דורון שרה שירי הלל לתנועת מולדת. אני שמח לשמוע את דברך.

היו"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אני מבקש, כואו נתמקד בנושאים שלנו. היריעה כה גדולה ורחבה, שלא נוכל אלא לגמור אותה בחצות.

השר א' אולמרט:
יש ניסיון, במהלך ויכוחים מן הסוג הזה, גם לחלק ציונים לפטריוטיזם. יש כאלה שהם פטריוטים, אבל לא כל חברי הליכוד הם פטריוטים. רק חלק מחברי הליכוד הם פטריוטים, וחבר הכנסת המציע את ההצעה, כשהוא בא לכאן ופונה, הוא מתייחס כנראה לאותו מיעוט, כביכול, בקרב סיעת הליכוד, אשר על-פי הקריטריונים שלו הם עדיין פטריוטים ומהם הוא מקווה שתימצא הישועה.

הסגנון הזה, הניסיון להטות את הדופי הזה, הוא אפילו לא גסות רוח, הוא פשוט מוכיח, שכשאין נימוק רציני וכשאין עמדה אחראית וכשאין ויכוח ענייני, אז יש גסות רוח.

רחבעם זאבי (מולדת):
— — — שאין לך תשובה.

השר א' אולמרט:
במשך שנים, בוודאי מאז עמד בראשה נציג מטעם תנועת הליכוד, תמיד חתרה ממשלת ישראל לקיומו של משא-ומתן לשלום עם נציגים של ערביי ארץ-ישראל. מי שמחאר אחרת את עמדת הליכוד אומר דברים שאין להם שחר. לכל אורך כהונתנו בממשלה אמרנו באופן מפורש, בלי הצטעצעות, שאנחנו חותרים למשא-ומתן שיתקיים עם נציגים של ערביי ארץ-ישראל. הכנסת הזאת אישרה את הסכמי קמפ-דייוויד המדברים על החלת אוטונומיה כהסדר ביניים כתנאים שאינני רוצה לחזור עליהם עכשיו והם מפורטים בהסכם. הליכוד אישר את ההסכמים הללו, הכנסת אישרה את ההסכמים הללו, וההסכמים הללו מדברים במפורש על משא-ומתן עם נציגים של התושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובעזה. אנחנו לא אמרנו מעולם דבר אחר. מי שמנסה להדביק לליכוד עמדה השוללת משא-ומתן, השוללת מגע עם פלשתינים — מנסה להדביק לו עמדה לא נכונה, כוזבת, שאין בינה לבין ההתחייבות של הליכוד בוועידותיו, במציעו ובהצבעותיו בכנסת ולא כלום.

רחבעם זאבי (מולדת):
דיברתי על אנשי אש"ף, ועל זה יש החלטה של הליכוד ויש קווי היסוד של הממשלה, השוללים זאת.

השר א' אולמרט:
חבר הכנסת זאבי, אני מציע לך, אתה חבר כנסת חדש, תמתן בסבלנות — — —

רחבעם זאבי (מולדת):
אל תלמד אותי.

ולפי מיטב הכרתי, אחרי כמה וכמה קדנציות ככנסת, זו גם הפרקטיקה כשחבר הכנסת איננו מקבל הערה שאינה במקום.

היור"ר ג' גדות:

אבקש שחסיים את דבריי.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, יש בהחלט ויכוח לגיטימי על התוכנית ועל היוזמה המדינית, ורשאי חבר הכנסת לחלוק על מדיניות הממשלה. אבל הניסיון ליחס לראש הממשלה מגעים שהוא איננו מקיים אותם ולהטיף מוסר, כאילו בניגוד להתחייבותו המפורשת הוא מקיים מגעים עם אש"ף, הוא חסר שחר על פניו.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שהעמדה היא ברורה. מדיניות הממשלה ברורה. המגעים של נציגי הממשלה, לרבות ראש הממשלה, עם פלשתינים ימשכו. לא יתקיים ולא מתקיים משאומתן עם אש"ף. על כן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היור"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יצחק לוי, הצעה אחרת, בבקשה. אני מבין שאתה מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר אולמרט, שמענו את דבריי בקשב, ואף-על-פי-כן הם לא תאמו את מה שפורסם בכלי התקשורת. אף שגם אתה ציטטת מכלי התקשורת. טאריפי הודיע שהוא מסר את הדברים לערפאת. הוא הודיע על זיקתו לאש"ף. הוא הודיע על הרכב דברים שאתה ניסית כאן להחליק אותם.

אני מציע לכנסת לברר את הנושא יותר לעומק בוועדת החוץ והביטחון. זו הצעתי.

היור"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. עומדות בפנינו שלוש הצעות: האחת — להסיר, הווי אומר שלא להכליל בסדר-יוזמה של הכנסת: השנייה — להעביר לוועדה; השלישית — לקיים דיון במליאה.

האם חבר הכנסת רחבעם זאבי מבקש להצטרף להצעתו של המציע הצעה אחרת, כלומר, להעביר לוועדה?

רחבעם זאבי (מולדת):

מקבל, אדוני.

היור"ר ג' גדות:

נצביע בהצבעה אחת מי בעד הסרה. אם יהיה מספרם של אלה שירצו להסיר רב יותר, יוסר הנושא. אם יהיו המתנגדים רבים יותר, יועבר הנושא לוועדה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

בדרך כלל הסדר הוא הפוך.

היור"ר ג' גדות:

מה זה משנה? חברי הכנסת יודעים בדיוק כמה דברים אמורים. הרי זה לא משחק של לגנוב בסביבוב. פה יודעים בדיוק על מה מדובר.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

מי שרוצה להסיר, איך יצביע?

היור"ר ג' גדות:

מי שרוצה להסיר יצביע בעד הסרה. זה אותו דבר. מה זה משנה, הרי זו אותה הצבעה. בכל הצבעה ימצא חבר כנסת

השר א' אולמרט:

הוא קשור בהחלט. הרי אתה לא מצפה — — —

היור"ר ג' גדות:

אני גם לא מצפה שתזמין קריאות ביניים.

השר א' אולמרט:

להיפך, אני בהחלט לא נהנה מהן, במיוחד כשאני לא שומע קריאת ביניים ששווה התייחסות רצינית.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

גם מה שאתה מדבר אינו רציני. איזו תשובה היא זאת?

השר א' אולמרט:

אין ולא היה משאומתן עם שום גורם שמייצג את אש"ף, שפעיל באש"ף, שנמנה עם אש"ף. נכון שיש ניסיון לנגח את ראש הממשלה ולהכתים את המגעים הענייניים המתנהלים במסגרת מדיניות הממשלה על-פי עמדת הליכוד, על-פי יוזמת הממשלה, במאמץ לקדם את המשאומתן, כדי להגשים את היוזמה המדינית. יכול משהו — — —

היור"ר ג' גדות:

כבוד השר — — —

השר א' אולמרט:

אני כבר מסיים.

היור"ר ג' גדות:

כבוד השר, דינך בזה הרגע הוא כדין כל חבר כנסת, אני חייב לפעול לפי התקנון. התקנון מחייב אותי — — —

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש — — —

היור"ר ג' גדות:

סליחה, לא יפריע לי אדוני כשאני מדבר.

השר א' אולמרט:

אדוני מפריע לי. אני באמצע משפט. אני רוצה לסיים.

היור"ר ג' גדות:

זכותי להפריע לך וחובתך להקשיב למה שאני אומר. זה הנוהל וזה התקנון.

עם כל הכבוד, יש לך עשר דקות. עברת את זמנך מזמן. אני מרמז לך כבר שתי דקות לגבי העניין. כל מה שאני מבקש ממך ברוח הכי טובה — אמור משפט או שניים לסיכום, תאמר מהי הצעת הממשלה ונמשיך בסדר-היום. תודה, אני מודה לך.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, ההערה של אדוני היושב-ראש אינה במקומה, אבל את הוויכוח הזה לא אנהל עכשיו. אני נמצא בסיום המשפט. עם כל הכבוד, אדוני, במקום להעיר לי הייתי צריך לתת לי לסיים.

היור"ר ג' גדות:

סליחה, אדוני, אני מבקש מאוד, אם אתה רוצה לומר דבר-מה על דרך ניהול הישיבה שלי, אנא, פנה למוסר שאליך צריך לפנות, ואני מבקש ממך לפנות אלי כיושב-ראש ככל הכבוד הנדרש, כמו שאני פונה אליך. לכן, כל מה שאני מבקש ממך הוא לסיים את הדברים כדין ולומר מהי עמדת הממשלה בעניין.

השר א' אולמרט:

עם כל הכבוד, לחבר כנסת רגיל מן השורה מותר גם להעיר ליושב-ראש הכנסת בנימוס, כפי שעשיתי. זאת זכותי,

נגד — 7
נמנעים — 2

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

ב-13 קולות נגד 7, עם שני נמנעים, הוחלט שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת 13 —

לט. שאלות ותשובות

לכן, ונוכח ההתפתחויות של הזמן האחרון, התקיימו לאחרונה דיונים בלשכתי עם אנשי משרדי, וכן עם גורמים אחרים, במטרה לשפר וליעל את אכיפת החוק ביהודה ובשומרון. מגמת הדיונים היא למצוא דרכים להתגבר על הקשיים הנובעים מההיקף המצומצם של כוח המשטרה במקום.

885. פרשת "בית-הלוחם" בחיפה

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר המשפטים ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

לאחרונה התפרסם, כי משפט המרמה בפרשת "בית-הלוחם" בחיפה הופסק, חשע שנים לאחר שהחל, בעקבות החלטת היועץ המשפטי לממשלה להיענות לבקשתם של שניים מהנאשמים לעכב את ההליכים נגדם.

ברצוני לשאול:

1. מה הם אומדני העלויות הכספיות שנגרמו לאוצר המדינה בגין ניהול החקירה והמשפט בפרשה זאת?
2. מה היו הסיבות החדשות, שהביאו לעיכוב ההליכים בשלב כה מאוחר של המשפט?

3. מה הם הצעדים האופרטיביים שמתכוון השר להפעיל במערכת התביעה ובמערכת כתיב המשפט בעקבות הטיפול המשפטי בפרשה זו?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הריני מתכבד להודיעך את תשובת היועץ המשפטי על שאלותיך, כפי שנמסרה לי על-ידו:

1. אין תחשיבים שעל-פיהם ניתן לאמוד עלויות כספיות בתיק אחד, אך ודאי הוא שההחלטה להפסיק את ההליכים הביאה לחיסכון כספי ניכר.

2. הסיבות שהביאו לעיכוב ההליכים נעוצות בהתפתחות שחלו במשפט ובהסתבכות חומר הראיות בבית-המשפט, עד להעדר יכולת להגיע לחקר האמת ולהוכיח את אשמתם של הנאשמים שנותרו על ספסל הנאשמים.

3. אין מקרה זה מצריך נקיטת צעדים אופרטיביים.

950. המתקת עונשם של מורשעי המחתרת היהודית

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר המשפטים ביום כ' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

ביום 14 ביוני 1989, בתשובה על שאלתא בעל-פה, מסרת כי התייעצת עם פרקליטות המדינה לפני שנחת המלצה חיובית לנשיא המדינה להמתקת עונשם של שלושה ממורשעי המחתרת היהודית.

שיעיר את ההערה ההפוכה. מה זה משנה, הרי זו אותה טכניקה, בסופו של דבר, אם כן, נא להצביע. מי שרוצה להסיר, יצביע בעד; מי שלא — יצביע נגד.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה לשאלות לשר המשפטים. שר המשפטים ישיב על שאלתא מס' 685 של חבר הכנסת צוקר. הוא איננו באולם, התשובה תועבר לפרוטוקול.

685. ועדה לעניין פעולות המשטרה ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר המשפטים ביום כ' באייר התשמ"ט (25 במאי 1989):

זה חודשים רבים פועלת ועדת מעקב בין-משרדית, בראשותה של המשנה ליועץ המשפטי, בסוגיית פעולות משטרת ישראל בשטחי יהודה ושומרון ביחס למתנחלים.

ברצוני לשאול:

1. האם יש לוועדה מועד לסיום עבודתה או להגשת דוח

ביניים?

2. אם כן — מה הוא מועד זה?

3. האם מעבירה הוועדה באופן שוטף חוות דעת או המלצות לזרועות הממשל האחראיות לשמירת הסדר הציבורי ביהודה ובשומרון?

4. האם נשקל לעשות שימוש ממש יותר בעבודת הוועדה ולעשות, בין השאר, למען מתן פומבי לעבודתה?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. לא נקבע מועד לסיום עבודתה של הוועדה, והיא לא נתבקשה להגיש דוח ביניים. הוועדה עובדת באופן שוטף לקידום החקירות, לפתרון בעיות העולות כתוצאה מהנחונים ומהבעיות המיוחדות בשטח ולקידום שיתוף הפעולה בין הגורמים הממונים על שמירת הסדר באזורי יהודה ושומרון.

הצוות אינו עוסק במתנחלים דווקא; בגדר סמכויותיו מעקב אחר דרכי הטיפול בתלונות על עבירות שלפי החשד עברו ישראלים, שלא במסגרת צה"ל, בשטחי יהודה ושומרון.

3. הוועדה מקיימת ישיבות שוטפות, וחברים בה נציגי רשויות האחראיות על שמירת הסדר הציבורי באזורי יהודה ושומרון.

4. לקיומה של הוועדה ניתן פומבי. ה"שימוש הממשי" בעבודת הוועדה נובע מעצם פעולתה, ולא ממתן פומבי לעבודתה. עם זאת, הקשיים האובייקטיביים המכבידים על פעולת המשטרה באזורי יהודה ושומרון, וככלל זה על פעולות החקירה בחשד לעבירות שנעברו בידי ישראלים, ידועים, וניתן להם פומבי באמצעי התקשורת.

בשים לב לקשיים אלה, יש לדעת כי אפקטיביות הפעולה של ועדת מעקב מהסוג הנדון היא מוגבלת.

לפי מידע שברשותי, מייצר מפעל בעזה מכלי גז, שאינם עומדים תחת פיקוח מכון התקנים הישראלי, אינם עוברים את תהליכי העיבוד הנדרשים לעמידה בלחצים גבוהים ומהווים סכנה בטיחותית וביטחונית.

מכלים אלה זהים בצורתם החיצונית למכלי הגז המיוצרים במפעל "אמגוית" של כפר-עציון, בפיקוח מלא של מכון התקנים, וחוששים מהחדרתם לשוק במסווה של מכלי מפעל "אמגוית".

שאלותי לכבוד השר:

1. האם יש בידך לאשר את המידע שברשותי?
2. אם המידע נכון, מה ככוונת השר לעשות?
3. לפני קרוב לשנה התחייב מנכ"ל משרדך לטפל בנדון, אך מאז לא נעשה בפועל דבר. האם ככוונתך לפעול כדי לזרז את הליכי הטיפול בנושא זה?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המידע בשאלתא איננו מעודכן. זה זמן רב אין המפעל בעזה מייצר מכלי גז.
2. ראה תשובתי על שאלה מס' 1.
3. המנכ"ל פעל כפי שהתחייב. מאחר שהיצרן בעזה ייצר שלא בהתאם לתקן, הוא קיבל הוראה להפסיק לייצר — לפני כשבועה חודשים — וגם נתפסה אצלו סחורה. יתר על כן, כחות צה"ל הוציאו הוראה האוסרת את שיווק הסחורה שנותרה.

כל הכתוב לעיל אומת על-ידי ראש ענף הכלכלה בעזה.

805. סיעה ליוקנעם

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ה' בסיון התשמ"ט (8 ביוני 1989):

ברצוני לשאול:

1. נוכח העובדה, ש-30% מכוח העבודה ביוקנעם מובטלים, האם קיימת אפשרות להפוך את יוקנעם לאזור פיתוח א', ועל-ידי כך למשוך למקום תעשיות ומקורות תעסוקה?

2. מה הן התוכניות האופרטיביות של משרד המסחר והתעשייה על-מנת למנוע הידרדרות נוספת בטווח הקצר?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. כלי להקל ראש בתופעת האבטלה, שהיא חמורה במיוחד בעיירות הפיתוח, בכלל זה ביוקנעם, הרי הנתון המוצג בשאלתא של חבר הכנסת מיכה גולדמן אינו מדויק. בחודש מאי, בזמן כתיבת השאלתא, היו ביוקנעם 172 מובטלים מתוך 2,100 איש המהווים את כוח עבודה ביוקנעם, דהיינו 8.1% בחודש יוני היו 137 מובטלים מתוך 2,100, כלומר 6.5% ולא כפי שמצוין בשאלתא.

עם זאת, אני סבור שיש לנקוט צעדים לחיסול מצב האבטלה גם ביישוב זה.

הצעתי של חבר הכנסת גולדמן להעניק ליוקנעם מעמד של אזור פיתוח א' היא בעייתית, שכן כל שינוי במפת אזורי הפיתוח הארצית יש בו כדי להפר איוון שנוצר במהלך השנים. הפרת איוון זה עלולה להביא לתופעה, שבה יעדיפו מפעלים

ברצוני לשאול:

1. מי בפרקליטות המדינה חתם על חוות הדעת בתשובה על שאלתך בעניין הקלת העונש?

2. האם חוות הדעת היתה בעד או נגד הקלת העונש, והאם תוכל למסור את תוכן חוות הדעת שניתנה לך בעניין על-ידי הפרקליטות?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חוות הדעת ניתנה בעל-פה על-ידי פרקליט המדינה.
2. כעניין שבעיקרון, אני סבור שנכון יהיה לפרט או להודיע את פרטי ההתייעצויות שמקיים שר עם עובדי משרדו בטרם קבלת החלטה, שהאחריות לה חלה עליו. במקרה דנן, אין חובת התייעצות, לא מכוח הדין ולא מכוח הנהלים.

1014. התנהגות במקרי יידי אבנים ביש"ע

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר המשפטים ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

מועצת יש"ע הפיצה דף למטיילים, החתום על-ידי 11 עורכי-דין, ובו הנחיות להתגוננות מפני מידי אבנים. ההנחיות בדף זה שונות מהנחיות הפצ"ר — הפרקליט הצבאי הראשי.

בהנחיות הפצ"ר נאמר, ש"אורח אינו רשאי כלל להפעיל נשק לצורכי אכיפת החוק או מעצר חשודים, אלא אך ורק לצורכי הגנה עצמית, לרבות במקרים של יידי אבנים שיש בהם סיכון חייו". אך משפטני יש"ע מסתמכים על הצו בדבר הוראות ביטחון ביו"ש, סעיף 59, על סדרי הדין הפלילי הירדני, מס' 9 (1961), סעיף 101, וכן על פסיקת אגרונט לגבי השימוש באמצעי אלימות (ערעור פלילי 57/53) — ומגיעים למסקנה, כי מותר לאזרח להפעיל כוח בתנאים מסוימים, השונים מתנאיו של הפצ"ר.

ברצוני לשאול:

1. האם מכיר השר את ההנחיות?
2. האם ההוראות הניתנות בהן אכן שונות?
3. האם מקובל שתיתנה לאזרחים ולחיילי צה"ל הוראות שונות להתנהגות באותם מקרים על-ידי שני גופים שונים?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. אין אלה הנחיות או הוראות אלא חוות דעת שונות.
3. חוות דעת הפרקליט הצבאי הראשי ניתנות לחיילי צה"ל ולמפקדי, ואינן חלות על אזרחים שמחזיקים נשק. הנחיות משפטיות המחייבות את כל רשויות המדינה, ובכלל זה את צה"ל, ניתנות רק על-ידי היועץ המשפטי לממשלה.

חוות הדעת שניתנה על-ידי המשפטים הנזכרים בשאלתא מחייבת רק את בעליה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר על נאומו המבריק. מכאן, חברי הכנסת, נעבור לשאלות שהופנו לכבוד שר התעשייה והמסחר. כבוד השר, בבקשה.

722. מכלי גז ללא פיקוח בטיחותי

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ז באייר התשמ"ט (1 ביוני 1989):

6. מתן מעמד של מפעלים מאושרים למפעלי תעשייה המועברים ממרכז הארץ לאזורי פיתוח. מתן המעמד הזה יאפשר מתן מענק על ציוד משומש והטבות במס על מחזור מועבר. ההסדר מוצע לשנתיים ימים.

7. מתוך מסגרת האמצעים המוצעת, בסך 275 מיליון שקל, להשקעות בתחומי התשתית כמו כבישים עירוניים ובין-עירוניים, תקשורת, חינוך ותרבות — ייעוד 25 מיליון שקל להשקעות תשתית בתעשייה.

8. הקמת שלושה פרויקטים תעשייתיים אזוריים: בנגב, בגליל-העליון ובגליל-התחתון.

9. הארכת חוק המס למשקיעי חרץ עד לשנת 1999.

10. הכרה בהוצאות היראליות — שכר והוצאות נלוות — בתוכניות מחקר ופיתוח כבסיס לקביעת השתתפות הממשלה, בהתאם לשיעורי ההשתתפות הקבועים בחוק המ"פ.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני השר, לגבי מספר המובטלים ביוקנעם, הנתונים שהועברו אליך נמסרו עליידי לשכת העבודה ביוקנעם עצמה. זה לא כולל אותם מאות עובדים שמפעל "סולחם" הוציא לחופשה — 230 עובדים, שמקבלים משכורת לשלושה חודשים ואינם רשומים בלשכת העבודה. לכן יש פער בין הנתונים שקיבלת אתה במשרד לבין הנתון שהגשתי לך.

שנית, לגבי המפעלים הזהים שצינית, האם הממשלה תיתן להם ערבות בשביל ההלוואה שאתה מציע ל-20 שנה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לצער — ואמרת זאת עכשיו בישיבה של אחת מסיעות הבית בקשר להחלטה שקיבלה הממשלה, ושועדת הכספים קיבלה אותה בעקבותיה, כיחס למתן ערבות מדינה — עד עכשיו גמרנו לבדוק 28 מפעלים, מהם מפעלים יוצאים מן הכלל. 18 מתוכם קיבלו את האישור של ועדת הכספים, אבל אף לא אחד מהם קיבל אגורה שחוקה אחת. כל מה שקרה עד היום זה דיבורים ריקים. זה מה שקרה עד היום.

לכן, לא מספיק לקבל החלטות הצהרתיות — — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, הואיל נא לשבת, חבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

מותר לי לשאול את השר שאלה?

היו"ר ג' גדות:

אפילו לא אחת נוספת.

מיכה גולדמן (המערך):

זו לא שאלה נוספת, זו הערה תוך — — —

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש, שום הערות.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מה שצריך לעשות היום זה להפסיק את הדיונים. הגיע הזמן להפסיק כבר את הדיונים. צריך לקבל החלטות, וצריך לוודא שההחלטות יתבצעו. כל מי שמופקד על ההחלטות האלה חייב לבוא ולקבוע לוח זמנים — מתי הוא יבצע את הדברים שהטילו עליו. זה מה שצריך לעשות היום.

להתמקם באזורים שהם קרובים יחסית למרכז הארץ על חשבון אזורים מרוחקים.

סבורני שהדרך הטובה ביותר לפעול להגדלת מספר המפעלים ביוקנעם היא זו שנקטנו בעבר. שיטה זו גורסת הענקת תנאים תואמים לתנאי אזור פיתוח א' למפעלים עתירי ידע שיעברו ליישוב זה. שיטה זו יושמה לגבי שני מפעלים, "גורס-הילס אלקטרוניקס" ו-"IIS": רק עכשיו סיכמנו על מפעל נוסף, הנקרא "אדקום" — כולם מפעלים מתוחכמים מאוד, כולם בתחום האלקטרוניקה. זה המאמץ שאנחנו עושים כרגע במשרדנו, כדי לשנות את פני התעסוקה ביוקנעם.

אני עצמי הצעתי לפעול בדרך הזאת, כי אחרת יהיה פה מיד חלק שירצה לשלול מעמד אזור פיתוח א' מקיבוצים, ויהיה אחר שירצה לשלול מעמד אזור פיתוח א' מאזורים ביהודה ובשומרון. כך זה היה בעבר. היום, לצערי, המצב חמור הרבה יותר. היום, למשל, הפניות הן לפי מי הוא ראש העיר, לאיזו מפלגה שייך ראש העיר. אני מציע לעצור את העניין הזה ולנקוט את הגישה שנקטתי בשנים האחרונות, שהיא, לפי דעתי, הנכונה.

לאחרונה הגשתי לממשלה כמה הצעות אופרטיביות, שעם קבלתן ניתן יהיה לעזור למפעלים רבים בטווח המיידי, ובכך לצמצם את האבטלה ולעזור למפעלים שעדיין לא נקלעו לבעיות של מימון.

ההצעה הראשונה היא להחיל על התעשייה באזורי הפיתוח את הסדר הקיבוצים, משמע, פריסה של חובותיהם למערכת הבנקאית ל-20 שנה בריבית של 4.2%. זאת משום שהיום נוצר מצב אבסורדי, ששני מפעלים השוכנים זה לצד זה, לעתים גובלים זה בזה, לעתים המתחרים זה בזה, נקלעו למצוקה בגלל אותם תנאים במשק, אך זה מקבל מחיקה ופריסה בריבית נמוכה, וזה ממשך להיאבק, ובסופו של דבר נסגר.

איש לא יחשוד בי שאני רוצה למנוע את מתן הסיוע לקיבוצים. אני הייתי זה שבא ב-1984 לראש הממשלה דאז, שמעון פרס, והציע לטפל בעניין הזה. אבל לא ייתכן שימשיך המצב הנוכחי.

יש שורה שלמה של הצעות, ומי שירצה יעיין בהן. אני מעביר אותן לפרוטוקול. חבל לקרוא עכשיו את כולן.

(להלן הרברים שצורפו לפרוטוקול לבקשת השר):

1. העמדת מקור אשראי למפעלי תעשייה באזורי פיתוח לפעילות בשוק המקומי, במתכונת מכסות האשראי הניתנות למפעלי תעשייה המייצאים, תוך קביעת תקרת ריבית בגובה 4%.

2. הורדת שיעור הריבית בקרן הסיוע למפעלי תעשייה במצוקה לגובה עלות גיוס הכסף על-ידי הממשלה, בתוספת עמלת הבנק: במקום ריבית בשיעור 5.5% כיום — 4%.

3. החזרת ההסדר המיוחד, שאפשר מתן הלוואות למפעלי תעשייה באזורי פיתוח, עד לגובה של 150,000 דולר למפעל בריבית של 85% מהיור.

4. הפחתת מסי הארנונה למחצית השיעור מבסיס המס שנקבע לשנת המס 1989, תוך פיצוי הרשויות במקביל מתקציב המדינה.

5. פריסת חובות מפעלי התעשייה באזורי פיתוח למערכת הבנקאית לתקופה של 20 שנה בריבית של 4.2% — הסדר הקיבוצים.

היור"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מ"כה גולדמן.

מ"כה גולדמן (המערך):

אדוני השר, אני מסכים אתך שצריך לצאת לעבודה, אבל הבעיה שהמפעלים מתמודדים אתה נוגעת לערכיות. 200 מיליון השקלים שהממשלה העמידה לטובת אותן תעשיות יכולים להישאר במגירת האוצר, כל זמן שלא יימצא פתרון לערכיות לאותם מפעלים שאינם מסוגלים להעמיד אותן, לאותה ביורוקרטיה שהממשלה והבנקים מבקשים.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

זה כלול בהצעותי. אני רק רוצה לומר, שגם אותם 18 מפעלים שוועדת הכספים תומכת במתן ערבות המדינה להם — לא ניתן לבצע זאת, כי ועדת הכספים קיבלה החלטה —

דן חיכון (הליכוד):

אדוני השר, ערבות המדינה חייבת להיות של 100%. מה שעשו, נתנו ערבות מדינה של 50% והרגו את העסק.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

מאחר שאנחנו לא נמצאים כעניין הזה משני צדי המתרס, אני רוצה להסביר: ההחלטה שניתנה קבעה, שב-50% מהסיכון תישא הממשלה, וב-50% מהסיכון יישאו הבנקים. אני חושב שהדרך הזאת אינה נכונה. הבנקים אינם מבצעים את העניין, לכן, גם מי שמדבר על ערבות מדינה, ואני מדבר על ערבות מדינה — ההחלטה שנתקבלה איננה נותנת כלל תשובה על סוגיה זו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבל זו לא ועדת הכספים, זו הממשלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
אני מאשים את ועדת הכספים.

היור"ר ג' גדות:

חבר הכנסת, אבקש משר התעשייה והמסחר להשיב על שאלתה מס' 856 של חבר הכנסת חיים רמון.

856. תעריפי חניוני רכב בתל-אביב

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

ממצאי מחקר של הרשות להגנת הצרכן בהסתדרות מורים, כי חניוני רכב רבים בתל-אביב ובסביבתה העלו לאחרונה את תעריפיהם בשיעורים ניכרים וללא אישור, אף שתעריפים אלה מצויים בפיקוח ממשלתי.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם בדק משרד התעשייה והמסחר את הנושא?
2. אם כן — מה הם ממצאיו? אם לא — מדוע?
3. אילו צעדים נוקטים המופקדים על הנושא במשרד נגד התופעה וגורמיה?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדי מקיים מעקב שוטף וסדיר אחר ההתפתחויות בתחום המחירים של מצרים ושירותים. נוכח ההתייקרות המואצת של דמי חנייה במשך שנת 1988, הוחזר הפיקוח על שירותי חנייה ב-13 בינואר 1989.

2. בביקורת שנערכה בחצי השנה האחרונה נמצאו שבעה חניונים שהעלו מחירים בניגוד לחוק. נגד חמישה חניונים שחזרו למחיר החוקי נפתחו הליכים משפטיים, ולגבי שני חניונים נוספים, הומלץ ללשכה המשפטית במשרד להוציא צו סגירה.

3. משרדנו ימשיך לעקוב אחר מחירי החניונים, והוא רואה בכך חשיבות רבה. כל תלונה על הפקעת מחיר מטופלת על-ידי המשרד המחוזי. כמו כן, פקחי משרד התעשייה והמסחר ממשיכים בבדיקות שטח בחניונים.

המחיר של חנייה הוא בפיקוח מאז דצמבר 1988. הפיקוח הוא רק על חנייה מזדמנת ולא למינורים. משרדי הקפיא את המחירים שהיו בחודש דצמבר 1988.

1020. יצירת תשתית בערי פיתוח

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

בחודש יולי 1988 אישרה ועדת הכספים של הכנסת העברת סך 10 מיליון ש"ח לתקציב משרדך, לצורך יצירת תשתית בערי הפיתוח.

ברצוני לשאול:

1. אילו ערי פיתוח נהנו מתוספת תקציב זו, ומה הוא הסכום שהועבר לכל יישוב ויישוב?
2. אנא פרט, אילו פעולות של פיתוח תשתית בוצעו בכל יישוב בסכום שהוקצב לו?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. להלן פירוט התקציב: יישובים באזור הצפון — 5 מיליוני שקלים; יישובים באזור הדרום — 3 מיליוני שקלים; יישובים באזור יהודה, שומרון ועזה — 1.5 מיליון שקל — סך-הכול: 9.5 מיליוני שקלים. נוסף על כך, 0.5 מיליון שקל לתכנון ומדידה בכל אזורי הארץ.

המשרד אינו מעביר כספים אלא מבצע עבודות על-ידי חברת "מבני תעשייה".

2. להלן הפירוט לפי יישובים, באלפי שקלים: אזור הצפון — אלון-תבור — ע"ע למפעל חדש — 500; בית-שאן — קורות במפעל וי — 500; חצור — השלמות פיתוח — 300; טבריה — פיתוח למפעל חדש — 50; יבנאל — סלילת כבישים — 100; יסוד-המעלה — השלמת כבישים ומערכות — 250; מגדלה-עמק — פיתוח שטח ד' — 500; מטולה — תשלומים א"ת — אזור תעשייה — גמר — 200; מנחמיה — סלילת כביש גישה — 200; מעלות — פיתוח מגרשים — 300; נצרת — פיתוח א"ת הריינה — 800; צפת — פיתוח מגרש נוסף — 400; קצרין — פיתוח באזור התעשייה — 200; קריית-שמונה — פיתוח א"ת צפוני — 500; שלומי — פיתוח למפעל חדש — 100; תפן — הסדרת כיוב — 100; סך-הכול: 5,000.

אזור הדרום — אופקים — השלמות פיתוח — 150; אילת — א"ת חופי וישן — 1,200; בית-שמש — השלמת פיתוח אזור מערב — 500; דימונה — פיתוח צומת — 350; ירוחם — פיתוח בכניסה לא"ת — 300; קריית-גת — פיתוח בא"ת — 300; שדרות — 110 ע"ע אזור חמש — 200; סך-הכול: 3,000.

קריית-ארכע — ע"ע גבעה 22 — 100: סך-הכול: 1,500.
תכנון והחזר מענקים ליומים — 500.
היור' ג' גדות:
אני מודה לכבוד השר.

אזור יהודה, שומרון ועזה — אלון-מורה — הסדרת ביוב
— 100: אריאל — גמר פיתוח קריית-מרע — 300: ברקן —
השלמת פיתוח — 400: כוכב-השחר — הסדרת מגרש ליקר
— 100: נווה-דקלים — ע"ע למפעלים — 200: נווה-צוף
— ע"ע א"ת — 100: עלי — ע"ע אזור תעשייה — 100:

מ. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי
— הצעת חוק הגבלת הפרסומות למוצרי טבק לעישון (תיקון).
תשס"ט — 1989.

היור' ג' גדות:
חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.
סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה
היום על שולחן הכנסת:

מא. הצעה לסדר-היום

ייבוא בהיצף של משקאות חריפים וברנדי

כתוצאה מייבוא ויסקי במחירי היצף במשך כמה שנים,
ועתה יש גם ייבוא גואה של ברנדי במחירי היצף, במחיר 90
סנט עד דולר לבקבוק, אנב הטעיית הצרכן הישראלי, החושב
שהוא קונה קוניאק צרפתי, נוצר מצב, שבו ייצור הברנדי
במדינת ישראל, שהוא חיוני לתעשייה שלנו, בהיותו מוצר
הקולט את הענבים שאינם מיועדים לתעשיית היין וכן את
עודפי ענבי המאכל, ירד במשך השנים האחרונות — שימולב
— מ-2,741,000 ליטר ברנדי בשנת 1984 ל-1,660,000 ליטר
בשנת 1988.

בשוק המשותף יש עודפי יין ועודפי ענבים, היוצרים אגמי
יין, חצת בגלל מדיניות השוק. המצב נכון גם לגבי ענפים
אחרים בחקלאות אצלם, והדוגמה הטובה היא החממה.

בשנת 1987 הגיע סך-כל ייצור היין בארצות השוק
המשותף ל-193 מיליון הקטולטר יין, השווה ל-24 מיליון
טונות ענבים, לעומת הצריכה, שהסתכמה במחצית הכמות
שיוצרה — כ-98 מיליון הקטולטר.

דבר זה מביא את מדינות השוק לסכסוך מדי שנה את מגדלי
הענבים בכ-2 מיליארדי דולר. זה היה תקציב השוק לשנת
1987/88. על סכסוך ישר, זה שנעשה באמצעות הבטחת
מחירי הענבים המופנים לזיקוק כוהל יין, יש להוסיף תמיכות
ישירות בסדרי גודל של כ-60,000 דולר למשק חקלאי, אשר
מוכן להקטין את שטח גידול הענבים לחצי.

אינני בא לתבוע סובסידיה. אינני בא להגיד שאנחנו רוצים
לעקור. אני בא רק לספר לכם מה אנחנו עושים כדי להגן על
השוק שלנו.

אין ספק שתעשיית היין בישראל אינה מסוגלת להתחרות
בתקציבי הענף של ארצות השוק המשותף, ולאור מצב זה,
ייתכן הגנה מתאימה בידי לחיסול הענף בארץ ולקיפוח
פרנסתם של 2,000 משפחות המתפרנסות מהענף ופזורות
באזורי ספר, שבהם אין אלטרנטיבות לגידולים חקלאיים
אחרים. כנגד זה, יום יום יושבים בכנסת ומדברים על האבטלה.

שלטונות המכס מודעים למצב המוזר הזה, וזאת הנקודה
שאני רוצה לחדר. כשפנינו למשרד התעשייה והמסחר הם מייד
ענו לנו, מייד חיפשו דרך לעזור לנו. ומה אומרים לנו במכס?
— שעל ברנדי מייצור מקומי משלמים מס קנייה כפול מאשר
על הברנדי המיובא: כ-4.5 שקלים לבקבוק מייצור מקומי.

היור' ג' גדות:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת
לסדר-היום מס' 837, בנושא: ייבוא בהיצף של משקאות
חריפים וברנדי. אני מזמין את חבר הכנסת פסח גרופר,
בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר התעשייה
והמסחר, בהצעה לסדר-היום שלי אני רוצה לדבר על ייבוא
משקאות כהילים. זה שייך לשני משרדים: בחלק אחד למשרד
התעשייה והמסחר, ובחלק השני — למכס, לאוצר.

בראשית דברי אני רוצה לומר, שבנושא הזה פנינו לשר
התעשייה והמסחר, ואת חלקו הוא מילא עד הסוף. הוא מנסה
להגיש את כל העורה. בחלק השני, השייך למכס, דוחים אותנו
בלך-ישוב, בודקים וממשיכים לבדוק.

בארץ מגדלים כ-50,000 טונות ענבי יין וכ-70,000 טונות
ענבי מאכל; בהם כ-40,000 טונות ללא חרצנים. בעידוד משרד
החקלאות ומועצת הפירות, הוגדלו כמיות ענבי המאכל, וזאת
על-מנת להפנות 20% לייצוא, אך עד עתה מייצאים כ-5%
מהכמות בלבד, דהיינו כ-3,000 טונות.

על-מנת לקיים תעשיית יין ולהבטיח ייצוא ענבי מאכל, יש
צורך לייצר ברנדי הן מעודפי ענבי היין, שאינם מתאימים
לייצור יין, והן מעודפי ענבי המאכל, המוערכים כ-8,000
טונות לשנה.

לדוגמה, בקליפורניה — יותר מ-25% מכל הענבים
הנקלטים כחעשיית היין מקורם בענבי המאכל. כ-350,000
טונות ענבי מאכל מופנים לתעשיית היין, בעיקר לצורך ייצור
ברנדי.

בארץ קיימים כ-23 מפעלים, לרבות היקבים המייצרים
ינות וברנדי וכן משקאות כהילים שלא מענבים. עמם נמנים
חמישה מפעלים גדולים: חברת "שטוק" בברקן, אזור פיתוח,
שהיא חברה-בת של הקונצרן האיטלקי הידוע; "אגודת
הכורמים", הידועה בשם המסחרי "כרמל מורחיי", "אליעזר"
ו"בנימינה" ו"כרמי ציון" ברמלה. חברות אלה מחלקות את
השוק ביניהן, כאשר שתי החברות הראשונות הן המובילות.
חמישה מפעלים אלה מעבדים כ-80% מכל הענבים במדינת
ישראל.

שתהליך זה מתמשך זמן רב, הוריתי לעובדי משרדי לאסור בשלב זה ייבוא ברנדי זול.

ב. העלאת המיסוי על ריסקי. דרישת משרדנו היא להעלות את המיסוי על בקבוק ריסקי בנפח 750 מיליטר מ-7.2 ש"ח ל-12 ש"ח. בשלב זה הועלה המיסוי ל-8.7 ש"ח בלבד. אנחנו ממשיכים ללחץ בנושא הזה. לא הסתפקנו בהעלאה הזאת, כאמור, ובעקבות זאת שוקל המכס העלאה נוספת.

ג. משרדנו בודק קביעת מחיר סף לברנדי מ"בא. בדקה זו נעשית בצורה מרוקנת, כדי לוודא ששינוי שיעור המס מתיישב עם הסכמי הסחר שיש לנו עם השוק המשותף.

אני רוצה להביא קצת מנתוני המשקאות; ואקווה שהכנסת לא תשתכר מזה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני השר, ככנסת ישראל לא שותים בקבוק יין לשבוע.

קריאה:

שותים וודקה.

היו"ר ג' גדות:

איפה אתה?

מיכה גולדימן (המערך):

תעשה כאן דוכן של "כרמל מזרחי".

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני חושב שיש כאן כר נרחב לפעילות.

אני רוצה להביא לידיעת חברי הכנסת כמה עובדות מספריות, ואקח את סך כל שבעת החודשים הראשונים ב-1988, כשמדובר לפי השנה הקלנדרית. אני רוצה להציג את המספרים של יכול הארץ: בשנת 1988, במשך שבעת החודשים, ייבאו ב-4,482,000 דולר. השנה — ב-3,593,000 דולר. זאת אומרת, יש ירידה של 20% בייבוא. יש כמוכן נושאים שהירידה בהם היתה גדולה. בברנדי, רום, ג'ין, ליקר, וודקה, ככל הקבוצה הזאת יחד — ירידה של 38%. בורסקי היתה ירידה של 9% בלבד. ככל מקרה, אנחנו רואים שיש ירידה.

אני בהחלט לא מסתפק בכך, ואני בעד עצירת יבוא בכלל, ככל שרק ניתן.

פסח גרופר (הליכוד):

אספר לך, ברשותך, אדוני, משהו מעניין.

היו"ר ג' גדות:

אני מבין שאתה מבקש לשאול שאלה, לא לספר סיפור.

פסח גרופר (הליכוד):

מתברר שלפי מה שמוכרים בארץ מוכרים הרבה יותר מהסטטיסטיקה. החבר, לצער כולנו, שיש בארץ מערכת שעוסקת בהברחות, ואני לא מדבר כעת על פרטים. בשבוע שעבר נתפס אחד היבואנים הכי גדולים במערכת. המספרים שלך נכונים, אבל בשוק יש הרבה יותר מוצרים.

היו"ר ג' גדות:

ועל כל זה, אני מבין, שמת סימן שאלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

בעניין זה הייתי מציע לעשות שתי פעולות: יש כאן תחום טיפול של שרים אחרים — שר המשטרה ושר המשפטים. עם זאת, תעביר לי, בבקשה, את כל הפרטים, כדי שנוכל, גם מהווית הצרה שלנו, לטפל בסוגיה הזאת.

לעומת 2.20 שקלים לבקבוק מייבוא. אנחנו באים למכס, אומרים ומוכיחים, ועונים לנו: כן, כן, מטפלים, בודקים. מה הם בודקים? הם רוצים לעשות את הניתוח שלאחר המוות? בודקים.

לגבי הוריסקי, שהוא התחליף לברנדי — ישראל היא אחת הארצות המטילות את המיסוי הנמוך ביותר בעולם על יבוא ריסקי, נמוך אף יותר ממה שהשוק המשותף מציע לשנת 1992 במסגרת איחוד המיסוי בשוק.

ענף ייצור היינות, הברנדי והמשקאות הכהילים נמצא כמצב כזה, שחלק גדול מהמפעלים — חלקם הוקמו מעבר ל"קו הירוק" ובאזורי פיתוח — נמצאים בסכנת הכחדה.

על מנת להבטיח קיום פרנסתן של אלפי משפחות כורמים ועוד 1,500 משפחות החיות מתעשייה זו, יש לקבוע מחיר סף של ברנדי מייבוא ברמה של 3 דולרים לבקבוק של 750 מיליטר. מחיר סף כזה נהוג במוצרים שמקורם בחומר גלם חקלאי. מחיר זה צריך להיות בסיס לקביעת מס הקנייה, להשוואת חשלוש המס על-ידי המפעלים המקומיים והמוצרים המייבואים.

לכסוף, העלאת מס הקנייה הקצוב על הוריסקי לרמה של לא פחות מ-10 ש"ח לבקבוק, וכך יהיה המס בארץ שווה למס המוצע בשוק המשותף ב-1992. כיום המס באנגליה, ארץ ייצור הוריסקי, גבוה יותר ב-60% מהמס שמדינת ישראל לוקחת על ריסקי. מה, אנחנו רוצים לעודד את הוריסקי?

הנה הגיעה אלי היום עוד ידיעה: יש היום בשוק המשותף כחצי מיליארד בקבוקי יין שהם לא יכולים למוכרם. למדינה יש כסף, השוק המשותף מסבסד ומוכרים אותם למפעלים כימיים לייצור אלכוהול, כדי שישמשו דלק למכוניות. את זה עושים בשוק המשותף.

לנו אין כסף, אנחנו לא מבקשים סובסידיה, אנחנו מבקשים הגנה שמגיעה לנו. אנחנו לא רוצים טובות מאיש. שר אחר רץ, עושה מה שהוא יכול: בצד השני — הפקידים. שאנחנו באים אליהם, וכל פעם נאמר לנו: מחר, מחרתיים. מה רוצים מאתנו? רוצים להרוס עוד ענף במדינת ישראל ולהגן על היבואנים? יש בארץ 10 — 12 יבואנים שחוחכים קופונים? מה רוצים מאתנו? עד מתי?

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פסח גרופר. אני מאוד מקווה שהשאלה "עד מתי" לא הופנתה ליושב-ראש.

כבוד השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז הובא לידיעת משרדנו על-ידי היצרנים המקומיים, שהם כורמים בני כורמים בני כורמים, ואולי גם יותר מכך —

פסח גרופר (הליכוד):

דור רביעי.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

— לפני חודשים מספר החשש לייבוא בהיצף של משקאות חריפים וברנדי, נקט משרדי את הצעדים הבאים:

א. העלאת רצפת מס הקנייה על ברנדי. לפני חודשים מספר העברנו — זה היה בחודש אפריל — המלצה לשלטונות המכס על העלאת רצפת מס הקנייה למשקה זה. נמסר לנו מאגף המכס, שרצפת מס הקנייה תעורכן בקרוב. לאור העובדה

פסח גרופר (הליכוד):
אני מעביר.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
מקובל עלי.

היו"ר ג' גדות:
תודה רבה. אם כן, יש הצעה אחת, והיא להעביר את הנושא לוועדת הכספים. המציע גם הוא מסכים לכך?

פסח גרופר (הליכוד):
כן.

היו"ר ג' גדות:
אם כן, נצביע. במניין המחשב זו הצבעה מס' 45. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדת הכספים — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
מהנתונים שקראתי ניתן ללמוד, שאנחנו עושים שורה של פעולות להקטנת הייבוא, ויש הקטנה משמעותית. בהחלט לא מספקת. אני מקווה שהלחץ שלנו היום על שלטונות המכס יביא סוף סוף להעלאת אותם שיעורים באותם מסים שהצענו, כדי שאפשר יהיה בהחלט לאפשר את קיום הענף. אני נותן כאן עוד פרטים נוספים על מחירים שונים וכן הלאה, אני שם את זה כאן, וכל חבר כנסת שירצה יוכל לקרוא כמה עולה היום בקבוק כזה ובקבוק אחר.

אני מייחס חשיבות גדולה מאוד לענף הזה, ואני מבטיח לעשות כל פעולה, כדי לאפשר לכורמים הישראלים לחיות בכבוד ואף לנטוע כרמים נוספים.

הייתי מציע אולי להעביר את זה לאחת מוועדות הכנסת.

היו"ר ג' גדות:
ועדת הכספים?

פסח גרופר (הליכוד):
כן, זה שייך לאוצר.

מב. הצעה לסדר-היום

חילול שבת על-ידי "אל על" וחברת-הבת "סן-דור"

מלאה, כיוון שלוח הזמנים של 'אל על' אינו דורש שימוש במטוסים אלה בכל ימות השבוע. על מטוסים אלה גם לא רשומים סמלי חברת 'אל על'. חברת 'אל על' לא מבצעת שום טיסה בשבתות ובמועדי ישראל, כך אמרת, אדוני השר. "מדיניות הממשלה בנושא אי-טיסת 'אל על' בשבתות תקפה, ללא שינוי". כמו כן, אמרת, אדוני השר, כי "החלטת הממשלה אינה חלה על 'אראקיע', ואילו חברת 'סן-דור' אינה פעילה או משוקת טיסות בשבת".

על שאלתי הנוספת, כי בכלי-זאת "אל על" מחכירה את חלק ממטוסייה ל"אראקיע" לטיסה בשבתות, וכי מטוסי "אל על" טסים בשבת על צוותיהם, וכי חברת "סן-דור" טסה באופן רגיל בשבתות על אף היותה חברה-בת של "אל על", תשובתך, אדוני, היתה תמוהה מאוד. אמרת "אם יש לחבר הכנסת ורדיגר מידע כלשהו, נתון כלשהו, הסותר את הדברים שלי, או מצדיק את הדברים שלי, מבסס את הדברים שלו, אשמח לקבלם". כמו-כן אמרת: "אני אקפיד קפידה רבה מאוד על שמירת ההנחיה לגבי אי-טיסות בשבת בחברת 'אל על', וגם לא בתחומים למיניהם. מה שמשממע מדברי חבר הכנסת ורדיגר, אמרת, אדוני השר, "הוא שנעשה פה ניסיון כאילו לעקוף בצורה כלשהי, וגם העקיפה הזאת איננה מקובלת עלי, אם היא קיימת. אם יש לך נתון כלשהו, אני אשמח לקבלו ולטפל בעניין".

דן חיכון (הליכוד):
חזרנו לנושא הזה שוב, חבר הכנסת ורדיגר? רק לפני שבועיים דנו בזה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
זה לא הכביש לרמות.

ובכן, אדוני השר משה קצב, מתוך הערכה עמוקה כלפך, וכידיעה שאתה שומר מסורת, אינני רוצה להכשילך, חס וחלילה, כי מכשילים אותך, ואני אוכיח זאת.

היו"ר ג' גדות:
מכאן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1504 בעניין חילול שבת על-ידי "אל על" וחברת-הבת "סן-דור", מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר. בבקשה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, שר התחבורה, צר לי מאוד על שלא יכולתי להיענות לפנייתך ולדחות את העלאת הצעתי לסדר-היום לאחר שכירתי שאין אפשרות שהנושא יגיע לדיון באחת הוועדות הנוגעות בדבר בדרך ישירה, בפרט לפני תום המושב הנוכחי. באתי למסקנה שעלי להעלותו כדי להוכיח את צדקתי וטענתי כלפי-אל על" על חילולי שבת, כי השבת חשובה לנו מכול, יקרה לנו מכול. קיים חיוב של מחאה, של זעקה, וחיוב להוכיח את האמת, ואת זה אני מנסה לעשות היום.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רק לפני שבוע ימים השיב לי שר התחבורה מעל במת הכנסת על שאלתא מס' 756, שבה טענתי, כי טייס "אל על" התלונן בפני השר, כי חברת התעופה הלאומית נוהגת למחוק את סמלי המדינה מעל מטוסי המטען "בואינג-747" וממטוסי הנוסעים "בואינג-707" ו"בואינג-737", המופעלים על-ידי חברת "אראקיע" בשבתות, מחשש לתגובת הציבור החרדי. הידיעה פורסמה בעיתון "הארץ", והקצין הבכיר במילואים, שאיננו דתי, כותב בתלונתו, ואני מצטט: "אין שום הצדקה לאומית שדגל ישראל נמחק מחלק ממטוסי החברה רק מפני שרוצים לטוס יום נוסף בשבוע".

בשאלתא גם העליתי את חילולי השבת של חברת "אראקיע", החוכרת מטוסים מ"אל על", במיוחד מטוסי הובלה, וכן של חברת "סן-דור", חברה-בת של "אל על". בתשובתך אמרת, אדוני השר, כי "חברת 'אל על' מחכירה באופן קבוע, בהסכם רב-שנתי, ל'אראקיע' שני מטוסי 707 ושני מטוסי 737. המטוסים מוחכרים ל'אראקיע' ומופעלים על-ידיה בהפעלה

ההכנסות וכמה הרוויחה "אל על" משותפות זו כשלוש השנים האחרונות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לממשלה יש בעלות על שישה מטוסי "אל על", כלומר, שישה מטוסים שייכים במפורש לממשלת ישראל, ולא ל"אל על". ארבעה מהם מסוג 767, ושניים מסוג 737. נשאלת השאלה, האם ממשלת ישראל, כלומר הבעלים, נתנה רשות להטיס את מטוסייה בשבתות, או שחברת "אל על" לא שאלה את הממשלה, והיא מחכירה את המטוסים ללא ידיעת הממשלה, ללא ידיעתך, אדוני השר, כמי שממונה מטעמה?

לגבי הטענה שיש מטוסים ללא שם וללא סמל ודגל ישראל, Cargo למשל, סיפר לי חבר הכנסת הלפרט, שלפני שבועיים-שלושה שבועות הוא הגיע ללוד כדי לקבל את פני גיסו, שהיה אמור להגיע במטוס "אל על". חבר הכנסת הלפרט, היושב כאן, נישע עם המלווה מטעם החברה לשדה. המטוס שהגיע היה בלא השם "אל על" ובלא סמל המדינה. כאשר שאל חבר הכנסת הלפרט לפרט הדבר, ענה המלווה מטעם "אל על", כי "אל על" מורידה כידוע את השם והסמל מעל מטוסייה, כי היא מחכירה את מטוסייה ל"ארקיע", כדי שיוכלו לטוס בשבת. זו עדות חיה וברורה.

דן תיכון (הליכוד):

זה היה ביום חול. חבר הכנסת הלפרט הגיע ביום חול.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

גם זה ידוע וברור, אדוני השר: כל התוצרת החקלאית המגיעה לנמל-התעופה בסופי השבוע מוטסת בשבתות על-ידי חברת "קאל" במטוסי "אל על" על צוותם, בעיקר לאירופה.

לא אביא כאן את כל החומר המצוי בידי. מתברר ממנו כי מלבד הטיסות שמבצעת "אל על" בשבתות בצורה עקיפה, על-ידי התחכמויות, מקיימת חברת "אל על" המראות ונחיתות סמוך מאוד לכניסת השבת או לציאתה, דבר המחייב גם את הצוות וגם את הנוסעים לחלל שבת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כידוע, חברת "אל על", שהיתה בשפל המדרגה עקב היחסים המעורערים, השביתות, ההשבתות והגירעונות, עלתה על דרך המלך. רכבות שומרי תורה ומצוות מתוך-לארץ החלו להעדיף את "אל על" על פני חברות אחרות, וכמעט כל התיירות הדתית מתנהלת באמצעותה. הסיפורים על הפסדי "אל על" עקב שמירת שבת אין להם יסוד. אם קיימים הפסדים, הם אינם נובעים משמירת שבת. אבל, אפילו היתה "אל על" מפסידה, אין בכך הפסד, כי על-ידי שמירת שבת אנו מרוויחים ולא מפסידים. אנו טסים, כרוך השם, בטוח יותר וטוב יותר, וחברה ממשלתית מחויבת לשמור שבת על-פי החוק.

על כן, אדוני השר, אם אומנם מדרווחים לך כי הכול שפיר ומטוסי "אל על" אינם טסים בשבתות, הדיווחים אינם נכונים. מישהו מעז להעלים דברים ממך, האחראי לחברה בתוקף תפקידך כשר התחבורה וכמי שמייצג את ממשלת ישראל. עליך, אדוני השר, מוטלת האחריות. כך טענתי גם כלפי קודמך, השר קורפו, ואינני חוזר בו.

אם אומנם "אל על" מחללת שבת, עליך להודות בכך ולהגיד זאת ברורות מעל במת הכנסת, אדוני השר, ולא להסתיר מהכנסת את האמת. ידע הקהל וישפוט.

וכאן, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה רק שנראה, בפרסום של "אל על" — — —

למחרת היום, אחרי ישיבת הכנסת, או יומיים לאחר מכן, התפרסמה בעמודו הראשון של היומון "המדיע" ידיעה, שכותרתה: "מסמך פנימי שהגיע לידי כתב 'המדיע' מתברר, כי חברה-בת של 'אל על' מקיימת טיסות קבועות בשבת מנמל-התעופה לוד לגרמניה". בתוך הידיעה היה צילום זה של מסמך רשמי של חברת "סן-דור" מיום 2 ביולי 1989, "סיכום דיון הצטיידות. משתתפים: 'ארקיע' — י' בורוכיץ, צ' גונן, י' סלע, 'סן-דור' — ז' ליבנה, י' שחר. נערך במשרדי 'סן-דור' ב-25 ליוני 1989. סוכם, כי תופעלנה 4 טיסות בשבת" — זו חברת "סן-דור", חברה-בת של "אל על" — "737 — קלן: 737 — מינכן: 707 או מטוס חכור — פרנקפורט: 707 או מטוס חכור — שטוטגרט", וכו' וכו'. המסמך נרשם על-ידי שחר. זה מסמך אחר. אדוני השר התחבורה, האם המסמך הרשמי הזה אומר לך משהו?

חברי הכנסת, מתוך דפי מחשב שנשלחו לחבר הכנסת יאיר לוי, לפי הזמנתו ובקשתו, מרשות שדות התעופה, על נחיתות והמראות של מטוסים — וזה נמצא כאן, בידי — בחצי השנה הראשונה של השנה הזאת מתברר, ש"אל על" אומנם מקיימת טיסות בשבתות. ראשית באמצעות "סן-דור", שהיא חברה-בת שלה, בצורה קבועה, ובמטוסי "אל על", המוחכרים כביכול ל"ארקיע". בדוח מבצעים של "אל על", אורייגנלי, שנמצא כאן אצלי ואני מצרפו לפרוטוקול, יש הוכחה ברורה כי "אל על" מטיסה את מטוסייה וצוותיה בשבתות:

ב-28 ביולי, כליל שבת, בשעה 20:00, המריא מטוס LY. זה מטוס "אל על", תחת השם Cargo. למחרת, בשבת קודש, ב-29 ביולי, בשעה 00:45, שוב "אל על". בשעה 02:05, שני מטוסי "אל על" — 737 ו-707, תחת השם "ארקיע". באותו יום שבת — כל אלה מסמכים רשמיים הנמצאים בידי — ב-08:50 — "אל על" 747, שוב בשם Cargo; ב-25:10 — 737, "ארקיע" LY; ב-11:00 — 707, תל-אביב-פרנקפורט, וכן הלאה וכן הלאה.

היור"ג גדות:

חבר הכנסת ורדיגר, אני רוצה להפנות את תשומת-לבך לעובדה, שהתקנון לא מאפשר לך להעביר לפרוטוקול דברים שאינך אומר. לכן, אם יש בתוך הדברים האלה שאתה מחזיק בידך דברים חשובים, הרי אתה יכול, במסגרת שלוש הדקות הנותרות שלך, להוסיף את הדברים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

בסדר. במסמך של פריסת טיסות נכנסות ויוצאות מיום 15 ביוני 1989 מצאתי שם של חברת תעופה CH, חברה שאיננה קיימת תחת שם זה — בשעה 17:20 יצא מטוס "בואינג" 747, מטוס השייך לחברת "אל על". כנראה, לשם שטטוש, צוין בדף המחשב תחת השם CH, וזהו זיוף בתוך הדוח הרשמי.

כאשר ניסינו לברר ב"אל על" — מזכירתו של חבר הכנסת יאיר לוי התקשרה ושאלה לפרט הדבר — נמסר: "אלה הם מטוסי מטען קלים, השייכים לממ"ן, קרגו". גם זה "אל על". ברור שהם שייכים ל"אל על".

לגבי מטוסי "ארקיע", שאיננה חברה ממשלתית, חברת "סן-דור", חברה-בת של "אל על", מתחלקת ברווחים מטיסות בשבתות "פיפט-פיפט". כידוע, הקימו "סן-דור" ו"ארקיע" חברה בגרמניה ושמה ICS, והרווחים מתחלקים ביניהן 50% — 50%. מעניין לדעת אם רשות התחבורה הממשלתית נתנה את האישור להקמת חברה משותפת זו, בידיעה שהמטרה היא לטוס בשבת. בכלל זה יש לברר מהן ההכנסות, כמה היו

בלונדון יוצאת בשעה 22:00 והטיסה יוצאת בשעה 22:40, דהיינו כ-40 דקות לאחר צאת השבת.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני השר — — —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת לוי, אני יודע שהעניין חשוב, אך סדר-היום הוא כזה, שאני חייב לדבוק בלוח הזמנים. לכן, אנא, תן לשר להשיב. לצערי הרב, כבר יש מישו שביקש הצעה אחרת, ולכן אתה לא תגיע היום לקבלת זכות הדיבור בעניין הזה.

שר התחבורה מ' קצב:

"מועד יציאתה של הטיסה", כותב עמרם בלוס, "נקבע לאור מגבלות הקיימות בשדה-התעופה בלונדון".

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
איני יכול לדבר בקול רם, לכן אני מבקש רשות לקריאת ביניים.

הי"ר ג' גדות:

קריאת ביניים חלשה, בבקשה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

בנושא הזה של טיסות "אל על" יש לכל אחד הגרסה שלו. חזקה על חבר הכנסת ורדיגר שהנתונים שלו אכן אמיתיים. חזקה על השר שהנתונים שלו נכונים. אם כן, יש לי בקשה: נפנה לגורם שלישי, בלי ויכוחים — נכריז על זה כרגע — והוא יבדוק.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מוכן להיות הבדוק.

שר התחבורה מ' קצב:

חבר הכנסת ורדיגר, איני יודע אם הביאו זאת לידיעתך, ולכן אני אביא לידיעתך את מכתבו של מנכ"ל חברת "סן-דור" למנכ"ל "אל על". במכתב מיום 26 ביולי 1989 כותב מנכ"ל "סן-דור" למנכ"ל "אל על": "אדוני, כי סיכום דיון זה" — הדיון שאתה ציטטת פה, חבר הכנסת ורדיגר, מהעיתון "המודיע" — "לא הובא לעיוני, ופירושו, כפי שניתן בפרסום בעיתון, עומד בסתירה גמורה הן למדיניות החברה והן למדיניותי והן לעובדות עצמן של מה שקרה בדיון. חברת "סן-דור" מקפידה ותקפיד ללא סייג שלא להיות מעורבת בטיסות בשבתות ובמועדי ישראל, כפי שמשמע מהחלטת ממשלת ישראל לגבי חברת "אל על".

כותב רפי הרלב למנכ"ל חברת "סן-דור": "בהתייחס לפרסום הנ"ל בעיתון 'המודיע', ברצוני לחזור ולהדגיש את מה שכבר ידוע זה שנים מספר: לפי החלטת ממשלת ישראל, מנועה חברת 'אל על' מלטוס בשבתות ובמועדי ישראל. מטבע הדברים, כלולה גם חברת 'סן-דור' בהחלטה זו. אבקשך לוודא באופן מלא ומוחלט כי לא יהיה לחברת 'סן-דור' קשר כלשהו, בין במישרין ובין בעקיפין, לטיסות המתבצעות בשבתות ובמועדי ישראל על-ידי חברת 'ארקיע'. למניעת ספק, כוונתי לאיסור מוחלט של קשר מבצעי ומסחרי מכל סוג שהוא לגבי טיסות אלה. אבקש לחזור ולוודא, כי איש מעובדי 'סן-דור' ומנהליה לא יהיה קשור בדרך כלשהי לטיסות אלה".

אני רוצה שתבינו, כי אני קורא רק קטעים, ולא את כל המכתבים. ב-27 ביולי כותב מנכ"ל "אל על", רפי הרלב, למנכ"ל "סן-דור": "ההוכח לי מעל לכל ספק, כי לא היה כל סיכום בין 'סן-דור' לבין 'ארקיע' בדבר טיסות בשבתות, ולא כול להיות סיכום כזה, שכן 'סן-דור' — — —

הי"ר ג' גדות:

לא, לא, חבר הכנסת ורדיגר, אתה חייב להודות שהיושב-ראש היה רחב-לבב ביותר כלפיך. כשביל מה התצוגה? תאמר משפט סיום.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

בפרסום רשמי של "אל על", בעמוד המרכזי, רואים מטוס בלי השם "אל על" וכלי סמל המדינה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ורדיגר. רשות התשובה לכבוד שר התחבורה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, באחרונה חזר חבר הכנסת ורדיגר ומעלה טענה, כאילו חברת "אל על" והחברה-הבת שלה "סן-דור" מקיימות טיסות בשבתות ובמועדי ישראל. השבתי לכנסת בצורה חד-משמעית וברורה, והכחשתי את התלונה של חבר הכנסת ורדיגר. בעקבות הצגת ההצעה לסדר-היום חזרתי ובדקתי את הנושא עם הנהלות חברת "אל על" וחברת "סן-דור". אני חוזר ומאשר, כי שתי החברות אכן מקיימות את החלטת הממשלה בדבר הימנעות מטיסות בשבתות ובמועדי ישראל. מנכ"ל חברת "אל על" ומנכ"ל חברת "סן-דור" חזרו והדגישו לפני, כי אין להם שום קשר לטיסות הצ'יטר שמקיימת חברת "ארקיע" בשבתות.

חבר הכנסת ורדיגר, מה צריכה, לפי דעתך, חברת "אל על" לעשות כאשר עומדים לרשותה מטוסים שאינם בשימוש, והם עלולים לעמוד ללא שום תועלת כלכלית — וממול עומדת חברת "ארקיע", ובכוונתה לחכור מטוסים בחוץ-לארץ? אני אסכים בהחלט לכן שחברת "אל על" תחכיר מטוסים שאינם בשימוש, מטוסים שאין לה צורך בהם לטיסות השגרתיות, לחברת "ארקיע", אם חברת "ארקיע" הולכת לחכור מטוסים דומים בחוץ-לארץ. וכאשר חברת "ארקיע" מקבלת את המטוסים האלה, זכותה לסמן על גבם את סימניה שלה ולא את סימני "אל על", כי אלה אינם מטוסי "אל על". אני בוודאי לא אסכים לכן שחברת "ארקיע" תטוס עם סימנים של חברת "אל על". לגבי חברת "ארקיע", ודאי שאין לנו זכות להתערב בשיקוליה הכלכליים.

מאתר שאתה ציטטת מהעיתון "המודיע", אני מבקש להביא לידיעתך את מה שכתב לעיתון זה עורך-הדין עמרם בלוס, כונס הנכסים הרשמי, כמפרסם הנומס של חברת "אל על". אני מקווה, חבר הכנסת ורדיגר, שהביאו לידיעתך את תוכן מכתבו של עמרם בלוס, שאם לא כן, אלה שמסרו לך את המידע הכשילו אותך. כל אלה שדיברו אותך על זיוף הטעו אותך, ואדוני, חבר הכנסת ורדיגר, נפלת בפח. בכל הכבוד וההערכה, נפלת בפח.

מר עמרם בלוס כתב לעיתון "המודיע", שאת תצלומה של ידיעה שהתפרסמה בו הצגת כאן כמסמך לפני חברי הכנסת. אני ידעתי על מה אתה מסתמך, תודה לאל, ולכן יכולתי גם להתכונן לדיון הזה. אתה הפכת את הצילום מ"המודיע" לדוקומנט, כהוכחה לחילול שבת. בכל הכבוד, בעניין הזה רחוק "המודיע" מלשמש הוכחה לחילול שבת. ובכן, כך כותב עמרם בלוס: "הצטטותי לקראו בעיתונכם הנוכח את הכתבה על טיסות 'סן-דור' בשבתות. ערכתי חקירה יסודית בנושא, וממצאיה מצויים במכתבו של מנכ"ל 'אל על' אל מנכ"ל 'סן-דור'. בדקתי את הידיעה בדבר יציאתן של טיסות 'אל על' מלונדון לתל-אביב במוצאי שבת קודש ודקה לאחר צאת השבת, כפי שנתפרסם בכתבה הנדונה, ומצאתי כי השבת

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
ומה המסמך שבידי?

שר התחבורה מ' קצב:

ידידי, זה לא מעניין אותי. אתה תסתמך על מה שאני מודיע לך, ולא על מה שכתוב בעיתון "המודיע", עם כל הכבוד גם לעיתון "המודיע".

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

זה לא של "המודיע", זה "סן-דור".

שר התחבורה מ' קצב:

תסתמך על מה שאני מודיע פה. אני מודיע פה הודעה רשמית ומוסמכת.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

והמסמך שבידי הוא מזויף? אני רוצה לדעת.

שר התחבורה מ' קצב:

כאמור, "סן-דור" אינה מקיימת טיסות בשבתות ובמועדי ישראל. מתברר כי מסירת מידע על-ידי "ארקיע" ל"סן-דור" בדבר טיסותיה של "ארקיע" בשבתות נרשמה בטעות כסיכום.

בעיקרו של דבר אני חוזר ומאשר, אדוני היושב-ראש, וחברי הכנסת, כי חברת "אל-על" וחברת "סן-דור" אינן מקיימות טיסות בשבתות ובמועדי ישראל.

חבר הכנסת ורדיגר מתבקש להציג נתונים או מידע, אם יש לו כאלה. הוא הציג פה בפני חברי הכנסת — — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

ומה כל הנתונים שהבאתי?

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת ורדיגר, אתה העד המהימן ביותר שיש לי שיכול להעיד, שחבר הכנסת ורדיגר דיבר למעלה מהזמן שהוקצה לו על-פי התקנון. אגא, תן לשר לגמור את דבריו במסגרת הזמן שהוקצה לו.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

חבר הכנסת ורדיגר הביא מסמך רשמי — — —

היו"ר ג' גדות:

אגא, חבר הכנסת הלפרט, מה טעם אתה מחזיק זאת בידך? האם אתה מאמין שהשר מסוגל לראות מהמרחק הזה מה יש במסמך? אני לא אאפשר לך לגשת אליו עכשיו. תיפגש אתו אחרי הישיבה ותראה לו את המסמך. מה קרה? אלוהים אדירים.

שר התחבורה מ' קצב:

בכל אופן, מדובר בחברה בעלת מוניטין בין-לאומיים, חברה כלכלית כמו "אל על". לכן תרשה לי להציע לך. לפני שיוצאים בהאשמות-שווא באמצעי התקשורת, אתה בוודאי יודע מהניסיון, שמתור לנו לערוך מדי פעם בירורים, ללבן נושאים, לברוק אמיתות של טענות. אף שפניתי אליך לפני שבועיים ושלושה שבועות, וביקשתי לקיים את הבירור המוקדם, אולי היה לך נוח, ואולי יש גם תועלת כלשהי בהצגת הדבר מעל דוכן הנואמים בכנסת, שכן על-ידי כך, חבר הכנסת ורדיגר, התכוונת לפגוע בחברת "אל על", ללא שום הצדקה וללא צורך.

אדוני היושב-ראש, מאחר שהשבת יקרה גם לי, ומאחר שחבר הכנסת ורדיגר העלה כאן רשימה של טיסות, וסגן שר העבודה והרווחה הציג לפני נתון על טיסת "אל על" בשבת,

כפי שמופיע באחד הפרסומים, בדקנו זאת והתברר, שלא מיניה ולא מקצתיה. כאשר מדובר באלפי פריטים המופיעים בפרסומים של "אל על", יכול בהחלט להיות שפה ושם נפלו בפרסומים שגיאות מספר. אבל אין בכך כדי לערער ולשנות את המדיניות הבסיסית, הקובעת שאין שום כוונה, ושכפועל אין שום טיסות בשבתות ובמועדי ישראל.

אבל, מאחר שהשבת יקרה גם לי, אדוני היושב-ראש, והועלו כאן אי-אלו נתונים, אני מסכים להעביר את הנושא לגורם שלישי, לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. רשות הדיבור לחבר הכנסת פורז, המבקש להציע הצעה אחרת. לפני שחבר הכנסת פורז ידבר, אני רוצה להפנות את תשומת-לבו ואת תשומת-לב שאר החברים, שמן הדין הוא שהבקשה להצעה אחרת לא תימסר, אלא רק לאחר ששמענו מה שהשר מציע. הפעם הזאת, לפני משורת הדין, תקבל את רשות הדיבור. אבל, עם כל הכבוד, הרי אינך יודע איוו הצעה אחרת אתה רוצה להציע.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסביר. אמרתי לסגן מזכיר הכנסת, שאם יציע השר להעביר את הנושא לוועדה, אני אציע להסיר אותה, ואם יציע השר להסיר, לא תהיה לי הצעה אחרת. אני ציפיתי שהשר יעשה לנו דבר כזה.

היו"ר ג' גדות:

כולנו נתאזר בסבלנות עד תום דברי התשובה של השר, לפני שנציע הצעה אחרת. בבקשה, חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כאשר היתה ממשלה צרה, הצליחה אגודת ישראל להשיג את הדבר הזה, שחברת "אל על" לא חטוט בשבת. הדבר גורם נזק כלכלי אדיר לחברת "אל על" וגם לחברות-הכנות שלה, והתוצאה היא, שגם חברת "אל על" וגם החברות-הכנות נאלצות לעשות כל מיני טריקים, כדי להיחלץ מהמצוקה הזאת שנקלעו אליה.

הגיע הזמן, שממשלת ישראל, בגלל האילוצים הכלכליים ובגלל העובדה שהציוד של חברת תעופה הוא כל כך יקר, שאי-אפשר שלא לנצל אותו, ומאחר — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

— — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ג' גדות:

רבותי, מה קורה כאן? חבר הכנסת הלפרט, חבר הכנסת הלפרט.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת הלפרט, לשיטתך כדאי להשבית את "אל על" — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז, בבקשה חכה. חבר הכנסת הלפרט, קראתי בשמך כמה פעמים. אני מבקש ממך, כאשר היושב-ראש יקרא לך, אגא הקשב לדבריו.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אני מקשיב.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר ג' גדות:

להקשיב, הווי אומר גם להפסיק קריאות ביניים.

היו"ר ג' גדות:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הנושא מסדר-היום; השנייה — להעביר את הנושא לוועדה. מי שהוא בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום, יצביע בעד. מי שיצביע "נגד", מצביע למעשה בעד העברת הנושא לוועדה. מי שמצביע "בעד", מצביע בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. אנחנו ניגשים להצבעה, זו הצבעה מס' 46.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 8

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 18

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

ב-18 קולות נגד, 8 בעד ונמנע אחד, אני קובע שהנושא הועבר לוועדת הכלכלה, בהסכמת כל הצדדים.

אני חושב, שבצדק מנסות החברות הללו להיחלץ מהצרה שממשלת ישראל גזרה עליהן. אין מקום לדיון, ואני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת פורז. חבר הכנסת ריבלין, אני יודע, שהישיבה מתארכת וקשה לך לשבת. אנא, עשה מאמץ. חבר הכנסת עוזון, ברוך בואך.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש לנו הצעה אחת, להסיר את הנושא מסדר-היום, ויש לנו הצעה נוספת — להעביר את הנושא לוועדה. האם המציע מוכן להעביר את הנושא לוועדה?

מג. שאליות ותשובות

מהשטחים, ובלי להציג צווי חיפוש התנכלו לתושבים ושברו דלת כניסה בביתו של עיד סלים.

ביום 29 במאי 1989 חזרו הכוחות לכפר, ועצרו כמה תושבים בטענה שציירו סממאות בצומת גילמה-מוקיבילה. למחרת שוחררו העצורים.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן השר להורות על חקירת יחס המשטרה לתושבי מוקיבילה?

2. מה הן תוצאות החקירה?

3. מה הצעדים שמוכן השר לנקוט?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המקרה נחקר על-ידי המשטרה.

2. קצין וארבעה שוטרים, ולא כוחות יס"ם, קיבלו מידע סמוך לאירוע על מציאת חשוד ברצח, המסתתר באחד הבתים בכפר מוקיבילה. כוח זה דפק על דלת אותו בית כמה פעמים, והזדהה בתור כוח משטרה. משלא נתקבל מענה ואיש לא פתח את הדלת, נפרצה דלת הבית בכוח. בהיכנסם פנימה הסביר קצין המשטרה לבעל הבית את המטרה שלשמה הם באו, והוא הסכים לעריכת חיפוש בבית, בנוכחות שני עדים מטעמו. בגמר החיפוש לא נמצא החשוד, והכוח עזב את הבית.

3. לא יינקט כל צעד כלפי השוטרים, מכיוון שפעלו כחוק. לא היה מקום במקרה זה להצטייד בצו לעריכת החיפוש, בשל שלושה טעמים אלה: א. המידע שנתקבל היה בתאריך של פעולת הכוח — 27 במאי 1989, וסמוך לפני התרחשותו; ב. מדובר בעכירה מסוג פשע חמור, המסמיק את המשטרה להיכנס ולבצע מעצרים; ג. אין להשהות את ביצוע הפעולה,

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאליות ותשובות. אני מזמין את שר המשטרה לעלות לדוכן ולהשיב על שאליות של חברי הכנסת.

598. משלחת "יש גבול" ליפן

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר המשטרה ביום ח' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 27 במרס 1989 התפרסמה ידיעה, כי קבוצה מאנשי "יש גבול" יצאה למסע כיפן בחסות אש"ף ובמימונו. בידיעה מצוטט ד"ר יעקב כהן, מבכירי משרד החוץ, הטוען כי "מסע הקבוצה, שהיתה מורכבת מלטיף דורי, יעל לוטן ומאיר ואנוני, עשה כיפן את עבודת ההסברה של אש"ף".

ברצוני לשאול:

1. האם המידע הנ"ל נכון?

2. אם כן — האם נשקל להעמיד לדיון את חברי הקבוצה?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעקבות המידע פתחה המשטרה בחקירה.

2. בסיום החקירה, ועל-פי הראיות שייאספו, יוחלט אם יש מקום להעמיד לדיון את הקבוצה או מיהו מבין חבריה.

834. פעילות המשטרה בכפר מוקיבילה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר המשטרה ביום י"ב בסיוון התשמ"ט (15 ביוני 1989):

בשעות הערב של יום 27 במאי 1989 התפרצו כוחות יס"ם — יחידת סיור מיוחדת — ומשמר הגבול לבתים בכפר מוקיבילה שבעמק-יזרעאל בטענה שמחפשים אחר מבוקשים

קורבן להתעללות מצד העצירים הערבים, כגון שפיכת מים עליו בשעה שעמד בחפילה והשלכת שמיכותיו לשירותים כדי שלא יוכל להשתמש בהן. במשך כל 48 השעות של מעצרו כתא זה הוא לא עצם את עיניו כדי למנוע התנכלויות מצד שכניו לתא. בדיון על הארכת מעצרו ציווה השופט להעבירו מייד לתא אחר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הפרטים הנ"ל שנמסרו לי נכונים הם?

2. האם קיים נוהל, שלפיו לא ייכלא עציר יהודי יחיד עם עצירים ערבים כשהנסיבות הקשורות למעצרו עלולות לגרום להתנכלויות?

3. אם אכן קיימת הוראה כזאת, האם יינקטו אמצעים נגד מפריה?

תשובת שר המשטרה ח' בר"ל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אנא ראה תשובתי על שאילתא בעל-פה מס' 117.

883. ידיעה על התעללות בעצירה

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

מארגון "נשים למען אסירות פוליטיות" נמסר, כי ודחה שבוקי בת 70 מהכפר אידנא נעצרה בגשר אלנבי ב-12 במאי 1989. לדברי הארגון, העצורה "הוחזקה במשך 10 ימים בצינוק במגרש-הרוסים, שם עונתה, הוחזקה כשהיא קשורה, הוכתה באכזריות ככתפיה ובכבטה, ספגה קללות והשפלות, אוימה בהשלכה לתוך כיוב. ב-19 במאי הוצאה מהצינוק והועברה לאגף רגיל. ב-17 במאי ביקשה עורכת-הדין קרווני לראותה במגרש-הרוסים. עובדת היותה עצורה שם הוכתשה. ב-21 במאי כלילה שוב הוכתה, כשכין היתר כעט בה החוקר בחוזה, כשהוא עומד על שולחן. לאחר הפעלת לחץ ציבורי — — שוחררה וודחה ממעצרה."

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם הובאו לידעת השר פרטי פרשה זו?

2. אם כן — האם נחקרת פרשה זו על-ידי גורם כלשהי במשרד המשטרה, ומה הן תוצאות החקירה?

תשובת שר המשטרה ח' בר"ל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. האשה המוזכרת בשאילתא נעצרה על-פי דרישת השב"כ ב-12 במאי 1989. רק ב-18 במאי הוא הובאה לבית-המעצר המשטרתי במגרש-הרוסים. במהלך שהותה במעצר בירושלים היא לא התלוננה על כל פגיעה שכווצה בה, ואף זכתה לטיפול רפואי הולם עקב גילה הגבוה.

בעקבות השאילתא על אירוע ב-12 במאי, תברור התלונה על-ידי החוליה הארצית ביחידה לתלונות הציבור במטה-הארצי.

945. דיון תעודות ודרכונים

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום ט"ו בסיוון התשמ"ט, 18 ביוני 1989, פורסם, כי עשרות דרכונים מזויפים נמכרו

על-מנת שלא לאפשר בריחה, ולכן בוצעה פעולה מהירה ובשעות הלילה.

867. האירוע בכפל-חארת'

חבר הכנסת מ' קלינר שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

בעקבות חשדות על-אודות פוגרום, ככיכול, שבוצע בתושבי כפל-חארת', נעצרו גדי בן-זמרה ויהושע שפירא. השניים נעצרו לאחר שפנו בתגובה יזומה לתקשורת, במטרה להפריך את הסיפורים על הפוגרום. לטענתם, מדובר היה בטיוול של תלמידי ישיבת "עוד יוסף חי", שהמשתתפים בו הותקפו על-ידי נערי הכפר והגיבו בירי באוויר כשהגיע המצב לידי סכנת נפשות מוחשית. בעקבות החקירה והמעצר הוחרמו כלי נשקם של תלמידים נוספים בישיבה בלי שסופקו להם כלי נשק חלופיים, מה שמסכן, לדבריהם, את חייהם.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר, שהמידע היחיד שהצביע על השתתפותם של יהושע שפירא וגדי בן-זמרה באירוע הוא אותו מידע שנמסר ביזומתם ומרצונם?

2. האם נכון הדבר, שאנשי הכפר לא נחקרו עד להגשת שאילתא זו?

3. אם התשובה על שאלה 2 חיובית — מדוע?

4. האם נכון הדבר, שלא הוכח כי היו פגיעות בנפש באותו פוגרום, למעט טענתם של התושבים בדבר הרוגה אחת?

5. האם נכון הדבר, שבשטח נמצאו עשרות תרמילים, והאם אין הדבר מוכיח כי נכונה טענת התלמידים בדברם על ירי באוויר?

6. האם נכון הדבר, שהוחרמו כישיבה כלי נשק בלא שסופקו כלי נשק חלופיים?

7. אם התשובה על שאלה 6 חיובית, האם אין בכך משום סיכון חייהם של התלמידים, שיישבתם מצויה בעיבורה של העיר שכם?

תשובת שר המשטרה ח' בר"ל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2 — 3. התשובה שלילית.

4. אין מדובר בפוגרום, אלא בתלונה על הריגת נערה.

5. בשטח נמצאו עשרות תרמילים, אשר יכולים להעיד על ירי באוויר, אך ייתכן שכדור אחד פגע בנערה.

6 — 7. כלי הנשק הוחרמו לצורך חקירה ובדיקה. המשטרה אינה עוסקת באספקת כלי נשק חלופיים, אלא שלטונות צה"ל במקום.

882. כליאת עציר יהודי עם עצירים ערבים

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר המשטרה ביום י"ט בסיוון התשמ"ט (22 ביוני 1989):

אחד מעצורי פרשת כפל-חארת' נכלא בתא אחד עם שבעה עצורים פליליים ערבים במשטרת עירון — ואדי-ערה, לאחר חקירתו במשטרת שכם.

נמסר לי, כי בהיותו עציר יהודי יחיד באותו תא הוא היה

ביום א', 18 ביוני 1989, שדרו רעולי פנים אקדח משוטר ערבי בעיר העתיקה בירושלים, כשהיה בדרכו למקום שירותו בהר הבית.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת אפשרות, שהיה במקרה זה שיתוף פעולה מצד השוטר עם השודדים?
2. כמה שוטרים ערכים בירושלים נושאים נשק?
3. מה בדעתך לעשות כדי שמקרים כאלה לא יישנו?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחקירת האירוע נבדקו כמה כיווני חקירה. אחת האפשרויות שנבדקה ביסודיות היתה של שיתוף פעולה מצד השוטר. בכל הבדיקות שבוצעו, לרבות בפולגורף, לא נמצא כל ממצא המחזק אפשרות זו.

2. 90 שוטרים.

3. בעקבות המקרה האמור, תודרכו השוטרים הערכים וקיבלו הנחיות כיצד להגיב ולהשתמש בנשק באירוע דומה.

949. כניסת "נאמני הר הבית" ואנשי תנועת "כך" להר הבית
חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

נודע לי, כי ב־17 ביוני 1989 ניסה אורח, חבר לשעבר בתנועת "כך", לבקר בהר הבית. בפתח עצר אותו שוטר ושאלו לפרטיו האישיים. לאחר שמסר לו את הפרטים, הוציא השוטר תיק שעליו כתוב "נאמני הר הבית" ו"כך", ומאחר ששמו של האורח הופיע בספר, מנע בעדו לבקר במקום. השוטר סירב למסור לאורח את מספרו האישי.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר, שבידי השוטר העומד בפתח הר הבית תיק ובו רשימת שמותיהם של "נאמני הר הבית" וחברי תנועת "כך"?

2. האם נכון הדבר, ששוטרים קיבלו הוראה למנוע מאזרחים הנמנים עם תנועה מהתנועות הללו לבקר בהר הבית במסגרת ביקור פרטי?

3. אם כן — ברצוני לדעת על מה מושתתת הוראה זו?

4. אם לא — האם בדעת השר לבדוק כיצד קרה מקרה כזה, מי אחראי לכך, ומה ייעשה בנדון?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. הרשימה נעשתה בתיאום עם צעירים המזהוים עם אנשי "כך" ו"נאמני הר הבית", כדי שבימי שבת הם יזהו על-פי הרשימה, כי בשבת הם אינם נושאים תעודת זהות מטעמי הלכה. כך גם היה ביום 17 ביוני 1989, אשר חל ביום שבת.

2—3. התשובה שלילית, אין הוראה המונעת ביקורים פרטיים של אנשי "כך" או "נאמני הר הבית".

4. האדם שהשאלת את מרבית עליו אינו מופיע ברשימה האמורה, לא היה מצויד בתעודת זהות כלשהי, והוא מוכר למשטרה כמעורב בהפרות סדר, בתקיפת שוטרים, ולכן נמנעה כניסתו להר הבית בדיון.

לתושבים זרים, וכי נתגלו מקרים של זיוף תעודות ודרכונים על-ידי אזרחים ניגרים בישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשטרה היקף פעולות הזיוף ומספר התעודות והדרכונים מזויפים בפרשה זו?

2. האם נבדקה האפשרות, שדרכונים ותעודות מזויפות הועברו לארגוני המחבלים ולפעילי האינתיפאדה בשטחים, ואם כן — מה העלתה הבדיקה?

שר המשטרה ח' ברילב:

1. מדובר ב־10 חשודים שעסקו בעבירות של זיוף דרכונים. מחומר החקירה בנושא עולה, כי 15־אזרחים זרים הובאו לארץ בעזרת דרכונים מזויפים.

2. מהחקירה מתברר, כי אין כל קשר לפעילי האינתיפאדה, לארגוני המחבלים, או לגורמים עוינים אחרים. המניע הוא כצע כסף בלבד.

946. יידוי אבנים בכבישי הדרום

חבר הכנסת א' גור שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

ב־18 ביוני 1989 התפרסמה ב"מעריב" ידיעה תחת הכותרת: "כבישי הדרום — אזור האינתיפאדה היהודית". בידיעה מסופר על התגברות התופעה של יידוי האבנים בכבישי הדרום, שכתוצאה ממנה נהרגים ונפצעים נוסעים חפים מפשע.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה על התגברות ממדי התופעה נכונה?

2. אם כן — מה הוא מספר האירועים מסוג זה שנרשמו במשטרה מאז היוודע דבר מותו של אבי סספורטס ז"ל?

3. האם מדובר כאן על התארגנות קבוצתית, מחתרתית או אחרת, או שמא אלה פעולות של יחידים?

4. האם הצליחה המשטרה לכרר את זהותם של זורקי אבנים? אם לא — אילו פעולות ננקטות לעקירת תופעה זו?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. א. בחודשים ינואר — מאי 1989 אירעו במרחב־לכיש 27 מקרים של יידוי אבנים, ובמרחב־הנגב — מקרה אחד; ב. בתקופה המקבילה אשתקד היו בשני המרחבים רק שני מקרים של יידוי אבנים.

3. אין מדובר בהתארגנות אלא בהתפרצות, במיוחד לאחר היוודע דבר הירצחו של החייל אבי סספורטס ז"ל.

4. א. במרחב־לכיש נעצרו ארבעה איש, שני נערים, עיתונאי שהסית נערים ביידוי אבנים ואחד שזרק בקבוק תבערה. שני הנערים נשפטו; ב. בגין המקרה היחיד שאירע בנגב, נעצרו שלושה אנשים שהיו מעורבים בזריקת אבנים ושניים מהם כבר נידונו ל־5 חודשי מאסר בפועל ושנה על־תנאי; ג. המשטרה פעלה, פועלת ותמשיך לפעול על-ידי סיורים בצירי התנועה ובעזרת מודיעין למנוע תקריות דומות, בעיקר במקומות הרגישים והמועדים לפורענות.

947. שרידת נשק משוטר ערבי בירושלים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז התשמ"ט (5 ביולי 1989):

נמסר לי, כי משטרת ישראל ערכה ביום 5 ביוני 1989, בשעה 06:00, חיפוש בביתו של מר ב"ת (שמו המלא מופיע במקור) לשם תפיסת סמים, ואף עצרה אותו בתום החיפוש. לאחר זמן קצר שוחרר מר ב"ת, תוך התנצלות השוטרים על אירועים אלה, בהסבירים כי בטעות יסודם. לטענתו של מר ב"ת, ניצלה המשטרה צו שניתן על-ידי בית-משפט לעריכת חיפוש בכתובת כלשהי בתל-אביב לשם עריכת חיפוש בביתו שבישוב אורנית, ומשום כך לא נמסר לו העתק מצו החיפוש אלא לאחר ביצועו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים המפורטים להלן נכונים?
2. אם כן — האם יש להם קשר למעצרו הקודם של מר ב"ת, ב-3 במאי 1989, בחשד לביצוע פריצה למשרדי המרעצה המקומית הודיהשרון ולביצוע האונות סתר ולשחרורו בלא שנחקר בנדון?
3. האם ננקטו צעדים למניעת מעצרים לא-מוצדקים בכל הנוגע למר ב"ת?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החיפוש היה אמור להתבצע בכתובת בתל-אביב, אך מכיוון שהמקום היה סגור, נעשה ניסיון לחפש את כתובתו הפרטית של האיש שאליו התכוונו. המשטרה הגיעה בטעות לכתובתו של אדם אחר, בעל אותו שם, אולם בתי"ו ולא בטי"ת.

2. התשובה שלילית.

3. התשובה שלילית.

977. אלימות בני נוער

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר המשטרה ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

בשמה של סגן-ניצב זאבה אהרוני, ראש מדור הנוער במטה הארצי, נמסר כי בחודשים האחרונים יש עלייה ברורה בשימוש בסכינים בקרב הנוער. לדבריה, ברוב המקרים מדובר בקטטות על דברים של מה-בכך, הגולשות לתגרות ידיים, ואחר כך נשלפים סכינים. הקטטות האלימות הן, בדרך כלל, תוצאה של שתייה מופרזת של אלכוהול בפאבים.

בימים אלה יוצאים התלמידים לחופשת הקיץ.

מאחר שבשנה האחרונה נרשמה עלייה ברורה בתקיפה בעזרת סכינים, ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידיעות כפי שהובאו לעיל?
2. אם כן — כיצד נערכת המשטרה נוכח תופעות אלה, ובמיוחד לקראת חופשת הקיץ?
3. כיצד מונעת המשטרה ממועדונים מלספק לנוער אלכוהול, הגורר אותם בסופו של דבר לאלימות?
4. האם בדעת כבוד השר לעשות למען אכיפת החוק האוסר מכירת אלכוהול לבני נוער בפאבים ובבתי-הקפה?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ראש מדור הנוער לא מסרה בשום מקרה, שהשימוש בסכינים על-ידי בני נוער הוא תוצאה של שתייה מופרזת של אלכוהול בפאבים, ולמיטב ידיעתה עובדה זו, שצוינה בשאלתא, אינה נכונה.

974. תנאי המאסר של הממונה לשעבר על מחוז ירושלים חבר הכנסת רן כהן שאל את שר המשטרה ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

הממונה לשעבר על מחוז ירושלים, מר רפי לוי, הורשע בבית-המשפט המחוזי בשורה של עבירות ונידון למאסר. לאחרונה הובא לידיעתי, כי מר לוי שוהה במתקן המשטרי "אייל", הנחשב למתקן פתוח, שתנאיו משופרים. כמו כן נמסר לי, כי מר לוי זוכה לחופשות מעל ומעבר למקובל.

ברצוני לשאול:

1. האם עומד מר לוי בקריטריונים הכלליים, שנקבעו לגבי אסירים המועמדים לרצות את מאסרם במתקן "אייל"? אם כן — מה הם אותם קריטריונים?
2. כמה ימי חופשה קיבל האסיר לוי מאז נאסר ועד היום, וכמה ימים ישב במאסר בפועל?
3. האם אין כאן פרוטקציוניזם וחרגה מנהלים? אם כן — מה בדעת השר לעשות בנדון, ומה הם הטעמים לכך?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. בית-הספר ב"אייל" מחזיק אסירים לתחזוקת המקום, בדירוג ביטחון מזערי. במקום מוחזקים אסירים המתאימים למחנה חצי פתוח, שאין להם מעורבות פלילית-עבריינית, אינם צורכי סמים או סוחרים סמים ואין נגדם צור מועד נוספים.

ל"אייל" מגיעים על-פי הכללים מהמיון שפוטים עד שלוש שנים, ומבתי-הסוהר — עד שלוש שנים לתום המאסר ו/או עד שלוש שנים לתום שני-השלישים.

2. הנ"ל שפוט לשלוש שנים וחצי, החל מ-17 ביולי 1988, יצא ל-18 ימי חופשה, וישב בבית-הסוהר 363 יום עד כה.

3. התשובה שלילית.

975. שמירה משטרתית בבתי-הדין הרבניים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר המשטרה ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

בעיתון "המודיע" פורסם, כי אדם ניסה לרקור דיין בבית-הדין הרבני התל-אביב, לאחר שהדיין ענה בשלילה על פנייתו. בעקבות המקרה פורסם, כי אין שמירה משטרתית קבועה בבתי-הדין הרבניים.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את המקרה הנ"ל, ואילו צעדים ננקטו בעקבותיו?
2. האם יש בדעתך לקיים שמירה משטרתית בבתי-הדין הרבניים, כפי שנהוג בבתי-המשפט?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשטרה פתחה בחקירה.

2. בבית-הדין הרבני מוצב באופן קבוע שוטר, שתפקידו לשמור על הסדר במקום.

976. חיפוש בביתו של תושב אורנית ומעצרו

חבר הכנסת צ' הגבי שאל את שר המשטרה ביום ט' בתמוז התשמ"ט (12 ביולי 1989):

גדולים של משטרה, המסיירים בעיר המזרחית והמערבית כאחת ושומרים על ביטחון הציבור.

2. מאחר שהנושא מצריך שינוי בחוק, יש להפנות את השאלה לשר המשפטים.

1012. תלונת מפגינות בצומת-תפוח

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

ב"הארץ" פורסם, כי ביום ו', 30 ביוני 1989, הפגינה קבוצת נשים ליד צומת-תפוח ונהג רכב בעל לוחיות זיהוי ישראליות ניסה לדרוס אותן, תוך שהוא מבצע מרדף אחריהן. רק הימצאותן של תלוליות עפר בשטח אפשרה להן להתגונן. על-פי הדיווח, צילמו עיתונאים אירוע זה, וכן הוגשה תלונה במשטרה.

ברצוני לשאול:

1. האם חוקרת המשטרה תלונה זו?

2. מה הן מסקנות החקירה?

3. כיצד בדעת המשטרה לפעול כלפי נהג הרכב?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:

1. התשובה חיובית.

2. החקירה עדיין נמשכת.

3. הנהג החשוד שוחרר ממעצר לאחר 20 ימי מעצר. בית-משפט השלום בנתניה קבע את התנאים הבאים: א. הפקדת ערבות בסך 10,000 ש"ח; ב. הפקדת דרכון; ג. התייצבות במשטרה אחת לשבוע עד המשפט.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר המשטרה.

2-3. אנשי יחידות הנוער ואנשי מגזר הסיור והרישוי של המשטרה נערכים, בעיקר בחודשי הקיץ, לפעולת פיקוח וסיורים במקומות בידור שמוכרים בהם משקאות משכרים ומתכנסים בהם בני נוער.

עסק המוכר משקאות משכרים טעון רישוי ומתנה כאלה: א. איסור מכירתם לקטינים שטרם מלאו להם 18 שנה; ב. איסור להעסיק בו מי שלא מלאו לו 18 שנה; ג. איסור לקיים בו משחקים מכל סוג שהוא; ד. מניעת מפגש או ריכוז קבוע של עבריינים; ה. בדיקת העובדים בעסק כזה על-ידי המשטרה; ו. הגבלת שעות הפתיחה והסגירה של העסק; ז. עריכת פיקוח על עסקים כאלה, כדי לוודא שיפעלו בהתאם.

4. בוועדת החוקה חוק ומשפט דנים כימים אלה בשינוי סעיף 193 (שכרות) לחוק העונשין, התשל"ז — 1977 — איסור מכירת אלכוהול לבני נוער והחמרת העונשים על עבירה זו.

1011. רצח הפרופסור שטרן בירושלים

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר המשטרה ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט (19 ביולי 1989):

פרופסור שטרן ז"ל נרצח בבוקר יום חמישי, 26 ביוני 1989, בעמק-המצלבה בירושלים, בדרכו מביתו אל האוניברסיטה בגבעתיים. הרצח בוצע לאור היום.

ברצוני לשאול:

1. אילו צעדים מתכוון כבוד השר לנקוט למען ביטחונם של אזרחים המהלכים לתומם?

2. האם נשקלה הטלת גזר דין מוות על מרצחים?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העיר ירושלים רבתי מתגברת זה שנה וחצי בכוחות

מד. הצעה לסדר-היום

הצורך בתגבור המערכת המשטרתית בכוח אדם ובתקציב

הזה כאשר היה לנו דיון על משרד המשטרה, וגם בדיון על התקציב לשנת 1989 הגשתי הסתייגות, שבה תבעתי להוסיף לתקציב המשטרה. לא אחת אני טוענת לפני השר, שאמירתו: זה התקציב, עם זה צריך לחיות — אינה תורמת לעניין, וצריך לשנותה היום. עם תקציב כזה אין המשטרה יכולה לחיות ולהשלים.

זה למעלה מעשר שנים אין תקציב המשטרה משתנה וכוח האדם שלה אינו גדל, אולי להיפך. וזאת דווקא בתקופה שכל בעיות הביטחון הולכות ומתגברות. אולי שכחנו מה הן המטלות הקלאסיות של המשטרה בימים רגילים. אני פשוט רוצה להביא רשימה שתזכיר את זה: מניעת פיגועים חבלניים באמצעות סריקות, חיפושים וסיורים; פעולות הסברה להגברת עירנות הציבור; טיפול בקריאות אזרחים לבדיקת חפצים חשודים, בדיקת החפצים ופירוק מטענים; טיפול בפיגועים חבלניים — חילוף ופינוי נפגעים, סריקות אחרי מטענים נוספים, הרחקת סקרנים, הכוונת התנועה וכן הלאה; הסדרת שמירה בשכונות הערים, במועצות המקומיות וביישובי המגזר החקלאי; טיפול בפגניות אזרחים כעניין הפרות סדר; פיזור הפגנות וטיפול בכריזות; רישוי; אחזקת עצורים; ביצוע צווי הרצאה לפועל של בתי-משפט; אבטחה ושמירת הסדר

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת אנוחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1732 של חברת הכנסת עדנה סולודר, בנושא: הצורך בתגבור המערכת המשטרתית בכוח אדם ובתקציב. בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעתי לסדר-היום על הצורך בתגבור המערכת המשטרתית בכוח אדם ובתקציב נולדה כבר לפני שבועות מספר, כאשר קיימה ועדת הפנים סיור מקיף במזרח-ירושלים ועמדה מקרוב על מאמצי המשטרה ומתוחת כוחותיה, תרתי משמע, על-מנת לענות על כל הבעיות.

המשטרה על כל שלוחותיה נושאת היום בעול כבד במיוחד של שמירת הביטחון, השקט ואכיפת החוק. האינתיפאדה המתמשכת, אירועים ביטחוניים בתוך גבולות "הקו הירוק", התגברות האלימות והפשע, הבטחת הביטחון והמשך שגרת החיים בירושלים המאוחדת מחייבים תגבור המשטרה בכוח אדם ובתקציב — שני משאבים המוקפאים ומקוצצים זה שנים מספר.

אמרתי שההצעה הנוכחית נולדה תוך כדי ביקור בירושלים המזרחית, אבל אני רוצה להזכיר, שעסקתי בנושא

כנציגת חקלאים ויישוביהם אני מכירה מקרוב את בעיית ההתיישבות החדשה, שלא הקציבו לה אמצעי ביטחון ראשוניים, כגון גדר מערכת, והיא נזקת ממשד המשרה למשד האוצר ובחזרה ללא תשובה; אני מכירה את בעיית יישובי הספר שעל "הקו הירוק", המוצאים עצמם, אחרי שנים רבות מאוד, יישובי עימות; אני מכירה את הנתונים לגבי רכזי הביטחון שקוצצו, בין היתר ביישובים על הגבול; אני מכירה את חוסר התקציב, המונע התארגנות של אלפי מתנדבים המוכנים להתנדב, כגון אנשי "המתמיד", שיכולים להירותם היום לעזרת המשרה.

בתקופה הזאת, כשאנחנו מתלבטים במציאת מקומות תעסוקה, מוכנה המשרה לקלוט ולהציע תעסוקה מיידית, לדבריו של מפק"ל המשרה, אפילו ל-2,000 איש, ואלה בוגרי צה"ל, קצינים בעבר, אנשים המחפשים אתגר. יכולה להינתן להם תשובה מיידית — וגם לביטחון. אבל לשם כך צריך להעמיד לרשות המשרה — והדברים מתורגמים, כרגיל, לכסף — סך של 30 מיליון שקל לפחות לתקופה של שתי שנות תקציב, כדי שהמשרה תוכל לענות על הבעיות.

בימים אלה אישרנו בוועדת הכספים תקציב נוסף לצה"ל, בגלל המאמץ הנוסף שהוא נדרש לו בפעילותו לנוכח האינתיפאדה. את תביעותי העליתי עוד לפני התביעות של צה"ל, והן אינן קשורות לכך. אבל אם מכירים בצורך של צה"ל, במטלות המוטלות עליו בגלל האינתיפאדה, אי אפשר שלא להכיר במטלות המוטלות על המשרה בתקופה זאת.

לכן, אני מבקשת להביא את העניין לדיון. הביטחון היומיומי של כולנו, והאפשרות שלנו להמשיך בשגרת חיים יומיומית — זו התשובה שלנו על האינתיפאדה. הכרח הוא היום לתגבר את המשרה בכוח-אדם ובתקציב נוסף.

אני מבקשת שהכנסת תדון על כך, ומקווה שמהדיון יצא גם כסף.

היור' ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. דברי תשובה לשר המשרה.

שר המשרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ישראל איננה מדינת משרה. ישראל היא מדינה דמוקרטית, ולכן הדרישות של שר המשרה לא נקבעות על-פיו אלא הממשלה, הכנסת וועדת הכספים הן הקובעות, בסופו של דבר, מהו התקציב העומד לרשות המשרה.

צורכי המשרה לשנת העבודה הוצגו בממשלה, הוצגו במליאת הכנסת, הוצגו בוועדת הכספים, הוצגו בוועדת הפנים, ובכל הפורומים הנכבדים הללו זכינו לתה ולסלימפתיה. כולם ללא יוצא מן הכלל, באמת ללא יוצא מן הכלל, אמרו: כן, כן, אתם צודקים, צריך להוסיף. ברם, התוצאה היתה קיצוץ, אומנם לא גדול, אבל קיצוץ.

נוכח העובדה הזאת, בכל זאת הצלחנו, ערכ כניסת התקציב החדש לתוקף, להגיע לידי הסכם, שאם ישתנו הנתונים במשך השנה, בצורה משמעותית, אנחנו נוכל לבוא לאוצר ולדרוש דרישות נוספות.

לצערנו, כבר במרוצת הרבעון הראשון של השנה הזאת התברר, שהצרכים עולים על המשוער. בימים אלה הגשנו לאוצר תביעה להגדיל את התקציב בקדימה ראשונה — ב-16.5 מיליון שקל, דבר שיאפשר גיוס של כ-100 שוטרים נוספים ואותם אמצעים נלווים.

בבתי-משפט; מבצעי אבטחה ושמירת הסדר באירועים ממלכתיים; אבטחה ושמירה על מתקנים בעלי חשיבות ממלכתית, לרבות נמלי ים ואוויר; חקירת פשעים, חשיפת פשעים; מניעת פשעים; טיפול מיוחד בעבריינות נוער; הזרמת תנועה בדרכים והכוונתה; אכיפת חוקי תנועה; חקירת תאונות דרכים והבאת העבריינים לדיון; הדרכת תלמידי בתי-הספר בנושא הבטיחות בדרכים; השתתפות בתהליך קבלת החלטות בנושאי חנוך ובניית של כבישים ודרכים, הצבת תמרורים והגברת הבטיחות.

אפשר להמשיך את הרשימה כהנה וכהנה. זה מה שעושה המשרה בימים רגילים. עכשיו תוסיפו על התפקידים האלה את אירועי האינתיפאדה ואת המטלות שהם מעמיסים על המשרה. את "הקו הירוק", שהפך היום לספר מחודש, ואת התגברות האלימות ואת ההקצנה שהביאה האינתיפאדה לתוככי "הקו הירוק".

לדברי מפק"ל המשרה, דרישות המשרה לתוספת תקציב אינן נענות, וכבר היום ניכרת פגיעה בעבודת המשרה. הפגיעה מתרחבת ככל שאירועי הפרת הסדר מתרחבים ומירב תשומת הלב של המשרה מופנית להתמודדות עם משימה זאת. בשנת 1989 הושם דגש מיוחד בשמירה על ביטחון-הפנים והסדר הציבורי, גם על חשבון המלחמה בפשיעה.

בריאיון בעיתונות אמר שר המשרה, שהאינתיפאדה שינתה את חיינו, וכבר היום ניכרת פגיעה בישראל ומשמר הגבול. מאות ואלפי שוטרים מרותקים למשימות שנגזרו ממנה, ולכן פחות שוטרים עוסקים במשימותיהם השוטפות.

אם נצרך לדברים של שר המשרה ושל מפק"ל המשרה ממצאים שנמסרו כמסיבת עיתונאים לפני שבוע — ואולי הדבר הדומה ביותר בהם הוא עלייה של 120% במקרי הרצח במחצית השנה האחרונה, לעומת התקופה המקבילה ב-1988 — נשאלת השאלה, האם אנחנו יכולים להשלים עם זה? במחצית הראשונה של 1989, כפי שאמרתי, אירעו בישראל 55 מקרי רצח, לעומת 25 מקרים בלבד בתקופה המקבילה. לראשונה בשנים האחרונות נערך במשרה ניתוח של מקרי הרצח, המניעים להם והמעורבים בהם. אביא כאן ממצאים: 11 מהמקרים אירעו על רקע לאומי או במסגרת פעולות איבה, שלושה מהם בוצעו על-ידי יהודים נגד ערבים, שלושה ממקרי הרצח היו על רקע מקרי שוד, שישה על רקע עבירות מין, שישה על רקע סכסוך בין עבריינים, שישה על רקע סכסוך משפחתי או רומנטי, שבעה על רקע סכסוכים אחרים, שבעה על רקע של מחלות נפש על-ידי חולי נפש, וארבעה מקרים בבתי-סוהר.

אינני רוצה להמשיך את הסטטיסטיקה, ניתן לקרוא אותה בעיתונים. אפשר להוסיף על זה גם את אירועי האינתיפאדה, כפי שאמרתי, שנרשמו בתחומי "הקו הירוק" — 1,267 מקרים של יידוי אבנים, 85 מקרים של בקבוקי תבערה, 42 מקרים של הבערת צמיגים והצבת מחסומים, 62 מקרים של הנפת דגלי פלשתינה, 26 מקרים של הסתה ו-90 מקרים של הצתות.

אמרתי שאינני רוצה לבזבז את כל זמני על הסטטיסטיקות. כל אחד יכול למצוא את הסטטיסטיקות האלה בסיכומי המשרה וגם בסיכומים שנמסרו לעיתונות.

חשוב לציין, שהכוח המבצעי של מג"ב — שני שלישים ממנו — עוסק היום באירועי האינתיפאדה ובתחומי ירושלים.

כבוד היושב-ראש, אדוני שר המשרה, חברי הכנסת,

ה צ כ ה

לועדת הכספים	— 16
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.	

מה. הצעה לסדר-היום

לקראת יום-השלושים לאסון האוטובוס

כאן המקום, כיוון שכל אדם, כל יהודי עולם מלא הוא, לנקוב בשמותיהם של ט"ז הנספים: טובה מימון, אמיל גורבמן, נחום מזרחי, שושנה פרן, שאול חייצור, מרדכי רוזנברג, שמעון דהאן, פביאן רוזיק, כנרת כהן, שלי הלפני, יצחק נעים, אסתר נעים, שלמה עצמון, מרים צרפי, יעקב שפירא וריטה לוי. כולם במעלות קדושים וטהורים.

אבל, כאמור, לא רק כאב פרטי, לא רק אבל יחיד יש כאן, אלא כאב של בית-ישראל כולו. כל עם ישראל מרכין את ראשו היום, ביום השלושים לאסון. כאב וגם חשכון-נפש.

אולי היטיב לבטא את חשכון-הנפש שאנחנו נדרשים לו ביום הזה דווקא אחד מבני המשפחות השכולות. במכתב שקיבלתי ממנו לא היה רק הבעת כאב, אלא יותר מזה, הבעת חיווך: חיווך לנו, חברי הכנסת, חיווך ותביעה מן הממשלה, ממי שמופקדים על הביטחון, ביטחון החוץ וביטחון הפנים. יפים הדברים שיאמרו דווקא בימים אלה, בשעה שגילו ממשלת ישראל וזרועות הביטחון תעוזה כה רבה, מסירות נפש להצלת חיי אדם יחיד, שבוינו, במאבק מעבר לגבול, לכידתו של השיחי עוביד. בסוגיה זו דנו הבוקר.

על רקע זה אני מבקש לקרוא קטע מן המכתב: "איתנים אנו בדעתנו", כותב לי אח שכול, "כי העם הזה מוכן לעמוד במה שיירש ממנו, כולל מאמץ והקרבה — הרכה מעל ומעבר למה שסבירים ראש הממשלה ושריו. עוד כוחות רבים גנוזים בעומק אנשי דורנו ועדיין לא יצאו לפועל. מה שעשוי להוציאם אל הגילוי הוא מנהיגות אמיצה ומאמינה של ממשלת ישראל לעת הזאת, ההכרה הפשוטה כי במלחמה אנו נתונים בפועל ממש, והמסקנה המתבקשת מכך, כיצד מוטל על עם שבמלחמה הוא נתון, לפעול. הכרה זו חייבת לצאת מן הממשלה ושריה, לחלחל בכל שדרות הציבור. חלקים הולכים ומתרחבים של הציבור חשים בכזרה זו אינסטינקטיבית, אך הדבר צריך למנהיגות. כל ניסיון להמשיך בקיים בלבד, על מנת לטיח בקיעים קיימים, או מתוך חששות לבקיעים שרדיין אינם, יוביל בהכרח לרפיון הרוח עם משך הזמן, משך הסבל, עם המשך שפיכות דמים חס וחלילה. והחמור מכול: כרסום באושריות שלטון החוק והסדר במדינת ישראל. מאורעות הימים והשעות הללו, עתה, רואים אנו בעליל, כי כאשר ממשלת ישראל מאוחרת בדעתה סביב היחס הנכון ודרכי הפעולה הנגזרות ממנו, גם המחמירים שבמבקרינו נסוגים וממתנים ביקורתם למול הנחישות הישראלית המציבה את גבולות הגמישות.

"עתה השעה להתחזקת ולאוּמץ-לב ורוח; לעשות את המוטל עלינו בשלמות וללא רפיון, כדי לנצח במלחמת הטרור

אני מקווה מאוד שהאוצר ייענה לדרישה הזאת, ואני מציע להעביר את הצעתה של חברת הכנסת עדנה סולודר לוועדת הכספים, כדי שגם משם נקבל סיוע. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לשר המשטרה. האם חברת הכנסת עדנה סולודר מסכימה להעביר את הצעתה לוועדת הכספים?

עדנה סולודר (המעורר):

בהחלט.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים להצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לפני שעה התכנסו בבית-הכנסת שבמשכן הכנסת חלק מהמשפחות השכולות ופצועים מאסון האוטובוס שנשע בקו מס' 405 ודורדר לתהום ביד ודונה ביום חמישי, ג' בתמוז התשמ"ט, 6 ביולי 1989. בבית-הכנסת ציינו המשפחות יחד עם חברי הכנסת את יום-השלושים לאסון.

אחרי אמירת "קדיש" בציבור ולפני תפילת מנחה הגישו לי המשפחות השכולות זכוכית מגופצת, אשר נמצאה ביום השבעה לאסון בין שרידי האוטובוס בתחתית הוואדי. הזכוכית נסדקה אך נשארה מחוברת על-ידי מדבקה, סטיקר בלעז, שתוכנה: מי שאינו אוהב את מולדתו אינו מסוגל לאהוב דבר.

תולדות חיי גלגלני כך, שראיתי הרבה יותר מדי בימי חיי, ואני אינני מתרגש בקלות. אך אני מודה, שמאוד מאוד התרגשתי באותו מעמד. כתובת זו, חתיכת זכוכית זו, שהוגשה לי ממוסגרת, תיתלה בכנסת במקום בולט, וכל אחד יראה אותה בעת דינו, כל מי שיבוא למשכן הכנסת יוכל לחזות בה. אני רואה בדברים שנאמרו: מי שאינו אוהב את מולדתו אינו מסוגל לאהוב דבר — צוואה קדושה, של אותם קדושים שנשפו באסון הטרגי והם אינם עוד.

מאחר שחלק מהמשפחות השכולות ומהפצועים יושבים ביציע, אני בטוח שעל דעת הכנסת כולה, אני מביע תנחומים למשפחות השכולות. מי ייתן ולא ידעו צער עוד. אני יודע, שמלים אינן נחמה במצב זה, אך בלבנו תפילה, שאכן יהיו אלה הקורבנות האחרונים. ודאי על דעת כל חברי הכנסת, אנחנו מאחלים הבראה לפצועים.

אני מזמין את חבר הכנסת חנן פורת לעלות לרוכן ולהביא את הצעתו לסדר-היום: לקראת יום-השלושים לאסון האוטובוס.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בליל תשעה באב אנחנו אומרים: בליל זה מר יכיון בני. והיום, בלילה הזה, במלאת שלושים לאסון האוטובוס שדורדר לתהום ביד ודונית, אנחנו חשים את התחושה הזאת, בליל זה מר יכיו בני.

רבותי חברי הכנסת, משפחות שכולות, אחים, אמהות, פצועים שיושבים ביציע, הכתוב אומר: אחיכם כל בית-ישראל יכבו את השרפה אשר שרף השם.

האוטובוס הזה שדורדר לתהום, שנשרף כנר נשמה גדול, שרפתו איננה רק שרפה אישית פרטית שלכם. אנחנו כולנו, כל בית ישראל, בוכים את השרפה אשר נשרפו אחינו.

ביותר לאולם. אני מבין את כאבכם. אך אל נפגע במעמד. לא נהוג שמהיציע תשמענה קריאות ביניים. אני מודה לכם מאוד. אני מזמין את כבוד שר המשטרה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בני המשפחות השכולות, הפיגוע הרצחני באוטובוס בקו 405 הוא אחד הנוראים שידעה ישראל, ואנו חברה שידעה שכול. נתנינו במלחמות שבהן נפלו מאות ואלפים ממיטב בנינו. ידענו תקריות גבול שבהן נהרגו חיילים ואזרחים. עמדנו בפני פיגועים טרוריסטיים, שבהם הותקפו אזרחים חפים מפשע, לרבות הפיגוע באוטובוס, על-יד ה"קאונטרי קלאב" ברמת-אביב, שבו נהרגו 34 אנשים חפים מפשע.

אולם הפיגוע לפני 30 יום היה פיגוע שונה. לא היה זה מחבל שטמן מארב לאוטובוס ופתח באש. לא היה זה מחבל שהסתער באש על האוטובוס או הניח מטען צד והפעיל אותו מרחוק. זה היה מחבל שנסע עם קורבנותיו שלושת-רבעי שעה, ישב על-יד האנשים שהוא עמד לרצוח, ובים קר ובמוח מעוות וחייתי עשה את ששעה. המוח האנושי מתקשה לתפוס עיוות כזה, שפלות חולנית כזאת. גם היום, כעבור 30 יום, אנחנו עדיין מוזעזעים ונדהמים מהתופעות האלה, שבפניהן אנחנו ניצבים.

בשם הממשלה אני רוצה להביע את השתתפותנו באבל הכבד של המשפחות. הכאב הוא של כולנו, הזעם הוא של כולנו, וחזקה עלינו שגם מעשי זוועה כאלה לא יתיעו אותנו ולא יסיטו אותנו מדרכנו.

אדוני היושב-ראש, אחרי המכה הקשה הזאת הקמנו צוות בראשותו של סגן המפקח הכללי וראש אג"ם, ניצב גבי עמיר, ובשיתוף היועץ לטרור של ראש הממשלה, נציגי משרד התחבורה ואנשי הביטחון של "דן" ו"אגד", והושכנו אותם על המדוכה, כדי שיופקו הלקחים, יוסקו המסקנות.

כפי שאמר המציע, כבר היו בעבר שני ניסיונות כאלה, אולם הם נעשו לפני שלוש שנים ולפני שש שנים, והם הסתיימו בהתגברות על המחבל. גם אז הופקו כמובן לקחים, אבל, כפי שאנחנו יודעים מהחיים, נראה שעם הזמן ירדו העירנות ורמת הכוננות.

הצוות הזה, שישב על המדוכה, הגיע לכמה מסקנות, שחלקן אינן חלויות בתקציב ותחלקן הן חלויות בתקציב. המסקנות אינן רק מסקנות כלליות, אלא הן מסקנות מפורטות, עם לוח זמנים ליישום ועם אחראי ליישום. המסקנות העיקריות הן:

יוקצו מושבים מסוימים בתוך כל אוטובוס, ועליהם יוכלו לשבת אנשים רק לפי קביעת הנהג — אנשי ביטחון, אם יש כאלה, או אנשים מהימנים אחרים — כדי שבסביבה המיידית מאחורי הנהג יהיו אנשים מהימנים. ליד הנהג תוקם מחיצה, לא קיר, אבל מחיצה — הקיימת, אגב, באוטובוסים רבים; אלא שעם הזמן הפסיקו להשתמש בה — שתמע מאדם לא-מוסמך לגשת להגה ולהסיט אותו. תינתן הדרכה והכשרה מיוחדות בעניין הזה לנהגים יש גם רכב ציבורי. האוטובוסים יצוידו באמצעים לכיבוי אש וגם בשימכות מיוחדות המכבות אש ובמטפים מתאימים. לנהגים יוקצו כלי נשק ו/או מכלי גז מרמיע להגנתם. יוגדרו סמכויות הנהגים, תוגבר הכטיחות נגד אש. לאורך הכבישים, במקומות הגובלים בתהומות, יוקם מעקה גבוה יותר ומסיכי יותר, שלא יאפשר הירדרדות אוטובוס. נאמני הביטחון בתחבורה הציבורית יעברו השתלמות נוספת ויוכשרו יותר לתפקידהם. יש גם הצעה,

הפנימי, המתנהלת בדרכי הארץ ואף ברחובותיה. ממאורעות הימים הללו, ממלחמתנו העיקשת בטרור החיצוני, נשאב את האומץ וההחלטיות הנדרשים למאבק בטרור הפנימי עד לניצחון".

אמיתי, נמצאים מחוזקים מדברים שכותבים. אנשים שכאבם אין ערוך לו.

יש שאלות, אדוני שר המשטרה, שמציקות ואינן נותנות מנוח, כגון שאלה ששאלה אותי משפחה אחת ושנייה, ורבים שאלו אותה, בוודאי גם בקרבם, מדוע זה אחרי פעם אחת ופעמיים, שנעשה ניסיון לדרדר אוטובוס לתהום ולהשתלט על נהג, לא הוסקו המסקנות הדרושות? מדוע אז לא אמרנו, כלשונו של המשורר "קונם אם לבוקר אחזור לסורי ומאום לא אלמד גם הפעם"? מדוע אנחנו צריכים ללמוד את הלקחים, ולוואי ונלמד אותם, רק אחרי אסון כל כך נורא?

עמדה כאן לפני חברת הכנסת עדנה סולודר והציגה כדרכה, ובצדק, את התביעות הנדרשות כדי שהמשטרה, המשטרה בתחומי מדינת ישראל, המשטרה בתחומי יהודה, שומרון וחבל-עזה, שכמעט ואינה קיימת, תוכל לתפקד, מן המערכת הפלילית ועד, אולי בעיקר, המערכת הביטחונית.

שמענו טיעונים מוצדקים, דעות נחרצות של שר הביטחון, בקשר לתוספת התקציב המחויבת ממאורעות הימים האלה, מהאינתיפאדה. האם לא באותה מידה, ואולי ביתר שאת, היית אתה, אדוני שר המשטרה, נזקק להציב, ולו גם לעתים שלא כדרכך, בהרמת קול, את הדרישה לתוספת תקציב, לתוספת תקנים, לארגון מחדש, כדי שהמשטרה תוכל לתפקד?

יש תחושה של חוסר ביטחון-פנים. במיוחד עלי לציין, שלא אחת ולא שתיים ולא שלוש שמעתי על כך מפי חבר הכנסת אוריאל לין, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, שעמד כאן כמה פעמים והתריע, ובצדק, סוף סוף הגיע הזמן שנשים את הנושא במקור סדר-היום הלאומי שלנו. הרי לא ייתכן שאנשים יעמדו בחדרה בעת סיוור וטיול בירושלים. לא ייתכן שיהיה מצב שבו אנשים ישקלו פעמיים ושלוש פעמים האם להביא את בנם לכותל המערבי לבר-מצווה. לא ייתכן הדבר, הלא להיות עם חופשי בארצנו אנו מבקשים.

על כן, אני מבקש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשטרה, נעלה את הנושא הזה על סדר-יומנו. לא רק כדי להביע כאב ואבל למשפחות, שלהן אנחנו שולחים תנחומים ושלהן אנו שותפים בכל לבנו, אלא גם כדי להעמיד את התביעה הנחרצת, שלא נוסף, שלא יוסף עם ישראל לדאבה עוד.

ומלה אחרונה, העם הזה חזק, נחוש. אלף אבנים, אלף בקבוקי תבערה, גם לא אוטובוסים מידרדרים לתהום לא יעקרו אותו מן הבית הקטן הזה, החוף האחרון שיש לו. לא יעקרו אותו. אבל אולי ניתן למעט את הסבל. אולי ניתן, בחסדי השם יתברך ובחסדי השם הנותן לנו כוח, לעשות חיל, עם המערכות הקיימות, מערכות הביטחון, מערכות המשטרה וכל מי שנתבע לכך, לעשות כך שלא נעמוד כאן פעם נוספת, ושהימים הללו, ימי בין המצרים, יתקיים בהם "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה". תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת על הדברים שיצאו מן הלב, ובוודאי ייכנסו ללב.

אני אומר למשפחות השכולות, אנחנו מאוד מאוד מכבדים אתכם. הושכנו אתכם ביצע, במקום הסמוך ביותר והקשור

ה צ ב ע

הנושא לוועדה	— 24
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.	

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע, שההצעה הועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

הדברים שהושמעו פה ייחרטו בוודאי בלב כולנו, ויעמדו לנגד עינינו בהמשך פעולותינו למען העם והמדינה. קשה מאוד, אחרי סעיף כזה, לעבור לסעיף אחר — כפי שנאמר: לעבור מקורש — אבל החיים זורמים הלאה, ואנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אולי אפשר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

כן בבקשה. אני מבין שדברך נוגעים לנושא הקודם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון, בעקבות הסעיף הקודם. אדוני היושב-ראש, אני מבקש, קודם כול, להוקיר את האופן שבו אתה, השר, וחבר הכנסת פורת, העליתם את הנושא הנורא והכואב הזה.

אולי אפשר גם, בשם כל החברים בבית, לבקש, שוועדת הפנים, או ועדה אחרת, תנסה להגיע למצב שבו ייבדקו גם אופנים אחרים למניעת אסונות העלולים לפקוד אותנו. אין שום סיבה שעם ישראל יגיע לטרגדיות כל כך נוראות, ורק בעקבותיהן ייבדקו הדברים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני אעביר את פנייתך לחבר הכנסת יהושע מצא, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

מו. הצעה לסדר-היום

גל האלימות ופגיעות בילדים וקשישים בישראל

"זקנים משער שבתו, בחורים מנגינתם". מפרש הר"מ אלמושינו, מחכמי גולי ספרד, ואני מצטט: "כי הזקנים המה ראו שהזיקנה היא מיתה או התחלה לפחות, וכאשר ייעדר מהזקנים ההידור שלא יהדרו פניהם, הנה זה יהיה להם קשה מאוד מן המיתה. כי הזקנים שכבר נס ליחם וחם כוחם הנה הם נחשבים כמתים כי לא נשאר מהטוב הזמני להם, רק ההידור שמהדרים אותם שאר העם".

אילו חנכה מערכת החינוך במדינת ישראל על-פי צו זה של "יהדות פני זקן", אין לי ספק שלא הייתי מעלה לדיון נושא זה, כאשר גל האלימות הזה לא היה קורה. והנה מצווה זו, אליבא דאלה שמכנים עצמם "חילונים", איננה צו דתי דווקא, והוא בהחלט אוניברסלי, צו שכל אומות העולם מקיימות אותו, כאשר האדם שהגיע לגיל הזיקנה יש לכבדו בכל הכבוד הראוי.

ומה עושים במדינת ישראל, לצערנו? לא אחת אני מזדעזע לקרוא בעיתון על שודדים שפרצו לביתם של זוג זקנים ושדדו

שחיילים יוכלו לנסוע ללא כל תשלום באוטובוסים, כדי להוסיף אנשי ביטחון בכל אוטובוס.

אני רוצה מאוד לקוות, שחברות האוטובוסים ומשרד התחבורה, שהוא האחראי לעניין מנקודת ראות מיניסטרילית, אכן יממשו את כל המסקנות — שהתקבלו, אגב, הן על דעתו של שר התחבורה והן על דעתי — ומבחינת לוח הזמנים ייעשה הדבר באופן מזורז, כמולץ וכמסוכס כאן, ואני רוצה לקוות, שמכה מסוג זה או מעין זה לא תישנה.

משטרת ישראל עומדת על המשמר. משטרת ישראל לא תחסוך מאמצים, לא תחסוך מחשבה, כדי לנסות לסגור את כל הפרצות האפשריות. אני רוצה לקוות שאנחנו, עם המסקנות האלה ועם שאר הצעדים שהממשלה, המשטרה וכוחות הביטחון נוקטים, נצמצם את אפשרויות הפיגוע בנו עד למינימום.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהמציע יסתפק בהודעתו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבוד השר, אני מודה לך מאוד על שקיבלת את הצעתי להסתפק בהודעה. קיבלתי פתק מחבר הכנסת חנן פורת, שעקרונית גם הוא מסכים לך. אלא מאי? — הוא מפנה את תשומת לבי לך שהנושא כבר הועבר לוועדת הפנים. למען הסדר הטוב, פורמלית, אני מציע שגם חבר הכנסת חנן פורת, כמציע ההצעה, יוכל להצטרף.

שר המשטרה ח' ברילב:

בבקשה, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לשניכם. חבר הכנסת פורת, האם אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדת הפנים של הכנסת?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אנחנו נקיים הצבעה פורמלית. אני בטוח שיש הסכמה כללית.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 1562, בנושא: גל האלימות ופגיעות בילדים וקשישים בישראל — מאת חבר הכנסת שלמה דיין. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תורתנו הקדושה ציוותה אותנו "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן". מצווה זו אינה עולה ממון, ובקלות כל אדם יכול לקיימה, על-ידי שיואל בטוב לקום מפני קשיש העובר לפניו. ולא רק בוקני ישראל מדובר, אלא, כפי שמסופר בתלמוד, אחד האמוראים היה קם גם מפני זקני אומות העולם. כי הרי התורה לא כתבה "מפני שיבה יהודי תקום", אלא באופן כללי: "מפני שיבה תקום". משמע, מפני כל זקן יש לקום ולכבדו.

בימים אלו שבהם אנו מתאבלים ומבכים מרה את חורבן הבית, כדאי להזכיר את מה שנאמר במגילת איכה. וכך נאמר:

אדוני היושב-ראש, אם יורשה לי, אבקש לסטות מעט מן הנושא ולומר דברים שאינם נוגעים לו, אבל כדי לסיים בכי טוב, ובעיקר עם סיום כנס הקיץ, ברצוני לברך את כל עובדי הכנסת המסורים, העושים את מלאכתם באמת ובאמונה, ועל-ידם מתאפשרת לנו עבודה תקינה בבית הזה.

כמדין אני מכיר אותם ולרגל הבחירות המוצלחות שקיימו אתמול לועד העובדים, ומאחל לועד הנבחר — מר אליקים גנץ, מר יחזקאל כהן, מר אריה שרבר, מר יצחק כהן והגברת חנה פרידין — הצלחה בהמשך עבודתם הפורייה והמסורה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני תמיד שמח על ברכות גם באולם המליאה וגם במשכן הכנסת. טוב שמסיימים נושא כל כך כאוב וכבד באופטימיות.

כבוד שר המשטרה, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
רעיון מבורך ומקורי.

שר המשטרה ח' בריל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פעילות המשטרה נגד תקיפת קשישים עולה על סדר-היום הציבורי מדי פעם, וזאת עקב מקרים מזעזעים שנעשים נגד קשישים. גם הדיון הפעם הזאת בא בעקבות שורה של מקרים שאירעו באחרונה נגד אנשים זקנים.

בכל מקרה המדווח למשטרה על תקיפת קשישים, וכל שכן על רצח קשיש, מקימה המשטרה צוות חקירה מיוחד לחקירת הנושא.

מקרים אלה של תקיפה או שוד נגד קשישים מטופלים במישור החקירתי בצורה רצינית ונמרצת, במגמה למצוא את המבצעים ולהעמידם לדין. אך זה רק היבט אחד של הפעילות המשטרתית בנושא העומד כעת לדין.

המשטרה מקיימת זה זמן רב פעילות ענפה ואינטנסיבית בכל הנוגע לביטחון הקשיש ולאיוכות חייו, ותקצר כאן היריעה מלפרט באוזניכם את כל שנעשה, אך בקווים כלליים לוקחים חלק בעשייה זו משטרת ישראל, זו המכונה "המשטרה הכחולה", המשמרת האזרחי והילק"ם — היחידה לקהילה ומשטרה, במיוחד.

משטרת ישראל, כמו משטרות דמוקרטיות אחרות, שמה דגש רב בטיפול הקשרים עם הקהילה, במגמה להגביר את שיתוף הפעולה ההדדי בין האזרח למשטרה. כדי להשיג מטרה זו הוקמה יחידת הילק"ם, אשר אחד מיעדיה החשובים הוא הטיפול והסיוע לקשיש.

מסגרת זו כוללת תחומי פעולה אלה: א. מתן הדרכה לקשישים במועדוני הקשישים, בנושאי מיגון ושמירת הנפש והרכוש; ב. הסעת קשישים לקבלת דמי הביטוח הלאומי והפנסיה, על-מנת להקל על הקשישים ולסייע באבטחתם. במקביל מציבה המשטרה שוטר סמוך לבתי-הדואר ולבנקים בימי תשלום קצבת הביטוח הלאומי; ג. התקנת אמצעי מיגון בבית הקשיש, וקשישים שאין ידם משגת לרכוש את אמצעי המיגון לדלתות — מתקנים להם שרשרת ביטחון ועינית הצצה, והם מקבלים את סיוע המשטרה בהספקת האמצעים הללו ובהתקנתם בדירה; ד. מופעלת נייחת תיקונים, המאוישת על-ידי מתנדבים אנשי המשמר אזרחי, העוברים בבתי-הקשישים ומבצעים תיקוני ברק-בית נחוצים: מתקנים

מהם את כספם, וכאשר הם ניסו בשארית כוחם להתנגד, הלמו בהם בלא רחמנות והשאירו מתבוססים בדמם. יש המגדילים לעשות ואינם מסתפקים בכך, אלא גם הורגים, רוצחים את הקשיש. ומה העונש על מעשים מתועבים כאלה? שום עונש שבעולם אין בו כדי להצדיק, כדי לכפר על פשע נורא שכזה. וכאשר המשטרה אינה מצליחה ללכוד את מבצעי הפשע, הרי הם ממשיכים להתהלך חופשי ומאיימים על קשישים אחרים.

איני יודע אם זו היתה משאלת-נפשו של מי שאמר, שהוא רוצה לראות את הפושע הראשון היהודי נשפט על-ידי בית-משפט ישראלי ונשלח לכלא ישראלי. אילו ידע שכן מתגשמת משאלת-נפשו, לא היה מעלה אותה בוודאי על דל שפתי.

רבנותי חברי הכנסת, מערכת החינוך עסוקה מדי בנושאים אחרים, ואין לה פנאי, כנראה, לחנך את ילדי ישראל למצוות, אשר מי שמקיים אינו יכול להיות אלים. כל חיינו היו נראים יפים וטובים אילו החדירה מערכת החינוך בקרב הצעירים את הכבוד לזולת, ואת הצו האלוהי "ואהבת לרעך כמוך", שלפי הסברו של הלק חזקן: מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך.

וכי אתם חושבים שההתעללות היא רק בקשישים, שעליהם נאמר "ביששים חכמה"? גם נערים צעירים פוגעים בחבריהם ודוקרים זה את זה באולרים. המקרים ידועים לכם. ואם זוכרים בוודאי, חברי הכנסת, שמנכ"ל משרד החינוך הוציא בזמנו הוראות בדבר איסור הכנסת אולרים לבתי-הספר על-ידי התלמידים.

ומה עשתה המשטרה בנדון זה, אדוני השר? למיטב זיכרוני, טענתה היתה, שלא תמיד מדווחים לה על מקרי אלימות המתרחשים בין כותלי בתי-הספר, ולכן אין בידה לעשות בעניין זה ולא כלום.

אדוני השר, מכובדי, בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום כ"ח בתמוז התשמ"ט, 31 ביולי 1989, פורסמה כתבה על שמונה צעירים מתחת לגיל 16 שאנסו ילדה בת 13.5 באכזריות. לפי הכתוב בעיתון תיארה הילדה את האירוע כך: "הם קשרו אותי לעץ בגן ואנסו אותי בזה אחר זה, כשהאחרים עומדים מהצד, צוחקים ומעודדים". איני יודע מה עשתה המשטרה בנדון, אבל הטרואמה הנוראה חישאר בילדה לכל ימי חייה. זו אכזריות שאין לה אח ורע, וכל זה נעשה על-ידי נערים למטה מגיל 16. כלומר תלמידים שעדיין לומדים בבית-הספר.

חבל ששר החינוך איננו כאן כדי לשמוע את הדברים האלה. אולי גם הוא היה מזדעזע ומחליט לשנות את מדיניותו החינוכית, ובמקום לדחוס הרבה ידע בתלמידים — היה עובר יותר על מידותיהם ועל עיצוב אופיים, כדי שמקרים כאלה לא יישנו. ואני קובע החלטתי, שרק כאשר ישכיל שר החינוך להכין, שרק החינוך על-פי תורתנו הקדושה יש בו כדי לתקן את המעוות, ייפסקו מעשים אלה.

חברי הכנסת, צאו נראו בישיבות הקדושות, שגם בהן לומדים נערים למטה מגיל 16, האם שמעתם אי פעם על אונס אכזרי כזה? האם שמעתם על שימוש בסמים בישיבות? האם שמעתם על התעללות בקשישים? על גנבות? למה? — התשובה ברורה: בישיבות מחנכים על-פי מצוות התורה, על-פי הערכים, על ערך האדם, ולכן אין בהן כל מרעין-בישין אלה.

בגלל חומרת העניין ומשום שמדובר בילדים ובקשישים, שהם חסרי ישע, וזאת אף שהעונש על המהעללים בחסרי ישע הוחמר לאחרונה, ולפי דעתי אין בו די כדי להגן עליהם, לכן אני מבקש לקיים דיון במליאה.

חובתנו להילחם בתופעה זו, לא רק על-ידי אכטחת הקשישים ותפיסת המתנכלים להם. חובתנו גם לפעול למען לא ימצאו עבריינים כאלה בקרבנו.

המשטרה נכנסת לתמונה לאחר שהתרחש פשע. חבר הכנסת שהעלה את ההצעה לסדר-היום אומר, למשל: הנה, נערים אנסו ילדה בת 13. איפה המשטרה? זו שאלה לא רלבנטית. המשטרה אינה יכולה להימצא על-ידי כל ילדה בת 13 ולא על-ידי כל אנס פוטנציאלי. המשטרה נכנסת לתמונה אחרי שהפשע בוצע. במידה מסוימת המשטרה יכולה למנוע ביצוע פשע על-ידי הדרכת הקשישים, על-ידי נוכחות, אבל הבעיה העיקרית היא מניעת הימצאותם של עבריינים שפלים, המתנכלים לחלש שבחברה שלנו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה דיין, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לדיון בוועדת הפנים של הכנסת?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אני מציע שהנושא יועבר לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. מאחר שיש שתי הצעות, יועבר העניין, כנהוג בכנסת, לוועדת הכנסת, והיא תכריע בשאלת הוועדה שתדון בנושא. אני ממיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכנסת, שתקבע לאיזו ועדה להעביר את הנושא.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע, שההצעה בנושא "גל האלימות ופגיעות בילדים וקשישים בישראל", מאת חבר הכנסת שלמה דיין, תעבור לוועדת הכנסת, שתקבע איזו ועדה תדון בה.

מז. הצעה לסדר-היום

טיפול בצופי "צבר" (בני יורדים) בארצות-הברית

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, למען הסדר אני רוצה להודיע לכם, שלפני שתחילו ההצעות לסדר-היום שמשיב עליהן שר הפנים, יש לנו הצעה אחת, שהמשיב עליה הוא השר לקליטת העלייה. מאחר שדרך סדק הדלת ראיתי את כבודו מתפלל וראיתי גם את סיום התפילה, יהיה כוודאי קל נעים על הלב לגשת לדיון שכבוד השר עונה בו.

בכלל, יש לי בעיה שאצטרך לפתור אותה בתקופת הפגרה: יש לנו, ברוך השם, שני שרים שהם רבנים וסגן שר שהוא רב. יש לנו, ברוך השם, חברי כנסת רבנים, ואני איני יודע

אם לפנות אליהם בתואר "רב" או רק "חבר הכנסת". נצטרך להתפלל ולדון בסוגיה בפגרה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל יש כוודאי תקדימים, איך נהוג היה ואיך צריך לנהוג. לא ניכנס עכשיו לדיון, רציתי רק לציין שנעים לראות דרך סדק הדלת ביצע, שמאחורי אולם המליאה מתפללים יהודים.

קיצוצים בתקציבה, להפסיק את הפעילות הברוכה של אותם צברים, תחית משמע, בין שהוריהם נמצאים בשליחות ובין שהוריהם הם, רחמנא לילצן ולהכדיל אלף אלפי הכדלות, נפולת של נמושות וירדו מהארץ. אבל אותם ילדים מבקשים, כפי שאמרת, להיאחזו בציפורניהם בהווה ובאווירה של ישראל, ובמידה מסוימת בקשר לישראל היהודית.

אלי דיין (המערך):

לא כדאי לקרוא להם "נפולת של נמושות".

ראובן ריבלין (הליכוד):

לגבי דירי — אינני נתלה באילנות גבוהים — אני חושב שהמלים "נפולת של נמושות" לגבי יורדים, בשעה טרופה זו לעם ישראל, לארץ-ישראל ולמדינת ישראל, אינן אלא לשון המעטה.

אני חושב בהחלט, אדוני, לא כדי לסבר את האוזן אלא כדי לתת רק מושג מועט — — —

אוריאל לין (הליכוד):

חבר הכנסת ראובן ריבלין, מה אתה משיג בכך?

אלי דיין (המערך):

בדיוק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני משיג בכך דבר אחד ויחיד: אותם ילדים, שמרדו בהוריהם בארצות-הברית ומבקשים לקיים חיים ישראליים-יהודיים במסגרת שההורים שלהם מונעים אותה מהם — ואין אני מספר לכם סיפורים, יושבים לידך חבר הכנסת צידון וחבר הכנסת וירשובסקי וחבר הכנסת פורז וחבר הכנסת בן-מנחם. כלולו היינו יחד בארצות-הברית, ובמו אוזנינו שמענו — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם חבר הכנסת עובדיה עלי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

גם חבר הכנסת עובדיה עלי, שאינו נמצא כאן.

קיצורו של דבר, אותם הורים מבקשים למנוע מילדיהם בכל כוחם את קיום הזיקה לישראל. כשם שהצופים בארצות-הברית משלמים את דמי ההשתתפות בפעולות באמצעות הכספים שההורים נותנים להם, לא היתה בעיה שאותם הורים, המבקשים לעשות את חייהם בארצות-הברית קלים, יבואו ויעזרו לנערים. הנערים, על אפס וחמתם של הוריהם, מבקשים לשמור על הזיקה. לעתים, ללא הסכמת הוריהם, הם חוזרים לארץ לשרת בצה"ל.

אני מדבר היום במספרים ברורים: השכבה הצעירה בארצות-הברית מונה היום 960 ילדים, והשכבה הבוגרת — 655 ילדים. חלקם הגדול משרת כבר השנה בצה"ל, וחלקם האחר נמצא בשלבי חיול וגיוס. מדובר פה בתקציב המגיע כדי 280,000 דולר בשנה, ובו יכולים אנו לקרב 1,000 עולים פוטנציאליים, 1,000 חיילים לצה"ל.

רבותי, יש פה מכתב שנשלח למזכירותו של יושב-ראש הכנסת, אותו יושב-ראש המכבד אותנו היום כיושב-ראש הישיבה, שהיה לו חלק בייסוד שבטי "צבר" באמריקה בהיותו סגן השר לענייני מניעת ירידה. זכינו כלולו שהוקם אותו שבט, ועכשיו זוכים אנו למכתבי תחינה שנשלחו למזכירותו של יושב-ראש הכנסת, הגברת רות מיוחס, שבזמנה עשתה גם היא בשליחויות בחוץ-לארץ, ובהם בוכים ממש אותם נערים

לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 1274 מאת חבר הכנסת ראובן ריבלין, בנושא: טיפול ב"צופי צבר" (בני יורדים) בארצות-הברית. חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

אני מצטער לקבוע: הנושא הזה חשוב מאוד, גם יתר הנושאים חשובים וסדר-היום גדוש, ואודה לכם אם תצטמצמו בזמן.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש הישיבה, אדוני השר, כנסת נכבדה, עם ישראל ומדינת ישראל מחפשים את היהודים שיעלו לארץ מכל תפוצות הגולה. אנחנו משקיעים כל מה שביכולתנו על-מנת לעודד עלייה ולמצוא את המקורות שמהם נוכל להביא עולים לארץ ועל-ידי כך לחזק את מדינת ישראל ברוב יהודי, כמו גם להציל מסכנת שמד, חס וחלילה, את אחינו היהודים הנמצאים ברחבי העולם.

והנה מתברר, כי יש לעם ישראל מקור בלתי-נדלה של עלייה אפשרית, שכמעט אין אנחנו מטפלים בו. יותר מכך, היום עומדים אנו בפני מצב, שבו ייתכן שפעולה הכרחית, חיונית, ציונית, חינוכית, תיפסק, חס וחלילה, רק בגלל חוסר תשומת לב מצד המוסדות המתאימים בסוכנות היהודית ובכמשלת ישראל.

כמה דברים אמורים? הדברים אמורים בילדי יורדים, שאבותיהם אכלו בוסר, ומדוע ישלמו הם על חטא זה?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

הפסוק הוא: אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא רציתי להמשיך, שכן, למה תקהינה? לא תקהינה.

היינו משלחת של חברי כנסת, שנתבקשה אגב דיוניה להיפגש עם קבוצת צעירים בני יורדים בקהילת לוס-אנג'לס, שבאה אלינו וחשבנו כי מבקשת היא ביקור נימוסין. והנה נתגלה לעינינו ונשמע באוזנינו סיפור מדהים. נפגשנו עם בני 17-18, בנים ובנות, שנמצאו במסגרת חברתית-חינוכית של צופים, הנקראים צופי "צבר", וכל מאווייהם היו לעלות עם גמר לימודיהם לארץ, או לחזור אליה, לשרת בצה"ל ולהשתקע כאן.

ומה הפלא הרב? הפלא הוא בכך, שהוריהם שירדו אינם מעודדים אותם, ולא רק זאת, הם מונעים מהם את האפשרות להשתתף במסגרת החינוכית הזאת. הם לא מוכנים להקציב להם דמי כיס על-מנת שיוכלו להשתתף במחנות קיץ. במחנות צופים, בפעולות חברתיות שגרתיות. בהיותם צעירים, אין הם יכולים לעשות דבר. ידוע לכם בוודאי, שהמרחקים שם הם מרחקים עצומים, ואם מדברים בקהילה גדולה כל כך, שיש בה רק שבט צופים אחד, ברור שמרחק הנסיעה הוא גדול, ובלי עזרת ההורים קשה מאוד לאלה שרוצים במסגרת הישראלית להשתתף במסגרת זו.

הנה באים הם אלינו ואומרים: עומדים לסגור את הפעילות הצופית בארצות-הברית, וזאת בשל העדר תקציב. הם נאחזים בשיניהם בדבר שהתחילו בו, שראשיתו בהקמת שבט צופים ב-1976. אז קיבלו צופי ישראל את אישור צופי ארצות-הברית להקים שבט, שקראו לו שבט "צבר", ומגמתו האחת והיחידה היתה לאפשר לילדים של שליחים ושל נציגי ישראל בתפוצות להיות במסגרת חברתית ישראלית מובהקת.

והנה, אחרי שכמרכיב השנים היה התקציב שהם קיבלו תקציב סוכנותי, בעזרה צופית, מבקשת כעת הסוכנות, בגלל

בהודמנות זו אני מוצא לנכון לברך על הפעילות שנעשת על-ידי תנועה זו בחוץ-לארץ בתחום של החזרת בני יורדים, ומקווה שהיא לא תצטרך להיפסק מסיבות תקציביות.

בהודמנות זו ברצוני לקרוא בפניכם מכתב שהמחלקה שלנו לתושבים חוזרים קיבלה ממרכז המחלקה לקשרי חוץ של הצופים בארץ-ישראל: "לכבוד יהודית כץ-כרמלי, המחלקה לתושבים חוזרים, משרד הקליטה, ג"ג, הנוון: הקשר בין המחלקה לתושבים חוזרים לצופי 'צבר' בארצות-הברית. לפני כשנה וחצי התחילה תנועת הצופים למסד את תהליך הקליטה של בוגרי תנועת 'צבר' בארץ. במהלך השנה וחצי האלה עבדתי בקשר ישיר אתך ועם נציגך במתחנות. לסיכום התקופה עד כה ברצוני לציין כמה דברים: א. שיתוף הפעולה והאוזן הקשבת שאותה מצאנו במשרד הם בהחלט חידוש מרענן בהשוואה לקשר עם מוסדות אחרים: ב. תמיכתך בסיוע הכספי שניתן לנו בשנתיים האחרונות סייעה לנו מאוד להמשיך בפעילות חשובה זו. על שני הסעיפים הנ"ל ברצוננו להודות לך מאוד. כמרכז מקווים אנו שקשרים אלה יימשכו ויורחבו, ואכן תנועת 'צבר' תוכר למשרד הקליטה כאחד הגופים המרכזיים בצפון-אמריקה המטפלים בהחזרת בני יורדים. בברכת הצופים, חזק ואמץ, יוסי הלל, מרכז המחלקה לקשרי חוץ בהסתדרות הצופים במדינת ישראל."

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לכבוד השר. מה כבודו מציע?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. אשר לשאלה שהיושבי-ראש העלה, אם מותר לי להתבטא על כך: אינני דורש לעצמי שום תואר. אבל כיוון שהזכרנו כאן התארים פרופסור, דוקטור ורב, רצוני לומר שיש מקום להבחין. התואר רב איננו תואר נוסף לאדם. רב צריך להיות חלק משמו המהותי של האדם. לכן, כשם שקוראים לאדם בשמו הפרטי ובשם המשפחה, כך צריך להוסיף לשמו גם "רב", כי זה חלק משם המהות. כך על-פי תפיסת היהדות. מה שאין כן שאר התארים.

היושע מצא (הליכוד):

אם כן, אני יכול לקרוא לגולדשטיין הרב גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם הוא מוסמך לרבנות.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אם הוא מוסמך לרבנות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לגבי מצא אני מוסמך לרבנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרשה גם לי הערה, מצא הוא גם תלמיד חכם, אני ראיתי.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני מרגיש שהוא תלמיד חכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשטיין — אני יודע, גם אתה למדת. אבל גם מצא למד. כבוד הרב, תודה רבה. זה באמת האיר את עינינו, וטוב שמשלבים דווקא ביום מתוך כזה, שיש בו עבודה רבה, דברי חוכמה ותורה. תודה רבה לך.

חבר הכנסת ריבלין, האם אתה מסכים שהצעתך תעבור לוועדת העלייה והקליטה?

ונערות ואומרים: הודעו לנו שמוע שישגרו את שבטי "צבר" בארצות-הברית. היכן הם יקבלו את הדלק הזה אם לא ב"צבר" — את דלק הציונות, את דלק הזיקה לישראל?

"מה יקרה אם יסגרו לנו את 'צבר'? פחות ידברו עברית, פחות ופחות, עד שבטוח שחלקם אפילו יתחברו עם נוצרים ואולי אפילו יתחתנו אתם". ואת זה אומרת ילדה, שכאשר היתה בישראל היה נושא היהדות והנישואין ברור לה כמובן מאליו, והיום היא נתקלת בו, ואין היא משומרות תרי"ג מצוות.

לאור כל האמור לעיל, רבותי, ובלי להכביר מלים, משאלת-לבנו והתחייבותנו כלפי אותם נערים ונערות באותו ערב כלום-אנג'לס מקומות עברם זה על-ידי כל החברים, חבר הכנסת בן-מנחם, חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת צידון, חבר הכנסת עלי, חבר הכנסת זיסמן ואנוכי, אנו מקיימים את הבטחתנו לדבר בשם אלה שלא אכלו כוס, אבל שניהם לא תקיימו ולבם כמה לחזור לישראל, וחובה עלינו לעזור להם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לכבוד השר לקליטת העלייה.

לפני שכבודו עונה, תרשו לי לומר כמה מלים. העליית פה סוגיה, וההגיינות מחייבת אותי לשני דברים, ואני רוצה להביא דברים בשם אומרים. קיבלתי פה פתק, כבוד הרב לא יתנגד כוונתי שאקרא אותו: "אדוני היושבי-ראש, לאור הסוגיה שהעלית קודם אני מציע, שהתואר חבר הכנסת הוא די מכובד ואין צורך להוסיף תארים במליאה. וכשם שלא מוסיפים תואר דוקטור, פרופסור וכו', כך אין להוסיף תואר הרב. אך השיקול המכריע הוא של אדוני היושבי-ראש."

כתב לי גם ר' שמואל יעקבסון: "נפסקה הלכה לדורות, שבכנסת קיים כינוי אחד בלבד, חבר הכנסת. וזה היה בשעתו, כשהרב מימון ז"ל, הרב יצחק מאיר לוי ז"ל, הרב זלמן יענקלביץ והרב כהנא, ייבדלו לחיים ארוכים, כיהנו בכנסת, וכן פרופסורים ודוקטורים כגון בדר וקלינגהופר וורהפטיג. כך שאין מוסיפים כל תואר על התואר חבר הכנסת."

עוד נדון בסוגיה, אבל בשלב זה, לפי חוות הדעת שקיבלתי, אני פונה לכבוד השר: כבוד השר, נא לענות.

אברהם בורג (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה תלמידי חכמים יושבים ומרבים תורה וחוכמה. תראו מה גדולתה של כנסת ישראל. מכל צדי הבית נותנים לנו דברי תורה. יפה מאוד. כבוד השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, באופן עקרוני, המחלקה לתושבים חוזרים נמצאת בקשר הדוק ושוטף עם צופי "צבר". הם מתקצבים על-ידי המחלקה ב־20,000 דולר לשנה. כמרכז מסייעת המחלקה בפתרון בעיות ספציפיות של בני היורדים, שבאים ארצה עקב פעילותם במסגרת "צבר" בחוץ-לארץ. במסגרת הקשר ההדוק שמקיימת המחלקה עם תנועת "צבר" היא עוקבת גם אחרי בני היורדים, החוזרים ארצה בעקבות פעולות התנועה.

העובדות בשטח מראות, כי אומנם יש ברכה רבה בעבודת התנועה בארצות-הברית, ואנו חושבים בהחלט שיש מקום לתמוך בתנועה זו בכל דרך אפשרית, בהתאם לאפשרויות ובהתחשב בהן במסגרת התקציבית העומדת לרשותנו.

ראובן ריבלין (הליכוד):
כן, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי רשות להצעה אחרת, כדי שתהיה לי אפשרות לומר משפט אחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אודה לך מאוד אם לא תעשה זאת, ואסביר לך למה. זה לא לכבוד הכנסת — ואני אבקש לעשות גם תיקון בתקנון בעניין זה — שחבר כנסת אומר שהוא מבקש הצעה אחרת לא מפני שיש לו הצעה אחרת אלא כדי שיוכל לדבר. אתה אינך חריג, זה קורה כך לאורך כל השנים. אבל, אני חושב שזה איננו לכבודה של הכנסת. אם אין לך צורך נפשי מיוחד, אודה לך אם תוותר.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

א. אני מוותר; ב. אני משבח את חבר הכנסת ריבלין על שהעלה את הנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעתו של חבר הכנסת ראובן ריבלין, טיפול בצופי "צבר" (בני יורדים) בארצות-הברית — עברה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

מח. הצעה לסדר-היום

הצורך בקבלת חוק חדש ומקיף לרשויות המקומיות

מדברים בחקיקה בתחום השלטון המקומי, אילו הקשיב לדברים. אין לי ספק שיש לך עניין בנושא.

התוצאה היא יצור כלאיים מוזר, של תפיסה בסיסית מנדטורית, הרואה בשלטון המקומי אוטונומיה מוגבלת ומצומצמת של natives, הכפופה למערכת של שלטון מרכזי חזק. לאישור מגבוה לגבי כל פעולה בעלת משמעות. על-פי התפיסה המנדטורית, עדיין ניתן למצוא היום את ה-district commissioner — הממונה על המחוז, קצין המחוז. בשל תפיסה זו, אנחנו רואים שאותה מציאות קיימת. קיימת גם התפיסה הישראלית, הרואה ברשות המקומית ישות דמוקרטית עצמאית, אשר עליה לכלול את ענייניה בעצמה ועל-פי החלטות נבחרות. תוצאה זו יוצרת אי-בהירות לגבי היחס בין השלטון המקומי לשלטון המרכזי וחיוכוכים תמידים על רקע הפער בין הסמכויות שהרשויות המקומיות רצות להפעיל בתחומן, ללא התערבות מבחוץ, לבין הצורך לקבל את אישור השלטון המרכזי על כל צעד ושעל.

אין זאת תעודת כבוד למחוקק הישראלי, שב-41 שנות קיום המדינה לא התפנה לערוך רפורמה חקיקתית בתחום השלטון המקומי, ולהעניק לנו חקיקה ישראלית מקורית בתחום מרכזי זה בחינו.

כנגד זה, נחטא לאמת אם נתעלם מהניסיונות שנעשו בכיוון זה במשך השנים, אשר המרכזי שבהם הוא הקמת הוועדה הממלכתית לענייני שלטון מקומי, הידועה יותר בשמה הלא-רשמי, ועדת-זנבר. ועדת-זנבר הגישה את מסקנותיה ביוני 1981, ואם כי ההמלצות מגוונות ומפורטות, ניתן לתת להן כותרת משותפת וחד-משמעית: מתן יתר עצמאות לשלטון המקומי.

ממשלת ישראל אימצה את דוח ועדת-זנבר, והיתה אמורה לפעול ליישומה הן בחקיקה והן בדרכים מינהליות. כיום, כשמונה שנים לאחר הגשת מסקנות ועדת-זנבר, ניתן לקבוע בצער, כי לא זו בלבד שלא נעשה כמעט דבר, אלא שקיימת

היו"ר ד' שילנסקי:

הגיע תורו של שר הפנים. אני מזמין את חבר הכנסת יהושע מצא להעלות את הצעתו לסדר-היום, מס' 1338, בנושא: הצורך בקבלת חוק חדש ומקיף לרשויות המקומיות. יענה עליה שר הפנים.

אני שמח לציין, שכבוד שר הפנים וחבר הכנסת מצא, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, שהיו ביניהם חילוקי דעות, לא אישיים אלא ענייניים, ישבו ויושבים על השאלה, איך לגשר על חילוקי הדעות האלה. זה תמיד מבורך. היום זה יום של ברכות.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חשבתי שמחלוקת היא תמיד עניינית ולא צריך להדגיש זאת במיוחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

רציתי להדגיש, למען ידעו. חבר הכנסת יהושע מצא, בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני יושב-ראש הכנסת, כבוד השר, כנסת נכבדה, אומנם המחלוקת הן בדרך-כלל לשם שמים, ולא נתעכב עליהן כרגע.

אדוני היושב-ראש, אני מביא בדברי את הצורך ברפורמה חקיקתית בתחום השלטון המקומי. החקיקה המרכזית הקיימת בתחום הרשויות המקומיות מורכבת מבסיס מנדטורי, שעליו הורכבו טלאים טלאים של חקיקה ישראלית. פקודת העיריות, למשל, שמכונה קיימות ופועלות העיריות במדינת ישראל, שבהן מתגוררת רוב אוכלוסיית המדינה, נחקקה ב-1934 על-ידי ממשלת המנדט, במתכונת פקודות דומות שהוחלו על מושבות, דומיניונים ושטחי חסות של האימפריה הבריטית. מאז תוקנה הפקודה עשרות פעמים על-ידי המחוקק המנדטורי הישראלי.

הייתי מודה לראש העיר אשקלון, אלי דיין, כיוון שאנחנו

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון, אין לי ספק שגם זה חובע חקיקה מיוחדת, שתתייחס למצב שבו עיריות מרוקנות מתוכן את העשייה היומיומית ומעבירות אותה לרשות זו או אחרת. אתה רק מחזק את הצורך בפקודת עיריות חדשה לחלוטין ומורחבת. על רקע זה ניתן להבין חלק — — —

אלי דיין (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דיין, אם אתה רוצה לשאול שאלה מסודרת בנושא חשוב זה, בבקשה. שאלה קצרה אחת אני אאפשר, אבל לא נקיים פה ויכוח כללי.

אלי דיין (המערך):

האם אינך סבור שאכן יש לעודד את הנושא של הפיתוח הכלכלי, ובלבד שיהיה מעוגן בתוך העירייה עצמה, כדי שלא להוציא את הפעילות מחוצה לה?

יהושע מצא (הליכוד):

אתה רואה שכרגע השבת בדיוק על עניין העשייה ההפוכה הקורית בחלק מהרשויות. אתה שואל, האם לא צריך לעגן את העשייה הזאת במסגרת הרשויות ולא לרוקן רשויות, אבל כיוון שהיום הפקודה מגבילה לא במעט את הרשות מלפעול, הרשות מחפשת את הדרך האחרת. זה מה שאני טוען, שצריך לפנות לחקיקה כזאת, שבמקום כלשהו תגשר בין השתיים.

אני מגיע לסיום דברי. על רקע זה ניתן להבין חלק מגורמי המשברים התחורים ונשנים ברשויות המקומיות. מקום שאין סמכות, אין גם תחושת אחריות, ומי שסבור כי אפשר לקיים מערכת שלטון מקומי במדינה דמוקרטית פלורליסטית באופן של כפיפות מתמדת ותלות מתמדת בשלטון המרכזי, טועה טעות מרה.

המסקנה מהדברים האמורים היא חד-משמעית: קיים צורך מיידי ברפורמה חקיקתית בתחום השלטון המקומי, שתביא לחקיקה ישראלית מקורית, שתגדיר בבירור את היחסים ואת תחומי הסמכויות בין השלטון המרכזי למקומי, שתקבע את היחסים הנאותים וחלוקת הסמכויות בתוך הרשות המקומית, ותשכיל למצוא את שביל הזהב בין הגישה של עצמאות השלטון המקומי לבין האינטרס הליגיטימי של הצבת סייגים ויצירת פיקוח מטעם השלטון המרכזי. אדוני, תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מודה לחבר הכנסת יהושע מצא, שהוא יושב־ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מבקש משר הפנים להשיב על ההצעה לסדרהיום. בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת מצא, יושב־ראש ועדת הפנים, בראשית דברי אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שלפני זמן לא רב, לפני פחות מחודש, התקיים פה דיון על משרד הפנים. ברישא של דברי התייחסתי למדיניות המשרד לשנה הקרובה. הדבר הראשון שמצאתי לנכון לציין היה, שמשרד מתכוון לעשות, ואני מצטט מהדברים שאמרתי: "אחרי למעלה מ־50 שנה הגיע הזמן לבחינה מחודשת, חשיבה מחודשת ונוסח מחודש של חוק הרשויות המקומיות. לדעתי זו מלאכה שתארך שנים מספר. אין זו הפעם הראשונה שנעשה ניסיון לחקיקת חוק רשויות מקומיות חדש. קדמו לזה השר בריהודה, וזכרוננו לברכה, סגן השר בן־מאיר, וזכרוננו לברכה,

נסיגה לאחר. היו אומנם הישגים שהושגו על־ידי משרד הפנים גם לאחרונה. אלה היו תיקונים רבי־חשיבות, אבל הם נגעו בעיקר לחוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26) ולתיקונים אחרים. ברם, לא היתה חקיקה רצינית בנושא שוועדת־זכר התייחסה אליו. פרט ליוזמות חקיקה ספורות בנושא הזה, שחלקן באו גם מחברי כנסת יחידים ולא מהממשלה, לא נעשה כל מאמץ מקיף ליישום הדוח.

לעומת זאת, נעשו מעשים שהובילו אף להרחקת השלטון המקומי מעצמאות ולהכפפתו לשלטון המרכזי.

אציין אולי שתי דוגמאות עיקריות: האחת — היתה התערבות חקיקתית בקביעת שיעורי הארנונה והפניית הרשויות המקומיות, שקודם לכן היו עצמאיות בקביעת הארנונה, לקבלת אישורי שר הפנים והאוצר לכל העלאה של ארנונה. סיפור הארנונה הוא מעניין. בתחילה היינו אנחנו מי שתבעו העלאות. אחר כך קמה צעקה של אזרחים, היו רשויות שחרגו, והנה באנו והגבלנו אותם על־ידי חקיקה, ובכך למעשה הקטנו את העצמאות של השלטון המקומי.

דוגמה שנייה — ביטול למעשה של זכויות סטטוטוריות של הרשויות המקומיות לקבלת הכנסות מסוימות שהגיעו להן על־פי חוק. אנחנו זוכרים את תמורת ארנונת רכוש, מס שבח ומס רכישה. כאן הלכו ויצרו מאגר מרכזי, שממנו יחולקו הכספים על־פי קביעה מגבוה של השלטון המרכזי או מכוח חקיקת־משנה של הממשלה. למעשה אנחנו רואים שהכנסות המועברות על־פי חוק ובדלת הראשית הפכו הכנסות לפי ראות עיני האוצר וחסדיו.

דוגמה אחרת — השירותים הממלכתיים הניתנים על־ידי הרשויות המקומיות הם חלק מהמשיב הכספי שעוברות הרשויות. לא יעלה על הדעת המצב הבלתי־נסבל, שבו השירותים הממלכתיים אינם מתוקצבים בצורה ברורה, חוכה לתקצב את השירותים ולעגן אותם על־פי חוק.

גם חלוקת הסמכויות בתוך הרשות המקומית טעונה עיון מחדש ושינויים. לדוגמה, הבחירה הישירה של ראשי הרשויות המקומיות, שהונהגה לפני יותר מעשר שנים, הביאה לחיזוק הקשר בין הבוחר לבחור ולאחריות ישירה של ראש הרשות כלפי תושבי הרשות. עם זאת, היא יצרה בכמה מקרים את התופעה של המועצה "הלעומתית", אותה מועצה עוינת לראש הרשות, בגלל מיעוט במועצה לראש הרשות, שנבחר בכחירות ישירות. טרם נמצא "לעומתיות" הזאת, לעיונות הזאת, פתרון הולם בחקיקה. יהיה צורך במדיניות ובחקיקה שתקבע את היחסים בין המועצה וחבריה לראש הרשות.

לא יכול להיות, שנמשיך לקבוע סגני ראש עיר לפי נוחות של ראש עיר זה או אחר. אחרי שהעברנו אתמול בקריאה שנייה ובקריאה שלישית חוק מיוחד לכירה, כבר מתדפקות על דלתות הוועדה רשויות אחרות, כתביעות ובבקשות לסגנים נוספים. יש בקשות ופניות לשכר לחברי הנהלה, וכל זה, מוטב שיעוגן בחקיקה.

עד היום, כחלק מהפקודה המנדטורית, אנחנו יכולים למצוא אותו רופא וטרינר, אותו גובר, ויחד אתם מזכיר העיר, מוגדרים כמשרות סטטוטוריות. יש בכך קצת גיחוך. מנכ"ל העיר קם והיה על־פי יוזמה של רשות זו או אחרת. הוא בא להחליף את מזכיר העיר. אך האם החליף או שניתוסף עליו? במקרים רבים מוצאים גם את מזכיר העיר — — —

דן תיכון (הליכוד):

מה עם רשות פיתוח שמחליפה את מועצת העיר?

הארנונה. לא משרד הפנים המליץ עליו. משרד הפנים נלחם. אני שימשתי באותו זמן יועץ לשר הפנים, הרב פרץ, ואני זוכר שישבנו בבניין הזה ימים ולילות וניסינו לשכנע את חברי הכנסת שאל לנו לסגת שנים אחורה. נכון שהדבר נותן בידי שר הפנים הרבה כוח, אבל למה הוא צריך לאשר את הארנונה? מדוע לא להשאיר זאת בידי המועצה, שהיא הגוף שנבחר, והיא זו שתיתן את הדין בפני הבוחרים שלה?

עלינו לזכור, כי בסך-הכול אין רשות יכולה "להשתולל" לפי רצונה. היא "תשתולל" פעם אחת, וכפעם השנייה היא חיפול. תנו לה את הסמכות הזאת. כסף לא נותנים, את המענק הולכים ומקצצים, ומהצד השני הולכים השירותים וגדלים, ואינם עוד השירותים שניתנו בעבר, כי הציבור דורש היום שירותים ברמה גבוהה מאוד. לכן, תנו לרשויות המקומיות את ההכנסות, וכל רשות תעשה לעצמה ותפעל לפי רצונה; היא חסוג אוזרים, תגבה את הארנונה הנראית לה. התושבים לא ירצו בזאת, לא יהיו מרוצים — הרי אחת לכמה שנים הם יכולים להוריד את המועצה, הם יכולים שלא לבחור שוב בראש העיר, והוא ייתן את הדין.

שמעון שטרית (המערך):

וכאשר יהיה גירעון, תהיה גם אחריות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

האם אדוני היושב-ראש מרשה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מרשה. אבל בקצרה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה קורה ביישוב קטן, שתושביו אינם מסוגלים לשלם אגרה?

שר הפנים א' דרעי:

מי הם בעצם ראשי הרשויות? הם אנשים כמוני וכמוך, שנבחרו ישירות על-ידי התושבים. אם מדברים על יישובים קטנים, ועליהם בעיקר אתה מדבר, הרי כל אחד מכיר שם את שאר התושבים. אני מסייר ברשויות המקומיות ואני רואה שראש הרשות מכיר את כל ילדי המקום, יודע את הרגישויות של כל איש ואיש, הוא יודע כמה ילדים יש לכל אדם, היכן לומדים הילדים, ואיפה חלילה אינם לומדים, מה עושה הילד הזה ברחוב, מה הבעיות של כל איש ואיש. אנחנו מרבים לדבר על מלחמה בסמים, ואני מכיר הרבה ראשי רשויות מקומיות שכשעות הלילה, לאחר גמר עבודתם, הם הולכים ומטפלים במסוממים. כיוון שכך, ברור שלא מדובר בראשי רשויות, המצטיירים בעיני הציבור כמי שכל הזמן רק דורשים "הב, הב", ורוצים לגבות עוד ועוד ארנונה. אלה אנשים רגילים ביותר.

מה גם, שליד כל רשות יש ועדת הנחות, והאמינו לי שהוועדות האלה יושבות הרבה הרבה שעות. ומי שלא יכול, עוזרים לו.

אני רוצה להמשיך במה שהתחלתי. מצד אחד אומרים: עצמאות לשלטון המקומי. זה פופולרי מאוד. כל חבר כנסת שעולה לדוכן מדבר על עצמאות השלטון המקומי. אבל מצד שני, ובזאת אני מאשים את כולנו כאן, בגלל מצוקה כלכלית רצוק העתים, או מפני שעל סדר-היום עולה נושא זה או נושא אחר, כאשר חבר כנסת עולה על דוכן הנואמים הוא שוכח את

חברי ועדת-זנבר, ייבדלו לחיים טובים. משום מה המערכת לא בקלות מוכנה לקבל חידושים, או אפילו בחינה מחדש. אני מאמין כי הגיע הזמן, והזמן מתאים לכך, ומצדי אעשה הכול כדי שהפעם נצליח להביא תורה סדורה לפני הכנסת. מי ייתן ונצליח, בעזרת השם.

אלה היו הדברים שאמרתי לפני כמה שבועות. אבל לא רק זה. ביום הראשון לכניסתי לתפקיד כשר הפנים הודעתי על שלושה דברים שאני רוצה להספיק לעשותם בארבע השנים. אחד מהדברים שהזכרתי, הדבר הראשון, היה חוקה חדשה לרשויות מקומיות.

אלה היו הצהרות, אבל האמת היא, שהספקנו גם לעשות משהו בחודשים האחרונים. היות שאיני רוצה להקים עוד ועדה שתגיש המלצות ואני רוצה לעשות דבר מעשי, אני רוצה שעוד בקדנציה הזאת נגיש לכנסת, ונוכל לדון בזה בוועדת הפנים, הצעות מפורטות, או לפחות פרקים ראשונים.

בימים אלה מסיימים במשרדי הכנת מודל של ועדה ציבורית שבראשה יעמוד אדם, ואיני רוצה להזכיר את שמו כיוון שהעניין עדיין לא סוכם סופית, שאיננו ממלא היום תפקיד ציבורי, אבל הוא אחד מן המומחים הגדולים ביותר בארץ בנושאים המוניציפליים, אדם ששימש כמשך הרבה שנים בתפקיד בכיר במשרד הפנים.

אני רוצה מאוד שליד הוועדה יועמד צוות שיקלוף יועץ משפטי בכיר, וגם כלים ארגוניים ומחקריים, כדי שיהיו לוועדה כל הכלים הדרושים עלימנת שתוכל לבצע את עבודתה בצורה הטובה ביותר.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, האם אתה מתכוון ל"ר בורג?

שר הפנים א' דרעי:
לא.

אבל, ביני לביני צריך לזכור, שבכל זאת נעשה משהו. אני יודע שנוח להגיד שער היום לא נעשו אלא דברים קטנים כלכך מהמלצות ועדת-זנבר. אני חושב שהבחירות הישירות לראשות עיר הן אולי הדבר הטוב ביותר שנעשה. אבל גם בחקיקה עשינו משהו בשלוש השנים האחרונות.

תיקון מס' 26 היה יוזמה של משרד הפנים, שאלה הצטרפו אחר כך גם חברי כנסת בוועדה. התיקון הזה הוא השינוי המשמעותי ביותר שנעשה בחוק התכנון והבנייה מאז חקיקת החוק בשנת התשכ"ה. החוק הזה הוא משמעותי ביותר ומרחיק לכת מאוד. הוא נטל הרבה מסמכויותיו של שר הפנים ונתן אותן לוועדות, בעיקר לוועדה המקומית, המורכבת מבכירי ציבור. הוא פתח "מסלול ירוק" ו"מסלול אדום", כדי שהתוכניות ירצו בהם בקצב מהיר מאוד, כדי שלא כל תוכנית קטנה תצטרך להמתין שנים.

יש עוד חוק אחד שעבר בכנסת, הכוונה לחוקי-עזר. כל מי שיש לו קשר לעיריות יודע מה היה חוקי-עזר עד לפני שנה או שנתיים, כאשר היה צריך לחכות שנים מספר לאישורו. היום רחב שר הפנים על סמכותו ולא עוד זקוק חוקי-העזר אוטומטית לאישורו. לשר הפנים יש עכשיו זכות וטו למשך 60 יום. כעבור 60 יום, לכל היותר, מאושרים חוקי-העזר. יש חוקים רבים ששר הפנים מגלה מייד שאין לו עניין להתנגד להם, והם מאושרים אוטומטית. זה רץ אוטומטית.

יושב-ראש הוועדה הביא כמה דוגמאות על הנעשה בכיוון ההפוך, כמו נושא הארנונה. הבה נזכור מי קיבל את חוק

את הנושא. אנחנו בודקים כל סנטימטר של כביש סלול, כדי לראות אם אכן זה נעשה לפי החוזה. אנחנו נציג ראש רשות אחד כדוגמה פלילית, כדי שילמדו ויראו.

אי-אפשר מצד אחד להגיד שרוצים עצמאות, ומצד שני להשתולל. את זה צריך להפסיק. אנחנו עומדים להגיש חקיקה בנושא זה.

אדוני היושב-ראש, לסיום: אילו הוגשה ההצעה על-ידי חבר הכנסת מן השורה, אני חושב שהייתי מציע להסתפק בתשובת השר, כיוון שכל מה שההצעה אומרת — אנחנו עושים ומיישמים. הואיל והמציע הוא יושב-ראש ועדת הפנים, והוא שותף בעניין הזה, אני תומך בהצעה להעביר את הדברים לוועדת הפנים, וביחד נרץ את העניין הזה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לשר הפנים. חבר הכנסת מצא, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת הפנים?

יהושע מצא (הליכוד):
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש להצביע.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה. להסיר מסדר-היום?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, ראשית כול אני מברך את ידידי ומכובדי חבר הכנסת יהושע מצא על הצעתו הטובה והמובנת. אך אינני מבין, מדוע היה צריך להעלות את הנושא כהצעה לסדר-היום מעל במת הכנסת. הרי שר הפנים הנוכחי, מיום שנבחר הודיע פעם אחר פעם מעל במת הכנסת, כי בדעתו להעלות הצעת חוק מקיפה לרשויות המקומיות. אני יודע מקרוב, שאכן הוא עושה זאת בצורה נמרצת ויעילה.

אשר על כן אני מציע בצער להוריד את הצעתו של חברי מצא מסדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, יש הצעה של השר להעביר את ההצעה של חבר הכנסת מצא לוועדה, יש הצעה אחרת — להסיר מסדר-היום. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי שהוא כעד ההצעה יצביע בעד, ומי שהוא כעד הסרתה יצביע נגד. מספר ההצבעה — 51.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

שמעון שטרית (המערך):

אני הצבעתי בטעות במקום חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

אשר אמר לפני כן והוא אומר שצריך להדק, שאסור לתת לרשות לעשות כל מה שהיא רוצה, שצריך לפקח וכו', וכל מיני הצעות דוגמת אלה שהציע חבר הכנסת ביכי בזמנו, כאשר אמר שאנחנו נמנה את הגזברים, שהגזברים יהיו עובדי משרד הפנים, ועוד הצעות רבות שהמשמעות שלהן היא הפיכת הרשויות המקומיות לפקידים של השלטון המרכזי. צריך להבדיל בין פיקוח ובין התערבות בקבלת החלטות.

חבר הכנסת מצא, הזכרת את ההכנסות העצמאיות שלקחו מהרשויות המקומיות, את תמורת ארנונת רכוש, מס שבח וכו'. מדוע נעשה הדבר הזה? בוועדת הפנים אמרתי לפני יומיים, בדיון על גירעון הרשויות המקומיות, שלולא ביטלנו את החוקים האלה, וזו היתה כאמת יוזמה של משרד הפנים, היינו צריכים להעביר הן עתק לרשויות המקומיות על-פי חוק, בגלל האינפלציה, כיוון שעל-פי חוק ארנונת רכוש ומסים אחרים שעברו לרשויות היוו אחוז מסים מתקציב המדינה, והיות שתקציב המדינה גדל בגלל האינפלציה, היינו צריכים להעביר היום לרשויות — ובעיקר לרשויות הגדולות, מאחר שזה נקבע פרקטיקה ולפי ההכנסות של הארנונה ומס שבח — למעלה ממיליארד שקל, כאשר כל תקציב משרד הפנים היום הוא 650 — 700 מיליון שקל. ברור שלקופת המדינה אין הכסף הזה.

הברירה היתה זו: האם להמשיך לתת למי שיש לו עורפים, כיוון שעל-פי חוק מגיע לו, ובצדק? או, מצד שני, למי שנמצאות בגירעון גדול וגם אין להן הכנסות עצמאיות? האם היה המחיר השארת מענק משרד הפנים ונתינתו לקטנים, או המשך נתינת ההכנסות העצמאיות על חשבון מענק משרד הפנים לגדולים?

יש פה התלבטויות. לכן המסקנה של דברי היום: לא זו בלבד שאני בעד הצעתו של חבר הכנסת מצא — אני יוזם אותה, מרץ אותה, ומקווה מאוד שהיא תתקבל בקדנציה הזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מי יודע כמה זמן תחזיק הקואליציה מעמד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה לא חלק מהדיון היום.

אלי דיין (המערך):

זה תלוי באגודת ישראל, כיצד יחליטו הערב.

שמעון שטרית (המערך):

מה בעניין העצמאות?

שר הפנים א' דרעי:

זו באמת שאלה עניינית. אנחנו מתלבטים בה. בד בבד עם רצוני שהעצמאות תנתן לראשי הרשויות, לא יעלה על הדעת מצב, שבו כל ראש רשות מחייב את קופת המדינה במיליוני שקלים. ואחר כך, או שהוא הולך או שהוא נשאר ואומר: חטאתי, עוותי. אנחנו רוצים לשים קץ למצב הזה.

לגבי מה שחל על פקדי המדינה דרך חוק התקציב וגם ההרשאה להתחייב, לי כשר אין הרשאה להתחייב על שקל אחד מעל התקציב שלי. היום ראש רשות יכול להתחייב לספקים על כל סכום שהוא רוצה, ואנחנו נצטרך לשלם את זה. אנחנו רוצים להסדיר את הדבר הזה על-ידי חקיקה.

אני יכול לספר לך על שני ראשי רשויות שאינם מכהנים היום — לגבי אחד מהם הקמנו ועדה קרואה. אנחנו מגישים תביעה פלילית על חוזים שנעשו עם ספקים ויש לנו לגביהם חשש גדול. החלטנו ללכת עם זה עד הסוף. צוות בודק

מט. הצעה לסדר-היום מדיניות פיזור האוכלוסייה בישראל

מאחר שבאר-שבע היא העיר המרכזית, חולשתה משפיעה בהכרח על האזור כולו. אין בכך כדי לומר כי הקמת היישובים היא שגרמה את מצוקתה של באר-שבע, אך בנסיבות הקיימות נראה כי זרימת האוכלוסייה מן העיר ליישובים פגעה בעיקר בתדמית של העיר ובמרכז החברתי שלה.

בשנים האחרונות מוקמים יישובים על-ידי יזמים פרטיים. הדבר חיובי בעיני, בתנאי שיהיה קשר בין היוזמה למדיניות. אקרא קטע נוסף מהמחקר בעניין זה, ואני מצטט: "הרושם המתקבל הוא, כי רוב היישובים הפרטיים, ובכללם גם אלה שנבדקו כאן, אומנם זכו באישור הממשלה כיישובים בודדים, כל אחד בפני עצמו, במקרים רבים תוך הסתייעות בנגישות של הזימים אל מוקרי קבלת ההחלטות. ליזמים אין בדרך כלל עניין ישיר, וגם לא כלים מתאימים, להעריך את ההשלכות של הקמת היישוב שלהם על היישוב כולו, ואילו המערכת המוסדית אינה ערוכה להביא בחשבון את כל השיקולים של כל הגורמים המעורבים בפיתוח האזור ולבדוק את ההשלכות של ההחלטה על המערך האזורי".

מיתר ולהבים קיימים, פורחים, ואני מאחל להם הצלחה.

אביא רוגמה נוספת מאזור השרון, שנולת בו, אני חי בו ואני מכיר אותו מקרוב. צרכים דמוגרפיים מחייבים הגדלה מסיבית של האוכלוסייה היהודית בחלק המזרחי של השרון. מאזור כוכבי-איר ועד ואדי-ערה. מי שמסייר היום באזור ימצא, שיש אומנם בנייה, אולם היא מתבצעת כמעבר ולא במזרח.

פרויקט שערא-פרים, שבו מדובר על קליטת מאות משפחות, נדון זה למעלה משלוש שנים, ומעשים אין. אנו שומעים וקוראים על החלטה לפתוח את כל המושבים בכל הארץ לקליטת בניס. הפוטנציאל מוגבל, ואם חינתן הבחירה, נמצא שהתיישבו במערב השרון ולא במזרחו.

השינויים החלים בכל מערכות חיינו הם חשובים והכרחיים. עידוד היוזמה הפרטית מבורך, אולם אסור שיתנגש בצרכים הלאומיים. מדיניות פיזור האוכלוסין משמעותה בעיני מתן עדיפות ויצירת כוח משיכה למקומות שהמדינה מעוניינת באכלוסם.

אני מבקש לקיים דיון במדיניות זו, בסדר העדיפויות ובכלים לביצוע המדיניות.

לסיום, אני רוצה לאחל לעובדי הבית ולחברי הכנסת פגרה נעימה וחזרה במשנה מרץ לעבודה בעונה הבאה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבקש משר הפנים להשיב על ההצעה של חבר הכנסת גל.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת גל, הרי תשובתי.

משרד הפנים פועל ליישום מדיניות פיזור האוכלוסייה במישורים אחדים:

1. "תוכנית המתאר הארצית לתפוצת אוכלוסייה בת 7 מיליוני תושבים" הונחה במינהל התכנון במשרד הפנים ואושרה על-ידי המועצה הארצית לתכנון ולבנייה ב-8

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים להצעה הבאה, של חבר הכנסת גדליה גל, הצעה לסדר-היום מס' 1339, בנושא: מדיניות פיזור האוכלוסייה בישראל. בבקשה.

גדליה גל (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, פיזור האוכלוסייה בישראל היה והינו יעד לאומי מקובל ומוסכם על רוב חברי הבית, אך, לצערי, מה שקורה בשטח אינו מעיד לא על מדיניות ולא על סדר-עדיפויות.

היעדים ברורים: ביצור גבולות המדינה, כיבוש אזורים מרוחקים וצרכים דמוגרפיים. אני משוכנע בכנותם של שרי ממשלה, כאשר הם מצהירים בלהט על חשיבות פיזור האוכלוסייה. אולם המציאות קשה ומאכזבת.

על-פי נתונים משנת 1987, יש ירידה בשיעור האוכלוסייה בצפון ובדרום ועלייה בשיעור באזור תל-אביב והמרכז. הסיבה העיקרית למצב זה היא העדר מקומות עבודה. המצוקות קשות גם במרכז-הארץ, ויש סכנה שבגללה יעדיפו השקעות במרכז-הארץ על חשבון האזורים המרוחקים.

המציאות מוכיחה, שבפער הקיים בין ההטבות הניתנות באזורים שונים אין די, כדי שתהיינה השקעות באזורים המרוחקים, ומכאן שצריך להוסיף הטבות לאלה, ולא לצמצם את הפער האמור.

הממשלה מצווה לעבר תוכנית שיש בה כדי לעצור את ההגירה השלילית, ואף לשנות את הכיוון — מהמרכז לאזורים המרוחקים. הגיעה העת לעבור מדיבורים ומהצהרות למעשים.

כל שאמתי עד כאן נכון לגבי המקור, ברמה הארצית. במיקרו, קרי ברמה האזורית, יש פעילות ענפה, יש בנייה בחלק מהיישובים הקיימים, וכן מוקמים יישובים חדשים. הואיל והאוכלוסייה ככלל לא גדלה, הרי במקרים רבים מדובר בתזוזה של אוכלוסייה. מהי, אם כן, המשמעות של תזוזה זאת?

במחקר שמסקנותיו פורסמו זה עתה, אשר נעשה במכון לחקר ההתיישבות, נבדקו ההשלכות של הקמת שני היישובים, להבים ומיתר, באזור באר-שבע, ואני מצטט מהדוח: "ממצאי המחקר מצביעים על כך, כי להקמתו של יישוב חדש, ובעיקר יישוב בעל תדמית יוקרתית כמו היישובים שנחקרו, יכולות להיות השלכות שונות על יתר היישובים בסביבה, בהתאם לתנאים המיוחדים לכל אזור בפני עצמו. כאשר האזור כולו סובל מתדמית לא מושכת, וגם היצע התעסוקה שלו מוגבל בכמות ובאיכות יחסית לאזורים אחרים, לא ברור אם תרומתם של יישובים חדשים לקידומו ולפיתוחו היא חיובית או שלילית. בתנאים כאלה, כמו שנמצא באזור באר-שבע, נוצרת תחרות על משאבי האוכלוסייה, ובעיקר על שכבות מסוימות בתוכה. בין היישובים החדשים לבין העיר, ובין היישובים לבין עצמם. בדרך כלל האוכלוסייה המשקיעה בבניית בית פרטי נחשבת לאוכלוסייה יציבה. לכן, אפשר לטעון, כי אם היישובים שהוקמו ליד באר-שבע יוצרים הזדמנות לבנייה פרטית, בעיקר לאנשים המשתייכים למעמד הבינוני-הגבוה, ייתכן שהם גם תורמים לחיזוק הקשר שלהם לאזור הנגב. אלא שברזומני אוכלוסייה זו עוזבת את העיר, ובמקומה לא מגיעה אוכלוסייה אחרת מבחוץ. כתוצאה מכך מידלדלת העיר דווקא מקבוצות העלית החברתית שהיתה יכולה לתרום לפיתוחה.

באוקטובר 1985. המטרה העיקרית של התוכנית היא להגביר את אכלוסם של חבלי המדינה שדיכרת עליהם ולמתן את הגידול הלא-מתוכנן במרכז הארץ.

התוכנית כוללת הוראות ביצוע והצעות משלימות, שנועדו לחזק את המדיניות הגלומה בתוכנית ואת קביעותיה. התוכנית הזאת נדונה בוועדת השרים לענייני פנים ושירותים ביום 16 ביולי 1989 — לא לפני זמן רב — ואושרה עם ההחלטות המשלימות.

עם אישורה הסופי של התוכנית על-ידי הממשלה — למעשה היא מאשרת זה שבועיים כמעט — יהיו בידי מוסדות התכנון סמכויות סטטוטוריות נוספות לביצוע המדיניות של פיזור אוכלוסין בעין.

2. הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית, המופעלת על-ידי מינהל התכנון במשרד הפנים, פועלת מתוקף חוק התכנון והבנייה, תוספת ראשונה.

מדיניות הוועדה, המתבצעת הלכה למעשה, היא, כי יש להמעיט עד למינימום הפשרת קרקע חקלאית לבנייה למגורים. מדיניות זו מבוצעת בקפידה דווקא במישור החוף, וההפשרות לבנייה שם הן רוכן ככולן לצורכי ציבור, כגון פארקים, מוסדות חינוך ואזורי ספורט. הפשרת קרקע למגורים כאזור המרכז מתבצעת על-פי מדיניות הוועדה במקומות מועדפים, כגון אזור רמלה-לוד, ראש-העין וציר הגבעות.

3. לולא מדיניות התכנון הלאומי, הבאה לידי ביטוי בתוכנית המתאר הארצית לתפרות האוכלוסין ובהחלטות הוועדה לשמירה על קרקע חקלאית, ייתכן שהיה אומנם מתגבש רצף אורגני מאזור גדרה לאזור חדרה, כפי שחושש חבר הכנסת גדליה גל.

אני רוצה להדגיש עוד נקודה אחת, שבאה אומנם לפתור בעיה אחרת אבל היא תפתור גם את הבעיה שהעלית, וזה בנושא המושבים, הנמצאים כמזוקה אדירה בגלל המשבר בחקלאות. אגודות רבות מתפרקות, יש עזיבה רבה במושבים. אומנם אני לא מופקד על זה, אבל כשר הפנים אני יכול לומר, שזה גם ממוטט מועצות אזוריות רבות מבחינת הכנסות ושירותים הניתנים שם, ותשתיות נהרסות. לכן העליתי רעיון, והוא מתבצע במשרד הפנים — ויש לי ברכת הדרך מהמועצות האזוריות — שבמקום להקים יישובים קהילתיים ביוזמה עצמאית ובהשקעה גדולה מאוד, צריך להתחיל בעשרה מושבים בעייתיים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג, אין זה מקובל לקרוא עיתון במליאה כאשר מתקיים דיון.

שר הפנים א' דרעי:

היישובים החדשים, שאני מכרך עליהם, נוסף על התשתית היקרה גורמים גם לכריחת האוכלוסייה הטובה הנמצאת ביישובים החלשים, כפי שהזכרת. אני חושב שאם ליד כל מושב שירצה בכך — והם רוצים בכך, אבל צריך לתת להם את הכלים — נפשייר כמה עשרות דונמים ונצטרף לו יישוב קהילתי, לא יישוב חדש אלא אוכלוסייה שרוצה לגור במסגרת יישוב קהילתי יחד עם היישוב החקלאי, זה יעודד ויחזק את המושבים האלה שלא יפורקו והאוכלוסייה לא תעזוב אותם. התשתית זולה, כי קיימים מבני הציבור והכול קיים, וזה גם יתרום לתפרות האוכלוסין שאתה מדבר עליה. התחלנו להיערך, עם מינהל מקרקעי ישראל, לבניית מודלים של דבר כזה. אנחנו רוצים לרוץ עם זה מהר ככל האפשר.

לדעתי, זו הצלה. אינני רוצה להגיד שזו ההצלה העיקרית, אבל זה הפתרון הטוב ביותר, אם רוצים להיאבק במשבר החקלאות. אם לא, חלילה וחס, חלק גדול מהמושבים, ואפילו חלק מהקיבוצים, יתפרקו, לצערי, ויישארו מופקרים.

לכן, בגלל חשיבות הנושא, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת גל לוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גל, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת הפנים?

גדליה גל (המערך):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעתו של חבר הכנסת גל לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא	
לוועדת הפנים ואיכות הסביבה	7 —
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.	

ג. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון — בחירות בבתי-חולים), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת א' בורג)

לעשות שני דברים: האחד, לקרוא את שלוש שורות ההסבר ולהוסיף מלה אחת; והשני, להוסיף מלה על הצעת חוק דומה, וגמרנו.

דברי ההסבר של החוק אומרים כך: מטרתו של תיקון זה לאפשר לחולים הרתוקים למיטותיהם לממש את זכותם האזרחית ולהצביע בבתי-החולים שבהם הם מאושפדים. בשנים האחרונות מתרחב מימושה של זכות ההצבעה לקבוצות

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנו עוברים להצעת חוק קכ"ז, הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון — בחירות בבתי-חולים), התשמ"ט — 1989. מאת חבר הכנסת אברהם בורג.

אברהם בורג (המערך):
אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כיוון שהנושא העומד על סדר-היום איננו נושא קונטרוברסלי, אלא קצת בבחינת להוסיף טוב לעולם האזרחי, אינני רוצה להרבות דברים. אני רוצה *נספחות.

וגם הגשנו הצעת חוק שעברה קריאה טרומית לגבי דיפלומטים בחוץ-לארץ, אין שום הצדקה שחולים שנמצאים באותו יום בבתי-חולים לא יוכלו לממש את זכותם האזרחית, המגיעה לכל אחד מאתנו.

דא עקא, השאלה היא מי הוא חולה, ואני לא רוצה להשוות זאת לשאלה שעלתה על הפרק בשבוע שעבר, מיהו יהודי, והשאלה מתייחסת במיוחד לגבי חלק מחולי הנפש שאינם מסוגלים להחליט בעצמם או להביע רצון.

בעיה זו ובעיות טכניות שונות, כפי שמזכיר חבר הכנסת קורפו, בעיות קשות, עומדות בפנינו — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, אנחנו נעשה סדר. אדוני השר, לאחר שתגמור את דברך, אני אאפשר לשאול כמה שאלות.

שר הפנים א' דרעי:

אני מוכן לשמוע אותן לפני סיום דברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה. ראשון הצביע חבר הכנסת שלמה דיין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, יש הבדל בין חולים לאסירים. האסירים יש להם זכות לבחור את הנבחרים היושבים כאן בכנסת, אך אסור להם, כנראה, לבקר במשכן הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קורפו, אם אתה רוצה לשאול, גש בבקשה למיקרופון.

חיים קורפו (הליכוד):

במה נתגונן אז מפני הטענה, שצריך לתת גם לאדם, שגר בירושלים ונמצא ביום הבחירות בנהרייה, להצביע בנהרייה ולא לטלטל עצמו לירושלים לצורך ההצבעה?

שר הפנים א' דרעי:

התשובה, לדעתי, פשוטה מאוד. יש בעיות אחרות שחשבתי שאתה מעלה אותן. אם זאת הטענה שלך — — —

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

בסדר, אבל תפסת דווקא את הבעיה הזאת, אני מתפלא עליך, חבר הכנסת קורפו.

אותו אדם שנמצא בנהרייה, יואל בטובו, אם זה חשוב לו, לנסוע לירושלים ויצביע. אבל מה יעשה אותו חולה, או אותו פצוע שרגלו בגבס, או חולה חלילה לאחר ניתוח, שאיננו יכול לנסוע לירושלים והוא נמצא בנהרייה? או אפילו הוא גר בירושלים, אבל הוא נמצא בבית-החולים "הדסה" ואיננו יכול ללכת לקלפי? יש בעיות שהעלית אותן, בעיות אמיתיות, איך מפקחים על הקלפיות, איך אנחנו מוודאים, אם התגברנו על בעיה שהיית עד לה, קלפיות החיילים, שזו בעיה קשה מאוד, בעיה של שוטרים, בעיה של נשות חיילים, אם התגברנו על בעיות כאלה, המוח ייתן פתרון גם לבעיות אחרות.

צריך להסכים שמבחינה עקרונית לא יעלה על הדעת לקפח חולים מפני שהם חולים. הם נענשו דיים.

לכן אני מציע להעביר את הצעת החוק הזאת, כמו את כל הצעות החוק האחרות בנושא בחירות, לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

שהיו מנועות קודם לכן מלהצביע. בלי תיקון זה נפגעת זכותם היסודית של אלפי חולים. זאת הבקשה.

משפט נוסף: חבר הכנסת יוסי שריד הניח השבוע על שולחן הכנסת הצעה דומה בתחום הזה, אף שהפירוט שלה הוא אחר. לאחר שיחה אתו, הוא הצטרף להצעת חוק זאת. אינני יודע כרגע איזו הצעת חוק תעבור, בסופו של דבר — זו או אחרת או משולבת או אחת שתעבור את תיקוניה ושיפוציה של הממשלה — אבל אני מקווה שלבחירות הבאות נלך כולנו עם הצעת חוק, שלפיה יכולים חולים להצביע לפחות כמו אלה המאושפזים כאושפזין בבתי-הסוהר.

חיים קורפו (הליכוד):

יש מסלול מיוחד בעניין חוקי בחירות, והוא דרך ועדת הבחירות המרכזית. יש כתובת לחוקי בחירות.

אברהם בורג (המערך):

הצעה זו עברה את כל ההליכים של הצעת חוק — העלאה בהנהלת הקואליציה, ועדת שרים לחקיקה — ובמקביל נשלחה הצעת החוק הזאת גם לשר גר יעקבי ולחבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג, אתה הגשת הצעת חוק. המחוקק הוא הכנסת ולא שום ועדה אחרת. אני מבקש משר הפנים להתייחס להצעה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, מונחת לפנינו הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת בורג, חוק הבחירות לכנסת (תיקון — בחירות בבתי-חולים), התשמ"ט — 1989.

חבר הכנסת אברהם בורג מציע לאפשר גם לחולים בבתי-החולים להצביע בבחירות לכנסת. אני שכ ומזכיר את הדיון שהתקיים לפני כמה שבועות. בעת הדיון על תוכנית העבודה של משרד הפנים הצהרתי, כי ברעננו להציע תיקון בחוק הבחירות, שיאפשר הצבעה לחולים.

לאחר תיקון החוק, המאפשר הצבעה לאסירים בבתי-הסוהר, ודאי שאין הצדקה למנוע את זכות הבחירה מחולים.

חיים קורפו (הליכוד):

צריך לבטל את פנקס הבוחרים.

שר הפנים א' דרעי:

תגיש הצעת חוק לבטל.

חיים קורפו (הליכוד):

אני אציע — — —

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת קורפו, אינני מבין מה הרגישות שלך לעניין.

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

תחכה, תשמע עד הסוף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קורפו, הערת הערה.

שר הפנים א' דרעי:

אנחנו מבינים את הבעיות האלה. אני רוצה להגיד, שלאחר שהאסירים בבתי-הסוהר מצביעים, לאחר שנתי את הסכמתי

אנשים לנוסע ממקום למקום כדי לשלשל לחיבה את מעטפת ההצבעה שלהם. במקום הביאס קורפוס אפשר להעביר את המעטפה. כפי שאנחנו עושים זאת לגבי עשרות אלפי אנשים.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה. יש הצעה להסיר, יש לך הזכות להשיב חבר הכנסת כורג. אם אתה רוצה לדבר מהמיקרופון שליך, בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

ההיסטוריה תסלח לי על המיקום.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפנות לכל אלה שהשתכנו מטענותי של ידי, חבר הכנסת שלמה הלל, ולהגיד להם, ובכלל זה למציע ההצעה: אני מוכן לתת את ידי ולשבת במשך הפגרה הזאת, או הפגרה הבאה, ולנסות להכין הצעת חוק גדולה וגורפת, שתפתור את כל הבעיות. אך דא עקא, יש לי איזו הרגשה, שההצעה הזאת לא תעבור עד הבחירות הבאות.

לכן, עד שאנחנו נפתור את הבעיה הגדולה בבחינת ככלל מאתיים יש מנה, בוא נטפל במנה, בוא נעשה קודם כול את הטלאי הזה. כדי שאם, חלילה, נגיע לבחירות הבאות עם שיטת הבחירות הנוכחית, לפחות היטבנו איזו הטבה לאנשים שמנועים מהגיע לקלפי. והיה והצלחנו והעברנו חוק גדול וגורף, אני מבטיחך נאמנה, שאני אמשוך חזרה את הצעת החוק, או לא אצא למען קידומה או למען הפעלתה. תודה רבה.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש הצעה של המציע, הנחמכת על-ידי שר הפנים, להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

בקריאה טרומית אפשר לעצור את זה בכל שלב.

היור' מ' וירשובסקי:

אני מודה לחבר הכנסת תיכון על שירותי הייעוץ שהוא נותן.

חברי הכנסת, מי שבעד הצעת החוק יצביע בעד, מי שנגדה יצביע נגד. חברי הכנסת, נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט — 13

נגד — 4

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות

לכנסת (תיקון — בחירות בבתי-חולים),

התשמ"ט—1989, לדיון מוקדם בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היור' מ' וירשובסקי:

13 בעד, 4 נגד, וללא נמנעים: ההצעה הועברה לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היור' מ' וירשובסקי:

תודה. יש הצעה של חבר הכנסת הלל להסיר את החוק. לפי התקנון אפשר לבקש הסרת החוק. בבקשה.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לא משום שעניי צרה בחולים אני מציע שלא להעביר את ההצעה לוועדה.

דומני שהגיע הזמן, גם בעקבות הדברים שנאמרו כאן, במקום לעשות טלאי על גבי טלאי, להביא לתיקון ממשי שיאפשר לכל אזרח במדינה להצביע במקום שבו הוא נמצא. כבר קיים מצב כזה, אני אומר את זאת כמי שהיה שר הפנים והתחיל לטפל בעניין זה, אבל לאחר מכן הטיפול נפסק, ועשרות אלפי אנשים במדינה מצביעים שלא במקום מגוריהם. נזכרו פה חיילים, נזכרו פה שוטרים, נזכרו פה סוהרים, נזכרו פה אסירים ושורה שלמה של אנשים.

אין כל היגיון ואין כל הצדקה לעשיית יום הבחירות ליום נסיעות הלך וחזור. אנחנו חיים עדיין בעולם של הביאס קורפוס. אשה שנמצאת בראש-פינה ומקום מגוריה הוא באילת, במקום להביא אותה מראש-פינה לאילת כדי שתשים את המעטפה בקופסה כשיטה של הביאס קורפוס — אני חושב שאין שום סיבה שאותה אשה לא תוכל לשלשל לחיבה את המעטפה שלה בדרך זו או אחרת, כפי שנעשה הדבר בלאו הכי לגבי עשרות אלפי אנשים.

דומני גם שהגיע הזמן לבחון שיטת בחירות קצת יותר מודרנית.

שר המשפטים ד' מרידור:

הצבעה.

שלמה הלל (המערך):

הצבעה. סליחה. הגיע הזמן לבחון שיטת הצבעה יותר מודרנית, שיכולה בוודאי לפתור את הבעיה.

אלי דיין (המערך):

גם שיטת בחירות.

שלמה הלל (המערך):

גם שיטת בחירות יותר מודרנית לא היתה מזיקה לנו כלל וכלל, אבל אנחנו מדברים עכשיו על שיטת ההצבעה.

לדעתי, אין מקום לבוא היום ולהוסיף טלאי קטן נוסף, שהוא די מסוכן, כפי שאמר פה השר. לך תגדיר מיהו חולה ומיהו חולה ממש; הוא צריך להביא פתקה מהרופא. יש אדם חולה לא בבית-חולים אלא בביתו, יכול להיות שהוא כבר יצא מבית-חולים, אולי הוא כבר בבית-הבראה. לכן אני מציע, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, במקום לעשות טלאי נוסף כדי לעשות טובה לקבוצת אנשים, שאנחנו נאזור חלצינו ונביא הצעת חוק שתמנע את ההתרוצצות המיותרת הזאת, את המצב שבו ביום בחירות ננקטת שיטה של הסעות ומפלגות שוכרות מוניות ושוכרות אוטובוסים כדי להסיע אנשים ממקום למקום.

אני מציע לחבר הכנסת בורג לקבל את פניתי ולהכין, לקראת המושב הבא של הכנסת, הצעת חוק שתבטל את הנוהג הזה, הפרמיטיבי-מאוד והמיותר-מאוד, שלפיו מחייבים

נא. הצעת חוק פינוי פסולת הניתנת למחזור, התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

וכאזור. את האשפה של עפולה לוקחים למנחמייה, את האשפה של תל-אביב וזרקים בחירייה, והמקום כנראה מלא, ויש להניח

אליהו בן-מנחם (המערך):

והריח מגיע אלינו לדרום-תל-אביב.

דן תיכון (הליכוד):

נכון. ויש להניח שבקרוב מאוד יוחלט לקחת את האשפה של תל-אביב ברכבת לנגב. זאת אומרת, כל האשפה של תל-אביב תובל מדי יום ביומו ברכבת אל הנגב.

רבותי, הצעת חוק זו באה לחסוך למדינה, על-ידי טיפול פשוט ביותר, על-ידי מחזור חלק גדול מן הפסולת, נחסוך בכמות הפסולת שעולה כסף ואותה אנחנו מובילים, נמחזר את כל החומרים הללו גם יחד, נביא ליצירה של כ-1,600 מקומות עבודה, נמנע בעיות של זיהום מי התהום שלנו, נמנע בעיות של זיהום סביבתי, והמשק יצא נשכר.

רבותי, אם נאשר את החוק הזה בחקונים רבים, ואחרי שיקול דעת ממושך, כמובן, יש להניח שנהפוך למדינה מתקדמת שאין לה חומרי גלם, והיא יודעת להפוך את הזבל שלה לכסף ולא את הכסף לזבל.

עדנה סולודר (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

דן תיכון (הליכוד):

בבקשה, אם היושבראש מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

הכול טוב ויפה. אני לא מבינה מדוע צריך בשביל זה חוק. בשביל זה צריך לשבת ולתכנן את הדברים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, השאלה ברורה.

דן תיכון (הליכוד):

את השאלה הזאת שואלים בכל מדינה שמתקינה חוק. את רואה מה קורה במדינת ישראל. אם מדינות רבות, דוגמת ארצות-הברית, הולנד, בלגיה ושווייץ, אימצו את החוק הזה, מסתבר שבדרכי הסברה הדבר פשוט לא עובד.

עדנה סולודר (המערך):

אני חיה על-ידי אתר פסולת, על-ידי מנחמייה. אני מכירה את זה טוב.

דן תיכון (הליכוד):

אספר לך סיפור נוסף. לפני כ-15 שנים בא אלי חבר והציע להקים מפעל למחזור נחושת, וזו היתה הפתעה גדולה. הלכתי למשרד התעשייה והמסחר, הצגתי את הפרויקט, ומובן שהתייחסו אלי כביטול. עד אז הוא פשוט שרף את הפסולת הזאת במזבלה העירונית, וזהם עיר שלמה בישראל. הוא הציע לקנות מכונה שתכתוש את הפלסטיק העוטף את חוטי הנחושת של חברת החשמל ושל חברת הבזק. היום משרד התקשורת

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש הצעות ששר המשפטים יתייחס אליהן הן כשר המשפטים והן כממלא-מקום השר לאיכות הסביבה. קודם כול: ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון, הצעת חוק שכ"ג — הצעת חוק פינוי פסולת הניתנת למחזור. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושבראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אומר, שמדובר כאן בקריאה טרומית. אני מניח שאצטרך להבהיר את הפתח שלי לאחר מכן.

יש אנשים שעושים מזבל כסף ויש אנשים שעושים מכסף זבל. יש מדינות שיש להן חומרי גלם טבעיים והן ממחזרות את הפסולת שלהן. יש מדינה שאין לה חומרי גלם והיא מבזבת את חומרי הגלם שהיא משתמשת בהם, דהיינו פסולת, וזו מדינת ישראל.

הצעת החוק הזו עוסקת בחיסכון, שנע בין 80 מיליון דולר ל-100 מיליון דולר מדי שנה, ואם היא תופעל השנה היא תיצור כ-1,600 מקומות עבודה נוספים.

רבותי, בעת צאתי לכנסת הבוקר פנתה אלי אשתי וביקשה ממני לזרוק את הפסולת אל פח האשפה שלי בבית. אני נשאתי חבילה בעלת משקל של 10 ק"ג, שהורכבה על-פי החלוקה הזו: כ-4 — 5 ק"ג עיתונים — ואני קורא ארבעה עיתונים מדי יום ביומו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה מרשה לי להעיר הערה?

דן תיכון (הליכוד):

בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מציע שאת העיתונים תכניס לחיבת הוועד למען החייל, כמו שאני עושה.

דן תיכון (הליכוד):

מיד, מייד תשמע. הרי לכך אנחנו מגיעים.

היו לי שם כמה קבוקים גדולים של מה שנקרא "קוקה קולה", והם תופסים נפח גדול, והיתה איוו אריזה מקרטון ומפלסטיק, ונוסף על כך היתה פסולת במשקל של קילוגרם עד שניים. מובן שהלכתי אל פח האשפה הביתי, והשלכתי את כל הפסולת הזאת גם יחד אל פח האשפה.

במדינה עשירה פחות ממדינת ישראל, דוגמת ארצות-הברית — אולי גם שווייץ, כי גם בשווייץ נהוג כך — הייתי משלשל את נייר העיתון לפח אשפה מיוחד, שכאן קוראים לו "הוועד למען החייל" או "אמניר", את בקבוקי הזכוכית הייתי שם בתוך פח אשפה אחר, ואת פסולת הפלסטיק הייתי שם בפח אשפה שלישי. היו באים אנשים, בעיקר עובדי הרשות המקומית, לוקחים את החומרים הללו, ממחזרים אותם, וסביר להניח שתמורות כסף קטן היינו משתמשים שוב בחומרים האלה, שרובם ככולם מיובאים.

אבל, מדינת ישראל עושה ניסיון מעניין מאוד בעפולה

מדינות בעולם עושות זאת. האם צריך לקבור אותה? האם צריך למחזור אותה בדרך אחרת?

ההצעה הזאת דנה בהיכט אחד בלבד וכל-כולה מציעה פתרון אחד. נדמה לי שאנחנו עשויים להחמיץ בזה את העיקר, כי השאלה האמיתית איננה האם צריך או לא צריך להשתמש באשפה ובפסולת; צריך. השאלה האמיתית היא: אילו שימושים לעשות בה? מה הם הקריטריונים לקביעת השימושים? האם באמת בדרך הזאת? אולי דווקא בדרך של שימוש לכעירה או לאנרגיה, אולי בדרכים אחרות?

דן תיכון (הליכוד):
אל תדאג, זה חלק מההצעה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני לא רואה זאת כחלק מההצעה. מייד אסביר.

העניין הזה נדון בהרחבה במדינות רבות. שר הפנים הקים לפני כשלושה חודשים ועדה של מנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד הפנים ובהשתתפות מנכ"לים של משרדים ממשלתיים שונים ומרכז השלטון המקומי.

ראובן ריבלין (הליכוד):
לפני עשר שנים — — שר הפנים הקים ועדה.

שר הפנים א' דרעי:

זה לא נכון.

שר המשפטים ד' מרידור:
רבותי, אני לא יודע למה רגשו יהודים, דווקא על זבל? ההצעה היא הצעה, היתה הנמקה ותשמעו תשובה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הכאתם נושא של זבל לסדר-היום — זה מה שיש לנו: זבל.

שר המשפטים ד' מרידור:
היתה הנמקה ותשמעו תשובה ואחר כך תשמעו תשובה על התשובה ונצביע. אני מציע שלא להפוך את הנושא הזה לנושא המרכזי של חיינו היום. עם כל הכבוד, הוא לא שווה את ההתרגשות הגדולה.

לפני כשלושה חודשים הוקמה ועדה. היא הומינה מומחים מחוץ-לארץ, והם משמשים היום יועצי הוועדה. היא דנה בשאלות שונות, למשל: אין פתרון סטנדרטי לכל הארץ, יש אזורים בארץ שנוח להם פתרון אחד ולא נוח להם פתרון אחר. השאלות האלה נבדקו בעולם לגבי סוג הקרקע, לגבי צפיפות אוכלוסייה. למשל, יש שאלה: מה עושים מבחינה ביטחונית עם מכלים כאלה, שמצויים אותם ברחובות דווקא אצלנו? כבר היו לנו בעיות בעניין זה, וכל אחד מאתנו זוכר אותן.

אני מציע שנבדוק מה כתוב בהצעה הזאת: אם היא תתקבל כלשונה, מה פירוש הדבר. כתוב בהצעה הזאת בסעיף 3(ב): "לא ירוקן אדם מכל נייר אלא בהיתר מאת מפקח". אני רוצה שתקשיבו היטב ואקרא שוב: "לא ירוקן אדם מכל נייר אלא בהיתר מאת מפקח". המפקחים האלה ימונו על-ידי השר, זה יפה. מי שיעבור על הוראה זו עובר עבירה. כך כתוב בסעיף 8, ודינו קנס, זו עבירה נמשכת וכו'. מהו מכל נייר? כל מכל, גם מכל שאתה מחזיק בבית. זאת אומרת, כפעם הבאה שמישהו מאתנו ירצה להוריד מכל נייר מן הבית ולרוקן אותו כפח האשפה בחצר או במקום אחר — הוא צריך היתר מאת מפקח.

מייצר בצורה כזאת, לייצוא, חומר ממחזור מנחשת, בהיקף של 3-2 מיליוני דולר, וגם מוכר אותו בארץ בהיקף של כמה מיליונים.

עננה סולודר (המערך):
רק בזכות החוק הוא התחיל לעשות זאת?

דן תיכון (הליכוד):
בוודאי. את רואה שנתנו זמן להסברה. שום דבר לא זו. את רואה שלא התקדמנו בעניין הזה, ונראה שלא חוק מלווה בהסברה אנחנו מצליחים לבזבז בין 80 ל-100 מיליון דולר. רבותי, אל יהא הדבר קל בעיניכם, מדובר כאן בסכום אדיר, וצריך לטפל בזה אחת ולתמיד.

עד כאן. תודה. אני מבקש, כמובן, להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ואני מניח שמייד אחזור אל הכמה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה רבה. אני מבקש מן השר דן מרידור, ממלא-מקום השר לאיכות הסביבה, להשיב על חזון הזבל הלח של חבר הכנסת דן תיכון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, תראה מה קורה לבן-אדם שאשתו שולחת אותו לזרוק את הזבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, כוונתו של חבר הכנסת תיכון בוודאי טובה: כמו כוונת אשתו, גם היא טובה. אני רוצה להטיל ספק — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
היא שלחה אותו לזרוק זבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גולדשטיין, אתה מגלה מרץ בלתי רגיל בשעה כזאת, אבל אני מבקש שנאפשר לשר לדבר ולהתקדם. בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להטיל ספק ביעילות ההצעה שחבר הכנסת תיכון מציע לפנינו, ואני רוצה לפרט מדוע.

אין ספק, כפי שאמר ידידי חבר הכנסת תיכון, שאפשר לעשות מוצל כסף; אין ספק. אבל זה לא השימוש היחיד — — —

עננה סולודר (המערך):
וגם מכסף זבל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
— — —

שר המשפטים ד' מרידור:
על כך לא היתה מחלוקת, אלא שזה לא השימוש היחיד שאפשר לעשות בזבל. עניין מחזור האשפה בחברה תעשייתית, בחברה מודרנית, בחברה צרכנית כמו שלנו, הוא עניין רציני, שיש לו הרבה פנים. למשל, האם את האשפה ואת הפסולת — פסולת הנייר, פסולת הפלסטיק, פסולת הזכוכית, המוצרכת בהצעת החוק הזאת — צריך לשרוף כדי ליצור אנרגיה? הרבה

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

היות שיש קואליציה בין שני השרים, אני במבוכה.

שר המשפטים ד' מרידור:

שני השרים בקואליציה אחת, הצבעת בשבילה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הואיל ואמרת ששר הפנים — כנראה נדברת אתו — עומד להציע חוק — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

לא. אמרתי ששר הפנים בודק זאת בוועדה, ואני מבקש שהוא יביא הצעה כאשר יסיים את הדיון. אם יהיה זה חוק, או תקנות, או הצעה אחרת, אינני יודע.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הואיל והצעת חבר הכנסת דן תיכון נראית לי, והואיל ואני רוצה שהעניין יטופל, אני רוצה לשאול: האם אפשר לדחות את ההצבעה בנושא הזה עד אחרי הפגרה, ונראה מה יעלה השר בחתכו?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מסכים. אם יש בקשה כזו, אני מסכים לכך.

שר הפנים א' דרעי:

אני מסכים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מוכן אפילו ליותר מכך. אומר לי יושב-ראש הישיבה, שהוא מכיר את התקנון יותר ממני, שהממשלה צריכה לבקש והמציע יכול להסכים. אם המציע מסכים — אני מוכן לבקש. אינני רוצה לבקש, אם לא יסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

שר המשפטים ד' מרידור:

קודם שר הפנים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אנחנו חייבים להיות בסדר. כדי שאתה תוכל לדבר — — —

דן תיכון (הליכוד):

קודם כול זכותי להשיב. השר ביקש להסיר את הנושא מסדר-היום, ולכן יש לי זכות תשובה. אם הוא יישאר בבקשתו — אני אעלה זאת שוב. הוא העלה טענות ואני אשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, אני מבין, אדוני השר, שאתה מבקש להסיר את ההצעה.

שר המשפטים ד' מרידור:

כן. כדי שלא להיות פורמליסט, חבר הכנסת גולדשטיין הציע הצעה, אני מוכן להגיד שהיא נראית לי. כיוונו של הרעיון נכון. אני חושב שההצעה הזאת אינה טובה. אני מוכן לקבל את הצעתו. אם פרודוצורית אני צריך לבקש — אני מוכן גם לבקש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מקבל אותה — בסדר. אודה לך אם תשב. שר הפנים רוצה להתייחס לנושא, אחר-כך נאפשר לחבר הכנסת דן תיכון להשיב, ואחר-כך נחליט מה אנחנו עושים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זבל — שני שרים: הצעות רגילות — שר אחד.

רבותי, ראיתי הרבה התערבויות של ממשלות — וגם הממשלה הזאת, לצערי, בארץ הזאת — בחיי הפרט, בעניינים שהוא עוסק בהם, אבל להפוך את הורדת — — —

שלמה הלל (המערך):

מה אם אשתו תדרוש ממנו?

שר המשפטים ד' מרידור:

על הנשים אני לא רוצה לדבר. אבל במדינה שגם הנשים וגם הגברים מרוקנים בה פחי אשפה, אני חושב שלקבוע בחוק קביעה — והיא קביעה מרכזית, היא הסנקציה הפלילית — שכדי לרוקן מכל נייר צריך היתר מאת מפקח, קודם כול צריך מפקח. יהיו לנו, ביוון השם, מפקחים. אחר כך המפקחים האלה ייתנו היתרים לרוקן מכלי נייר. אני חושב שזו טעות. אני אומר זאת בכל הרצינות והכבוד וכל הכוונה הטובה. אני לא חושב שזה נכון.

כתוב בסעיף 4: "מפקח או מי שיפעל מטעמו" — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש גם סעיפים טובים בחוק הזה.

שר המשפטים ד' מרידור:

רבותי, זאת אני משאיר לחבר הכנסת תיכון, יש חלוקת עבודה בינינו.

"מפקח או מי שיפעל מטעמו ירוקן את מכלי הנייר כאמור בסעיף 2 ויהא רשאי להיכנס לבית-העסק לצורך מילוי תפקידו — כאמור בתקנות". גם ייכנסו לבית-העסק לרוקן מכלי נייר.

שאלה נוספת: מדוע רשויות מקומיות דווקא? שאלת האנרגיה היא שאלה השייכת בהחלט להיכטים ארציים. שאלת מחזור הפסולת על-ידי שרפה לצורך אנרגיה אינה שייכת דווקא לרשות מקומית. אינני טוען שלרשויות המקומיות אין חלק בזה. יש. אבל לקבוע שדווקא הן, דווקא דרכן?

אני יכול להמשיך ולפרט את הדברים זה אחר זה. נדמה לי, בכל הידידות והרצון הטוב, אני בטוח בכוונה הטובה, שההצעה הזאת, בדרך שהוצעה, כפי שהיא, איננה יכולה לעמוד כהצעה שהכנסת תקבל אותה. היא קובעת דברים שבועיני לא צריכים להיקבע בה. היא מתערבת מאוד בענייני הפרט. היא איננה פותרת את הבעיה בהיקף הראוי, איננה דנה בה בכל הצדדים הראויים.

לכן אני חושב, שנעשה נכון אם נקבל את הרעיון שהוצע כאן, אבל לפני שנעביר אותו לחוק, נבקש משר הפנים — כפי שהוא אמר לי שיעשה — להביא אלינו בקרוב הצעה מגובשת, לאחר שהעניין ייבדק על כל היבטיו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אפשר להציע הצעה?

שר המשפטים ד' מרידור:

רק אסיים עוד משפט אחד, כדי שיבינו מה אמרתי, כי אם לא כך לא יהיה הדבר ברור. לכן אני חושב, שלא נכון יהיה להעביר את ההצעה הזאת, הטובה בכוונתה, לוועדה, ואני מציע שנסיר אותה מסדר-היום.

אם יש שאלה, אני מוכן להשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גולדשטיין, רצית לשאול, בבקשה. חבר הכנסת דן תיכון, שב בבקשה. גם שר הפנים רוצה להתייחס לנושא.

שר הפנים א' דרעי:

כן. אתם רואים את החשיבות של העניין.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב־ראש, שר המשפטים ענה בשם הממשלה, אבל הואיל והנושא קשור ברובו למשרד הפנים ולרשויות המקומיות, אני רוצה להתייחס לעניין זה.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שלא לפני הרבה זמן, לפני כשעה, העלה חבר הכנסת מצא על סדר־היום הצעה טובה בדבר הצורך בקבלת חוק חדש ומקיף לרשויות המקומיות. המוטו שלו היה: עצמאות, עצמאות ועצמאות לשלטון המקומי. הוא התלונן על שבשלוש השנים האחרונות התקבלו חוק הארנונה ודברים אחרים המגבילים את הרשויות המקומיות.

רבותי, לפני שאתייחס לנושא המקצועי, איך אנחנו יכולים להחליט היום לגבי כל ראש רשות מקומית וכל מועצה מקומית בלי להביא בחשבון את האופי, את החקציב ואת האפשרויות ולקבוע להם כבר מראש, שעליהם להציב ככל פינה — — —

דן תיכון (הליכוד):

זו קריאה טרומית, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

עם כל הכבוד, מסכימים להעביר לוועדה לדיון מוקדם הצעת חוק שנראית נכונה עקרונית. חבר הכנסת תיכון, אתה יודע שבדרך־כלל אני מתייחס להצעות שלך בחיוב. אמרתי גם בוועדת השרים לחקיקה, שקשה לי להאמין שחבר הכנסת דן תיכון ניסח את ההצעה הזאת. הוא בדרך כלל יותר רציני ויותר מקצועי. אבל, מאחר שהצעת החוק נושאת את שמך, אני חייב להתייחס אליה. לצערי, אני חושב שהתרגום מאנגלית לא היה טוב.

עדנה סולודר (המערך):

לא כל דבר שהוא טוב באנגליה טוב בישראל.

שר הפנים א' דרעי:

לפני כשנה וחצי היו אצלי נציגים של חברת מפעלי "נייר־חדרה", שהם בעלי האינטרס הגדול ביותר: כך ניתן לספק להם נייר. הם רצו שאני אפעל כדי שיהיה מחזור של הנייר בכל רשות מקומית. אמרתי להם, שאינני יכול לעקוף את הרשויות המקומיות. כיוון שאני רוצה שיהיה להן חופש בנושא זה, אבל, כמדיניות, תגישו לי הצעה של חוק עזר לדוגמה, כדי שאוכל להציג אותה בפני כל ראשי רשות מקומית, והמועצה תחוקק את חוק העזר הזה. רשות מקומית שהדבר הזה נראה לה, יש לה אפשרויות, והמבנה של המועצה מאפשר לה זאת — תגיש הצעה כזאת. ואכן, חוקקנו חוק עזר לדוגמה, בלי מפקח ובלי דברים אחרים, כדי שאדם יוכל לפנות את הפסולת. אבל, זו איננה חקיקה ראשית, זו חקיקה מקומית של כל רשות.

לנושא האשפה — הקמתי ועדה עם יועצים מחוץ־לארץ, המשמשים יועצים של הוועדה. בוועדה חברים כל המנכ"לים של המשרדים הנוגעים בדבר ומרכז השלטון המקומי. הם עושים עבודה יוצאת מן הכלל. מאחר שחבר הכנסת דן תיכון תקף חלק קטן של הבעיה, אני שואל, מה עם כל בעיות הקבורה, השרפה, מקורות המים, המקומות לקבירת האשפה, בעיות של זיהום אוריר? כל אלה לא נמצאים בקטע הזה של החוק.

לדעתי, לא נכונה הצעתו של חבר הכנסת גולדשטיין לעכב את הצעת החוק עד שהוועדה תסיים את עבודתה. חבר הכנסת דן תיכון, אני מזמין אותך להופיע בפני הוועדה, תעלה את הדברים ותראה איך נגבש הכול יחד. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, זהו חוק "דרקוני" ביותר, לקוח ממדינה "מפגרת" ביותר; האמן לי, מדינה מפגרת ביותר, שאין בה חירויות הפרט. אלא ששמה הוא ארצות־הברית. באמת, זו מדינה ה"מדכאה" את זכויות האזרח, חקיקה דומה מצויה בשווייץ ובהולנד.

אבל, רבותי, מדובר כאן בחקיקה טרומית. אני לא התיימתי לומר, שהחקיקה הזאת מושלמת. אנחנו מאלצים את שר הפנים לנוע קדימה. האם הוא חושב שאני לא יודע שמדובר כאן בתעשיית הנייר והקרטון, בכמות של 120,000 טונות? בתעשיית הפלסטיק בכמות של 35,000 טונות? בתעשיית הזכוכית, בכמות של 25,000 טונות? בתעשיית המתכת, בכמות של 50,000 טונות? בתעשיית הטקסטיל — 10,000 טונות, בקומפוסט לחקלאות — 240,000 טונות, בדלק מוצק לאנרגיה — 120,000 טונות.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כמה נייר הכנסת יכולה לספק?

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, נהיה כנים ונעשה פעם אחת שירות טוב לעצמנו. יש מאבק בין משרדים מי יטפל בעניין הזה. אני טעיתי בדבר אחד, אדוני שר המשפטים.

עדנה סולודר (המערך):

השר לאיכות הסביבה.

דן תיכון (הליכוד):

לא שמתי לב שמדובר כאן בכך, שהשר האחראי יהיה השר לאיכות הסביבה, ולא שר הפנים, ועל כך יצא הקצף והזעם. זו הטעות.

עדנה סולודר (המערך):

אבל האשפה נשארה בידי שר הפנים.

דן תיכון (הליכוד):

זו היתה טעות, הטעות היחידה כנראה שנעשתה.

שר הפנים א' דרעי:

אני מודיע לך, שאילו כתבת: שר הפנים — שר המשפטים לא היה צריך לשבת כאן בשעה מאוחרת זו.

דן תיכון (הליכוד):

לכן, רבותי, אני משאיר בידיכם את ההכרעה, ומזכיר לכולנו, שבסך־הכול מדובר בקריאה טרומית, ולא על הצעה שהועתקה מברית־המועצות. הנושא חשוב ויותר מחשוב. משרדי הממשלה לא הסתדרו בינם לבין עצמם, ולכן הנושא הזה נידון לשכחה. כבר אמר מי שאמר, שהציעו את החוקים האלה כמה פעמים, לפני עשר שנים ולפני שבע שנים, ודבר לא נעשה בעניין זה.

שר הפנים א' דרעי:

זה לא נכון.

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה

— הצעת חוק פינוי פסולת הניתנת למחזור;

הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (סייג לחנינה) —

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה 10 —

נגד 10 —

נמנעים 1 —

ההצעה להעביר את הצעת חוק פינוי פסולת

הניתנת למחזור, התשמ"ט—1989, לדין

מוקדם בוועדה לא נתקבלה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
היושב-ראש הצביע?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אפשר לקרוא להצבעה חוזרת?

היו"ר מ' וירשובסקי:
כ־10 קולות בעד, 10 מתנגדים ונמנע אחד, הצעת החוק
לא עברה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אינני מבין, האם אני עומד פה לחקירה? הודעת
שהתוצאה היא 10 נגד 10, עם נמנע אחד. ההצעה לא עברה.
פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הרב דרעי, יהיו לך כעיות עם הגברת לודמילה תיכון.

נב. הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (סייג לחנינה), התשמ"ט—1989 (הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

נועים כעזי יאירי יוני נתניהו, זיכרונם לברכה, בני ערובה
רכים, ובהם ילדות, ילדים, נשים — כל אלה שילמו בחייהם
בגין יישום הכלל, שאין נכנעים לסחטנותו של הטרור.

ביוני 1968 החלה שחיקתו של העיקרון הזה: 16 אסירים
שפוטים שוחררו מתורת 12 בני ערובה ישראלים, שנחטפו עם
מטוס "אל על" לאלג'יר. אומנם שר החוץ אבא אבן קבע אז, כי
"מדובר במקרה חד-פעמי שלא ישמש תקדים", אולם ב־1979
נמשכה המפולת: ממשלת ישראל שיחררה 76 מחבלים מתורת
החייל אברהם עמרם: ב־1983 — בעבור שישה חיילי צה"ל
שוחררו למעלה מ־4,000 ערבים, רובם עצירים שטרם נשפטו
והוחזקו במחנה "אנצאר", ורק חלקם, 63 במספר, מחבלים
שפוטים.

במאי 1985 התרחבו הסדקים האלה עד כדי שבר טוטלי:
ישראל הוציאה לחופשי 1,150 מחבלים, בהם 380 אסירי עולם
— מספר חסר תקדים של רוצחים, מן השפלים והמתועבים
ביותר שידע העולם מאז הכניעתה של המפלגת הנאצית. כל
ישראלי שהביט אז בטלוויזיה הודעו מן המחוז: רוצחיהם
של ילדי משפחת ארזי, רוצחי אריק רגב וגדי מנלה, מניחי
מקרר התופת בכיכר-ציון, רוצחי משפחת הרן בנהריה, רוצחי
הזוג ברוך בבית-גוברין, שלושה ממבצעי הטבח בבית-הדסה.
רוצחם של שני ישראלים בשוק בטבריה, מפעיל מכונית
התופת, שהפילה 15 חללים בשוק מתנה-יהודה, הרוצח היפני
קצו אוקמוטו. כל אלה נעמדו על כש המטוס, מניפים
אצבעות מנצחות אל על, מחייכים אל המצלמות, משפילים את
כבודה של מדינת ישראל עד עפר.

דן תיכון (הליכוד):
כן נכון. אני מציע לך לשאול את השר שחל, שהציע את זה
בהיותו חבר כנסת, כאן במליאה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — — כל מיני מומחים — — —

דן תיכון (הליכוד):
אדוני שר הפנים, מה זו קריאה טרומית? זה בסך-הכול
דיון ראשוני. כל הדיון וכל מה שאתה מציע ייערך בוועדת
הפנים. יביאו לשם מומחים מכל העולם, ודעתך תישמע. אני
אינני חבר בוועדת הפנים, אבל אני בטוח שהעניין הזה יזוז. מה
שאתה מציע לנו זה לדחות את העניין לשנים רבות. אינני
מסכים שהכנסת תחליט כך. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, לאור הדברים של חבר הכנסת דן תיכון, יש
לפנינו הצעה שלו להעביר את הצעתו לוועדת הפנים, ועמדתו
של השר הנוגע בדבר, השר לאיכות הסביבה, שמציע להסיר
את ההצעה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:
אם יש הצעה, היא תועבר לוועדת הכנסת, כדי שהיא
תקבע לאיזו ועדה תועבר ההצעה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים
להצבעה מס' 54. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה? מי
נגד?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק
רנ"א, של חבר הכנסת צחי הנגבי — הצעת חוק-יסוד: נשיא
המדינה (סייג לחנינה), התשמ"ט—1989.

צחי הנגבי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ליד המקרה יש כנראה
חוש עיתוי מפותח: הצעת חוק זו הונחה על שולחן הכנסת לפני
למעלה מחמישה חודשים, והנה היא מגיעה למליאה בדיון
ביום שבו העולם כולו עוסק בסוגיות המצויות ביסודה של
ההצעה הזאת — גבולות ההתפשרות עם חוטפי בני ערובה;
פדיון שבויים ומשמעותו; מחיר הכניעה לטרור.

במשך שנים ארוכות התייצבה מדינת ישראל בראש
המאבק של הדמוקרטיות המערביות נגד הטרור הערבי
הבינ-לאומי. מדינת ישראל הציבה לנגד עיניה עיקרון מרכזי
ובלתו מעורר: אין נכנעים לדרישותיהם של מבצעי פעולות
טרור; אין נכנעים, כלי כל קשר למהות הדרישות או לאופי
פעולת הטרור או למחיר שנגזר מיישום עיקרון זה.

זה היה הכלל, כך נהגה ממשלת ישראל באין-ספור
פעולות מיקוח וחטיפת בני ערובה: בקריית-שמונה,
בבית-שאן, בקיבוץ שמיר, במלון "סבוי", במשגב-עם,
ב"אטובוס הדמים" בכביש החוף, במטוס "סבנה" צה"ל
הרחיק עד קצווי יבשת אפריקה, לאנטבה שבאוגנדה, על-מנת
להוכיח את מחויבות הממשלה למדיניות זו. מימוש העיקרון
חנע קורבנות כואבים: לוחמי יחידות מובחרות, ובהם מפקדים

כדי דמיהם". הווי אומר, אין להשלים עם דרישה לפדות שבויים במחיר בלתי מתקבל על הדעת, מחיר שהוא מוגזם וגורם אחריו נזק; אין להיכנע לסחטנות טרוריסטית — במלים מעודכנות. הרמב"ם גם מבהיר מדוע אין להיכנע: "שלא יהיו האויבים רודפים אחריהם לשבותם". קרי, שהחקדים הוה לא יהווה פיתוי להמשיך ולחטוף בני-ערובה ולהעמיד יהודים בסכנה מתמדת.

ידוע הסיפור על המהר"ם מרוטנברג, מראשי הקהילה היהודית בגרמניה, שנפל עליו בדרך שורד והביאו אל רודולפוס קיסר רומי, והקיסר אסר אותו במגדל ודרש סך גדול פדיון חייו. הקהילות היהודיות היו מוכנות לשלם את כל המחיר שנדרש, אך המהר"ם מרוטנברג לא הסכים. הוא הורה ליהודים מהקהילות שלא לשחרר אותו, כיוון שאין פודים שבויים יותר על כדי דמיהם. הוא לא התיר לפדות אותו. שמונה שנים ישב המהר"ם מרוטנברג באותו מגדל ולבסוף נפטר בשבי. כשהיה על ערש דרוי הורה ליהודים שלא לפדות גם את גופתו, כדי "שלא יצא מנהג לסחוט מן היהודים".

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק הזאת, שבאה למנוע את התקדים של עסקת ג'יבריל, באה גם לפטור את הממשלה מעולה הכבד של הדילמה האישית, המוסרית, המצפונית, שכל מנהיג קשה לו לעמוד בה. אני הייתי בלשכה שבה ראיתי איך מגיעות משפחות של שבויים, של חטופים, ומתחננות בפני מקבלי החלטות בצורה שלב אנוש איננו יכול כמעט לעמוד בה. אנחנו צריכים לפטור את המנהיגות מהחשש הזה, מהמצוקה הזאת, בחקיקה. החוק הזה, אם יאומץ היום — ודאי אם יעבור לוועדה יעשו בו שיפורים — לא יאפשר עוד חזרה על תקדים ג'יבריל.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

צחי הנגבי (הליכוד):

מחבלים שרצחו אזרחים חפים מפשע, שדקרו בדם קר יהודים בלב ירושלים או בגן-יבנה, או דרדורו אוטובוס שבו איבדו 16 נוסעים את חייהם, מחבלים אלה ידעו שהם לא יכולים להתייחס עוד אל מאסרם כאל אפיזודה חולפת, זמנית. די לנו בכך שהימנעותנו מהטלת עונש מוות הקנתה להם את חייהם, ואין לאפשר לסחטנות שולחיהם להקנות להם גם את חירותם.

כמובן, אם תגיע הממשלה בסוגיה כלשהי למסקנה שבאמת אין ברירה, היא יכולה לבוא אל הכנסת, היא יכולה לבקש לסטות מהעיקרון הזה — זה מעוגן בחוק שהצעתי — אבל ההצבעה של חברי הכנסת במקרה כזה תהיה הצבעה חשאית, כדי שכל אחד מאתנו יוכל להצביע לגוף העניין, בלי שיצטרך להסתכל בעיניו של משפחות אומללות, שאומנם הכאב שלהן הוא מזועזע, הוא מוצדק, הוא טבעי, אבל אנחנו כמנהיגי העם, צריכים למנוע כאב כולל, כאב לאומי.

היור"מ וירשובסקי:

תודה. אני מבקש משר המשפטים להתייחס להצעת החוק.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, נניח שמדינת ישראל תנקוט הליכים חוקיים ותעמיד לדין אדם שעסק בטרור נגד ישראל, שנמצא היום בידינו ולפני שבע עוד היה בלבנון. נניח שהוא יורשע, ואחר כך יבוא משהו בלבנון ויאמר: אנחנו מוכנים למסור לכם את זון ארז ואת אלשיך ואת פינק תמורת אותו אדם, שבעצם הבאנו אותו הנה כדי לשחרר אותם.

עסקת החילופין עם ג'יבריל חידדה את הדילמה בין שני ערכים יקרים, ובמקרה זה גם שני ערכים מתנגשים: מצד אחד, הדאגה לאדם שמצוי בידיים רצחניות, ומצד שני, נחישות העמידה בפני סחטנותו של הטרור. שר הביטחון דאז יצחק רבין אמר בריאיון ל"ידיעות אחרונות": "לא רציתי שחיסולם של שבוינו יהיה על מצפוני". שש שנים בלבד קודם לכן, במרס 1979, הגדיר יצחק רבין, אז חבר הכנסת רבין, את שחרור המתכלים תמורת החייל עמרם כ"עסקה החמורה ביותר". "כתקדים מסוכן". "עד כה" — הוא אמר בריאיון ל"מעריב" — "נמנענו מלשחרר מחבלים שידיהם מגוללות בדם יהודי. הפעם עברה הממשלה את הקו האדום בהחלטתה על העסקה". המערך הצביע אז אי-אמון בממשלה.

הסתירה התהומית בין ביקורתו של רבין כחבר הכנסת לעמדתו של רבין שר הביטחון מבהירה יותר מכול את הכרוסס היסודי, המהותי, שחל בעשור האחרון בכוח העמידה של המנהיגות הישראלית על כל מפלגותיה וגווניה. מנהיגות שהחלטותיה מעוגנות בדילמה האישית של מקבל ההחלטה, זו שבאה לידי ביטוי במשפט כמו "איך אני יכול להביט בעיני אם של שבוי?" מנהיגות כזו איננה מנהיגה אלא מונהגת. היום היא מונהגת עליידי אם של שבוי, מחר היא תנהג עליידי עיניים של אם אחרת, שאיננה מוכנה לסכן את חיי בנה בפעולה צבאית כלשהי, גם בפעולה של שחרור חטופים.

גם עיניהם של אב ואם, שחוזות במי שרצח את בנם יקרים כשהוא יוצא כמנצח מבין כותלי הכלא, גם אלה עיניים. ואם יש עיניים שמנהיגים ישראלים מתקשים להישיר אליהן מבט, לבי לכושר העמידה שלנו כאומה וכמדינה ריבונית.

היום אין כמעט חולק, רבותי חברי הכנסת, לא בדרג הפוליטי ולא בדרגות הביטחון, שהשחרור הסיטוני של מחבלים בעסקת ג'יבריל גרם נזק מחריד. בהיבט ההרפתני — התעצמה המוטיבציה לגיוס לארגוני החבלה; בהיבט המדיני — נשחקקה האמינות שלנו מול המדינות, שבעבר אנחנו הטפנו להן שחס וחלילה לא יכניעו לטרור; בהיבט המורלי — התחזק המורל של התושבים הערכים ביהודה ובשומרון ונכונותם לבצע פיגועים.

ושילמנו גם בדם ממש: עשרות מחבלים משוחררים כבר נעצרו שוב מאז עסקת המחבלים בעקבות פיגועים שביצעו. בהם פיגועים קטלניים. כיוון שתקנון הכנסת אוסר לצטט מישיבותיהן של ועדות הכנסת, הייתי אומר בהכללה, שגורמים מאוד במסגרות ביטחון ממלכתיות קובעים חדר-משמעת: האינתיפאדה לא החלה, כפי שמקובל לחשוב, בדצמבר 1987. האינתיפאדה יצאה לאוויר העולם יחד עם 1,150 המחבלים שיצאו לאוויר החופשי במאי 1985.

לאור כל המכות האלה שניחתו על ראשינו עקב החלטה מוטעית אחת אנו חייבים להבין: המצוקה האישית, הכרוכה בהחלטות בעלות משמעות אנושית כאובה; איננה יכולה לגבור על המצוקה הלאומית. מנהיג אמיתי הוא זה שמשכיל לשקול את האינטרס הלאומי, גם כשהלב מצווה עליו לקבל החלטה שעל פניה היא נענית למצוקה האישית. אני אומר: רק על פניה, רק לכאורה, כי כבר למדנו מחז"ל, שמי שמרחם על אכזרים סופר שמתאכזר על רחמנים.

אם כבר נפנינו למאמר חז"ל, מעניין לברר מה מורה לנו היהדות בסוגיה הקשה הזאת, הסוגיה שכל אחד מאתנו מתלבט בה באמת. הרמב"ם קובע, כי "אין לך מצווה גדולה כפדיון שבויים". אולם אשר לחשולם המחיר הנדרש עבור קיומה של מצווה זו פסקו חכמי ישראל: "אין פודים את השבויים יותר על

צחי הנגבי (הליכוד):
אבל הוא לא הורשע.

שר המשפטים ד' מרידור:
עוד לא שמעת את דברי.

שבח ויס (המערך):
נניח שהוא יורשע, וזה יקרה חודשיים לאחר הרשעתו.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני חושב שבמקרה כזה יהיו מעטים בבית הזה שלא יצטערו אם באותו זמן הצעת החוק הזאת תהפוך לחוק, מפני שלא יהיה אפשר לעשות מה שהרמב"ם מתיר, לפדות שבויים עד כדי דמיהם, לא מעל דמיהם. 1,100 — זה מעל דמיהם. אחד מול שלושה זה לא מעל דמיהם. חבר הכנסת הנגבי איננו מבדיל בהצעתו בגובה הדמים. הוא רוצה לאסור בכל דרך שהיא.

אני רוצה לומר, שעניין שחרור המחבלים בעבר גרם לנו וגורם לנו עד היום, להערכת, צרות רבות. לא אבקר היום מעשה שנעשה. זה לא יעזור. אני רק רוצה לשאול, האם הצעת החוק הזאת טובה באמת.

נניח שהצעת החוק הזאת היתה קיימת לפני כמה שנים ולא היה אפשר לחון אנשים שביצעו עבירות בשליחות ארגון שהוכרז כארגון טרוריסטי. היום היו יושבים בכלא, כמובן, מנחם לבני — — —

צחי הנגבי (הליכוד):
הממשלה לא הכריזה עליהם כארגון טרוריסטי.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת הנגבי, שממשלות מתחלפות, החוק קיים. בית-המשפט הכריז את הקבוצה שהזכרתי עכשיו כארגון טרוריסטי. כך הוא קבע. הם הורשעו בחברות בארגון טרוריסטי. מה תחליט הממשלה מחר לגבי איזה קבוצות יהודיות או ערביות — אינני יודע.

בהצעה לא מדובר על רוצחים, מדובר על אנשים שעשו עבירה כלשהי. נניח כתבו מאמר תמיכה בארגון טרוריסטי, יהודי או ערבי, וקיבלו עונש של שנה מאסר, של חמש שנות מאסר. אם נכון יהיה לעשות אבחנה כזאת? אדם שרצח ילדים, נשים, זקנים, אנס, פגע — אותו הנשיא יכול לחון, אין כוונה למנוע את החנינה שלו. אבל אדם שהורשע בעבירה, ולו קלה ביותר, מטעם ארגון שהוכרז או יוכרז כעתיד כארגון טרוריסטי — אותו לא יהיה אפשר לחון. אני חושב שהאבחנה אינה נכונה.

אם רוצים לבטל את סמכות החנינה של הנשיא, יש טעם לבטל אותה לפי מהות העבירה. אני מתנגד לביטול. אביא רוגמה. אדם שבגר במולדת, שעבר עבירה על חוק העונשין, בפרק על ביטחון המדינה, כוגד — אותו אפשר יהיה לחון. אבל אם הוא חבר בארגון טרוריסטי ולא עשה דבר, פרט לכתובת מאמר שבח — אותו לא יהיה אפשר לחון. אני מוכרח לומר, שאיני מוצא היגיון בהצעה הזאת.

חבר הכנסת הנגבי מציע לנו לא רק את החוק הזה, אלא גם סעיף נוסף, מיוחד, שאין לנו כמותו אלא אחד בכל החקיקה הישראלית. אומר סעיף 3 המוצע: "אין לשנות סעיף זה אלא ברוב של 80 חברי כנסת ובהצבעה חשאית". בכל החקיקה הישראלית עד היום יש חוק אחד בלבד שבו סעיף משריין בשיעור כזה. זהו סעיף 44 ו-45 לחוק-יסוד: הכנסת, המדבר על כך שאי-אפשר להפקיע את תוקפו של חוק-יסוד: הכנסת.

לקבוע בו תנאים או לשנות אותו בתקנות שעת-חירום. קבענו שיש צורך בקולות 80 חברי כנסת כדי לתקן את הסעיף הקונסטיטוציוני הזה. אבל סעיף כזה שבו מדובר, האם צריך 80 חברי כנסת כדי לתקן אותו? אינני חושב שיש לזה הצדקה כלשהי.

צריך לזכור, שאנחנו משאירים את סמכות החנינה בידי הנשיא למען אותם מקרים מיוחדים שהנשיא חושב — לא חמיר הציבור חושב כך — שראוי להשתמש בסמכות החנינה או ההקלה בעונש. בכל מערכת משפט, תהיה אשר תהיה, אנחנו יודעים שעשויות ליפול תקלות. נניח שמישהו עבר את כל ההליכים של ערכאה ראשונה וערעור, והורשע בטעות. והנשיא משתכנע ללא כל ספק, שההרשעה היתה בטעות. גם בשביל זה יש סמכות חנינה. אפילו בעבירות רצח, שאתה לא מציע להחלי עליון את האיסור הזה, אבל גם בעבירות של השתייכות לארגון טרוריסטי כזה או אחר לא יהיה אפשר לחון. ואדם אולי ישב במאסר עולם בלי שום אפשרות לחון אותו, אם זאת עבירה חמורה, או במאסר של עשר שנים אם זאת עבירה קצת פחות חמורה, גם כשברור לכולי עלמא שמגיע לו חנינה. אני חושב שזה לא נכון.

גם אני כמו חבר הכנסת הנגבי ראיתי מקרה — כמה שנים לפני כן הייתי באותו מקום שהוא היה בו — משפחות שכולות באות ולוחצות ומפילות תחינה לפני הממשלה. ואומר חבר הכנסת הנגבי: בואו נקל על הממשלה. אני חושב, בכל הכבוד, שלא צריך להקל על ממשלות. זו אחריות, הן הרשות המבצעת, עליהן האחריות, הן צריכות לדעת לקבל החלטות, הן צריכות להשתדל לא לטעות, ואם הן טועות — הן צריכות לשלם את מחיר הטעות, את המחיר הפוליטי. אינני מאמין באמצעים טכניים כובלים כאלה, שיכולים לפעמים לעזור לממשלה, אני מודה, אבל יכולים גם לכבול את ידיה במקרים שבהם איש מאתנו אינו רוצה לכבול את ידיה.

אני גם חושב, שצריך לסמוך על נשיא המדינה, לא רק הנשיא שעכשיו אנחנו נהנים מנשיאותו, גם הקודמים לו וגם אלה שיבואו אחרי. הרי מדובר באדם שישקול. ואינני רואה שנשיא נותן חנינות בקלות כזאת, בלי שום חשבון. אפילו אותו מקרה שהוזכר כאן, של שחרור 1,100 מחבלים, ולגבי הרגשתי דומה לזו שהביעה כאן חבר הכנסת הנגבי, אם אינני טועה — 2% או 3% מהם נחוו, 97% לא נחוו, כי לא היו צריכים חנינה. הופסקו ההליכים. לכן, גם את העניין הזה לא נפתור בדרך הזאת.

מכל הטעמים האלה, עם כל הרצון וההבנה למנוע ההצעה, אני מציע שלא לקבלה ולהסירה מסדר-היום.

אני מבקש לומר, מכיוון שהדבר הזה על-ידי המציע: היום אנחנו נמצאים באמת בתוך מאבק קשה לפירוק שבויים. נקטנו צעד, אחרים רוצים להגיב עליו עכשיו, ועדיין איננו יודעים איך המאבק הזה יתפתח. אני מקווה שאנחנו נצליח להביא לפירוק שבויים. לא הייתי קושר את העניין הזה, שאנחנו בתוכו, ונקווה שנעמוד בו בדרך שאנחנו צריכים לעמוד בו, עם ההצעה העומדת לפנינו. ההצעה העומדת לפנינו נוגעת לעניין אחר, כולל, והייתי מציע שלא נתקן את החוק כפי שהוא עומד היום.

היור"מ וירשובסקי:
תודה. חבר הכנסת הנגבי, האם אתה רוצה להתייחס לדברי שר המשפטים?

צחי הנגבי (הליכוד):
כן.

להביא לשחרור המחבלים איננו כיוון של כניעה לטרור ולא ההיפך, של מאבק בטרור. זה הכיוון שממשלות ישראל מחויבות לו מאז ומעולם. אותו שיח' עוביד איננו מוכא לכאן כדי לעמוד לדין ולהיכנס לבית-הסוהר, כשם שזה שנחטף לפניו לפני כמה חודשים לא הועמד לדין, כשם שהקצינים שנחטפו בסוריה על-ידי יחידה מובחרת לא הועמדו לדין. הם נועדו לשמש קלף מיקוח. אי-אפשר להשליך מהמקרה הזה ולטעון באמצעותו, שהחוק הזה הוא חוק שגוי. לכן, מדובר אך ורק במחבלים, שביצעו בעיקר מעשי רצח.

אמנן רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
השיח' עוביד גרוע מהמחבלים. לא תעמיד אותו לדין כדי שלא ייכנס למסגרת החוק?

צחי הנגבי (הליכוד):
השיח' עוביד לא הובא לכאן כדי לעמוד לדין. הרי הממשלה מצהירה על כך. הוא הובא לכאן כדי לשמש קלף מיקוח.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):
— — —

צחי הנגבי (הליכוד):
אם צריך להביא אותו או לא צריך להביא אותו — זה ויכוח אחר. אבל ברור שהוא לא הובא לכאן כדי לעמוד לדין.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הנגבי, אתה צריך לסיים.

צחי הנגבי (הליכוד):
אני רוצה להתייחס לסוגיה אחרת שהעלה שר המשפטים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
כבר אין לך זמן לסוגיה אחרת, חבר הכנסת הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):
אני מסיים. שר המשפטים אמר, שהחוק הזה יכול לגרום למצב, שחבר בארגון טרור שהוכר ככזה על-ידי הממשלה, ירש בו יהודים, לא יוכל לקבל חנינה. הממשלה לא הכריזה על המחחרת היהודית כעל ארגון טרור. אם היא תכריז עליה כעל ארגון טרור, זה יהיה דבר מנוח. אבל, האם בגלל הסכנה, שחם וחלילה יכריזו על ארגון שלא בא לעקור את המדינה משורש — כפי ששואף אש"ף לעשות — כעל ארגון טרור, נקבל על עצמנו את המצב הנוכחי כמצב שאין לו תקנה?

לסיכום, אני מוכן שלא להעלות את הנושא הזה להצבעה, אבל הייתי רוצה לשמוע מהשר, שתהיה לפחות איזו מחשבה לנסות להתמודד עם המצב הנוכחי, וכלכד שלא נשלים עם קיומו כמות שהוא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
האם הממשלה מבקשת שלא לקיים הצבעה?

שר המשפטים ד' מרידור:
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הנגבי, הסרת את ההצעה שלך? לא הסרת את ההצעה שלך. צריך להצביע. האם הממשלה מבקשת לדרות את ההצבעה-על החוק הזה?

שר המשפטים ד' מרידור:
לא. אם חבר הכנסת הנגבי לא רוצה להצביע על ההצעה, בסדר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, במסגרת של חמש דקות.

צחי הנגבי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר המשפטים מצהיר, ואני מאמין לו, שהוא מזדה עם העמדה שהבעתי כאן. הנוחנת ביטוי והד לתחושה של כל הציבור הישראלי כמעט, שעסקת המחבלים עם ג'יבריל היתה בחלקה הגדולה מיקח טעות, במובן הזה שהיא גרמה נזק כבד רב יותר מתועלת לאומית. ברור שאותם אנשים שחזרו אלינו, בשבילם זה דבר שאיננו עומד כלל לשקילה בכל כף מאזניים.

חיים קורפו (הליכוד):
הטעות העיקרית היתה שהם הושארו בארץ. לא שהם שוחררו.

צחי הנגבי (הליכוד):
יכול להיות, זה חלק מהטעות, אבל ברור ששחרורם הסיטוני של מרצחים שפלים ומתועבים גרם נזק קשה. אבל, שר וממשלה אינם בחזקת פרשן, שיכול לכתוב מאמר מערכת ולהביע עמדה, טובה או רעה, לנחח את מה שהיה. ממשלה צריכה למשול. אם יש טעות שהיא מאתרת ואם יש ליקוי שהיא מוצאת לנכון להתריע עליו, היא צריכה לתקן אותם כדי שהנושא הזה לא יחזור. אנחנו חיים במציאות, שבה כולנו יודעים שהטעות עלולה לחזור. את מועד החזרה, את המועד שבו נתלבט בין הערכים האלה, עדיין איננו יודעים. אבל אנחנו יודעים בוודאות, שבשלב כלשהו ניתבע שוב לשחרר, ובסיטונות, ולא נוכל לתת אחד פחות ממה שנתנו כמאי 1985. הרי לא נוכל לתת לערפאת פחות ממה שקיבל ג'יבריל, כשם שאמרנו לנו שלא נוכל לתת לג'יבריל פחות ממה שנתנו קודם, ב-1979, ואחרי זה ב-1983. שאלתי לשר המשפטים היא, מה תעשה בעניין?

ראובן ריבלין (הליכוד):
להתלבט זה דבר אנושי. יעמדו אותם אנשים, שאתה לא יכול להסתכל להם בעיניים, ויאמרו: למה אתה מתלבט?

צחי הנגבי (הליכוד):
זה מה שאני אומר. כשמתלבטים, יש ערכים שצריך לשקול ביניהם, ובסופו של דבר להחליט. אם בהחלטה, כפי שאמר כאן שר המשפטים, היתה בעיה קשה, השאלה היא איך נמנע בעתיד התלבטות המובילה לאותה החלטה.

אינני טוען שהצעת החוק שהצעתי היא הטובה ביותר בעולם. היא תגיע לוועדה, שר המשפטים יוכל להביע את עמדתו, לתקן אותה ואולי להגביל אותה, לתת אותה, אבל משהו צריך להיעשות. אי-אפשר לעמוד כאן ולקבוע בפסקנות שהמצב הוא רע, ולקבל אותו כפשוטו. זה דבר שלא יעלה על הדעת.

לכן אינני עומד ומקטרג על הצעתי כהצעה הטובה ביותר, ואני מוכן לכל הצעה שתביא הממשלה.

קריאה:
לא מקטרג, מסנגר.

צחי הנגבי (הליכוד):
מסנגר, סליחה. זו טעות פרדיאניתי. מצד אחד אני מצליף הליכוד, ומצד שני אני מציע הצעה. הליכוד מקטרג ואני מסנגר.

אני רוצה להתייחס לאותן סוגיות מעשיות-טכניות שהעלה שר המשפטים, כשהממשלה החליטה להביא הנה את השיח' עוביד, היא החליטה שהכיוון שבו היא מנסה ללכת כדי

חוברת ל"ד, ישיבה צ"ה

— הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (סייג לחנינה):
הצעת חוק להגנת צרכנים בפשיטות רגל ובפירוק —

חיים קורפו (הליכוד):

השר השיב שהוא מבקש להסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק הזאת, כי ראיתי שאין בקשה לדחות. אם אין בקשה לדחות, ממילא אין צורך בהסכמה. חברי הכנסת, אני מציע לכם לקרוא את סעיף 117 בתקנון.

מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת הנגבי לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי נגד? נא להצביע. זאת הצבעה מס' 55.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 6

בעד ההצעה להסיר את הצעת

החוק מסדר-היום — 21

נמנעים — 3

ההצעה להסיר את הצעת חוק-יסוד: נשיא

המדינה (סייג לחנינה), התשמ"ט—1989,

מסדר-היום נתקבלה.

נג. הצעת חוק להגנת צרכנים בפשיטות רגל ובפירוק, התשמ"ט—1989*

(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

להתחייבויות, לקח משכנתה גדולה. כחלוף חודשים מספר נקלע הקבלן לקשיים, ברח מן הארץ, ומה שקרה בפועל הוא, שהלקוח לא קיבל את הדירה ושיילם את רוב הכסף תמורתה. הוא עומד עכשיו בפני שוקת שבורה.

אני יודע שמידע יעלה לכאן שר המשפטים ויאמר, שהחוק הזה הוא בכחית מהפכה, שיש בו סעיף שלא חשבתי עליו עד הסוף; וחבר הכנסת חיים קורפו ישאל אותך, מי העוזר היועץ, שהכין את החוק הזה.

רבנותי, החוק הזה הוא אכן חוק מהפכני. כשרוצים לבטל בעיות קיימות שהאזרחים חיים וחווים אותן, במכאובים קשים ביותר, אפשר לומר שהחוק אינו בשל, ואינני מתיימר, אדוני שר המשפטים, לומר לך, שהחוק מנוסח כהלכה עד תומו ואין בעיות. יש בעיות, ואפילו בעיות קשות, והראיה — במשך עשרות בשנים התלבטו והתחבטו בכביה הזאת, ולא מצאו לה פתרון. אבל, אי-אפשר להתעלם ממנה עוד.

בכל חוק המסדיר עניין חלוקת כספים בזמן פשיטת רגל או פירוק של חברה או שותפות או עדים לעושק הצרכן הקטן, כמשמעו בחוק הגנת הצרכן. הצרכן, גם אם שילם במיטב כספו, ידורג על-פי החוק הנוכחי בין אחרוני הנושים. יתירה מזו, אף אם שילם את מרבית התשלום בגין הטובין המוגדר מראש, לרבות דירות, ולא זכה לקבלו עקב פשיטת רגל, כינוס או פירוק, לא יהיה הצרכן זכאי לקבל את שקנה כנושה, ומצבו המשפטי כבי רע.

על כן מוצע בתיקון חוק זה עיקרון לשיפור מעמדו של הנושה, הצרכן הקטן, ולהעמידו במקום ריאלי בין יתר הנושים — מס הכנסה, רשויות מקומיות, בנקים וכיוצא באלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הנגבי, אני רוצה להבין: אתה מסיר את ההצעה שלך או שהיא איננה מוסרת?

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מוכן לדחות אותה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין דבר כזה. אני שואל את הממשלה: האם הממשלה מבקשת לדחות את ההצבעה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צריך להצביע.

עדנה סולודר (המערך):

הוא ענה לשר, ועכשיו לדחות? איזה מין סדרים אלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

בהצעת חוק פרטית יכולה הממשלה לדחות הצבעה אם המציע מסכים לכך.

חיים קורפו (הליכוד):

הממשלה יכולה להציע שלא להשיב מיידית, אלא להשיב במועד אחר. השר השיב. לדחות — השר יכול לבקש, לא המציע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלתי האם הממשלה מבקשת לדחות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה נוספת, הצעת חוק של"א: הצעת חוק להגנת צרכנים בפשיטות רגל ובפירוק, התשמ"ט—1989 — מאת חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי שחבר הכנסת קורפו "לימד" אותי איך מפיקים מזבל חשמל, אני עוסק היום בחוק, שהייתי קורא לו חוק להגנת הצרכן הקטן. הסיפורים לקוחים מן החיים, וכל אחד מאתנו קיבל עשרות פניות בעניין זה.

מעשה ברשת חנויות דינמית, שהלכה והתפתחה במרוצת השנים, הקימה סניפים חדשים בכל רחבי הארץ ומכרה מוצרים כגון מקררים, טלוויזיות ומכשירי וידאו. בדרך כלל, תהליך המכירה פשוט מאוד: נכנס קונה לחנות ומזמין את המוצר שהוא רוצה לקנות. המוצר אינו מצוי במלאי, הוא בא ומפיקר עשרה שקים, ואת המוצר הוא מקבל לאחר שלושה חודשים.

והנה, משחלפו חודשים, נקלעת הרשת לקשיים והאיש לא מקבל את המוצר שלו. מה שקורה בפועל הוא, שאותו לקוח, שבעצם בא וקנה מוצר, מקרר למשל, נשאר בלי המקרר, והוא גם חייב לשלם ולשאת בנטל, קרי — לשלם עשרה תשלומים. כך הוא הפסיד פעמיים: הוא לא קיבל את המוצר שרכש ועם זאת הוא נתבע לעמוד בלוח התשלומים ולכבד את תשלומיו, קרי — את השיקים.

מקרה דומה קרה גם בענף הבנייה. מעשה בקבלן שמכר כמה בתים על הנייר וקיבל 90% מהכסף. הלקוח נכנס

* נספחות.

שקבלן פושט רגל, ולקבלן הזה יש נושים, נניח שני קוני דירות. יש לו גם 20 ספקים: חשמלאים, אינסטלטורים וכו'. לפי ההצעה המובאת לפנינו, קוני הדירות יקבלו קודם כול את כספם, ולספקים לא יישאר כפי הנראה ולא כלום או מעט מאוד. נדמה לי, שזה לא צודק. יכול להיות ספק עני וצרכן עשיר, יכול להיות צרכן עני וספק עשיר. אם נקבע ככלל, שתמיד הצרכן יקדם לספק, אני חושב שאנחנו עושים משהו שאיננו רואים את תוצאותיו, ואינני רוצה להיכנס לפרטים. אני רק מביא דוגמה לקושי ולפרובלמטיקה שבמצב הקיים, וגם בשינוי שהוצע.

יש הרבה מאוד ספקים זעירים: מוכרי חומרי גלם, מוכרי מוצרים מוגמרים ועוד. אגב — — —

דן תיכון (הליכוד):

בדרך-כלל הספק בא אל אתר הבנייה ולוקח את החומרים שלו.

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת דן תיכון, הרי אתה מכיר את הנושא טוב ממני, וגם אתה יודע שמדובר בעצם בשוק של אשראי. רק בו מדובר. אם ניתן בטוחה בדרך זו, או נעשה העדפת נושים דווקא על צרכנים, כי אז אנחנו מקשים מאוד על כל שוק הספקים, שכולם עובדים באשראי. אני חושש שבמקרה כזה ננעל את הדלת בפני הלווים והמלווים בשוק האשראי הזה. אין אדם העובד במסחר בקבלנות שלא באשראי, ואין ספק שלא מוכר באשראי.

דן תיכון (הליכוד):

ההבדל הוא, שאם היה הכנק בודק הוא לא היה נותן — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

מייד אומר מה ההבדל. ידידי דן תיכון, אני מאמין שלא כל חשמלאי ולא כל שרברב ולא כל ספק קטן יכול לבדוק, כמו שקונה דירה יכול לבדוק, ביחד עם עורך-הדין המטפל בקניית הדירה, אולי להיפך.

אביא עוד דוגמה. השאלה רצינית עד כדי כך שהיום קיימתי במשרדי במשך שעה שלמה דיון בהצעה שלך, ידידי דן תיכון, כי עד הסוף לא הייתי משוכנע מה התשובה הנכונה.

אביא דוגמה נוספת. עובד של קבלן נפצע בתאונת עבודה ואין ביטוח, והוא נכה. מגיעים לו הרבה מאוד כספים. אבל אותו קבלן יש לו גם — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש לו ביטוח לאומי.

שר המשפטים ד' מרידור:

ביטוח לאומי עד כמה שיש. אבל, סלח לי, חבר הכנסת צבן, אתה יודע מה נותן ביטוח לאומי וכמה בית-המשפט נותן אחרי ביטוח לאומי. אדם נהיה פרפלג לכל ימי חייו, חס וחלילה. ביטוח לאומי נותן לו את המינימום, אבל התביעה יכולה להיות על מאות אלפי שקלים. אדם כזה יידחה בפני הצרכנים שקנו אצל אותו קבלן. האם זה מוצדק?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הצרכן יכול להיות אדם מאוד מאוד מבוסס.

שר המשפטים ד' מרידור:

זה מה שרצייתי לומר. אם מותר לומר, באותו מוסך, חבר הכנסת רובינשטיין, שבו נפצע העובד שדיברתי עליו, יש גם צרכן שמסר את "מרצדס" של אשתו לתיכון. הוא יהיה מובטח כי הוא צרכן, והעובד לא יהיה מובטח, כי הוא לא צרכן. אני חושב שאין סיבה לתת, ככלל, עדיפות לצרכנים.

כמורכב מוצע בתיקון זה לאפשר לצרכנים לקבל סעד משפטי בגין תביעה ייצוגית, קרי: מקרה שבו נפגעו כמה צרכנים. רעיון הסעד המשפטי בתיקון זה לקוח מתיקון מס' 9 לחוק הרשות לניירות ערך, המעניק סעד כזה.

רבותי, תראו מה קורה כאן. בעצם החברה שנקלעה לקשיים קיבלה אשראי גדול ממערכת הבנקאות, והבנקים בדקו את החברה ולא גילו דבר. פלוני שנכנס ביום מסוים לחנות בתמימות, ולא ידע שיש בעיות, נקלע לצרה, ועולמו חשך עליו. השאלה היא, האם אנחנו מסוגלים לתת לו פתרון.

אני אומר שוב שמדובר כאן אך ורק בקריאה טרומית, ואל יספרו לי סיפורים. הנושא איננו סגור עד תומו. אני ער לעובדה זו, אבל אני מבקש מכך שתיענו לאתגר, נשנס מותניים, נעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ושם ננסה למצוא פתרון לכביה הזאת, המלווה אותנו בחיינו. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אבקש משר המשפטים להשיב.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אינני יודע למה איתרע מזלי, שהיום אני צריך לבקש מהכנסת להסיר הצעות של ידידי הטובים מסיעת הליכוד, קודם לכן את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי, ועכשיו את הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון. אני מבקש מחברי הכנסת לבחון, אולי משהו אצלי לא בסדר, ואולי אצל חברי, ולהצביע לפי הדרך שישתכנעו בה.

חיים קורפו (הליכוד):

תנסה להסכים, ותראה את התוצאות.

שר המשפטים ד' מרידור:

הפעם הזאת, חבר הכנסת תיכון, לא אכנס לפרטי פרטים. אני מסכים אתך שהצעה זו נוגעת בעניין חשוב וסבוך מאוד. אם היא טובה, מן הראוי לקבל אותה ולדון בפרטים אחר כך: אם היא לא טובה, לא כדאי לקבל אותה.

שני דברים מוצעים לנו כאן. האחד, לשנות את סדר-העדיפויות של נושים בפשיטת רגל, לתת עדיפות לצרכנים, כהגדרתם בהצעה, על נושים אחרים, כגון ספקים: וההצעה השנייה, לאפשר מה שקוראים תביעה ייצוגית, כפי שחבר הכנסת תיכון אמר בהגיגותיו, שעניין התביעה הייצוגית הוצתק, בכל הכבוד, מהמנגנון הקיים בתיקון מס' 9 לחוק הרשות לניירות ערך, עד כדי כך שבסעיף מסוים אפילו כתוב "רשות" במקום "מועצה", כי לא תיקנו את כל המלים. אבל לא זה העיקר.

אני רוצה לגעת בהצעות האלה אחת לאחת. אינני יודע עד כמה הבית מתעניין בהן, אבל הנושא חשוב. חברה פרשטת רגל, עומדת בפירוק, או יחיד פושט רגל, באים הנושים ורוצים לקבל את המגיע להם. הכלל הוא, שכל אחד בא ומקבל את המגיע לו, ואם אין די — מחלקים ביניהם מה שקוראים בלטינית *pari passu*, שווה בשווה. אבל קובע החוק, גם בפשיטת הרגל וגם בפקודת החברות, עדיפות מסוימת לאנשים מסוימים, והיום יש עדיפות לאנשים אלה: ראשית, מסים עירוניים שאדם חייב בשנה האחרונה לפני הכרזת פשיטת הרגל: אחר כך מסים למדינה, גם כן מהשנה האחרונה: אחר כך דמי שכירות שהאדם חייב לשנה אחת: אחר כך פיגור בתשלום צור מוזנות.

חבר הכנסת תיכון מציע להוסיף עוד קטגוריה אחת, והיא: חובות לצרכנים ללא הגבלת סכום. על מה מדובר? נתאר לנו

עכשיו אני רוצה להמשיך.

ראובן ריבלין (הליכוד):

נתקן את זה בקריאה ראשונה.

שר המשפטים ד' מרידור:

מכל הטעמים האלה אני לא ארחיב. אני חושב שוב, שידדיי חבר הכנסת תיכון לא נגע בניין מוסדר. הבעיה שחבר חושב שהתוצאות שלה יהיו גרועות, אפילו מסוכנות.

בסעיפים הרלבנטיים בפקודת פשיטת הרגל, בפקודת החברות, יש אפשרות לבית המשפט לפעול למרות האמור בסדר הקדימות הזה. אם ספק נמצא במצב קשה מאוד, בית המשפט יכול להקל עמו גם כאן. לא הייתי מציע לקבל את ההצעה, אלא אני מציע להסיר אותה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת דן תיכון, אתה רוצה להתייחס לדברי השר? בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, אני יכולתי להפליג ולתאר, בעצם איך תפעל המערכת הבנקאית? מי ייתן אשראי לאותו קבלן? מי ייתן אשראי לאותו בעל חנות? וכל המערכת הכלכלית לא תפעל עוד. וכהנה וכהנה.

אבל הבעיה בעינה נשארת ואין לה פתרון. אתה יכול להפליג בהגזמות ולומר שמי שקנה את המקרר יש לו "מרצדס". אני מדבר בסך-הכול כאותו אדם שאין לו ייעוץ משפטי, חבר הכנסת רובינשטיין, שהוא בא בתוס לב אל אותו סוחר, אל אותו קבלן.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אז תגן עליו הגנה סטטוטורית, כמו שיש על רוכשי דירות.

דן תיכון (הליכוד):

השר הזכיר כאן את ההגנה שהוא מקבל באמצעות חוק מכר דירות. הרי אתה יודע שהוא לא מקבל שום הגנה. אתה יודע שהחוק הזה פשט את הרגל מזמן, לפני שנים רבות, עוד בתקופת האינפלציה. בעצם, מי שקונה דירה הוא בבחינת הפקר, כי הוא לא מקבל הגנה, כי החוק הזה אפילו לא מצמיד את הסכום שהאיש הפקיד. אני לא צריך לספר לך, חבר הכנסת רובינשטיין, מה קרה בתקופת האינפלציה.

רבותי, אני חוזר לבעיה. היא קיימת. יכול להיות שההצעה לא תעבור, אבל אנחנו לא נתחמק מהבעיה. אני מצפה לפתרון. אם יש באמתחתכם פתרון טוב יותר, קדימה. אני מוכן להמתין, ולכלב שתעסקו בעניין ותנסו למצוא פתרון לצרכן הקטן. שלא יהפוך לצרחן גדול. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה. יש הצעת חוק של חבר הכנסת תיכון שמבקש להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ויש הצעה של השר להסיר את ההצעה מסדר-היום. נא להצביע, הצבעה מס' 56.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 5

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 14

נמנעים — אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק להגנת צרכנים

בפשיטות רגל ובפירוק, התשמ"ט — 1989.

נתקבלה.

לתקן את זה, כלומר להחזיר את המצב הנוכחי. רבותי, עם זה, חבר הכנסת תיכון לא נגע בניין מוסדר. הבעיה שחבר הכנסת תיכון נגע בה קיימת: איך אנחנו יכולים בכל זאת להבטיח צרכנים? יש צרכנים מסוגים שונים. צרכן המוגדר כאן על-ידי חבר הכנסת תיכון הוא, כפי שהוא מוגדר בחוק להגנת הצרכן, מי שקונה נכס או מקבל שירות מעוסק במהלך עיסוקו לשימוש שעיקרו אישי, כיתי או משפחתי; דירה, מכונית, תמונה וכר, גם ירקות, אם אתם רוצים.

אביא לפניכם את האפשרויות הקיימות היום כדי להבטיח צרכנים. אם מדובר על דירה, הזכיר חבר הכנסת ריבלין, יש לנו חוק להבטחת מכר דירות, הבטחת רוכשי דירות, משנת 1974. החוק הזה קובע דרכים: ערבות בנקאית, הערת אזהרה, ביטוח — אלה שלוש הדרכים באותו חוק, אם אני זוכר נכון.

אם לא מדובר דווקא בדירה, יש אפשרות אחרת — הקמת קרן. אביא דוגמה — "אבנר". יש אנשים שנפגעים והוקמה קרן, והקרן נותנת להם היום את האפשרות להבטיח את עצמם גם כשאין להם אפשרות לגבות את הכסף. יש היום אפשרות בתקנות להקים קרן, על-פי חוק שירותי תיירות, לסוכני תיירות. הקרן ערבה. זו דוגמה למקרה של קבלת שירות, או קניית שירות.

יש אפשרות של ערבות, ערבות בנקאית או ערבות צד שלישי. יש אפשרות של ביטוח. אני לא חושב שהאפשרות של העדפת אנשים בפירוק היא האפשרות הנכונה, כי אנחנו פוגעים בקבוצות אחרות הזקוקות להגנה לא פחות.

יש הבדל נוסף בין צרכן לספק. בדרך כלל צרכן שקנה מקרר מסכן את המקרר האחד שהוא קנה: ספק — אולי 20 או 30 או 40 מקררים. איפה הנזק היותר גדול? איך צריך לחלק את הנזק? דווקא להעדיף את הצרכן, שמסכן את המקרר או את המכונת שהוא קנה, או את הספק שיש לו 20 מקררים ואי-אפשר להבטיח אותם עכשיו? גם זה מסוכן.

אני חושב שצריך לחנך את ציבור הצרכנים יותר ויותר לדאוג לקנייתם. יש ביטוי לטיני cave e temptum — "זהוהר הקונה" — לא לתת מקדמות כאלה, להביא למה שקוראים באנגלית cash on delivery, ולמנוע את התופעות האלה.

עניין אחרון: חבר הכנסת דן תיכון מציע כאן מה שקוראים באנגלית class action — חביעה ייצוגית. גם זה עניין לא קל. אנחנו דנים בו. בוועדת שלמה לוין, שעוסקת בחוקים אלה, יידונו שני חוקים אלה. אבל אני רוצה לומר לכם איפה הקושי. זה באמת עניין ארוך. אני אגע בו בקצרה, כדי שלא להאריך יותר מדי.

איפה פה הבעיה? למשל, באמריקה יש אנשים המחזיקים כרטיסי אשראי. מישוהו טוען שרימו אותו בחמישה דולר ריבית. לא כדאי להגיש תביעה. אבל אם יש מיליון אנשים כאלה, והוא יכול להגיש תביעה בשם כולם — תביעה ייצוגית — זה כבר כדאי. זה מוצע כאן.

העניין הזה הוא סבוך, יש בו הרבה מאוד בעיות. אנחנו ניסינו אותו לפני שנה בכנסת בחיקון לחוק ניירות-ערך, ואנחנו רוצים לראות איך זה יפעל במגזר המצומצם של ניירות-ערך. להרחיב את זה כבר עכשיו על כל הבעיות של class action יוצרת, שתביעה כזאת יוצרת? אני מציע שלא נעשה את זה. אני מציע שנבדוק מה קורה שם.

נד. הצעה לסדר-היום

עמדת התביעה ופסיקות בתי-המשפט בקשר לעבירות של התעללות בילדים

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו נייגשים להצעה האחרונה בסדר-היום, מס' 1553: עמדת התביעה ופסיקות בתי-המשפט בקשר לעבירות של התעללות בילדים — מאת חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, היום הגישה ועדה מיוחדת לנושא התעללות בילדים מסקנות והניחה אותן על שולחן הכנסת. המסקנות מורות, שנושא התעללות בילדים הוא מכה, נגע, מגפה. מדובר בעשרות אלפי ילדים הסובלים מפגיעות פיסיות או מהתעללות מינית מדי שנה בשנה. ההערכה היא, שיש היום למעלה מ-20,000 ילדים כאלה.

במסקנות יש כל מיני תיקונים שצריך להכניסם לחוק. אני רוצה לציין, שוועדה החוקה, חוק ומשפט גמרה להכין לקריאה ראשונה את חוק הקטינים וחסידי-הישע. בחוק זה יש תיקון מסוים של המצב בחובת הדיווח, וענישה חמורה יותר לגבי הפוגע או המתעלל בילד.

אני רוצה להעלות נקודה אחת שהחוק לא מתייחס אליה, והיא מדיניות התביעה בבתי-המשפט ביחס להתעללות בילדים. אני יודע שיש קושי להעלות מעל דוכן הכנסת את נושא מדיניות בית-המשפט. אנחנו זהירים מאוד לגבי המערכת הזאת. קשה לנו לבקר פסקי-דין, אף שזה נעשה מפעם לפעם. הייתי רוצה להדגיש יותר את ההתייחסות של התביעה.

אב נעצר בגלל התעללות בכתו. אביא מקרה ספציפי. גבר כן, 37, תושב גושרין, הואשם כי עשה מעשים מגונים בכתו. הכה אותה באכזריות רבה ואיים עליה במשך שבע שנים. הוא נעצר. מייד אחרי זה הוא שוחרר ממעצר על-ידי בית-המשפט המחוזי, לאחר שבית-המשפט השלום הורה לעוצרו עד תום ההליכים.

לא מזמן זרק אב כיסא על ראש ילדו, משום שהילד העז לגעת בצלחתו ולקחת לו מהאוכל. הילד נפצע, היה בסכנת נפשות. ברוך השם, הוא יצא מגדר סכנת הנפשות, אבל הפגיעה בו חמורה. האב הובא למשטרה, הובא לבית-המשפט, ובית-המשפט שחרר אותו. התביעה לא ראתה אפילו לנכון לערער על השחרור.

אדוני השר, צריך לדעת שיחס הציבור לעבירות תואם במידה רבה מאוד את התייחסות בית-המשפט והתביעה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בתשובה על שאלתך, מדוע שוחרר האיש על-ידי בית-המשפט, השיב שר המשטרה, שזאת שערוייה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני השר, הציבור מתייחס לחומרת העבירות לפי התייחסות מערכת המשפט. לפי התייחסות התביעה, לפי התייחסות המשטרה. אנחנו שמענו גם אצל שופטים וגם אצל תובעים מושגים של "חושך שבתו שונא כנו", שלא נורא אם מרביצים.

יש עוד דבר שצריך לדעת: כל ילד המוכה על-ידי אחד מבני המשפחה, ואותו אדם חוזר הביתה ללא טיפול וכלי שהזהר די הצורך, בלי שהורא ירא מעונש מסוים, הוא יחזור ויכה את ילדו באותו ערב, כי הוא יראה בילד את האשם.

מצאתי לנכון להעלות את הנושא הזה ואני מבקש לדון בו. אני חושב שצריך לתת עליו את הדעת. האם התביעה, שהיא בסמכות המשרד שלך, אדוני שר המשפטים, מתייחסת לנושא ברצינות הראויה? האם נערך דיון על נושא זה במשרד המשפטים? אני יודע שזה נושא שרק בשנה האחרונה עלה במידה רבה יותר על סדר-היום, עד עכשיו החביאו אותו. אני מציע לכנסת להתייחס לנושא חשוב זה ולהעלות אותו על סדר-היום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש משר המשפטים להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח שאני יכול לבקש הפעם מהכנסת, אני מקווה בהסכמת המציע, להעביר את הדיון בנושא של מדיניות התביעה — חבר הכנסת לוי לא מבקש לדון במדיניות בתי-המשפט — לדיון בוועדה החוקה, חוק ומשפט.

אינני פטור מלומר כמה דברים לאור מה שנאמר. אין כמעט תופעה יותר מזעזעת, יותר קשה למראה עיניים ולמשמע אוזניים מאשר התעללות בחסרי ישע, בקטינים ובזקנים. עוד יותר בלתי נתפסת בשכלנו ובתרכותנו התעללות בבני המשפחה, הורים בילדיהם, הורים זה בזה, אנשים קרובים זה לזה איש ברעהו. בזמן האחרון רבו אירועים מן הסוג הזה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

רבו פרטומים, לא אירועים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מוכן לקבל את התיקון. רבו הפרטומים וייתכן שגם רבו האירועים.

לנוכח מה שקרה לא המתנו במשרד המשפטים ולא המתינו חברי כנסת. חברי כנסת הגישו הצעות לבית הזה, לא לדיון במדיניות התביעה אלא הצעות לשינוי החוק, ומשרד המשפטים עצמו עסק גם הוא בשינוי החוק.

אחת ההצעות שהוגשה לבית הזה על-ידי חברי הכנסת דדי צוקר וחנן פורת הועברה בהסכמתי לדיון טרומי לוועדה, ובוועדת החוקה, חוק ומשפט נעשתה עבודה רבה עם אנשי משרד המשפטים, וסוף העבודה הזאת היא הצעת החוק לתיקון חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט — 1989, חוברת מס' 1947, הנמצאת עכשיו על שולחן הכנסת, ובה אנחנו מציעים תיקונים חשובים למצב הקיים, החמרה בעבירות הרגילות כאשר המעשים נעשים לגבי חסרי ישע. אנחנו קובעים חובת דיווח של אדם שנודע לו שחסר ישע נפגע בידי מי שאחראי לו; קובעים חובת דיווח דומה על-ידי בעלי מקצוע; קובעים ענישה; מתקנים את דיני הראיות כדי לאפשר לקרובי משפחה מסוימים להעיד לחובת קרוב משפחה אחר בכל העבירות הקשורות לפגיעה גוף או פגיעת נפש, על אף הסייג הקיים בדיני הראיות בנושא זה; מאפשרים העדת קטין שטרם מלאו לו 14 שנים על-ידי חוקר נוער בעבירות גוף שביצע בו הורוהו. זה מרחיב את המצב הקיים, שתופס רק לגבי עבירות מין. מאפשרים העדת קטין מתחת לגיל 18 שלא בנוכחות הורוהו הנאשם אלא בנוכחות סניגורו וכו'. אני מניח שעוד הערב הזה תגיע הצעה זו לקריאה ראשונה לפני הכנסת ואשמח, כמובן,

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני שר המשפטים, אני מקווה שאפשר יהיה לדון בכל מדיניות התביעה הכללית, גם כלפי בנקאים ויחסים המואשמים בחוק. אני מקווה שגם זה יהיה חלק מהדיון, כי הגיעה השעה לדון בנושאים אלה.

שר המשפטים ד' מרדור:

האם אדוני מציע הצעה לסדר-היום?

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, הערתי הערה.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. יש לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — 21

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נחקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בקולותיהם של 21, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להמשך הדיון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אפשר להצביע בלי לדבר.

קריאה:

העיתון "על המשמר" כבר יצא.

להסכים להעביר אותה לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, כי אני חושב שהיא חשובה.

מדיניות התביעה, המדיניות של פרקליטות המדינה ופרקליטות המחוז, היא לבקש מעצר עד תום ההליכים במקרים של אלימות מינית בתוך המשפחה. במקרה שבית-המשפט בערכאה ראשונה אינו נעתר לבקשה שלנו, או לא בדרך שביקשנו, המדיניות היא בדרך כלל להגיש ערר על ההחלטה הזאת.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

זה לא נעשה תמיד.

שר המשפטים ד' מרדור:

אמרת שזו המדיניות.

ייתכנו מקרים חריגים, שמדובר בחשוד ללא עבר אלים, ללא עבר פלילי — מדובר בחשוד, אנחנו עדיין לא יודעים אם הוא אומנם אשם, אל נשכח זאת, ולאיש אין עבר פלילי ואיננו אלים, וניתן להגן על הקורבנות על-ידי הרחקתו של ההורה הפוגע מהבית ואין צורך במעצר — יש מקרים שבהם בית-המשפט מעדיף את הדרך הזאת, ולא הייתי פוסל אותה על הסף.

לגבי המקרים שהוזכרו כאן על-ידי חבר הכנסת יצחק לוי: אחד מהם נגמר ברמת המשטרה ולא הגיע לפרקליטות. המקרה השני, ביקשתי לברר אותו, ועד לרגע זה לא עלה בידי המכבירים לומר לי מה בדיוק קרה שם ומדוע לא הוגש ערר.

זה אחד הנושאים שאנחנו רואים בחומרה רבה ביותר. עם זאת, מכיוון שאנחנו עוברים עכשיו לשלב החדש בחקיקה, אינני מתנגד לכך שוועדת החוקה, חוק ומשפט תקיים דיון ותזמין לפניה את הממונים על התביעה הכללית — היועץ המשפטי, פרקליטת המדינה — והם יסבירו את מדיניותם כפי שנתבקש כאן. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מבין שיש רק הצעה אחת, להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

נה. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989*

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, קודם כל נשמע את דברי יושב-ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום י"א באב התשמ"ח, 25 ביולי 1988, קיבלה הכנסת האחת-עשרה את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988, שהטיל איסור נרחב למדי על עיסוק נוסף של חברי הכנסת.

בכנסת השתיים-עשרה הועלו השגות על היקפו של החוק. ביום י"ב בשבט התשמ"ט, 18 בינואר 1989, התקבל בכנסת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989, שסייג את אחד האיסורים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון בקריאה ראשונה בהצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989. יביא את ההצעה חבר הכנסת חיים קורפו, יושב-ראש ועדת הכנסת. בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אולי אחרי דברי חבר הכנסת קורפו לא ידברו ונצביע?

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לי כמה הצעות אחרות, חבר הכנסת גולדשטיין.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

20 דקות לכל נושא.

שבח וייס (המערך):

שלוש דקות לכל נושא.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1948).

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, נגביל לחמש דקות — פשרה, ארבע דקות.

שבח וייס (המערך):

הדברים ברורים מאוד פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

פשרה טובה — ארבע דקות.

חברי הכנסת, למען הסדר הטוב והרוח הטובה של הבית, אני רוצה להביא לתשומת לב חברי הכנסת, שהיו חברי כנסת אחדים שביקשו שהחוק לא יובא היום. הובר לי למעלה מכל ספק, וגם המבקשים אישרו זאת, שהיתה המלצה חד-משמעית של ועדת הכנסת לקיים את הדיון היום. בעיני, צריכים להיות נימוקים כבדי משקל כדי שלא אקבל המלצה של ועדה. לכן קיבלתי את ההמלצה.

נוסף על כך, אני רוצה לציין, שבעת שנמסרה ההודעה על הוספת הסעיף הזה היו בכנסת 73 חברים, למעלה מהמקובל בממוצע. אומנם צריכים להיות 120, אבל אם תפחיתו את השרים ואת סגני השרים תיווכחו לדעת, שכמעט כל חברי הכנסת היו באותה שעה בבניין.

חבר הכנסת צבן כבר עומד על הדוכן. אני מפנה תשומת לבכם לכך שאיאלץ להשתמש בשעון. כבר לחצתי על הכפתור.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר התקבל החוק במתכונתו הנוכחית, נשמעו מחיאות כפיים ויושב-ראש הכנסת הקודם, שלמה הלל, אמר: אני מבקש שלא למחוא עדיין כפיים, הישיבה לא הסתיימה. היה צריך לומר "שלא למחוא כפיים", מפני שהמאבק על החוק הזה לא הסתיים. משהו אולי חשב שהאינטרסנטים למיניהם יניחו את נשקם, אבל אנחנו עדים כאן לכך שהמאבק הזה לא תם. אני חושב שאנחנו עדים לפשרה שהיא בגדר בושה, כלילה וחפרה, שברגע האחרון של נעילת המושב השנתי הראשון של הכנסת השתים-עשרה אנחנו עוסקים בזה.

אדוני היושב-ראש, העניין הוא כה חמור, בעיני, מבחינה מוסרית, שאני חושב שהיית צריך לומר: שום דבר כאן לא בוער, לא דנים בסיום המושב, בשעה 22:30, בחוק שלאחר טלטלה רבה ונפתולים רבים קיבלנו אותו ברוב כפי שצינת. מה בהלה?

אנחנו עדים לכך שקבוצה של אינטרסנטים, עם כמה אנשים תמימים, עם כמה אנשים מיתממים, חברו יחד כדי להחזיר לא רק לגלגל לקדמותו, לא רק שפרצות לא נסתמו, אלא נהרסו סכרים ונפתח פתח רחב לשיטפון של עיסוקים נוספים.

אני פונה לשני חברי הכנסת שפרצו את הפרצה הזאת, גם ליואש צידון וגם לאברהם פורז: אני משתדל להאמין שלא היתה לכם כוונה להרוס את כל החוק הזה. אבל אתם, בשתי היחזמות שנקטתם, שיחקתם לידיים לא-נכונות.

חברי הכנסת, במקורותינו נאמר: אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. אבל לא כתוב במקורות שלנו שמורחה להיות לו קופה של ממון מאחוריו. אתם עכשיו מצרפים קופה לקופה. כדי שתהיה קופה של ממון, תהיה גם קופה של שרצים, וכדי שתהיה קופה גדולה של ממון, תהיה קופה גדולה של שרצים. יש אבסורדים בחוק

ביום ר' באדר ב' התשמ"ט, 13 במרס 1989, העבירה הכנסת לוועדה, לאחר דיון מוקדם, שתי הצעות חוק של חברי הכנסת: אחת שבאה להחיר חברות במועצת מנהלים או גוף כיצא בזה, והשנייה שבאה לדחות את תחולתם של האיסורים לתקופה נוספת, של שנה וחצי.

ועדת הכנסת החליטה, לאחר שדנה בהצעות אלה, להציע לכנסת להסיר מסדר-היום. לעומת זאת, החליט הרוב בוועדה להגיש מטעם הוועדה את הצעת החוק שלהלן. המיעוט שבוועדה הגיש הצעה שבאה להחמיר ולצמצם את אפשרויות העיסוק הנוסף של חברי הכנסת, אך הצעה זו לא התקבלה בוועדה.

עיקרה של הצעת החוק הוא בכך שהיא מתירה לכל חבר כנסת לעסוק בעיסוק נוסף, בתנאי שאין בכך ניגוד עניינים, ניגול לרעה של מעמד או שתלנות בפני רשויות ממשל, ובלבד שהכנסתו השנתית מעיסוק נוסף כזה לא תעלה על מחצית הכנסתו כחבר הכנסת.

שבח וייס (המערך):

גם כשכיר או רק כעצמאי?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

גם כשכיר.

סעיף 1 של החוק החדש בא להסדיר את הסוגיה של עיסוק נוסף. העיסוק יהא אסור אם תהיה בו משום פגיעה באחד העניינים המנויים בסעיף קטן (א), פסקאות (1) עד (4). באין פגיעה כזו, רשאי יהיה חבר הכנסת לעסוק בכל עסק או בכל עיסוק נוסף, ובלבד שהכנסתו מהם לא תעלה על מחצית הכנסתו כחבר הכנסת.

חבר הכנסת יגיש מדי שנה רוח שנתית על הכנסתו, ורוח זה יעמוד במידת הצורך לביקורת של ועדת האתיקה.

סעיפים 2 ו-3: מכיוון שחבר הכנסת יהיה רשאי לעסוק בעיסוק נוסף, אין עוד צורך בקיומה של ועדת היתרים. לפיכך, בטלים סעיפים 13 ו-13א לחוק העיקרי, שעל-פיהם הוקמה ופעלה הוועדה.

דעת חברים רבים בוועדה היתה, שאין זה יאה להקים ועדת היתרים, שתקבע לנבחרים מה מותר או אסור להם לעשות.

סעיף 4 מתקן את סעיף 13 לחוק העיקרי, המסדיר את סמכויות ועדת האתיקה, כמתבקש מההסדר החדש.

סעיף 5 מבטל את סעיף 8 לחוק שגר חברי הכנסת, התשמ"ט — 1949. סעיף 8 אסר על חבר הכנסת לקבל משכורת מכל מקור אחר בכל צורה שהיא, ויצר בכך אפליה בין מי שהוא שכיר לבין מי שהוא עצמאי. מעתה יוכל חבר הכנסת, בכפיפות למגבלות שנקבעו בסעיף 13א החדש, לעסוק בעיסוק נוסף גם כשכיר.

אני מציע להעמיד לדיון את הצעת החוק כפי שהוגשה על-ידי הוועדה, ולאחר מכן להצביע עליה ולאשרה, כדי להכניס לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת, כן. חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):

בהמשך לבקשתו של חברי, חבר הכנסת יוסי שריר, אולי אפשר להסתפק בשלוש דקות לכל נואם?

ניתנת ליישום. כשם שמכרמים היום בחוק רייטר ז"ל, כך יכרסמו מחר בהגבלה של 50%, שתיהפך ל-75%, ל-200% ועוד ועוד.

כמו כן, אין כל סיבה שלא יהיה מנגנון פיקוח פומבי, כדי שכל אחד יוכל לראות ולפקח.

החוק המוצע בסעיף 13א(א) קובע הגבלות על העיסוק הנוסף. מדוע לא יחשפו חברי הכנסת את פרטי העיסוק הנוסף שלהם? כיצד נדע אם החוק נשמר באמת? ברגע שמאפשרים לחברי הכנסת להסתיר את הפרטים ונותנים לגייטמצייה לסודיות, נפתח פתח לדברים חמורים.

על כן, אני מציע לכל חברי הכנסת להתנגד לתיקון חוק אינטרסני זה, חוק שאם הוא יעבור — תדמיטנו הציבורית תיפגע, מעמדה של הכנסת תיפגע; חוק שאם הוא יעבור — כלולו נתבייש להביט בעיני הפועלים והמוכסלים במדינה. תודה.

היור' ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת בן-מנחם. אני רוצה לומר מראש, שאחרי חבר הכנסת חגי מירום ידבר חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, אם כי הוא נרשם קצת יותר מאוחר, אבל חבר הכנסת וירשובסקי נח לאחר ניהול ישיבה בזמן שחברי הכנסת נרשמו לדין. אינני חושב שיהיה זה נכון לקפח אותו. הוא יושב על כיסא היושב-ראש למעלה משעתיים, ואני חייב להתחשב בזה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. בבקשה.

חגי מירום (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני רוצה להאריך בדיבור על אופן הבאת הנושא היום. די לי בכך שאומר, חברי הכנסת, שמדובר פה — בכל צורה שתסתכלו על זה — במחטף. בכל צורה שנסתכל על זה — מדובר כאן במחטף, ובמחטף שלא יוסיף כבוד לכנסת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה ההבדל בין הצעת החוק הזאת לבין הצעת החוק הבאה?

חגי מירום (המעריך):

הואיל ומדובר בחוק השנוי במחלוקת, שמתוקקים אותו מעת לעת ומשנים את הוראותיו — אזי מדובר פה במחטף, גם בנסיבות שבהן הוא מועלה.

פסח גרופר (הליכוד):

לקחת מיליארדים מהמדינה, זו לא בושה?

היור' ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פסח גרופר, אני עצרתי את השעון. ההפרעות לא תהיינה על-חשבון זמנו של חבר הכנסת חגי מירום.

פסח גרופר (הליכוד):

— — —

חגי מירום (המעריך):

חבר הכנסת גרופר, אני תיארתי לעצמי שתדך לרמה הזו

— — —

פסח גרופר (הליכוד):

זו הרמה שלך.

חגי מירום (המעריך):

אני לא מתכוון לענות לך בצורה הזו.

הזה. אפשר לשים אותו ללעג ולקלס. החוק הזה, במתכונתו הנוכחית, לא מונע חבר כנסת מלקבל עבודה במשרד הדואר, לעבוד שם יום-יום משעה 07:00 עד 15:00. אבסורדים על גבי אבסורדים.

אילו היתה כאן כוונה רצינית לתקן תיקונים רצינוניים, הייתם נותנים לחוק לצאת לדרך בספטמבר ומעמידים אותו למבחן, יש בו — אני בטוח — ליקויים. יש בו ליקויים לכיוון הזה וליקויים לכיוון הזה.

חברי הכנסת, אני מציע דבר אחד: בואו תצילו את כבוד הכנסת. תסירו את החוק הזה מעל השולחן שלנו, כי אם לא כן — אין מנוס אלא לקרוא לדעת הקהל ולכלי התקשורת להתייצב לצדה, של אותה קבוצת חברי כנסת שבמשך שנים נאבקת כדי לעקור את התופעה הזאת מחיינו הפרלמנטריים. תודה רבה.

היור' ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי בן-מנחם, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

אליהו בן-מנחם (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופה קשה זו למשק, תקופה של מיתון ואבטלה, חברי הכנסת מוצאים לנכון לתכנן דרכים להגדלת הכנסותיהם.

הליך החקיקה הוא לא מכובד ולא תקין. ביום האחרון של מושב הכנסת מנסים חברי כנסת לפעול בצורה חפוזה, כמו גנבים בלילה, להעביר חוק בנושא השנוי במחלוקת ציבורית עזה, וזאת מתוך דאגה לאינטרסים פרטיים של קבוצה מצומצמת של חברי כנסת.

עמנואל זיסמן (המעריך):

מדוע כגנבים בלילה? שבעות מדברים על זה.

אליהו בן-מנחם (המעריך):

חבר הכנסת זיסמן, לא דיברו על זה שבועות. הכול נעשה בזימנים האחרונים. מביאים את החוק ברגע האחרון, בשעת לילה מאוחרת.

גאולה כהן (התחיה):

מה פתאום שבועות? זה לא היה כלול בסדר-היום.

עמנואל זיסמן (המעריך):

— — —

היור' ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זיסמן, הביטוי "כגנבים בלילה" הוא, לדעתי, ביטוי ציורי ולא פוגע. הלוואי שזה יהיה הביטוי החמור ביותר שיישמע במשכן הכנסת.

חבר הכנסת בן-מנחם, אתה יכול להמשיך.

אליהו בן-מנחם (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תיקון החוק בשעתו, תיקון מיכה רייטר, זיכרוננו לברכה, פתר בעיה ציבורית חמורה, שפגעה קשות בתקינות החיים הציבוריים. חברי כנסת מטרימים עסקו ועוסקים עד היום בעיסוקים נוספים על-חשבון עבודתם בכנסת, ולעתים במקומה. אין ספק שרבים מחברי הכנסת זכר בלקוחות לא בגלל הכישורים המקצועיים שלהם אלא בגלל מעמדם הציבורי. היו חברי כנסת ששימשו אפילו כ"מאכזרים" סתם, ללא כל מקצוע מוגדר.

ההצעה המונחת כאן כעת מגבילה, לכאורה, את ההכנסה הנוספת ל-50% משכר חברי הכנסת. הצעה זו לא רצינית ואינה

אינטרסים בין תפקידו כחבר הכנסת לבין העניין שאותו הוא מקדם. עכשיו באים ומדברים על הופעה, על ייצוג, על ניהול משא ומתן או על פעילות שחלופית בפני רשות ממשל. אין אפשרות שלא לבוא בפני רשויות ממשל כאשר מייצגים משרדים כאלה שנותנים ייעוץ.

קריאה:

זה אסור.

חגי מירום (המערך):

זה אסור? מה שיהיה פה זה בלוף אחד גדול, מפני שכל מי שיושב פה מתכוון להמשיך בעיסוקו, והוא ימצא במצב של ניגוד אינטרסים והוא ייצג את עניינו בפני רשויות ממשל והוא יעשה כל מה שאי אפשר לעשות פה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

חגי מירום (המערך):

על מה עוד מדברים כאן? מדברים כאן על מגבלה של חצי משכורת. מה זה מגבלה של חצי משכורת? משהו יוכל לעמוד בזה? אני רוצה — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

כך נוכל להגביל את השותף שלך.

חגי מירום (המערך):

כדי שלא לומר שנהפוך כאן לעבריינים, אומר בלשון המעטה שאנחנו נהפוך פה לכאלה שאינם מדייקים בדיווח. אסור למחוקק לקבוע דבר כזה.

דן תיכון (הליכוד):

על-פי החוק הראשון.

חגי מירום (המערך):

חברי הכנסת, לשון החוק כפי שהיא מופיעה פה, אם נעמוד בה — ואנחנו לא נעמוד בה — אינה מאפשרת למי שמתכוון להמשיך לעסוק בעיסוקו, לעשות כן. מה שיקרה הוא, שתהיה גזירה שאנחנו לא נעמוד בה. הדבר החמור ביותר שיכול לקרות הוא, שמחוקק מחוקק חוק שכליכולו לא ניתן להגשמה כלל.

עמנואל זיסמן (המערך):

אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לו עוד 50 שניות.

חגי מירום (המערך):

אני רוצה לומר פה במפורש: לפי דעתי, אם יש מקום לקבוע — ואני מוכן אפילו לתת ידי לכך, אף שהציבור בארץ לא יאהב זאת — ששכר חברי הכנסת וגמלאות חברי הכנסת ידמו למה שהושג לגבי שופטים — — —

דן תיכון (הליכוד):

תשאל את חברי הכנסת שבת וייס ויאיר צבן.

חגי מירום (המערך):

— — — על-מנת ליצור מצב שחבר כנסת יוכל להשתכר בכבוד מעבודתו כאן, וכדי שמצד אחד לא יודק לעיסוק נוסף ומצד אחר ימצא פה את שכרו בכבוד; ובכל זאת ייווצר המצב המביש הזה, שאנחנו ביודעין מאפשרים עיסוק, שהוא בלתי-אפשרי, שיש בו ניגוד אינטרסים ואסור לנו לתת לו את ידנו. תודה רבה.

פסח גרופר (הליכוד):

אתם הולכים "על גדול", לא "על קטן"; אתם בונים לנו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

אלי דיין (המערך):

זה לא הגון. תתייחס לחוק. עזוב את הקיבוצים.

פסח גרופר (הליכוד):

הקיבוצים לא היו צריכים להתערב בוויכוח הזה.

חגי מירום (המערך):

נדמה לי שלא נהדיין. אנחנו נהדיין על כל דבר ועניין. את תוכניות הסיוע למגזר שלך, שאתה הגשתי, שכחת?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פסח גרופר, טוב שאתה יוצא, אינני נאלץ לקרוא אותך לסדר.

חגי מירום (המערך):

ניתן לחשוב שאתה מדבר בשם מגזר שבעיותיו שונות. תתבייש לך.

הרשתי לעצמי לקום ולדבר פה, לא רק מפני שאני חושב שאין ליצור פה דה-לגיטימציה של אנשי קיבוצים לדבר בנושאים אלו, אלא גם מפני שאני באופן אישי עורך-דין ושותף במשרד כזה, ובשבילי — לצאת מתוך העניין, זו הקרבה גדולה לא פחות מלימשהו אחר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

השותף שלך נשאר?

חגי מירום (המערך):

השותף של כל מי שיצא — יישאר. אין כל הבדל.

הצעת החוק, כפי שהיא מובאת פה, היא פשוט בלתי-הגונה ובלתי-אפשרית. מי שמדבר על כך שחבר כנסת לא יעסוק בכל עסק או בכל עיסוק נוסף, מי שמדבר על חשש של ניצול לרעה או על השגת כל יתרון או העדפה בשל היותו חבר כנסת — יגיד לי זאת, ובכנות. אתה, חבר כנסת עורך-דין, לא משיג יתרון דרך זה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני אדרוש חוק, שלפיו השותף שלך — — —

חגי מירום (המערך):

שותף של כל מי שירצה בכך — יישאר. אין כל הבדל.

הצעת החוק — הרשה לי, חבר הכנסת ריבלין — כפי שמובאת פה היא פשוט בלתי-הגונה ובלתי-אפשרית. מי שמדבר על כך שחבר כנסת לא יעסוק בכל עסק או בכל עיסוק נוסף — אם יש בהם אחד מאלה — והוא מדבר על חשש של ניצול לרעה או על השגת כל יתרון או העדפה בשל היותו חבר כנסת — יגיד לי פה משהו, ויעשה זאת בכנות: אתה, חבר כנסת, עורך-דין — אתה לא משיג יתרון בדרך זו?

ראובן ריבלין (הליכוד):

תדרוש חוק, שלפיו השותף שלך — — —

חגי מירום (המערך):

מניין אתה לוקח את החופפה להגיד שאין יתרון?

באים ומדברים על אפשרות של ניגוד עניינים בין תפקידו כחבר כנסת לבין עיסוקו הנוסף. יוכיח לי חבר כנסת אחד שעיסוקו האחר הוא ייעוץ כלכלי, שאינו מגיע למצב של ניגוד

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחברת הכנסת גאולה כהן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ביקשתי לדבר אחרי חבר הכנסת שריר.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת יוסי שריר. יש אבירות ורוח טובה היום, זה מותר לזה, ימות המשיח אצלנו.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, בושע בגלל ה"אין" וחרפה בגלל ה"מה". היום לא אדבר כל כך על ה"מה" אלא על ה"אין". העובדה שהחוק הזה הגיע בשעה כזאת לכנסת, כשהוא לא היה מלכתחילה על סדר-יומה, כשהוא רק הוצע בשבוע שעבר, כשגם ההצבעות בוועדת הכנסת, הניהול, הטיפול בו היו כושלים, בלתי-הוגנים מלכתחילה — זוהי עדות לכושע.

החוק שהתקבל, לא רק החוק של ועדת הכנסת, היה חוק של ועדה ציבורית בראשותו של יצחק טוניק — — —

דן תיכון (הליכוד):

לא נכון. את פשוט לא אומרת אמת, זה היה חוק שחוקק בוועדת הכנסת. ועדת-טוניק עסקה בנושא אחר בעקבות ההחלטה של ועדת הכנסת.

גאולה כהן (התחיה):

לא, אדוני. אתה טועה.

דן תיכון (הליכוד):

לא היתה ועדת-טוניק לעניין זה. את טועה.

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת דן תיכון, אתה טועה מתחילה ועד הסוף.

דן תיכון (הליכוד):

לא היתה ועדה ציבורית.

גאולה כהן (התחיה):

זו היתה ועדה שניתנה לה הסמכות מטעם ועדת הכנסת — — —

דן תיכון (הליכוד):

לקבוע את הכללים.

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת תיכון, תוכל לומר אחר כך כל מה שתרצה, אל תפריע לי. אני הייתי בוועדה, לא אתה.

דן תיכון (הליכוד):

גם אני הייתי בוועדה.

גאולה כהן (התחיה):

אנחנו הצענו זאת. תנועת התחיה, לפחות, העלתה את הצורך בנושא הזה במרס 1981. תברוק בפרוטוקול של הכנסת. אתה לא תלמד אותי, אנחנו עוקבים אחר החוק הזה והיינו בין היחידים והמקדמים שלו כל הזמן.

היתה ועדה ציבורית — מי יחשוד שהיה פה איזה אינטרס: לעומת זאת, אלה שהגישו היום את הצעת החוק הם

אינטרסנטים. אמרנו זאת כאשר היה מין תיקון. מין קלקול בנושא ראשי הערים, אמרנו אז: זאת פרצה ראשונה ואחריה תבוא פרצה שנייה ופרצה שלישית. היום החוק פרוץ לגמרי והמצב הקיים גרוע ביותר, זאת עוד לפני כניסת החוק לתוקפו — בספטמבר.

מה שיקרה הוא — עבודת הכנסת תהיה החלטורה. אדם יוכל לעבוד כגנן, כעיתונאי, הכול בכול מכול, הכול יהיה פרוץ. עיסוקים פרטיים יתרכו. הבעיה היא רק הכסף? הבעיה היא הזמן המרובה שיש להקדיש לעבודת הכנסת. הבעיה היא שאסור שיהיה ניגוד אינטרסים. הלא עכשיו זה ירבה ויפרוץ. כל העיוותים האלה ירבו ויפרצו. מה עשינו? זהו ניצחון של הציניקנים בכנסת, ביזוי שעוד לא היה כמותו של חוקי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני מבדת אותך מאוד, אולם לא היית צריך לתת יד לטכנוקרטים האלה, שאילצו אותך לרחוף את החוק הזה לסדר-היום של היום. אסור היה לך לעשות זאת. מה הבהילות? הרי יושב-ראש ועדת הכנסת הבטיח היום ליושב-ראש הכנסת — ואני רוצה לומר זאת לכנסת — תהיה קריאה שנייה וקריאה שלישית בזמן הפגרה. מדוע הבהילות הזאת? מדוע צריך היה להביא את החוק לקריאה ראשונה דווקא היום? אולי יש פה כוונה להונות את כולנו ולהעלות את הצעת החוק גם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני לא מאמינה, לאחר שהדבר הובטח ליושב-ראש הכנסת בנוכחות חברי כנסת שנכחו בחדר. אם באמת הצעת החוק לא תעבור קריאה שנייה וקריאה שלישית והחוק אמור להיכנס לתוקפו ב-1 בספטמבר, כך או כך — למה צריך היה להביא היום לקריאה ראשונה?

זו הונאת הכנסת. אני מבקשת גם מחברים התומכים בחוק שלא יצביעו עליו היום. מדוע הבהילות? הרי בין כך ובין כך זה לא משנה כלום. אלה שאינם רוצים לתת אפילו שנתיים של ניסיון לחוק, להעמידו במבחן כלשהו — יגישו, בבקשה, הצעת תיקון מיד עם פתיחת המושב הקרוב. למה צריך להביא היום את הצעת החוק לקריאה ראשונה בצורה כזאת?

אני מבקשת, אדוני יושב-ראש הכנסת, שתנצל את סמכותך ותקבע שיתקיים דיון, אבל לא הצבעה. יש לאפשר לרבים מחברי הכנסת שאינם פה והחוק הזה נוגע למעמדם האישי — להצביע. אני מבקשת להמשיך את הדיון — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

למה הם אינם פה? למה את ואני פה והם אינם פה?

גאולה כהן (התחיה):

— כשרוב חברי הכנסת שהעניין נוגע להם — יהיו נוכחים.

אני מבקשת ממך שלא לקיים היום הצבעה על החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מוצא לנכון להודיע, שאיש לא אילץ אותי לכלול את ההצעה בסדר-היום. חברת הכנסת גאולה כהן, לא ייתכן שכשאת מקבל את דעתך — זה בסדר, כשאני מקבל את דעתך — אילצו אותי. את יודעת היטב, שבתום הפגישה אתך ועם חבר הכנסת יוסי שריר, הלכתי — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

איפה חבר הכנסת יובל נאמן?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת פסח גרופר, אולי תיתן לי — — —

פסח גרופר (הליכוד):

שרה דורון (הליכוד):
לא להגזים, לא להגזים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גרופר, סליחה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היתה שחיתות המידות ואנחנו יודעים זאת, גם אם איננו נוקבים בשמות. אנשים באו אל חברי הכנסת כחברי הכנסת, ופתע פתאום חבר הכנסת הסיר את הצילינדר, חבש על ראשו צילינדר אחר ואמר: עכשיו אני עורך-דין, עכשיו אני רואה-חשבון, עכשיו אני סתם "מאכער", ועכשיו אני גובה ממך כספים. מניין אנחנו יודעים? כי האזרחים האומללים האלה באו אלינו אחר-כך ושאלו אותנו אם גם אנחנו מקבלים שכר, ואמרנו להם: מה, יצאתם מדעתכם? אמרו: אה, חשבנו, כי ביקשו מאתנו.

הם הגדישו את הסאה, ומשום שהסאה הוגדשה — החוק הזה בא לעולם. לכל השרים, תנו לחוק הזה לנוח על משכבו בספר החוקים שההשנתיים ונגקה את האזרחות פעם אחת ולתמיד. נכון, החוק הזה מרחיק-לכת, אבל משום שחברי הכנסת הרחיק-לכת, אין ברירה אלא להרחיק-לכת גם בחוק, ושהנתיים לאחר שהחוק הזה ייכנס לתוקפו, אני מבטיח שנביא הגמשות לחוק, אבל אז ההגמשות לחוק יהיו הגמשות שבתום-לב.

רבותי חברי הכנסת, יש כאן שוורים שאינם רוצים שנחסום אותם כדישם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם יש שוורים, למה אתה עושה תרועה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אנחנו מוכרחים לחסום אותם כדיש המושחת הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, אחריה — לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי יירושובסקי.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה, שגם כאשר הובא החוק הזה בגלגולו הראשון לכנסת האחת-עשרה, אמרתי מעל הבמה הזאת שיחסי אליו אמביוולנטי וכי יש לי הרגשה שהוא דרוני מדי.

עם זה, דעתי היא שחבר הכנסת — כל-כולו למען הכנסת, למען הציבור, למען התנועה, למען המפלגה ששלחה אותו לכנסת. אינני יכולה לדרוש שוויון בהכנסה, שוויון ברמת החיים לגבי כל חברי הכנסת — הכנסת איננה קיבוץ — אינני יכולה לדרוש שנהיה כולנו שוורים, אבל לפחות נהיה כולנו שוורים בהתמסרות, במילוי חובותינו לכנסת.

מה שמקומם אותי היום אינו הנוסח המובא. יכול להיות שהנוסח הזה טוב יותר או טוב פחות מהנוסח הקודם. מקומם אותי שטרים חלפה שנה — ואמר זאת קודמי, חבר הכנסת יוסי שריד — מאז התקבל אותו חוק שהיה דרוני מדי לטעמי, אני מודה, וכבר אנחנו מטילאים עליו טלאים. התקוממתי ביותר כאשר הטלאנו את הטלאי הראשון ואפשרנו כפל תפקידים.

שלמה הלל (המערך):

חברת הכנסת סולודר, הוא היה דרוני מדי משום שאלה שניסו לחבל בו תלו בו אז כל מיני דברים כדי שהוא יהיה דרוני מדי, ומה שקורה היום הוא תוצאה אותה פעולה של אלה שביקשו אז לתלות בו את הדברים הנוספים כדי

הלכתי לבית-הכנסת וביקשתי מאנשי לשכתי שיספרו כמה חברי כנסת נוכחים, מאחר שהועלתה טענה שיש להתחשב בה, שכבר אין חברי כנסת בבניין. הם הודיעו לי שנמצאים בבניין 73 חברי כנסת. הטענה העיקרית הזאת לא עומדת. אני פעלתי לפי הבנתי. שיקול דעתי אולי היה מוטעה, אבל זה היה שיקול דעתי, ואיש לא אילץ אותי.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד. חבר הכנסת יירושובסקי, תורך יידחה עוד בשני נואמים.

מרדכי יירושובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מקבל מה שאתה קובע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו כללנו אותך ברשימה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, גם אני לא אכנס לניתוח החוק הזה. אנחנו עוסקים בחוק זה עשר שנים, והיה נדמה לנו שכבר הצלחנו. אבל נראה, שבעלי האינטוסים אינם מתעייפים לעולם, ועובדה היא שגם הם נוכחים כאן הערב, ואולי יותר מחברים אחרים שאינם נמנים עמם.

יש סמליות אומללה בערב הזה, באירוע הזה. מה היה לנו היום? עסקנו בביטחון, עסקנו במדיניות חוץ, עסקנו באבטלה, עסקנו בשאלות הלאומיות, הקיומיות החיוניות של המדינה, ועכשיו נסיים, כדרכנו, בעצמנו, ואחר כך אנחנו מלינים: מה הציבור רצה מאתנו? במשך כל המושב דאגנו לכל אזרחי ישראל, גאלנו כמובן את כל העולם, ועכשיו בסיום — בואו נעשה גם קצת לביטחון.

אני רוצה לומר: איזה פינלה מביש, איזה אקורד סיום עלוב.

רבותי, למה החוק הזה בא כלל לעולם? ואני יודע שהחוק הזה מרחיק-לכת — אותו חוק שצריך להיכנס לתוקפו ב-1 בספטמבר. צריך לזכור ולדעת ולא לשכוח, ובעיקר לא להשכיח. החוק הזה בא לעולם משום שחברי כנסת הגדישו את הסאה. הוא לא בא לעולם מתוך איוז קפריה של חברי כנסת שעינם צרה. הוא בא לעולם משום שחברי כנסת הגדישו את הסאה, והם הגדישו את הסאה בשני מובנים.

היו חברי כנסת שהפכו את הכנסת קרדוס לחפור בו ולא התפנו לעיסוקים הפרלמנטריים שלהם. הם ניצלו את מעמדם הציבורי כדי לעשות לביתם. כולכם יודעים שהם הגדישו את הסאה, שאם לא כן החוק הזה לא היה בא לעולם. אני לא הייתי מביא אותו לעולם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הם עלו לגדולה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

והם הגדישו את הסאה במוכח נוסף. רבותי, גם את זה אתם יודעים. היו בכנסת שחיתות המידות והשחתת המידות, ואתם יודעים את זה. אתם יודעים שחברי כנסת —

אוריאל לין (הליכוד):

יש לך היום לשכה או לא? אתה מקבל היום מכונית או לא?

דן תיכון (הליכוד):

אם אני אפתח את הפה, לא יהיה טוב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש לך היום לשכה או לא? כמה משרות יש לך?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מכונית, לשכה, יחסי ציבור. ככול אתה מתחרה אתנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש מכולם לחזור ולהיות שקטים. חברת הכנסת סולודר, עצרתי את השעון.

ראובן ריבלין (הליכוד):

כמה משרות יש לו?

עדנה סולודר (המערך):

אמרתי שאינני רוצה להיכנס כעת לפרטי החוק. החוק מחייב עיון מעמיק הרבה יותר, נוקב הרבה יותר, לא שיניחו את החוק בפנינו בסיומו של כנס הקיץ. בשעה 18:00 או בשעה 19:00, בלא שנסיפק להתעמק בו בצורה רצינית. לכן אינני יכולה לקבל את ההצעה — — —

חיים קורפו (הליכוד):

הנים בוועדה.

עדנה סולודר (המערך):

הנים בוועדה, אבל יש הכדל אם אתה מביא הצעת חוק לדיון מעמיק בחקיקה במושב הכנסת — ונדמה לי שאפשר היה להביא את ההצעה לפני שבועות מספר, כך לפחות אני שומעת — או שאחיה מביא הצעת חוק ביום עמוס, מניח אותה על השולחן — ואין 48 שעות מאז הונחה לפנינו — ואנחנו צריכים להתייחס אליה. על כן, אינני יכולה להצביע בעד החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת וירשובסקי.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק שנחקק בסוף הכנסת האחת-עשרה, כפי שאמרו קודמי, היה ביטוי למידה גדושה של כעס וזעם של חלק מחברי הכנסת על קבוצה שעשתה שימוש ציני — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ראובן ריבלין וחברת הכנסת גאולה כהן, שניכם ירושלמים ותוכלו לדון מחר בירושלים בסוגיה שבפניכם. חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת שריד, חבר הכנסת קליינר, אני מבקש מכולכם: צאו החוצה, המשיכו שם.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת מיכה רייסר, זיכרונו לברכה, שהיה יושב-ראש ועדת הכנסת, הוביל את המהלך הזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

עזבו, עזבו את מיכה רייסר.

שבח וייס (המערך):

אל תגיד לי מה לעזוב, אני אגיד מה שאני רוצה ואל תעיר לי הערות אישיות. אל תעיר לי הערות אישיות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

עזבו את מיכה רייסר זיכרונו לברכה. אתה עושה שימוש בשמו ללא כל צורך.

שבח וייס (המערך):

אל תעיר הערות אישיות. אתה כל הזמן מזמזם פה בזמן הנאומים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני אעשה לך מזמזם — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשטיין, זה לא בסדר.

שבח וייס (המערך):

כל הזמן. אי-אפשר כך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש בבית הזה צדוקים ופרושים, בעיקר צדוקים.

שבח וייס (המערך):

נכון, נכון. אחד מהם יצא עכשיו.

עדנה סולודר (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, למי אתה שייך — לצדוקים או לפרושים?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה מדבר, חבר הכנסת שבח וייס? תתבייש.

שבח וייס (המערך):

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם שהיתה מידה רבה של שביעות רצון, ובצדק, בסוף הכנסת הקודמת, משום שהורדנו מעצמנו עול ותחושה לא נעימה. אנחנו שליחי ציבור בבית הזה. אני יודע שהחוק הזה — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

אפשר לשאול אותך שאלה?

שבח וייס (המערך):

תן לי לגמור, אני רוצה לדבר שתי דקות, זה הכול.

החוק שהעברנו בסוף המושב הקודם לא היה מושלם, יש בו אי-סוף בעיות. באו לכאן אנשים ודיברו על קניין רוחני וכן הלאה. רובנו, בוועדת הכנסת, הסכמנו להצעה הקיצונית ביותר המבטלת כל סוג של הכנסה — את 13 השקלים שאני מקבל בשביל רשימה ב"דבר", או 42 השקלים שיוסי שריד מקבל מ"הארץ". אתם התלבשתם על כל מיני פטנטים מתוך ציניות — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

מה עם הספרים?

שבח וייס (המערך):

— כאשר בבית הזה היו עשרות אנשים שנהיו מיליונרים, ובזכות היותם כבית הזה. מיליונרים.

עמנואל זיסמן (המערך):

מה עם הספרים?

אוריאל לין (הליכוד):

למה בחרת אותם לכנסת?

שבח וייס (המערך):

אתה לא יודע במי בחרתי, אצלנו הבחירות הן חשאיות.

אוריאל לין (הליכוד):
מי קידם אותם?

שבח וייס (המערך):

אדוני, אצלנו בהחלטות הן חשאיות, אתה לא יודע במי
בחרתי.

אין ספק שלו נעשה הטיפול בתיקונים בטעם ובזמן
הנכון, היה רוב הבית הזה נעתר לתיקונים, כי דברים נעשו
בחיפזון.

אדוני היושב־ראש, אני רוצה להפנות אליך בקשה: זה
חוק שנוגע לחברי כנסת רבים באופן אישי, גם אלה שמעוניינים
לשמור על המצב הקיים — זה מרגש אותם. החוק הונח על
שולחן הכנסת בסביבות השעה 17:00, ולא משנה כמה חברי
כנסת היו כאן, משום שהם לא ידעו: הם לא רוצים כל פעם
לנוע, אני, היושב־ראש הישיבה, הודעתי להם שצפוי פה
אמבוש. זה לא הוגן. חשכנו את האנשים שנחליל את הדיון
היסודי והרציני בנחת — והוא יתקיים בוועדת הכנסת —
בפתיחת המושב הבא: כדי שלא יהיה מצב שבו כמושב שלם
נדונים חמישה חוקים נטו, פרי יוזמה פרטית של חברי כנסת,
יש כאלה שהתגלגלו עוד מהכנסת הקודמת. הראשון תיקן את
חוק החסינות — ופתח פרצה; האחרון, בשעה האחרונה —
פתח פרצה; שניים עסקו בחוק מימון מפלגות. מתוך
חמישה־שישה חוקים — ארבעה עוסקים בנו. אנחנו שליחי
ציבור. מי שבא לבית הזה יודע שהוא שליח ציבור וזה פוגע בו,
בכולנו. אני באופן אישי ורבים אחרים הורדנו את רמת החיים,
אנחנו רוצים למלא כאן שליחות ציבורית. אני אבקש ממך שלא
תאפשר את ההצבעה.

אני רוצה לפנות לחברי הכנסת שמתנגדים לחוק, שלא
ישתתפו היום בהצבעה. זה היה מארכ, פה יש רוב של בעלי
אינטרסים, אנחנו נהיה מיעוט, מוטב שלא נשתתף בהצבעה.
תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי,
ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש למחוק מן הפרוטוקול את
ההערה שלי לחבר הכנסת גולדשטיין.

היו"ר ד' שילנסקי:

מחמת הצעות לא קלטתי את ההערה. אם אבקש עכשיו
להגיד מה ההערה — אחזור עליה פעם נוספת.

שבח וייס (המערך):

בעניין הזמזום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, חברי כנסת יקרים, אני
רוצה לומר לכם שהיום, יחד עם הצעת החוק הזאת, הונחה
הצעת חוק אחרת, הצעת חוק שאני יומתי והיא אושרה
פה־אחד בוועדת הכלכלה, ונושאה: בריאותם של אזרחי מדינת
ישראל. בגלל השעה המאוחרת שבה הונח החוק הזה ומשום
שחברי כנסת רבים כבר לא נוכחים, החוק הזה לא יועלה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

לא נכון, חבר הכנסת וירשובסקי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, לא היתה החלטה של ועדת
הכנסת.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, זה נכון.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
זה לא נכון, לא היה פטור מהנחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה בדיוק מה שאמרתי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, אדוני היושב־ראש, אין כלל צורך בפטור מהנחה.
זה חוק בקריאה ראשונה ולא בקריאה טרומית ולא צריך היה
שום פטור. החוק הזה יכול היה לעלות, אבל הוא לא עלה.

מדוע אני מזכיר את החוק הזה? מפני שעשו כל דבר כדי
שהחוק הזה לא יגיע לשולחן הכנסת. אני רוצה לספר משהו
לחברי הוועדה, ואני רוצה שהם יקשיבו היטב: נעשה ניסיון
על־ידי עורכ־דין, שבאו ליושב־ראש הכנסת וביקשו למנוע
את הדפסתו של חוק. מדוע? מפני שנוסח החוק איננו תואם את
החלטת הוועדה. בא עורך־דין וזה מה שהוא טען, בחוצפתו.
איך הוא ידע מה דובר בדיון בוועדה? הוא לא השתתף בדיוני
הוועדה כשניסחו את החוק. איך הוא ידע? מפני שהוא קיבל
את הפרוטוקולים של ועדת הכלכלה לידיו, דבר המנוגד
לתקנון.

למה אני מספר לכם זאת? — כי מתייחסים היום אל
הכנסת, אל עורכ־דין, כפי שמעולם לא התייחסו, מפני
שחושבים שהרמה המוסרית שלנו ירודה. אני לא מאשים כל
אחד מאתנו בהורדת רמת המוסר של הבית הזה, אבל החוק
הזה תורם לכך. כאשר אני שומע שעורכ־דין לוחצים על מנגנון
הכנסת לנקוט פעולות כדי שחוק לא יעלה על שולחן הכנסת
— קרה משהו בחברה הישראלית. במשך 41 או 42 שנות
קיומה של הכנסת לא חשבו על דברים כאלה. היום חושבים.
ומדוע, חברי הכנסת? אינני נכנס לשאלה, האם החוק שאני
מעלה הוא טוב או לא טוב, אבל, יש מי שחושבים, שבאמצעות
חברי הכנסת ניתן להפעיל לחץ על הכנסת, שאם לוחצים ואם
מסבירים — אפשר להסתדר.

חברי הכנסת היקרים, כעניי הציבור ובעניי האנשים
המייצגים את הציבור מבחינה מקצועית — אנחנו יורדים
ברמתנו המוסרית. החוק שאתם רוצים להעביר היום בקריאה
ראשונה — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת וירשובסקי, בכל הצעת חוק פרטית שלך אתה
מפעיל עלי לחץ הוגן שאתמוך בך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם אין הבדל, חבר הכנסת ריבלין, בין מצב שבו באים
עורכ־דין מחרז לכנסת ואומרים שהצעת החוק הזאת מנוגדת
לנוסח שעליו החליטה הוועדה — מתי קרה דבר כזה? —
לבין מצב שבו מנסים להשפיע על המנגנון ולעשות כל מיני
"פוליע שטיק" כדי שהחוק לא יעלה?

רבותי, הגענו לשפל המדרגה. חוקים כאלה, כפי שמוצעים
העבר, הם מסמר בארון המתים של הכבוד שלנו, של המוסר
והמצפון שלנו. אני קורא לכל חברי הכנסת, מעבר לכל ויכוח,
שלא להצביע היום על החוק הזה, אשר משפיל אותנו. אני
שואל: ממתי לוקחים חוק שעוד לא נוסח, שעוד לא נכנס

עם יד על הלב, חבר הכנסת צבן, הרי החוק הזה נחקק במהירות לאחר עסקה שנשל בה חלק חבר כנסת מסוים, ואתה ואני יודעים זאת. תראה את צירוף המקרים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):
כן, חבר הכנסת שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איזו עסקה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היתה גם עסקה. יכול להיות שאתה צודק.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ספר לנו על זה.

דן תיכון (הליכוד):
חבר הכנסת צבן, אנחנו לפחות מתקנים טעות אחת: לא היתה ועדה ציבורית שהחליטה לאסור עלינו עיסוקים פרטיים. ועדת הכנסת היא שהחליטה. את ההיתרים והאיסורים היא השאירה לוועדה ציבורית. וכשבאנו לוועדה הציבורית והצגנו את ה"בעד" וה"נגד", אמרו לנו: מצטערים, תחזרו לוועדת הכנסת.

על כן אני אומר: רבותי, אתם רוצים להוריד את העיסוקים למחתרת — אל תגיעו בחוק שאושר בכנסת הקודמת. עבירות במחתרת של חברי כנסת הן המדרגה הנמוכה ביותר שאפשר להעלות על הדעת. מנסים למצוא מוצא של פשרה, מוצא של כבוד. לכן, אני חושב שיש מקום להצעת החוק הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם בורג: אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אוריאל לין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, שלא רק מפאת השעה המאוחרת אני פותח בשאלה: למי יש עוד כוח לעיסוק נוסף? אינני יודע, אבל לי אין. אני מרגיש שרצף העבודה — — —

עמנואל זיסמן (המערך):
יש לך. אתה פעיל בהסתדרות הכללית, ללא תמורה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רואה את עצמי משרת הציבור בכל עיסוק שאני עוסק בו. אני חושב שלמען העניין הזה כל אחד מאתנו מקריב זמן, תקופת חיים, משפחה, בית, לפעמים לימודים, והרבה דברים אחרים. לעניות דעתי, מן העמדה הזאת, עצם העלאת הנושא מן הבחינה העקרונית של עיסוק נוסף שיש תמורה בצדו ולו של אגורה אחת — פסול בעיני. זאת נקודת המוצא.

זאת ועוד, צר לי לומר שיש כאן חברים אחדים המזכירים לי בטיעוניהם את הווי תנועת הנוער. פתאים מדברים אתי פה על שוויון, נקצץ לכולם במידה שווה. רבותי, אני מכיר את זה מאיזה מקום. רבותי, החוק הזה לא בא ליצור שוויון בין חברי הכנסת. יש חברי כנסת שהם עשירים גדולים, יש חברי כנסת שהם עשירים בינוניים, ויש חברי כנסת החיים על משכורת של חבר כנסת. ומי שמציג כאן את הטענה של אי-שוויון, וכמחיר הזה של העדר-שוויון רוצים לפרוץ כל מסגרת של נורמות — עושה מעשה לא ישר.

לתקופו, וכבר משנים אותו מפני שהוא דרקוני מדי? הרי עצם הטענה הזאת היא צניית. ואת מי אנחנו מרמים? — אולי את זה; את הציבור בישראל — לא.

למען שלמות הכנסת והדמוקרטיה, אני קורא שלא להצביע בעד החוק הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, אם ממילא אין כוונה לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית במהלך הפגרה, מה בוער?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת שבח וייס, כבר דנו על זה. בלשכה שלי ישבו בעיקר חברי כנסת הנמנים עם המתנגדים לחוק, והם הביאו את כל הנימוקים.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פרלמנט מבוסס על אינטרסים, ואנחנו לא צריכים להתבייש. זו הערה ראשונה.

הערה שנייה לחבר הכנסת יאיר צבן, לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי ולחברת הכנסת גאולה כהן: לא היתה ועדה ציבורית שבעקבותיה הוחלט לאסור עיסוקים, חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):
אני לא אמרתי שהיתה ועדה ציבורית.

דן תיכון (הליכוד):
אני קורא את הדברים הללו חדשים לבקרים: חבר הכנסת צבן, קראתי שלוש שהדברים נאמרו עלייך. אני רוצה להסביר אחת ולתמיד את הבלבול בעניין ועדת-טוניק.

ועדת הכנסת החליטה בישיבה שאני נכחתי בה לאסור עיסוקים פרטיים. חבר הכנסת הלל, אני מוכן להתחרות עם כל חבר כנסת אשר למספר ההופעות שלי בכנסת: עם כל אחד. הטענה שלך היתה, שחברי הכנסת עסוקים בעיסוקיהם הפרטיים. אני בא ואומר לך שוב: נבדוק את נוכחות חברי הכנסת המואשמים בעיסוקים פרטיים. ידם לא תהיה על התחתונה. נאמר את האמת, שהיו שני חברי כנסת שניקרו את העיניים — — —

שבח וייס (המערך):
ארבעה.

דן תיכון (הליכוד):
— — — וזה בא בדיוק לאחר עסקה גדולה שעשה חבר כנסת מסוים. ואנחנו כידוע לא כל כך "מפרגנים" זה לזה, חבר הכנסת הלל. אנחנו לא "מפרגנים" זה לזה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם היינו צריכים "לפרגן" לזה?

דן תיכון (הליכוד):
חבר הכנסת צבן, אני מכיר כאן כמה חברי כנסת שאינם באים בדיים נקיות. אני לא אנצל את הבמה הזאת כדי לנגח כמה מעמיתי לנשיאות לשעבר: לא אנצל. אני לא אפגע מהחוק הזה. אבל לפחות ננסה להבין זה את זה. האם בשל שניים-שלושה חברי כנסת אתם מלקים את כולם?

אוריאל לין (הליכוד):

היום ידעו כולם מראש כי ההצעה תובא לקריאה ראשונה. ביום שני בבוקר התקבלה החלטה של ועדת הכנסת — ברורה, ידועה. כולם ידעו שהחוק יובא היום. מה הדיבורים האלה על מחסף? איזה מין שטריות אלה? הקריאה הטרונית היתה בינואר. אנחנו עכשיו לאחר תקופה של קרוב לשמונה חודשים, לאחר קריאה טרומית, כאשר החוק הזה נדון בוועדת הכנסת במשך חודשים מספר. אני מציע להפסיק את כל הכינויים המיותרים.

אם נבחן את החוק הזה באופן ענייני, ניווכח שזה חוק הוגן לחלוטין. חוק שהוא כהחלט מוכר בשביל הכנסת, שהוא תואם את המציאות הישראלית — והוא תואם את המציאות שבה אנחנו חיים. החוק הזה קובע מגבלה ברורה, שאפשר להשתכר מחוץ לכנסת, אפשר ליצור הכנסות, עד תקרה שגם עלי-פי אמת מידה המקובלת בכל פרלמנט בעולם המערבי — אינה מביישת. אנחנו חברי כנסת, שליחי ציבור, אבל אנחנו לא עובדים בחפקידים אקסקוטיביים מלאים. אם כן, בואו לא נציג את הדברים בצורתם הבלתי-מציאותית. יש חברי כנסת רבים שבאים לכאן עם מטען רב של ניסיון וכישורים. הם לא באים, כפי שאמר קודם לכן אחד מחברי הכנסת, בחוסר ידיעה או בחוסר ידע, ומשום שהם חברי הכנסת הם עושים רווחים. הם באים לכאן לאחר שהצליחו בתחומי חיים שונים — אורחים או ניהוליים. השאלה כאן אינה שאלה של תוספת מחצית ההכנסה. הבעיה היא שעל-פי המצב החוקי היום יכולה להיווצר במקרים רבים אפשרות שבה יהיו חברי הכנסת חייבים להתנתק מהתחום שבו הם צברו ניסיון רב וידע, ואין לכך שום הצדקה. השאלה איננה שאלה של תוספת מחצית ההכנסה.

המצב החוקי היום כן יוצר אפליות: לא אפליה מסוג זה שחבר הכנסת רן כהן דיבר עליה. אין כאן כוונה שהחוק הזה ייצור שוויון בין חברי הכנסת — ייקח רכוש מזה ויתן לזה. השאלה היא, האם קיים שוויון בין החברים בפעילותם בכנסת. זאת השאלה. במצב החוקי היום יש חוסר שוויון בין מי שיכול להשתכר מעבודת ספרותית לבין מי שאינו יכול, בין מי שהוא עצמאי לבין מי שהוא שכיר, בין מי שעובד בחפקיד ציבורי לבין מי שאינו עובד; ולכמה מאלה שהתנגדו היום לחוק הזה יש גם מכונת צמודה, גם נהג צמוד וגם לשכה צמודה, וזה שווה הרבה מאוד כסף. החוק בא ליצור שוויון מבחינת הפעילות, לא שוויון מוחלט.

מבחינה זאת, אני חושב שהחוק הוא טוב וראוי שהוא יועבר היום. תודה רבה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כמה חברי כנסת עוד רשומים?

הי"ר ד' שילנסקי:

חמישה. חבר הכנסת האחרון כרשימה הוא אברהם רבין. מרגע זה הרשימה סגורה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני מבקש למחוק את שמי מהרשימה.

הי"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. אומנם נפסיד רבני חוכמה, אבל נרוויח זמן.

בבקשה, חבר הכנסת גולדשטיין.

לחוק במקורו היו שני יעדים, והנימוק של העדר-שוויון לא נמנה עמם. יעד אחד — למנוע את ניצול המעמד של נבחר עם ומעורבותו בתוככי השלטון; היעד השני — להגיע למצב שבו חברי כנסת יתמקדו בפעילותם בשירות הציבור. מה שמוצע כאן, תסלחו לי, בא לפרוך את שני הכללים הללו, ואיש לא יכחיש זאת. ואל ידברו אתי על שוויון. אני לא מכיר חבר כנסת רעב ועני. רבותי, נגיד פה בלי בושה, אנחנו מקבלים משכורת של 5,000 עד 6,000 שקלים ברוטו לחודש, ואיש כאן לא נוקט להשלמת הכנסה בשיעור של חצי משכורת נוספת. אל תעמידו את הדברים על הרמה הזאת. לא זאת הרמה.

דבר אחרון שאני רוצה לומר: יש גם משהו לא כשר בדרך הבאת החוק הזה, לא רק בהעלאתו כאן עכשיו, בשעה 15:23.

אדוני היושב-ראש, מה שנעשה הוא מכתור גם מבחינת הדרך שבה נעשה; ועד לפני חודש הייתי גם חבר ועדת הכנסת. זה התהליך שבו הולכו את החוק הזה. חברת הכנסת גאולה כהן ואני ישבנו זה לצד זה כשהתחיל התהליך הזה, וראינו איך קבוצת חברי כנסת מנסה להביא את החוק עד אבסורד. ניחשנו מראש שזה בדיוק יהיה ה"טריק" שיקעקע את החוק עד הסוף. כפי שזה מובא היום. אמרו: למה רק ראשי ערים? גם סגנים לראשי ערים. למה רק עיסוק נוסף בראיית-חשבון? גם איי-קבלת תשלום בעבור כתיבת מאמר, גם איי-קבלת תשלום בעבור כתיבת ספר. זה כשלעצמו — בוי.

האמינו לי, מה שאחם הורסים הערב — גם אם נעבוד ארבע שנים בשירות הציבור כמו כלבים; איש לא יוכל לנקות את מעמדו של חבר הכנסת שהושפל בגלל כמה שקלים עלוכים שאחם רוצים להרוויח. חדלו מן העניין הזה. כבודה של הכנסת לא ראוי שיבחה בערב אחד במחטף כזה. קמו עכשיו ברגע זה ותגידו: אנחנו יורדים מן העניין הזה. אם יש לכם מה לתקן — נסו לתקן זאת לאחר שהחוק יעמוד במבחן חצי שנה, שנה, שנתיים. מה הבהלה הזאת? האם יש פה כאמת אנשים אומללים ומסכנים עד כדי כך שצריך עכשיו, בחצות לילה, לדאוג להשלמת הכנסתם, להבטחת הכנסתם, כשיש 150,000 מובטלים?

הי"ר ד' שילנסקי:

זמן כבר תם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, אם יש שעות שבהן יכול יושב-ראש הישיבה לקום ולומר: זה למטה מכבודו של הבית להתכבזות בסוף המושב — זאת השעה. תודה רבה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אוריאל לין, ואחריו — לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

אוריאל לין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול הייתי רוצה להציע לכל אלה שתוקפים את הצעת החוק, שירדו מהעצים הגבוהים של ההתחסדות וקריאות הזעם, העלבון והגינוניים וכל הדברים הקשורים בזה. כאמת, הפסיקו, זה כבר לא מרשים.

כאשר הועבר החוק הזה בקריאה ראשונה, אמר חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי: "גנבים כלילה". אז טענו שלא היתה הכנה או ידיעה מראש של הבאת החוק בקריאה ראשונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בקריאה טרומית. היום זו קריאה ראשונה.

היות שלמישהו היו מחשבות אחרות, הוא חשב שבעזרת האבסורדוס יורידו את העניין, אבל לא צלח הדבר בידו.

אני מעיד על עצמי, ואני מדליף את שאמרתי באחת מוועדות הכנסת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אסור.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
שמעתי שמישהו אמר כישיבה של אחת מוועדות הכנסת, שצריך להגיע — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
גם זה אסור. לא בוועדה מוועדות הכנסת שמעת. שמעת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
שמעתי שרוצים להביא את העניין עד אבסורדוס כדי שמזכיר ההסתדרות ואנשי מועצות הפועלים לא יהיו חברי הכנסת. שלא יהיו לנו ראשי ערים ולא יהיו אחרים, וכולם יהיו שווים בפני החוק. האם זו כנסת שוויונית? האם חבר הכנסת רובינשטיין הגיע עם אותו שק שהגיע אתו מישהו אחר, למשל חבר הכנסת אלי בן-מנחם? אחרי הכול, כל אחד הגיע עם המטען שלו.

אני מודיע לכם, חברים טובים, ואני רוצה לומר זאת בגילוי לב, אל תכעסו עלי: בעניין המשכורת של חברי הכנסת, אל תשוו אותנו למובטלים ולא תדברו אתנו על אבטלה, כי אני בכל זאת רוצה להיות שווה אולי לחברי פרלמנט בעולם, ולא רק למובטלים במדינת ישראל — וביחד נעשה הכול כדי לסייע למובטלים.

מעל במת הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני מזכיר כי מסרנו את עניין שכרנו בידי ועדה ציבורית, כדי שאנחנו לא נהיה נוגעים בדבר. אותה ועדה ציבורית, ועדת-נבנצל, קבעה דברים מסוימים, ואנחנו, מחשש עינא בישא ובגלל כל מיני דברים אחרים, איננו מיישמים זאת. בין השאר, אמרה ועדת-נבנצל — ואני מקווה שאינני מגלה סוד — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, זה מותר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
— — — שצריך להעלות את שכרם של חברי הכנסת ב-20%, כאשר תגיע העת. אבל העת הזאת לעולם לא תגיע. במקום להתפלל: לו הייתי רוטשילד, אני צריך להתפלל: לו הייתי אחד מעובדי הכנסת, שמשכורתו כמשכורתו של שופט מחוזי והוא מקבל 90 ימי חופשה בשנה ויש לו גם פנסיה, והוא ה"טרפד" הראשון של כל אותם דברים הנוגעים לחברי הכנסת. הוא הצדיק מל"ו, ואני, גולדשטיין מכפר-סבא, יחד עם רן כהן, צריך להתפלל: לו הייתי צבי, לא, לא, "צבי" איננה המלה הנכונה — "לו הייתי מוישה", לא משנה. אבל זוהי האמת.

גדעון גדות (הליכוד):
— — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
חבר הכנסת גדות, אל תצעק מהצד.

גדעון גדות (הליכוד):
מה זאת אומרת: "לא משנה"?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אסור להזכיר שמות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אם בלהט הוויכוח וקריאות הביניים פגעתי במי מהחברים — אני מתנצל. לא רק המחיקה חשובה, גם האמירה חשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אם כן, בהסכמתך הפורמלית אני מבקש עכשיו למחוק את הדברים מהפרוטוקול.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ודאי.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת שבח וייס, לאחר דבריו היתה קריאת ביניים שלך בשתי מלים — האם גם אתה מבקש למחוק אותה מהפרוטוקול?

שבח וייס (המערך):
מייד לאחר שירדתי מהדוכן ביקשתי למחוק את הדברים.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מודה לך. חשוב גם שהחברים ידעו שאתה ביקשת ביוזמתך למחוק מהפרוטוקול. תודה רבה לשניים.

שבח וייס (המערך):
ביקשתי למחוק את המלה "זמזום".

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
השעה היא 23:20 בדיוק, ואני אצטרך להסביר מחר לילדיים, לחברים, על מה סערה הכנסת כלילה. אני רוצה להעיד על עצמי, אדוני היושב-ראש — ואינני נוהג בדרך כלל להשתבח — אני בין אלה שפותחים את הכנסת ובין אלה שנועלים אותה. אין לי עיסוקים נוספים.

ענדה סולודר (המערך):
סליחה, אתה עוד שוחה בבוקר בבריכה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
נכון, גם זה בעוונותי. אבל זה לא עיסוק נוסף.

ראובן ריבלין (הליכוד):
זה יתרון שיש לך ואין לי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ניסיתי לשנות פה קצת את האווירה, הצלחתי, עכשיו תנו לי לדבר.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני עצרתי את השעון ורשמתי לפני שחבר הכנסת ריבלין דורש שוויון וגם הוא רוצה בריכה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני רוצה לדעת מדוע, בלהט הוויכוח, איימו עלי? איימו עלי חברי הטובים בכך שהדברים ייכתבו בעיתונות. לא צריך לאיים עלינו בעיתונות. היא ממילא תכתוב את הדברים. זו אפשרות לדקור אותנו. לא צריך להגיד עלינו "גנבים כלילה". לא צריך לומר "מחטף". זה לא מתטף ולא כגנבים כלילה. אבל, רבותי חברי הכנסת, זה שק אגרוף שכל המרכה לחכות בו הרי זה משוכה.

אנחנו מגמדים את עצמנו, אנחנו פוגעים בעצמנו, ואחר כך הולך כל אחד לביתו ומצטער. החוק הזה חוקק בקדנציה הקודמת, חברים טובים, בגלל שניים, שלושה או ארבעה חברים שעלו לגדולה. שאלתי אז: האם על כל העדה תצא הרעה ועליה נקצוף?

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא לא התכוון לצבי מסוים, הוא בחר סתם שם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
ודאי שלא. איזה צבי?

רבותי, אנשים המדברים על מוסר, היהורו בדבריהם, שכן החוק הזה יכול להחלט לאפשר לכם להיות מליצי יושר לכל מי שאתם רוצים — עם ידיים נקיות, כי עזבתם את משרדיכם — ואל שותפכם, בתום לב ובלי שירצה בכך, יבואו קליינטים רבים והמשרד יפרח וישגשג. לאחר מכן, אם, חלילה, לא תיבחרו שוב לכנסת, תצטרכו לחזור למשרד הצנוע, שגדל בינתיים כהנה וכהנה.

אני מעיד על עצמי, שאני לפחות נאה מקיים, אבל אולי לא נאה דורש לטעמכם. אני החלטתי לסגור את משרדי. אין לי שותפים, למרות כל העצות וההצעות שנתנו לי, כדי שחלילה לא ישתמש שותפי בשמי על-מנת לעשות רווחים, אפילו בלי ידיעתי.

דבר נוסף: האם החוק מונע ממני, אף כי אני ברוך כשרון כמו ידידנו חבר הכנסת המוכשר יוסי שריד, או כמו חבר הכנסת פרופסור אמנון רובינשטיין וחבר הכנסת צידון, לכתוב שטריות בעיתון תמורת שכר צנוע?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש לתקן את — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

סליחה, על עצמי אני מעיד, להבדיל אלף אלפי הבדלות מהאנשים המכובדים שעליהם דיברתי, ששכרם זעום ומנוחך. שמעתי, ואיני רוצה שתגלו זאת, כי נתבקשתי שלא לגלות, שהם מקבלים כ־72 שקלים למאמר.

מה מונע ממני — אני, שלא ירצו את דברי אלוהים חיים שאני לא כותב, אלא פשוט ירצו לגצל את קשרי, שכן מכיר אני חברים בוועדת הכספים של הכנסת — לכתוב מאמר מטופש תמורת 1,000 דולר למלה רק משום שהעורך יחפץ ביקרי מהטעם שירצה גם את קשרי? לא מדובר בקשרי כחבר ועדת הכספים, שכן אמנע מלהיות חבר בוועדת הכספים, אבל יש לי חברים בוועדת הכספים: גרופר, גדות, ויינשטיין, יש לי קשרים, ותמורת "כישורי" אקבל דמים מלאים. החוק לא מונע זאת. לאמור, יש צדיקים ויש רשעים, רבותי.

אם אנחנו רוצים לשמור באמצעות החוק על טוהר המידות, יכול אדם שלא לשמור על כך, ואל תבואו הנה בצווחות ובצעקות על שמירת המוסר. הראיתי לכם, שעם כל החוקים לא תשמרו על דמת מוסר אחידה אם לא תרצו לשמור עליה. צדיק בדרכי יחיה, אם לא באמונתו. טוב אמונה וטובה דרך.

לכן, רבותי, אני חושב בהחלט — ואני כבר מסיים, אדוני — שצריך אדם לעסוק כל כולו רק בדבר שלשמו נבחר. לשם כך הוא צריך לקבל משכורת מתאימה. אילו יכלו חברי הכנסת לקבל משכורת מתאימה, צריך היה לאלץ אותם לעמוד לשירות הציבור מהרגע הראשון ועד הרגע האחרון, עם פיקוח מתאים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין, אחריו — לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו, אחרון אחרון חביב — לחבר הכנסת משה גפני.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני רואה שלא פופולרי בכנסת לדבר בעד החוק הזה, ואני רוצה לדבר בעדו.

לגבי הטיעון של מעורבות בשלטון — אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת המתנגדים, שגם בחוק הקודם לזה אין איסור על

אני רוצה לומר דבר נוסף, ובזאת אסיים. אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ובעיקר חברות הכנסת, אני רוצה להודיע ולהצהיר, כי אם תיישם הכנסת את מסקנות ועדת־נבנצל, אני, חבר הכנסת גולדשטיין, מודיע שלא אתן שהחוק הזה יעבור בקריאה שנייה ושלישית. אבל, אל תעשו אחת בלי שתעשו את השנייה — או, אז, אל תכו אותנו, בעיקר בציבור. זה לא מגיע לנו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לחבר הכנסת אלי דיין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בואו נעשה סדר בעניינים. אני איני סבור שיש פה צדיקים ויש פה רשעים, וכל מי שאומר זאת הוא אותו אדם המטיף בשער בנושא הצדק — — —

גרעון גדות (הליכוד):

סליחה, אדוני, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא, אי־אפשר.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מעיד על עצמי, כי בשני הכנסים של הכנסת הנוכחית אני נמצא כאן מיום שני בבוקר עד יום רביעי כשהכנסת נסגרת, ומעולם לא ראיתי כנסת מלאה כל כך ביום רביעי בערב כמו הערב.

קריאות:

נכון.

ראובן ריבלין (הליכוד):

זו הפעם הראשונה שרבים מכם, חברי הכנסת המטיפים פה מוסר, נמצאים בפועל בכנסת וממלאים את חובתכם. נתחיל, אם כן, בעניין הזה. חבר הכנסת וירשובסקי קבע כאן נוהג, שיושב־ראש הישיבה קורא בשמות חברי הכנסת הנוכחים כאן ביום רביעי בלילה.

רבותי, אני רוצה לומר שאין כאן בהילות, יש כאן היגיון. הרי או שהצעת החוק תתקבל או שלא תתקבל. אם היא תתקבל, יפה שעה אחת קודם. שכן החוק נכנס לתוקפו בספטמבר, ויש היגיון רב בהכנסת התיקון לפני שהחוק נכנס לתוקפו. אם היא לא תתקבל, יפה שעה אחת קודם, וידעו הכול כי מ־1 בספטמבר הם עובדים רק בכנסת. אין כאן בהילות ואין כאן גנבים בלילה. אל לכם לדבר כך, היהורו בדבריהם.

חבר הכנסת צבן, בכל הכבוד, כיצד מונע החוק שייכנס לתוקפו ב־1 בספטמבר מחבר הכנסת להיות מוכ"ל מפלגה, לקבל רכב ושירותי מזכירות וחשבון הוצאות פתוח? אני לא מדבר על מוכ"ל מפ"ם, אני מדבר על מוכ"ל מפלגה. מה מונע מחבר הכנסת, שהוא עורך־דין פעיל ונמצא בשותפות עם עורך־דין נוסף, לעזוב את משרדו, להינתק ממנו ולא לקבל משם משכורת במשך כל הקדנציה שנבחר לה — ומאוחר יותר, כאשר החוק לא חל עליו עוד, לחזור לאותו משרד, על-פי הסכם שיקבע מה הם הדמים שיקבל תמורת חזרתו למשרד? זה אפשרי.

אני תומך בהצעת חוק זו ואפעל, כמובן, לשינויים המבוקשים כדי שהצעת החוק תהיה באמת דוגמת המצב המשפטי באנגליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לאחרון אחרון, חבר הכנסת אברהם רביץ. אחריו יהיו דברי תשובה של יושב-ראש ועדת הכנסת.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רציתי להצהיר שאיני עוסק בעיסוק נוסף. חבר הכנסת קורפו הזכיר לי בוועדת הכנסת, שאני כותב בעיתון, וקשה להסתיר זאת. ובכן, פרט לכך איני עוסק בשום עיסוק אחר.

אני חבר כנסת חדש ואני שואל את עצמי שאלה פשוטה: איפה היו כל הצדיקים בכנסת שעברה, כשהרשעים הפכו למיליונרים? איפה הם היו? מדוע הם שתקו? עשו מתוך תקווה לעזות אותו דבר? מדוע לא הפכו עולמות? מה ההתייפות הזאת?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עשר שנים אנחנו עוסקים בזה.

יואש צידון (צומת):

בסדר, אני צעיר, מותר לי. איפה הייתם עשר שנים? בידרו אותם? — לא. לחצו ידיים, העלו אותם לגרולה וסוגרים להם.

החוק המוצע הוא, לדעתי, רע. הוא חוק רע, משום שהוא איננו מתקן את המעוות שיצרו קהל הצדיקים בהתירם כפל תפקידים ברשויות מקומיות, בהסתדרות, במפלגות וכו'. הוא רע משום שהוא מחליף אתיקה בחוק. הוא מנסה לסגור משהו במקום ללמד אנשים להתנהג כהלכה. הוא מחליף אתיקה בחוק. אתיקה צריך ולא אזיקים. הוא רע משום שהוא מתייחס להכנסה. כשאני דיברתי על חוק כזה לא התכוונתי כלל למי שמשתכרים 50% יותר, 50% פחות או לציון אחוז כלשהו. הכוונה שלי היתה פשוטה לגמרי — לא לנתק את האדם בכנסת מהנעשה בחוץ; וזאת כוונה שנשארה בעינה.

מה יקרה כאן? תיווצר קבוצת לוויים, כמרים של הכנסת הזאת, מנותקים ממה שנעשה בחוץ, עסקנים בני עסקנים, משום שזה כל מה שהם ידעו. איני רוצה בזה.

ובכן, החוק רע בעיני, אבל הוא טוב יותר מהחוק הקיים, שמגניבים עליו עסקנים מקצועיים הרואים בעסקנות את עתידם.

אני מוחה על הרטוריקה הדמגוגית, על ההשמצות וכיוצא באלה. עצם העובדה שדנו בחוק הזה עשר שנים מצביעה על כך, שיש עמו בעיות. אנא הבינו, שאם יש בעיות בצד אחד, יש גם בעיות בצד השני. גם בחוץ-לארץ יש בעיות עם החוקים האלה.

פתאום נזעקו, אינני יודע על שום מה — לא הייתי או חבר הכנסת — וקיבלו חוק פופוליטי ערב בחירות, חוק לא מסודר, לא מבוקר, שאפילו המצדדים בו אומרים שהוא לא טוב. חבל לי על כך שהחוק שילדה ועדת הכנסת הוא כזה, אבל הוא טוב מהקיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון אחרון ותמיד חביב — חבר הכנסת אברהם רביץ.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ב-21:00 הודיעו בטלוויזיה שהכנסת סיימה את מושבה.

כך, מלבד כל הדברים שהוזכרו, כמו קניין רוחני. אתה יכול להוציא ספר, למכור אותו ולהרוויח חצי מיליון דולר. יש, קודם כול, הסעיף שמחיר לחבר כנסת לנהל את נכסיו ואת נכסי משפחתו. לזה איש לא שם לב. גם בחוק הדקדוקי יש היתר לניהול נכסיו הפרטיים של חבר הכנסת ולניהול נכסי המשפחה. זו יכולה להיות משפחה ענפה רבתי-יוחסין. אם כי יש חשש שאותו עורך-דין או רואה-חשבון ינצל את מעורבותו בשלטון — אנחנו יודעים שבעניין ניהול נכסים יכולה להיות מעורבות גדולה פי כמה, שתביא רווחים גדולים בצדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש פה בעיה. אני יודע שבאולם המליאה אסור לעשן. יגידו לי מלומדים: האם מותר לעשן בפתח האולם ולהכניס את העשן פנימה? האם זה נחשב עישון באולם? חבר הכנסת ריבלין וחבר הכנסת דיין, אומרים שעישון באולם הוא גם אם מכניסים את העשן לאולם. תודה רבה.

אלי דיין (המערך):

מי שרוצה להשחית את מידותיו, שום חוק לא יעמוד בפניו, ויהיה זה גם החוק הדקדוקי ביותר; מה גם שהחוק הדקדוקי משאיר פרצות רבות. אם יש השחתת מידות, כנגד זה יש שלטון החוק. מי שמשחית את מידותיו — יוכיחו אותו ויעמידוהו לדין. אי אפשר לבוא לכאן ולהטיל רפש על כל חברי הכנסת.

רבותי, להיות חבר כנסת זה לא מקצוע, חבר הכנסת הוא נבחר ציבור לתקופה מסוימת. לאחר מכן, אם הציבור לא יבחר בו, הוא יצטרך ללכת. האם אנחנו רוצים לנתק כליל את אנשי המקצוע ממקצועותיהם?

אני לא רואה שום מגבלה הגיונית לעניין של חצי משכורת. אין בזה שום הגיון. יש הגיון בכללי האתיקה שנקבעו בחוק — כללים המבטיחים שהמעמד הציבורי לא ינוצל.

רבתי חברי הכנסת, הבה נלמד מאנגליה — ערש הדמוקרטיה. שם מותר לחבר הפרלמנט להמשיך לעבוד במקצועו. הוא חייב לתת, כפי שאנחנו נתנו, הצהרת הון. כמורכב יש פנקס אינטרסים שהוא גלוי ופתוח בפני הציבור; והציבור יפשוט וידע האם חבר הכנסת עירב אינטרס אישי או משפחתי בפעילותו כשליח הציבור.

לכן, רבותי, אין מקום להטפת מוסר ואין מקום לאיומים בהשחתת מידות. אני אישית, כעורך-דין — מאז נבחרתי לראשות העיר סגרת את משרדי ואיני עוסק בכך; עם זאת, עיני לא צרה בכך שחברי כנסת שהם עורכי-דין ימשיכו למלא את תפקידם. הציבור יפשוט אם הם ממלאים את תפקידם בכנסת.

הטיעון הזה שלפיו מי שיש לו עיסוק נוסף הופך את עבודתו בכנסת לחלטורה — אני נוכחתי לדעת שדווקא אותם אנשים שיש להם עיסוקים נוספים פעילים בעבודת הבית — גם במליאה וגם בוועדות. ואנשים אחרים שטוענים נגד העניין הזה — אני לא רואה אותם; אינני אומר כולם. כך טענו כנגד ראשי רשויות — אם אדם יהיה ראש רשות הוא יזניח את עבודתו בכנסת.

יש מקום לקבל את הצעת החוק הזו אך יש לערוך בה שינויים. המגבלה של חצי המשכורת לא נראית לי הגיונית. האם אדם שיוציא ספר יגיד: אל תקנו, שמא יהיה לי רווח של יותר מחצי משכורת לשנה?

רבותי, חברי הכנסת, אני אומר לכם במלוא הכנות וולא שום אינטרס, כפי שכבר ציינתי, שאני חושב שיהיה זה בזיון לכולנו לסובב את כל העניין על אותם 2,000 שקלים עלובים, או מכובדים, כל אחד לפי ראות עיניו ולפי עניינו. רבותי חברי הכנסת, שאלתי כמה אנשים העוסקים בעיסוקים אלה, לא מעל במת הכנסת, והסתבר לי שאנשים אינם יכולים להינתק מעיסוקם האקדמי, ממקצועותיהם, משירותם לאוכלוסייה שהם רגילים בה והיא מבקשת את שירותיהם.

הבה לא נגזים. מדובר כאן במחצית ממשכורתו של חבר הכנסת. אינני מכיר את הפרוצדורה. אילו היה כאן מחטף, הייתי מצטרף לקריאה לדחות זאת. חבר הכנסת לין הזכיר לנו, וגם אני יכול לאשר זאת, שכולנו ידענו שהחוק הזה יגיע במושב הנוכחי. אני מסכים עם חבר הכנסת יוסי שריד, שהיה ראוי שנסיים את המושב בחוק ערכי, בחוק רוחני, בחוק הבא — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
נסיים אותו בחוק ערכי.

קריאות:
— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — 2,000 שקל.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אצלך 2,000 שקל זה משקל, אני מתאר לעצמי.

לכן, רבותי חברי הכנסת, למען החברות הטובה של כולנו, הבה ולא נצדק הרבה זה על זה וכולנו נקבל את החוק כפי שהוא. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
לפני שיושב ראש ועדת הכנסת יעלה לדוכן, אני מוצא לנכון לציין שאומנם כולם עברו קשה, אבל כבר בשלב זה אני מביט ימינה ורואה שהכי קשה עובדות היום הקצרניות. אני יודע שהן עייפות מאוד. אני רוצה לומר בפומבי, שהיום עלה בגודלן יום קשה. פה מדברים, והיד שלהן עובדת. בשם כולם, בשם כל חברי הכנסת, אני מודה לכן ומעריך מאוד את המאמץ, ואתכן הסליחה על שאנחנו צריכים להעביר אתכן כל כך הרבה היום.

קריאה:
גם אנשי תקשורת.

היו"ר ד' שילנסקי:
גם אנשי התקשורת, אבל זה דבר נפרד. העבודה הכי קשה פיסית היא זו של הקצרניות, הירושמית כל הזמן.

אני גם מוצא לנכון להזכיר לכם, שיש לפנינו עוד הצעת חוק, אומנם קצרה מאוד, של חברי הכנסת חנן פורת ודוד צוקר: הצעת חוק העונשין — חוק שהוא ערכי וחשוב. אני מניח שהדיון עליו יהיה קצר, עשר דקות בסך הכול. חבר הכנסת חנן פורת יביא את החוק. הוא התחייב להביאו במסגרת של שלוש דקות.

קריאה:
יש עוד הצעה אחת.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, רק אחת. על מה מדובר?

קריאה:
הצעת חוק שירות המדינה.

היו"ר ד' שילנסקי:
גם אני שמעתי זאת. רשמנו בפנינו כשעה 21:00 את הודעת הטלוויזיה, שהכנסת סיימה את המושב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה החלק הלא-חוקי של המושב.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, לפני שנבחרתי לכנסת הנוכחית שאלתי את שולחי, האם אוכל להמשיך ללמד תורה? אמרו לי: בוודאי, כמה עובדים שם בכנסת? אני מודיע לכם, שכמעט אינני מוצא פנאי ללמוד תורה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
זה רע מאוד.

אברהם רביץ (דגל התורה):
זה רע מאוד. מאמצים רבים ביותר עלי לעשות כדי לקבוע עתים לתורה. אני מצהיר לפרוטוקול: בקריאה הטרוםית הצבעתי בעד החוק הזה, ולמחרת נכללתי בעיתון מסוים, המיועד לאנשים חושבים, ברשימת חברי הכנסת האינטרסנטים, אלה שיש להם אינטרס מכיוון שהם עוסקים בעיסוק נוסף, ובכן, אין לי זמן לעיסוק נוסף וגם אין לי תוכניות לעיסוק נוסף וגם אין לי ראש לעיסוק נוסף. אני חושב שהעיסוק הזה ממלא — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אם יש תורה, יש קמח. זה הרעיון.

אברהם רביץ (דגל התורה):
זה נכון. את זה אני אומר קודם כול לפרוטוקול, ואני מבקש שלא לחשב זאת במכתב הזמן.

אני חש שגם יוזמי החוק הזה — וכך הצהיר חבר הכנסת שריד מעל במה זו — אמורים שלחוק הזה אפשר לקרוא: הנכונים ברותחין נושפים על פושרין. במלה אחרת: חוק נגד המיליונרים שלא ידווחו את 2,000 השקלים.

אומר לכם את האמת, סיפרתי שבשלב הטרוםי הצבעתי בעד החוק. לאחר מכן ניגש אלי חבר הכנסת וירשובסקי בלהט רוח ובכנות, וראיתי שהוא מזועזע מן החוק.

ישבתי ושמעתי בקשב רב, ואני אומר לכם נטו — אני לא חייב בחוק לאיש. גם לא לעצמי: מאז עלה החוק בפעם הראשונה, ואני, חבר בוועדה שטיפלה בחוק, התבוננתי סביב, הסתכלתי ובדקתי בחברי חברי הכנסת, אם כי לא ערכתי משאל מדעי אלא התבוננתי בנעשה כפי שחבר כנסת חדש וקטן כמוני מסוגל לעשות, ואכן ראיתי שאותם אינטרסנטים משתתפים בשיבות הכנסת, לא אומר יותר, אבל לא פחות מאלה שאינם אינטרסנטים. אני קובע זאת מתוך הסתכלות אישית.

מה אשם אני, חבר הכנסת השתיים-עשרה, שעלי לקבוע חוק בכנסת על סמך סיפורים על מאכערים, על אנשים שהסתובבו וניצלו את מעמדם ואת הבית הזה? לפי דעתי, ביחס לכל חוק עלינו לראות את הדברים כהווה, כפי שהם כיום לפנינו. אני רואה לפני חברי כנסת ישירים — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה מולוז במורשת.

אברהם רביץ (דגל התורה):
זאת המורשת — מאכערים, גנבים? לא, זאת לא המורשת. המורשת מלמדת אותנו להסתכל על העתיד.

למה לא פנה אחד מאותם אנשים שאליהם פנו אזרחים והתלוננו שחבר כנסת מועל בתפקידו? למה הם לא פנו לוועדת האתיקה? כללי האתיקה לא היו קיימים אז? למה הם לא אמרו זאת לחבר הכנסת עצמו אם לא רצו להלשין? הרי יש כאלה שכרכו סביבם. יש כאלה שלחמו אתם יחד בפשע. מה ההתחסדות הזאת? זה היה סוד כמוס? לא התקלסו בפינתם? בחסדם? מי זה שקם עכשיו להרים את היד? איפה הוא היה כל הזמן?

כללי האתיקה לא הספיקו? לו היה מקרה אחד בא לכלל סיום, הרי לא היינו זקוקים לכל העניין הזה. יושבת כנסת ויושבים חברים ורוצים לתקן עולם. הדבר הזה היה בידם. בהניף יד הם יכלו לתקן את זה. מקרה אחד, וסוף פסוק.

חבר הכנסת מירום, אני רוצה לומר לך — — —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לו היו נמצאים כאן חברי המערך, הם היו מסירים את החוק. זה שהם לא נמצאים כאן מוכיח שהם בעד החוק.

אליהו בן־מנחם (המערך):
איפה החברים שלך? למה אתה לבדך פה?

קריאות:

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אני רוצה לומר לחבר הכנסת מירום, אם אתה תבדוק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב. כולם העירו את הערותיהם. אפשר להמשיך.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אם היה חבר הכנסת מירום בודק מי הם עורכי־הדין שרשמו את מפעלי יס־המלח, את בנק לאומי, מי הם עורכי־הדין שעשו את החוזים עם המשקיעים הגדולים — חברי כנסת עשו זאת.

חגי מירום (המערך):

נכון.

פסח גרופר (הליכוד):

מה השמות שלהם?

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

כשהביאו את חוק החברות הממשלתיות לא היה בו איסור על חבר כנסת להיות עורך־דין של חברה. היה איסור רק להיות דירקטור. לא היה איסור על חבר כנסת להיות עורך־דין של חברה ממשלתית או להיות רואה־חשבון של חברה ממשלתית. זה נתקבל כאן, בהסתייגות, במליאת הכנסת. פנחס ספיר המנוח, כשהביא את החוק, לא הכניס בו את המגבלות האלה. הוא הכניס מגבלה שחבר כנסת לא יהיה דירקטור, לא יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

למען ההגינות, אני רוצה להבהיר שאתה לא מתכוון לחבר כנסת בהווה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

לא, לא אני אמרתי. הזכרתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

שיהיה ברור שאתה מתכוון לדברים שהיו.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אמרתי.

אלי דיין (המערך):

את זה גמרנו, זה הועלה בבוקר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מזמין את יושב־ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, קשה להתייחס לטענות הענייניות שהועלו.

מוזר לי מאוד שבמשך שבעה חודשים של דיונים בחוק לא השכילה סיעה גדולה בבית לקבל החלטה מחייבת.

האם זה רק כגנבים בלילה? הרי הרושם שיכול להתקבל הוא, שהרוב המכריע באותה סיעה הוא בעד החוק. כי אם לא כן, איך זה לא השכילה סיעה גדולה להכניע שניים־שלושה אינטרסנטים? פעמיים הובאו ההצעות הללו לדיונים סיעתיים וניתנה יד חופשית לחברים. מה המשמעות של זה?

אפשר לומר לנו, כגנבים בלילה. שמונה חודשים של דיונים בלי לקבל החלטה? בלי להשתתף בדיונים בוועדה?

קריאה:

זה נכון.

אליהו בן־מנחם (המערך):

עכשיו חצות, זה כגנבים בלילה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

תלמד קצת כמה מדברים, במה עוסקים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אליהו בן־מנחם (המערך):

24:00 — זה כגנבים בלילה, לא יעזור לך.

מיכאל קליינר (הליכוד):

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

בואו נחזור לעניין. חבר הכנסת בן־מנחם, חבר הכנסת קליינר. אפשר להמשיך.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

לבוא ולומר שנעשה מחטף? היו הודעות על כל הצבעה והצבעה, וכיום האחרון נמסר במפורש לוועדה שתעמודנה שלוש הצעות להכרעה. יכולה היתה להתקבל בוועדה כל החלטה אחרת, אילו השתתפו כל חברי הוועדה בישיבות.

זו חוכמה לשלוח נציג אחד או שני נציגים שירימו קול זעקה כדי לקבל כותרת? זו חוכמה לומר לנו עתה שזה כמעשה גנבים בלילה? שמונה חודשי דיונים בחוק אינם מספיקים?

קריאות:

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני לא מדבר עליהם, אני מדבר על כל אחת מהסיעות. אני מדבר גם על סיעת הליכוד שלא קיבלה החלטה והעדיפה לתת יד חופשית לחבריה. אילו זה היה עניין של כמה אינטרסנטים, היתה הסיעה מכניעה אותם.

אומרים לנו, שחברים ניצלו לרעה את חברותם בכנסת.

— הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7):
— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 31) —

מנהלים ועדות חקירה. יש להם אפשרות לקבל שכר נוסף על שכרם כשופטים. הם נמנים עם בעלי ההכנסות הגבוהות ביותר במשק. איש לא יטיל ספק בהגיונותם.

אני חושב שלא עשינו טוב שביטלנו את ועדת ההיתרים. אני חושב שהחוק כפי שנתקבל — טעון תיקונים. אבל, רבותי, הוא נתקבל. הוא בא לתקן את המצב הקודם. אני משוכנע שבוועדה נוכל לתקן אותו. ואל יגידו לי שאנחנו הבאנו אותו בחטף, כגנבים בלילה.

אני חושב שהחוק הזה טעון תיקון. אני חושב שאנחנו צריכים לתקן אותו, ואני מאמין שנוכל לתקן אותו ולשכנע הדרתי, ואל יגידו לנו שהחוק הזה דורש "דיון מעמיק". יש מליצות כאלו. חברת הכנסת סולודר, מה זה "דיון מעמיק"? איך נוצר דיון מעמיק אם לא בוועדה? בוועדה לא משתתפים, לא נוטלים חלק בדיונים? מחזיקים חוק שמונה חודשים, ואחרי זה אומרים: נחוץ דיון מעמיק. איזו סגולה חדשה היא זו?

התיקונים בחוק חייבים להיעשות. החוק עצמו הובא. נכון שהוא הוסף לסדרה היום. 11 סעיפים הוספו לסדרה היום, זה לא הסעיף היחיד שהוסף: תוספת א', תוספת ב' ותוספת ג' היו הפעם, 11 סעיפים. אנחנו ביקשנו להביא את זה עכשיו? אני ביקשתי להביא את זה מוקדם ככל האפשר. המדפיס הממשלתי לא סיים את זה לפני השעה 17:00. האם הכוונה היתה לעשות את זה בפורום כזה? להיפך, דווקא רציתי שיהיו פה כל 120 חברי הכנסת כשאנחנו עוסקים בסוגיה הזאת.

על כן, אדוני היושב־ראש, אני מצטער אם הארכת קצת ואולי פגעתי קצת, אני מתנצל על כך. אני מבקש, אדוני היושב־ראש, להביא את הצעת החוק להצבעה ולהעבירה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה — הצבעה אחת, כמוכן. מצביעים בעד או נגד. אני מבקש להצביע.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את	
הצעת החוק לוועדה	21 —
נגד	12 —
נמנעים	1 —
ההצעה להעביר את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התשמ"ט—1989, לדיון בוועדת הכנסת נתקבלה.	

נו. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט—1989*

(קריאה ראשונה)

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, עלי להודות ולהתוודות — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת זיסמן, אנא האזן לדברי חבר הכנסת פורת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רבותי, הערתי את ההערה, כי אם לא כן עלולה להופיע כותרת בעיתון לגבי חברי כנסת דהיום.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

מה קומם חברי כנסת נגד החוק הקודם? — כי באמת היתה בו צביעות. מדוע מותר לפרופסור באוניברסיטה לשמור את משרתו למשך קדנציה אחת, שתי קדנציות, שלוש קדנציות ואחר כך לחזור כמרצה לארבע שעות? לו זה מותר? למה זה יהיה אסור לעורך־דין בעל משרד פרטי, שעמל 20 שנה כדי להקימו, לשמור על זיקה למקצועו, כדי שיהיה לו לאן לחזור? האם השאלה היא של 2,000 שקל? הטענה העיקרית היא, שהם לא יכולים להינתק מהמקצוע. אני לא הצבעתי בשביל ההצעה הזאת.

אליהו בן־מנחם (המערך):

— — —

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

בוועד העובדים של "אל על" הצלחת טוב מאוד.

אליהו בן־מנחם (המערך):

אני משתדל גם פה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

הם אינם רוצים להינתק. הם אינם רוצים להיות עבריינים. ההיפך הוא הנכון. הם רצו לקבוע איזו זיקה. היתה הצעה שלפיה מותר יהיה להם לעסוק בעיסוק שאין הכנסה בצדו. רצו לקבל היתר לעסוק בתאגידים, בחברות פרטיות, בלי שכר, כדי שלא להינתק מן המערכת הכלכלית שהם פועלים בה ועובדים בה.

האם העניין של קניין רוחני איננו מסוה? למה מותר לכתוב ספר? למה מותר לאדם לצייר תמונות ולמכור אותן בגלריה שלו. וזה נחשב קניין רוחני? ומה על שכר תמורת מאמרים, זה השכר הניתן היום במקצוע המאורגן שנקרא "עיתונות"?

אני הייתי נגד החוק. אני הצעתי הצעה אחרת בוועדה. אני הצעתי איסור מוחלט על עיסוק והכנסה. אני חושב שאילו היה לכנסת אומץ לב, היא היתה הולכת על זה. אם חברי הכנסת היו מוצאים ששכרם אינו מספיק, הם היו יכולים לקבוע לעצמם שכר גבוה יותר. הם אינם צריכים להתבייש בעיסוקם. אנחנו מקבלים שכר נאות, מספיק בהחלט, אבל הוא עדיין לא כרמות השכר המקובלות אפילו בשירות הציבורי.

רבותי, האם על שופטים, שופטי בית־המשפט העליון, לא עוסקים בעיסוק נוסף? הם צריכים לקבל היתר של הנשיא. הם מרצים באוניברסיטאות. הם יושבים בוועדות ציבוריות. הם

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מסיים. הנקודה השנייה המצוינת בחוק הזה היא חובת הדיווח של אלה האחראים לטיפול בקטין ובחסר הישע, והם אנשים שיודעים ואינם מדווחים. גם פה, בשונה מחוקים אחרים, העמדנו את הצורך בחובת הדיווח וגם את הסנקציות, אם כי הרבה פחות ממה שהוצע בקריאה הטרוםית, אבל די בזה כדי להבטיח שאנשים יתחייבו למסור את הידוע להם.

הנקודה הרגילה שהועלתה עליידי שר המשפטים, של דיווח העלול לעתים לפגוע במדווח, בעיקר בתוך המשפחה, גם היא הוסדרה במסגרת החוק.

נקודה שלישית היא הזכות לקבל עדות גם ממי שבדרך כלל אין מקבלים מהם עדות.

אלי דיין (המערך):

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

הזכות למתן עדות גם של מי שבדרך כלל אינם ראויים לתת עדות, בגלל הרגישות של הנושא.

אני מבקש, מורי ורבותי חברי הכנסת, להטיל על ועדת החוקה, חוק ומשפט את העבודה הקשה. אבקשכם לאשר את החוק בקריאה ראשונה כדי להבטיח, שבראשית המושב הבא הוא אכן יובא לאישור גם בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היור' ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יצחק לוי, היחיד שנותר לרשות הדיבור. האם אתה מוותר על זכותך?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדבר מהמקום. מכיוון שיש הסכמה רחבה של הבית — אני מוותר.

היור' ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, לפני שניגשים להצבעה — —

אוריאל לין (הליכוד):

שר המשפטים ביקש ממני להודיע שהוא תומך בחוק.

היור' ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, כנהוג בכל סיום של מושב וכנס — הכינויות דברים, ועם כל דקה שהתארכה מחקתי מהם קטע נוסף. נשארו לי שתי דקות, ואני ארצה להגיד דברים למען הסדר הטוב, כדי שלא יקרה שלא ייאמרו דברים בסוף הכנס. אודה לכם אם בתום ההצבעה תישארו באולם שתי דקות נוספות.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט — 1989, לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? רבותי, זו הצבעה מס' 59.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה 26 —

נגד 1 — אין

נמנעים 1 — אין

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עלי להודות ולהתודות, שאילו היה הדבר תלוי רק בי, לא היה החוק הזה מוגש לקריאה ראשונה במושב הזה. מפני שכשראיתי את העומס הנכון לנו היום כמעט הרמתי ידיים. דווקא שר המשפטים דן מרדור ויושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת אוריאל לין שכנעו אותי לעשות כל מאמץ כדי להביא את החוק הזה לקריאה ראשונה עוד במושב הזה.

בדעבד אני שמח על שניים: האחד, שבאמת נסיים את המושב בשעת חצות זאת בחוק שיש בו היכט מוסרי וציבורי ראוי לשמו: השני, שהדבר יחייב — ואולי זה לא ינעם לחלק מן החברים, על-פי דבריו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט — את חברי הוועדה לשבת בפגרה ולהכין את החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית כדי שהוא יגיע באמת לדיון כבר בתחילת המושב הבא.

עכשיו לגופם של דברים, ובמלים ספורות.

היור' ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לין, החוק הובא לפי בקשתך. כך שמענו עכשיו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

בחורף האחרון אירע מאורע מזועזע, שהסעיר את מדינת ישראל כולה וגם את חברי הבית. בעקבות זאת עלו בכנסת הצעות לסדר-היום וגם הוקמה ועדה מיוחדת להתעללות בילדים במשפחה. כוונתי לפרשה של הילדה מורן בת השלוש מטבריה, שהוכתה עד מוות, באכזריות ובהתעללות, בידי דודה. המאורע הזה חשף רק קצה-קרחון בנושא הכאוב של התעללות ופגיעה בחסרי ישע.

הדבר הפך נושא לדיון גם במסגרת הצעות לסדר-היום, גם בוועדה שהוקמה, בראשותו של חבר הכנסת יצחק לוי, והניחה מסקנות נרחבות מאוד על שולחן הכנסת, וגם בהצעת החוק שהוגשה עליידי חבר הכנסת דדי צוקר ועליידי, ללמדכם, שהדבר הזה מאחד את כל קצות הבית.

כמי שהיה עד למרבית הדיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט אני צריך לציין, שנעשתה עבודה רצינית מאוד בנוגע לחוק הזה. אני מקווה גם שהשלב הבאים יהיו מקוצרים, תמציתיים, ויגיעו באמת לידי חקיקה של ממש, שתסייע לבתי-המשפט.

בחוק הזה, בתמציתיות, שלוש נקודות מרכזיות: האחת, קביעה שלגבי התעללות בחסרי ישע, בילדים, בנכים, באנשים שאינם מסוגלים להגן על עצמם, יש קטגוריה שונה מבחינת חומרת הענישה. אנחנו, גם בדברי ההסבר לחוק המונח לפניכם, מצטטים את הפסוק בתורה: "כל אלמנה ויתום לא תענון, אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק אלי שמעו אשמע צעקתו". לאמור: גם התורה גורסת שלגבי אלמנה ויתום, אנשים חסרי ישע, יש צורך בחומרה מיוחדת בענישה, מפני שאין להם היכולת להגן על עצמם. זוהי הנקודה הראשונה, והפרטים בחוק, ולא אמנה אותם כעת, מציינים את החומרה כיהס לפגיעה באנשים אחרים — פגיעה כשני מוכנים, גם פגיעה פיסית וגם התעללות.

הוועדה דנה בהרחבה בשאלה, מהי ההגדרה של התעללות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — אנחנו רוצים להצביע בעד.

היו"ר ד' שלנסקי:

הצעת החוק עברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט — 1989, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

נז. דברי יושב־ראש הכנסת עם סיום כנס הקיץ של הכנסת

היו"ר ד' שלנסקי:

חברי הכנסת, היום מגיע לסימו כנס הקיץ של המושב הראשון של הכנסת השתיים־עשרה.

משמר הכנסת על עבודתם המסורה, המאפשרת לנו לבצע את עבודתנו, וכן לכתבים הפרלמנטריים, המביאים דברנו לעם. חברי הכנסת, הכנס הראשון של הכנסת התחיל בקולות צורמים. לשמחתי הרבה, הוא נמשך בהרמוניה, אך לקראת סיומו נשמעו שוב קולות צורמים אשר הותירו בציבור את רושם העז. קיוויתי שבכנס זה ינהגו חברי הכנסת בעמיתיהם ביתר נימוס, אך לצערי, לא כך היה הדבר. אני פונה שוב לחברי הכנסת לשמש דוגמה חינוכית, לגלות סובלנות איש לרעהו ולהתבטא במתינות, על משקל "דברי חכמים בנחת נשמעים".

ולבסוף, חברי הכנסת, אנחנו עוברים תקופה קשה, אך עלינו לזכור שאחרי 2,000 שנות גלות זכינו להקים מדינה לעם היהודי במולדתו הנצחית. עלינו לבסס את אחיזתנו במולדת, להפריח את שממותיה ולקלוט את אחינו מכל קצות חבל, לשאוף ולהגיע לשלום הנכסף, ובכוחות משותפים ומאוחדים לעשות הכול למען השגתו.

אני משוכנע שרוב חברי הכנסת, אם לא כולם, יקדישו בפגרה הרבה מזמנם להמשך פעילותם הציבורית, וטוב יהיה אם יקדישו גם זמן למחשבה על פעילותם האישית בכנסת ועל תפקוד הכנסת כולה, כדי שכפרט וכלל נוכל להשתפר בכנס החורף הבא עלינו לטובה, ואליו נחזור ודאי בכוחות רעננים וטובים. פגרה טובה ונעימה.

זו גם ההזדמנות לאחל לכל בית־ציין שנה טובה ומבורכת, שנת גאולה וישועה, כתיבה וחתימה טובה.

ישיבה זו ומושב זה נעולים. תודה רבה לכולם.

אומנם רציתי להזכיר כמה שטחי פעולה וכמה חוקים ונושאים שנדונו בוועדות. אבל בגלל השעה המאוחרת אוותר על כך. אציין שבכנס הקיץ נענו 259 שאילתות. רק שני שרים לא ענו על כל השאילתות שהופנו אליהם; פניתי אליהם בבקשה שיקפידו לענות על השאילתות במועד הקבוע בתקנון.

אני מכהן בכנסת מאז הכנסת התשיעית, ולא זכור לי מושב שבו המליאה עברה שעות כה רבות, ואם כי אני מתלונן וטוען שעל חברי הכנסת להיות נוכחים במשכן שעות רבות יותר, הרי יחסית לממוצע בכנסות קודמות נוכחות חברי הכנסת, הן בבניין והן במליאה והן בוועדות, היתה גדולה יותר בכנס זה.

אני ער לכך שלחברי הכנסת חסרים כלי עבודה וכי התנאים שבהם הם עובדים אינם סבירים. אנו מנסים לשפר את כלי העבודה ואת התנאים ככל יכולתנו.

בהזדמנות זו אני רוצה להודות לעובדי הכנסת ולאנשי

נספחות

א. סדר-היום לשיבות צ"ג-צ"ה

- א. שאלות בעל-פה. כב. סקירת שר החירות על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- ב. שאלות ותשובות. כג. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו — סיכום הדיון.
- ג. הערכות לקליטת עלייה מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת ג' כהן, ר' איתן ויצ' לוי.
- ד. שחיקתן של מערכות קליטת העלייה בגלגלי הביורוקרטיה — הצעת חבר הכנסת י' ביבי.
- ה. לקראת גלי העלייה — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' צידון, מ' וירשובסקי וא' גור.
- ו. הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 8), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. אומרים "כן" לבקעת-הירדן — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
- ט. הצעת חוק הפטנטים (תיקון), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק האזרחים הותיקים, התשמ"ט-1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יג. הצעות לסדר-היום והצעות חוק.
- יד. הצעות חוק אכיפת פסקי חוץ (תיקון מס' 3), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- טו. עבריינותם של ערבים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- טז. מצב הביטחון בעיר ירושלים — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
- יז. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח-1988 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11), התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).
- כא. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- כב. סקירת שר החירות על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- כג. סקירת שר התקשורת על פעולות משרדו — סיכום הדיון.
- כד. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- כה. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת א' מזרחי, ע' עלי וא' גמליאל.
- כו. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
- כז. הסכם תוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- כח. זיהום המים בצפון הארץ — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ת' טובי, י' צבן וע' סולודר.
- כט. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת-כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוליני.
- ל. עומס המשכנתאות — הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
- לא. ספינות הקזינו במפרץ-אילת — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוליני וא' ורדיגר.
- לב. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- לג. ייבוא פועלים מחוץ-לארץ — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, מ' בריזהר וע' לנדאו.
- לד. הגליל בסדר העדיפויות הלאומי — הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן.
- לה. מחירי הנסיעות בתחבורה הציבורית — הצעת חבר הכנסת א' גמליאל.
- לו. רצח תושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, י' נאמן, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
- לז. שיפור יחסי ערבים-יהודים בתחומי "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת עוזי ברעם.
- לח. התקפות יהודים על ערבים ועל נבחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ת' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- לט. הצעת חוק הרשויות המקומיות (כהונת סגנים בעיר הבירה), התשמ"ט-1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מ. הצעת סיעות חד"ש, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל חטיפת האימאם עבר אל-כרים עובייד.
- מא. הצעת חוק מקורות אנרגיה, התשמ"ט-1989 (קריאה ראשונה).

- מב. הצעת חוק להגנת חיית הבר (תיקון מס' 2).
התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- מג. הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 37).
התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- מד. הצעת חוק איסור מכירת משקאות משכרים לקטינים.
התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- מה. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב לשנת הכספים
1988. התשמ"ח — 1988.
- מו. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 72 לתקנון הכנסת.
החלטה בדבר תיקוני טעויות —
1. בחוק למלחמה בסמים. התשמ"ט — 1989.
2. בחוק בתי המשפט (תיקון מס' 7).
התשמ"ט — 1989.
- מח. הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר).
התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מט. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת
שעה). (תיקון מס' 6). התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה
וקריאה שלישית).
- נ. הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 2). התשמ"ט — 1989
(קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נא. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7).
התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נב. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון
מס' 11). התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- נג. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם
(תיקון מס' 7). התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- נד. הצעת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה (תיקון
מס' 11). התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה
שלישית).
- נה. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה)
(תיקון). התשמ"ט — 1989 (קריאה שנייה וקריאה
שלישית).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות צ"ד — צ"ה

457. עצמאותה של רשות השידור — הצעת חברת הכנסת א'
נמיר.
458. הוראת שר הבריאות לגבות תשלומים מהחולים בבתי-
החולים הממשלתיים — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-
אלמוזלינו.
459. מצוקת חולי סרטן הזקוקים להשתלת מוח-עצמות —
הצעת חבר הכנסת ע' ברעם.
460. בטיחות הטיסות בארץ — הצעת חבר הכנסת ב' כן-
אליעזר.
461. גירוש שמונה אישים פלשתינים מיהודה, משומרון
ומחבל-עזה — הצעת חבר הכנסת ת' זיאר.
462. תנאי החזקת העצורים במחנה אנצאר-3 (קציעות) —
הצעת חבר הכנסת ת' זיאר.
463. סכנה לחיי סיעונים ומדיניות הביטחון — הצעת חבר
הכנסת ע' לנדאו.
464. ביקורי משלחות של השמאל הישראלי ביישובים ערביים
ביהודה ובשומרון — הצעת חבר הכנסת ר' זאבי.
465. מסקנות בעקבות הארכת תוקפו של צו סגירת המכון של
פיצל חוסייני — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
466. הארכת תוקפו של צו סגירת המכון ללימודים פלשתיניים
בראשותו של פיצל חוסייני — הצעת חבר הכנסת ח'
אורון.
467. מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים — הצעת
חבר הכנסת ש' הלל.
468. מפעל "טקסטיל דימונה" — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
469. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל דימונה" — הצעת חבר
הכנסת א' כן-מנחם.
470. שכבות העוני בישראל — הצעת חבר הכנסת ב'
כן-אליעזר.
- 471 — 473. חלוקת כספים ייחודיים ללא קריטריונים
ברורים — הצעות חברי הכנסת מ' גפני, ח' אורון ויצ'
לוי.
474. המשבר בירדן — הצעת חבר הכנסת ח' מירום.
475. פגישות ראש הממשלה עם פלשתינים — הצעת חבר
הכנסת ר' זאבי.
476. יבוא בהיצף של משקאות חריפים וברנדי — הצעת חבר
הכנסת פ' גרופר.
477. חילול שבת על-ידי "אל על" והתכרה-הבית "סאן-דור"
— הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
478. הצורך בתגבור המערכת המשטרתית בכוח-אדם
ובתקציב — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
479. לקראת יום-השלושים לאסון האוטובוס — הצעת חבר
הכנסת ח' פורת.
480. גל האלימות והפגיעות בילדים וקשישים בישראל —
הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
481. טיפול בצופי "צבר" (כני יורדים) בארצות-הברית —
הצעת חבר הכנסת ר' ריבלין.
482. הצורך בקבלת חוק חדש ומקיף לרשויות המקומיות —
הצעת חבר הכנסת י' מצא.
483. מדיניות פיזור האוכלוסייה בישראל — הצעת חבר
הכנסת ג' גל.
484. עמדת התביעה ופסיקות בתי-המשפט בקשר לעבירות של
התעללות בילדים — הצעת חבר הכנסת י' לוי.

ג. הצעת חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (תיקון מס' 6).

התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 14

- (1) בסעיף קטן (א), אחרי "5" יבוא "א7";
 (2) בסעיף קטן (ב), במקום "או 5" יבוא "5 או א7";
 (3) בסעיף קטן (ג), אחרי "על היתר או צו לפי סעיף 7" יבוא "או א7".

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 2, עמ' 170; התשמ"ז, עמ' 26, עמ' 107; התשמ"ח, עמ' 74; התשמ"ט, עמ' 28.

ד. הצעת חוק הרשויות המקומיות (כהונת סגנים בעיר הבירה), התשמ"ט — 1989

1. סגנים נוספים לראש עיריית ירושלים

- לראש העירייה במספר גדול יותר מהאמור לפי סעיף 15 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975.
 הממשלה, בהתייעצות עם מועצת עיריית ירושלים, רשאית לקבוע בצו כי בעיריית ירושלים, יכול שיכהנו סגנים נוספים

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 211.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לשם החוק ולסעיף 1

- (3) ברשות מקומית שמספר תושביה עולה על 400,000 — חמישה סגנים.
 חבר הכנסת א' דיין וא' פורז מציעים:
 במקום שם החוק וסעיף 1 יבוא:

"חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989"

אחרי סעיף 1

חבר הכנסת א' פורז מציע:

2. סגנים בשכר

מספר הסגנים בשכר לא יעלה על ארבעה."

1. תיקון סעיף 15

בסעיף 15 לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975, אחרי פסקה (2) יבוא:

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 211.

ה. הצעת חוק להקמת קרן לטיפול בחולים בחוץ-לארץ, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. הגדרות

בחוק זה —

- (1) שופט ברימוס של בית-המשפט העליון או בית-משפט מחוזי, שישמש יושב-ראש ראש הוועדה, וימונה בהתייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון;
 (2) פקיד בכיר בגמלאות של משרד ממשלתי או של תאגיד ממשלתי;

"חולה חריג" — חולה הנזקק לטיפול רפואי חיוני ביותר לחייו, שלא ניתן לתינו בישראל;
 "השר" — שר הבריאות.

2. קרן למימון טיפולים רפואיים בחוץ-לארץ

- (א) מוקמת בזה קרן למימון טיפולים רפואיים בחוץ-לארץ (להלן — הקרן).
 (ב) מטרת הקרן תהיה לרכוש אמצעים כספיים למימון טיפולים רפואיים של חולים חריגים בחוץ-לארץ.
 (ג) הקרן תפריש כספים לקידום המודעות בחברה הישראלית לצורך בתרומת איברים להשתלות, ולפיתוח המחלקות העוסקות בהשתלות בבתי-החולים בארץ.

4. מימון הקרן

מקורות מימון הקרן יהיו:

3. הנהלת הקרן

- (1) היטל בריאות מיוחד בשיעור של 0.1 אחוז מההכנסה החייכת במס הכנסה, שייגבה על-ידי הביטוח הלאומי;
 השר ימנה את הנהלת קרן בהרכב של שבעה חברים, והם:

שנת תקצ"ב על פעולות הקרן, הכנסותיה והוצאותיה.

8. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה, ובהתייעצות עם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת הוא יתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו, ובכללן תקנות בדבר סדריות הקרן; תקנות המתייחסות לסעיף 4(1), (2) ו-3(3) יותקנו בהתייעצות עם שר האוצר.

9. שמירת דינים

הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.

10. תחילה

השר יתקין תקנות לפי סעיף 8 תוך שישה חדשים מיום קבלת חוק זה בכנסת, ותחילתו של חוק זה תהיה ביום תחילת התקנות.

(2) הקצבות מתקציב המדינה;

(3) השתתפות קופות-החולים;

(4) תרומות;

(5) יתרת התרומות הבלתי-מנוצלות שנתקבלו מהציבור עבור טיפול בחולה.

5. ועדה רפואית

השר ימנה ועדה רפואית בת חמישה רופאים, ובראשה ראש שירותי האשפוז במשרד הבריאות.

6. פעולות הקרן

הקרן תפעל כהתאם להמלצות הוועדה הרפואית ותממן אך ורק נסיעתו של חולה חריג והטיפול הרפואי בו.

7. דיווח לוועדת העבודה והרווחה

השר ידווח לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת בסוף כל

דברי הסבר

כספי הקרן יבואו מהיטל בריאות מיוחד של 0.1 אחוז מההכנסה החייבת במס, שייגבה על-ידי הביטוח הלאומי, מההשתתפות האוצר וקופות-החולים וכן מתרומות.

הקרן תנוהל על-ידי ועדה של שבעה חברים, בראשות שופט עליון בדימוס או שופט מחוזי בדימוס.

בנוסף על כך מוצע, כי הקרן תפריש דרך קבע כספים להסברה אפקטיבית ולקידום המודעות בחברה הישראלית לתרומת איברים למען נזקקים להשתלות, וכן לסיוע בפיתוחן של אותן מחלקות בבתי-החולים בארץ, העוסקות בהשתלת איברים.

שוב ושוב אנו עדים לפרשות דרמטיות וטרגיות של משפחות, שאחד מבניהן נזקק לטיפול רפואי חיוני בחוץ-לארץ וידן אינה משגת לממן אותו. מבצעי התנדבות, מבורכים כשלעצמם, אינם מסוגלים להתמודד לבדם עם בעיה קשה זאת. חוק זה מוצע כדי להבטיח הסדר ציבורי-ממלכתי לפתרון הבעיה.

מוצע בזאת להקים קרן ממלכתית-ציבורית למימון טיפולים רפואיים בחוץ-לארץ, שחיוניותם תאושר על-ידי ועדה רפואית מוסמכת, שתפעל בראשות ראש שירותי האשפוז במשרד הבריאות.

1. הצעת חוק העיסוק בפסיותרפיה, התשמ"ט — 1989

(הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו)

אדם, או גניעת היווצרות מגבלות בתפקידים, באמצעים פסיקליים ידניים ומכשוריים, בעיסוי או בהתעמלות רפואית, הניתנים בדרך כלל מידי פסיותרפיסט.

"פסיותרפיסט" — מי שהורשה לפי חוק זה לעסוק בפסיותרפיה;

"רשיון" — לרבות היתר זמני;

"תאגיד" — לרבות אדם שאינו פסיותרפיסט.

2. פסיותרפיסט מורשה

מי שבידו רשיון או היתר זמני לפי חוק זה הוא פסיותרפיסט מורשה, הרשאי לעסוק בפסיותרפיה.

3. ייחוד העיסוק

(א) לא יעסוק אדם ולא יעסיק אדם בפסיותרפיה ולא ישתמש בתואר פסיותרפיסט או תואר דומה המרמז על היותו פסיותרפיסט אלא אם הוא מורשה על-פי חוק זה;

(ב) הוראת סעיף קטן (א) לא תחול —

(1) על רופא מורשה;

1. הגדרות

בחוק זה —

"הוועדה המייעצת" — הוועדה המייעצת שמונתה לפי סעיף 15;

"המנהל" — המנהל הכללי של משרד הבריאות, או מי שהוא הסמיך לעניין חוק זה;

"השר" — שר הבריאות;

"מחלה מסכנת" — (1) מחלת נפש;

(2) מחלה העשויה לסכן בריאות בני האדם שבטיפולו;

(3) מחלה או כושר לקי העשויים לשלול ממנו את היכולת לעסוק בפסיותרפיה לחלוטין, זמנית או חלקית;

"מכון לפסיותרפיה" — מקום שבו ניתנים שירותי פסיותרפיה;

"פסיותרפיה" — פעילות עזר רפואית לשם החזרת או שיפור תפקודם הגופני התקין, או הקלת סבלם של בני

בפניו, תוך זמן סביר שקבע, את התעודות המעידות על השכלתו בפסיכותרפיה.

9. ערעור על סירוב למתן רשיון

הרואה עצמו נפגע מסירוב המנהל להעניק לו רשיון רשאי לערער על כך לפני בית-המשפט המחוזי תוך 30 יום מקבלת הודעת הסירוב.

10. פסילה מטעמי בריאות

(א) היה למנהל חשש סביר כי מבקש רשיון לעסוק בפסיכותרפיה, או מי שמורשה לעסוק בפסיכותרפיה, סובל ממחלה מסכנת, ימנה ועדה רפואית לשם בדיקת כושרו הגופני או הנפשי, כללית או למקרה מסוים. הוועדה רפואית תהיה של שלושה רופאים או של שלושה רופאים פסיכיאטרים, הכול לפי העניין;

(ב) הוועדה תגיש את ממצאיה ומסקנותיה המנומקים למנהל.

11. התליית רשיון

(א) פסיכותרפיסט שנדרש להתייצב לפני ועדה רפואית ולא התייצב במועד ובמקום שנקבע, רשאי המנהל להתלות את רשיונו עד שייבדק.

(ב) המנהל רשאי לסרב להעניק רשיון למבקש שסירב להיבדק על-ידי הוועדה הרפואית.

12. החלטת הוועדה הרפואית

קבעה הוועדה הרפואית כי עוסק בפסיכותרפיה או מבקש רשיון אינו מסוגל לעסוק בפסיכותרפיה, לחלוטין או לשעה, מחמת מחלה מסכנת, או כי הוא מסוגל לעסוק בפסיכותרפיה בהגבלות או בתנאים מסוימים, יסרב המנהל לתת לו רשיון או יבטל רשיונו או יאסור או יגביל עיסוקו, בהתאם להמלצות הוועדה הרפואית.

13. ערעור על החלטת המנהל

(א) הרואה עצמו נפגע מהחלטת המנהל רשאי לערער על כך לפני שופט בית-המשפט המחוזי תוך שלושים יום אחרי שהומצאה לו הודעה על כך;

(ב) החלטת המנהל תיכנס לתוקפה מייד, ולא יהא בהגשת ערעור על ההחלטה כדי לעכב את תחילתה, אלא אם הורה שופט בית-המשפט המחוזי הוראה אחרת.

14. סודיות

(א) כל ידיעה שהגיעה לפסיכותרפיסט במסגרת עיסוקו המקצועי חובה עליו לשומרה בסוד ואינו רשאי לגלותה אלא באחת מהנסיבות הבאות:

(1) גילוי המידע דרוש לדעתו לשם טיפול באותו אדם;

(2) קיימת חובה או רשות בחוק לגלות את המידע;

(3) האדם שהמידע קשור בו נתן הסכמה בכתב לגלותו.

(ב) פסיכותרפיסט אינו פטור מהחובה לענות על שאלות שמציג לו מי שמוסמך לערוך חקירות על ביצוע עבירות.

(2) על תלמיד פסיכותרפיה בבית-ספר מוכר, בעבודה מעשית בפסיכותרפיה בפיקוחו ובהדרכתו של פסיכותרפיסט מורשה.

4. הליכי העיסוק

(א) לא יטפל פסיכותרפיסט באדם אלא אם נבדק האדם תחילה על-ידי רופא מורשה, להוציא טיפול מונע.

(ב) פסיכותרפיסט לא יחזיק תרופות ומכשירים רפואיים לצורך עיסוקו ולא יטפל בלקוחותיו בהם אלא אם קבע המנהל סוגי תרופות ותכשירים כאמור ובתנאים שקבע.

(ג) פסיכותרפיסט יציין על כל מסמך או תעודה שהוא משתמש בהם כמהלך עיסוקו, כי הוא פסיכותרפיסט מורשה.

(ד) פסיכותרפיסט יציג במקום גלוי במקום עסקו את הרשיון שהוענק לו לפי סעיף 5.

5. זכאי לקבל רשיון

(א) מי שנחקיימו בו כל אלה זכאי לקבל רשיון:

(1) הוא בעל השכלה בפסיכותרפיה;

(2) הוא אזרח ישראלי או בעל רשיון לישיבת קבע או ישיבת ארעי בישראל;

(3) המבקש לא הורשע בעבירה שיש עמה קלון או שיש בה כדי להראות שהוא חסר האחריות הדרושה לעיסוק בפסיכותרפיה.

(4) עמד בבחינות שקבע המנהל.

(ב) כבעל השכלה בפסיכותרפיה לענין סעיף קטן (א) ייחשב:

(1) מי שמוסד להשכלה גבוהה בישראל העניק לו תואר המעיד על סיום חוק לימודיו כפסיכותרפיסט, ובלבד שהמועצה להשכלה גבוהה הכירה באותו מוסד ובאותו תואר, ועמד בבחינות שקבע המנהל;

(2) סיים לימודי פסיכותרפיה במוסד מחוץ לישראל שהכיר בו המנהל ובלומדים שהמנהל הכיר, ועמד בבחינה ממשלתית שקבע המנהל;

(3) המנהל רשאי, לקבוע בחקנות תנאים למתן פטור מחובת בחינות כאמור בסעיף קטן (ב)(2), כולן או מקצתן.

6. תוקף רשיון

רשיון יהיה בתוקף לשלוש שנים; הדרכים לחידוש רשיון ייקבעו בחקנות.

7. היתר זמני

המנהל רשאי לתת היתר זמני לתקופה שלא תעלה על שנה לעסוק בפסיכותרפיה, עד להשלמת הנוהל למתן רשיון; ורשאי הוא לפי שקול דעתו לחדש היתר זמני.

8. בדיקת תעודות

המנהל רשאי בכל עת לדרוש מפסיכותרפיסט שיציג

15. ועדה מייעצת

(א) שר הבריאות ימנה ועדה מייעצת של לפחות שלושה חברים ולא יותר מחמישה חברים ובהם עובד משרד הבריאות והוא יהיה יושב-ראש הוועדה, בוועדה המייעצת יהיו לפחות שני מורשים לעסוק בפסיכותרפיה;

(ב) לא שוכנע המנהל כי נתיימו במבקש רשיון התנאים המפורטים בסעיף 5, יעביר את הבקשה לחוות דעתה של הוועדה המייעצת;

(ג) הוועדה תייעץ למנהל בענייני הכרה במוסדות להכשרת פסיכותרפיסטים בחוץ-לארץ.

16. ביטול התליית רשיון, נזיפה והתראה

(א) ראה המנהל, כי פסיכותרפיסט פעל ברשלנות, או גילה חוסר יכולת מקצועית, או נהג בדרך שאינה הולמת פסיכותרפיסט, או שהורשע בעבירה שיש עמה קלון, או שהשיג את רשיונו במצג שווא, רשאי הוא, לאחר שנתן לפסיכותרפיסט הזדמנות לטעון את טענותיו, לבטל את רשיונו, להתלותו לחקופה שלא תעלה על חמש שנים, לנזוף בו או להתרות בו;

(ב) על החלטת המנהל לפי סעיף קטן (א) רשאי הפסיכותרפיסט לערער בפני בית-המשפט המחוזי תוך 30 ימים מיום שנשלחה אליו הודעה על החלטת המנהל.

17. איסור פרסום עצמי

(א) בעל רשיון לעסוק בפסיכותרפיה לא יפרסם בכלי התקשורת או בכל דרך אחרת שהוא עוסק בפסיכותרפיה;

(ב) השר רשאי לקבוע בתקנות פרטים שפסיכותרפיסט רשאי או אינו רשאי לפרסם על עיסוקו המקצועי וכן לקבוע את דרכי הפרסום.

18. איסור קשרי שיתוף עם מי שאינו פסיכותרפיסט

פסיכותרפיסט לא יתקשר בקשרי-חבר או קשרי שותפות לעיסוק בפסיכותרפיה עם אדם שאינו בעל רשיון לעסוק בפסיכותרפיה.

19. מכון בבעלות תאגיד

(א) (1) האמור בסעיף 3 אינו בא למנוע מתאגיד לפתוח, להחזיק או לנהל מכון פסיכותרפיה, אלא אם כן נרשם על-ידי המנהל, אם לא הופטר מכך בתקנות לפי סעיף קטן (ב);

(2) המכון יהיה בהשגחתו ותחת פיקוחו של פסיכותרפיסט אחראי;

(3) הפסיכותרפיסט האחראי יהא אחראי לניהולו התקין של המכון מבחינה מקצועית ומינהלית.

(ב) השר רשאי לקבוע בתקנות מכונים שיהיו פטורים מחובת רישום.

20. סמכויות לעניין רישום

(א) המנהל רשאי לסרב רישום של מכון, או לחדשו, או

להתנותו כתנאים מוקדמים, או לקבוע בו תנאים, ורשאי הוא לבטלו, לשנותו, או לשנות תנאים שייקבעו לגביו, אם אירע במכון אחד מאלה:

(1) נשתנו הנסיבות שעל-פיהן נעשה הרישום;

(2) הופרו הוראות חוק זה, או תקנות שהותקנו על-פיו, או תנאים שנקבעו מכוחו;

(3) מעשהו או מחדלו של בעל המכון או של העובדים בו בעניין הנוגע לשירותי פסיכותרפיה יש בו, לדעת המנהל, כדי לפגוע בלהיות רשום;

(4) בעל המכון או דירקטור או חבר פעיל בהנהלת התאגיד הורשע בעבירה שיש עמה קלון;

(5) הוכח למנהל כי המכון לא עמד בהתחייבותיו כלפי המטופלים.

(ב) הרואה עצמו נפגע מהוראת המנהל לפי סעיף קטן (א) רשאי לערור לפני השר.

(ג) לא יבוטל רישום אלא אם ניתנה לבעל המכון הרישום הזדמנות סבירה להשמיע את טענותיו.

21. תוקף רישום של מכון

תוקפו של רישום למכון לפסיכותרפיה יהיה לשלוש שנים.

22. חובת הראיה

הטוען שהמכון רשום לפי חוק זה — עליו הראיה.

23. צו הפסקה

(א) היה למנהל יסוד סביר להניח שנעברה עבירה במכון, לפי סעיפים 3, 16, 19 ו-20 לחוק, רשאי הוא לצוות בכתב על סגירת המכון, או על הגבלת העיסוק בו ובתנאים שייקבעו;

(ב) צו הפסקה מינהלי יהיה בתוקף תשעים ימים מיום נתינתו אם לא בוטל לפני כן על-ידי המנהל או על-ידי בית-המשפט;

(ג) הוגש כתב אישום, רשאי המנהל להאריך את תוקף הצו לתקופה נוספת של שישים ימים;

(ד) הוארך תוקפו של צו הפסקה מינהלי, רשאי בית-המשפט להאריך את תוקף הצו לתקופה שתיראה לו, ועד למתן פסק-דין וכן להורות בפסק-דינו על הפסקת העיסוק לצמיתות.

24. ביצוע צו

בצו לפי סעיף 23 מותר להורות למטרה או לפקח שפורש בו, להיכנס לחצרים שעליהם ניתן הצו, ומותר לנקוט כל אמצעים, לרבות שימוש בכוח סביר הדרוש בנסיבות העניין, כדי להבטיח ציות להוראות הצו.

25. ביקורת בית-המשפט על צו הפסקה

(1) הרואה עצמו נפגע בשל צו הפסקה מינהלי, רשאי לבקש ביטולו בבית-משפט השלום, ובית-המשפט רשאי לבטל את הצו או לאשרו, עם או בלי שינויים;

(11) חובתו של תאגיד לבטח את המטופלים וכן להוציא ערובה למילוי ההתחייבויות של שירותי המכון;

(12) סידורי תברואה;

(13) הצגת תגי זיהוי של העובדים במכון;

(14) אופן הצגתה של תעודת הרישום;

(15) מינוי פיסיותרפיסט אחראי, הכישורים הדרושים למילוי תפקיד זה במכון, דרך מסירת הבקשה לקבלת אישור מינויו של פיסיותרפיסט אחראי ומתן האישור;

(16) קביעת מחירים מקסימליים לשירותי פיסיותרפיה.

(ב) תקנות לפי סעיף קטן (א)(2) ו-(4) יותקנו לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת.

28. עונשין

העובר על הוראה מהוראות חוק זה דינו מאסר שנה.

29. סמכויות אגב

בית-משפט המרשיע פיסיותרפיסט על עבירה לפי חוק זה או לפי חוק דיני העונשין, רשאי בנוסף על הטלת עונש —

(1) להחליט על התליית רשיונו או ביטול הרשיון של הפיסיותרפיסט;

(2) להמליץ בפני המנהל על מתן התראה, או נזיפה;

(3) לצוות על חילוט החפצים הקשורים לעבירה שבה הורשע.

30. הוראות מעבר

מי שעבר תחילתו של חוק זה היתה בידו תעודת הכרה של משרד הבריאות כפיסיותרפיסט, זכאי לרשיון לעסוק בפיסיותרפיה אם הגיש בקשה לכן בתקופה שבין יום פרסומו של חוק זה לבין יום תחילתו.

31. תחילה

תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו.

(2) הגשת הבקשה לא תעכב את ביצועו של הצו כל עוד לא החליט בית-המשפט החלטה אחרת.

26. החלת הוראות החוק על תאגידים

הוראות חוק זה יחולו, בשינויים המחוייבים, על תאגידים כאמור בסעיף 19.

27. ביצוע ותקנות

(א) שר הבריאות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו, לרבות בעניינים אלה:

(1) החובה למסור למנהל פרטים על עיסוקו המקצועי של פיסיותרפיסט, לרבות מסירת הרשומות וכל מידע שידרש לדעת המנהל;

(2) ניהול רשומות, התזקתן, שמירתן, הביקורת עליהן וחובת דיווח למנהל;

(3) אגרת רשיון, דמי רישום, דמי בחינות, ותשלומים עבור פעולות אחרות, ודרכי עדכון שיעורי התשלומים;

(4) הדרכים שבהם מותר לפיסיותרפיסט או לתאגיד להציב שלטים ולהודיע על שירותיו;

(5) מינוי מפקחים ודרכי הפיקוח;

(6) התנאים שיש לקיים כדי להבטיח מתן שירותי פיסיותרפיה ברמה נאותה;

(7) לאסור, להגביל, או להתיר את השימוש במכשירים או תכשירים;

(8) הליכי הזימון והדין בוועדה הרפואית;

(9) קביעת הנהל והטפסים;

(א) להגשת הבקשה לקבלת רשיון ולרישום המסמכים שיש לצרף לבקשה;

(ב) מסירת שמותיהם ומעניהם של הפיסיותרפיסטים.

(10) תנאים להיותו של אדם דירקטור או מנהל פעיל בתאגיד או בעל תאגיד;

דברי הסבר

מוצע אפוא להסדיר את המקצוע בחוק ולהתיר את העיסוק בפיסיותרפיה רק למי שבדיו רשיון מטעם משרד הבריאות לעסוק במקצוע זה.

מוצע כי פיסיותרפיסט יטפל באדם רק לאחר שנבדק תחילה על-ידי רופא וכי הוא לא יחזיק תרופות ותכשירים רפואיים לצורך עיסוקו, אלא רק בהתאם להוראות שיקבעו על-ידי המנהל הכללי של משרד הבריאות, (להלן — "המנהל").

לפי האמור בסעיף 4 להצעת החוק היא פיסיותרפיסט רשאי לטפל באדם רק לאחר שאותו אדם נבדק תחילה על-ידי רופא מורשה לשם קביעת אבחנה רפואית. פיסיותרפיסט רשאי יהא לתת טיפול מונע לאדם בלי שנבדק קודם לכן על-ידי רופא.

פיסיותרפיסט יהא מוגבל בשימוש בתרופות ובתכשירים רפואיים לצורך עיסוקו המקצועי והוא יוכל לעשות כן בהתאם

מוצע כי העיסוק בפיסיותרפיה יותר רק למי שבדיו רשיון מטעם משרד הבריאות. מקצוע הפיסיותרפיה אינו מוסדר כיום בחוק והעיסוק בפיסיותרפיסט אינו מוגבל רק למי שרכש השכלה מתאימה והכשרה נאותה במוסד או בקורס מוכר על-ידי משרד הבריאות.

למעשה, זה שנים קיימים בארץ כמה מוסדות מוכרים המכשירים פיסיותרפיסטים. בוגרי מוסדות אלה קיבלו הכרה כמעמד המקצועי מטעם משרד הבריאות לצורך עיסוקם כפיסיותרפיסטים במוסדות הבריאות הממשלתיים והציבוריים, ובהתאם להסדרים מינהליים מוסכמים בין מוסדות הבריאות האמורים ומשרד הבריאות נמנעו מוסדות אלה מלהעסיק כפיסיותרפיסטים. מי שלא היו בידם תעודות הכרה מטעם משרד הבריאות, לאחרונה נרכשת ההשכלה למקצוע זה במסגרת המוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

ד. הפיסיותרפיסט נדרש להשיב על שאלות שמציג לו מי שמוסמן לערוך חקירות על ביצוע עבירות.

תוקם ועדה מייעצת, שתמונה על-ידי שר הבריאות, לענייני מתן רשיונות והכרה במוסדות להכשרה פיסיותרפיסטית בחוץ לארץ.

בסעיף 15 מוצע להקים ועדה מייעצת של 3 עד 5 חברים, אשר תידרש לחוות דעתה לגבי מבקש רשיון, שלגביו לא שוכנע המנהל כי הוא ימלא אחר דרישות החוק. ועדה זו תייעץ למנהל גם בענייני השכר במוסדות להכשרת פיסיותרפיסטית בחוץ לארץ.

המנהל יהיה רשאי לבטל או להתלות את רשיונו של פיסיותרפיסט או לתת לו התראה או נזיפה, אם נראה לו כי הוא פעל ברשלנות מקצועית או בדרך שאינה הולמת פיסיותרפיסט, או שהורשע בעבירה שיש עמה קלון.

בסעיף 16 מוצע להסמיך את המנהל לבטל את רשיונו של פיסיותרפיסט, או להתלות את רשיונו, או להתרות בו או לנזוף בו. העילות שלפיהן רשאי יהיה המנהל לנקוט אמצעי משמעת כאמור הן: אם הוא נוכח לדעת שפיסיותרפיסט נהג ברשלנות או גילה חוסר יכולת מקצועית, או שהורשע בעבירה שיש עמה קלון, או שהשיג את רשיונו במצג שווא.

המנהל ינקוט את אחד מאמצעי המשמעת האמורים רק לאחר שנתן לפיסיותרפיסט הזדמנות להשמיע את טיעוניו והסבריו בקשר לעילות המיוחסות לו. על החלטת המנהל לנקוט את אחד מאמצעי המשמעת האמורים, רשאי הפיסיותרפיסט לערער בפני בית-המשפט המחוזי תוך חודש ימים מיום שנשלחה אליו הדעת המנהל.

בסעיף 17 מוצע לאסור על מי שמורשה לעסוק בפיסיותרפייה לפרסם את עיסוקו בכלי התקשורת או בכל דרך אחרת. השר רשאי יהיה לקבוע בתקנות פרטים שפיסיותרפיסט יוכל לפרסם על-אודות עיסוקו המקצועי וכן לקבוע את דרכי הפרסום המותרים.

מוצע לאסור על פיסיותרפיסט להתקשר בכל דרך שהיא, בקשר לעיסוקו המקצועי, עם אדם שאינו בעל רשיון לעסוק בפיסיותרפייה. בסעיף 18 נקבע כי פיסיותרפיסט לא יורשה להתקשר בדרך של שותפות או בדרך עסקית אחרת כלשהי בקשר לעיסוקו המקצועי עם אדם שאינו בעל רשיון לעסוק בפיסיותרפייה.

תאגיד יורשה לנהל מכון לפיסיותרפייה בתנאי שיירשם על-ידי המנהל ויהיה תחת השגחתו או פיקוחו של פיסיותרפיסט אחראי.

בסעיף 19 ניתנת האפשרות לתאגיד לפתוח, להחזיק או לנהל מכון לפי זאת, בתנאי שיירשם ושייקבע בו פיסיותרפיסט אחראי, שהיא אחראי לפעילויותיו המקצועיות של המכון ולניהולו התקין.

המנהל יכול לסרב לרשום מכון או לחדש את רישומו, וכן רשאי הוא להתנות את הרישום בתנאים שייקבע.

בסעיף 20 מוקנות למנהל סמכויות לסרב רישומו של מכון, חידושו של הרישום וכן להתנות את הרישום בתנאים שייראו לו. המנהל יוסמן גם לשנות את התנאים לרישום, זאת אם נשתנו הנסיבות שבהן נעשה הרישום או שהופרו במכון הוראות החוק או התקנות שהותקנו על-פיו, או שהתגלה כי נעשה במכון מעשה או מחלל שיש בהם כדי לפסול את רישומו

להוראות שייקבעו על-ידי המנהל. כדי להבטיח זהות של העוסקים במקצוע, יקבע כי על פיסיותרפיסט לציין פרטים מזהים על מסמכים ותעודות הניתנים על-ידו ושהרשיון שבידו יוצג בצורה נאותה.

(א) לשם קבלת רשיון כפיסיותרפיסט צריך אדם למלא אחר תנאים כפי שפורטו בסעיף 5 לחוק המוצע והם:

(1) היותו בעל השכלה מתאימה;

(2) היותו אזרח ישראל או בעל רשיון לישיבת קבע או לישיבת ארעי בישראל;

(3) לא הורשע בעבירה שיש עמה קלון;

(4) עמד בבחינות ממשלתיות.

(ב) כבעל השכלה מתאימה בפיסיותרפייה ייחשב אדם שרכש את השכלתו המקצועית כאחד מהמוסדות האלה:

1. מוסד להשכלה גבוהה בישראל;

2. מוסד מחוץ לישראל שהמנהל הכיר בו ובלימודים הניתנים בו.

הרשיון שיינתן לפיסיותרפיסט יהיה בתוקף מדי פעם לתקופה של שלוש שנים.

המנהל רשאי יהיה לתת היתר זמני לתקופה שלא תעלה על שנה עד להשלמת הנהלים להענקת הרשיון. הרשיון שיינתן לפיסיותרפיסט יהיה בתוקף לתקופה של שלוש שנים. אחת לשלוש שנים יהא צורך בחידושו. בדרך זו יוכסח מעקב אחר הפיסיותרפיסטים המורשים בישראל.

הדרכים לחידוש הרשיון ייקבעו על-ידי המנהל בתקנות. הרואה עצמו נפגע מסירוב המנהל להעניק לו רשיון, יוכל לערער על כך בפני בית-המשפט המחוזי תוך 30 יום מקבלת הודעת הסירוב מטעם המנהל.

המנהל יוכל לפסול אדם הסובל ממחלה מסכנת מלעסוק בפיסיותרפייה, וכן להתלות רשיונו של פיסיותרפיסט שסרב לעבור בדריקה רפואית שתיקבע. בסעיפים 10 — 13 נקבעו הוראות המסמיכות את המנהל למנות ועדה רפואית לבדיקה פיסיותרפיסט החשוד כחולה במחלה מסכנת. כמחלה מסכנת נחשבת מחלת נפש, מחלה נעלולה לסכן בני אדם שבטיפולה, או מחלה או כושר לקוי, העלולים לשלול מהפיסיותרפיסט את היכולת לעסוק במקצוע.

הוועדה הרפואית תהא מוסמכת לפסול פיסיותרפיסט מטעמי בריאות ולהמליץ על שלילת הרשיון או הגבלת עיסוקו של הפיסיותרפיסט. המנהל יהא רשאי להורות על שלילת רשיונו של פיסיותרפיסט שסרב לעמוד בבדיקה רפואית שתיקבע. הרואה עצמו נפגע מהדרישה לעמוד בבדיקה רפואית יכול לערער על דרישה זו בפני בית-המשפט המחוזי.

נקבעה חובת שמירת הסודיות על מידע שהגיע לפיסיותרפיסט במהלך עיסוקו.

בסעיף 14 מוצע להדגיש כי מידע שהגיע לפיסיותרפיסט בעיסוקו המקצועי חובה עליו לשומרו בסוד והוא יהיה רשאי לגלותו רק באחת הנסיבות הבאות:

א. גילוי המידע דרוש לשם טיפול באותו אדם;

ב. קיימת חובה כחוק לגלות את המידע;

ג. ניתן כתב היתר סודיות על-ידי האדם שהמידע מתייחס

לו;

המחייבים גם על תאגידים, שנרשמו כדון לפי סעיף 20 לחוק, המחזיקים או המנהלים מכונים לפיסיותרפיה.

שר הבריאות ממונה על ביצוע החוק והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

בסעיף 27 הוסמך שר הבריאות להתקין תקנות לביצוע החוק. פורטו בו שורה של נושאים שבהם הוא רשאי להתקין תקנות, כמו: ניהול רשומות; התנאים שיש לקיים מתן שירותי פיסיותרפיה ברמה נאותה; קביעת נהלים וטפסים לצורכי רישום מכונים לפיסיותרפיה; חובתו של תאגיד לבטח את המטופלים בו; קביעת סדרי תברואה נאותים; קביעת מחירים מקסימליים לשירותי פיסיותרפיה, קביעת דמי רישום, דמי בחינה וכו'.

העובר על הוראות החוק דינו מאסר שנה.

בסעיף 28 נקבע, כי המפר הוראות החוק ומבצע על-ידי כך עבירות צפוי לעונש שנה מאסר.

בית-המשפט המרשיע פיסיותרפיסט יהיה רשאי, בנוסף על העונש שהוא מטיל עליו בגין העבירה, לצוות גם על נקיטת אמצעי משמעת נגדו.

בסעיף 29 נקבע כי בית-המשפט, בנוסף על העונש שהוא מטיל על פיסיותרפיסט בגין עבירה, יהא גם מוסמך לצוות על התליית רשיונו או ביטול רשיונו, או להמליץ בפני המנהל על מתן התראה או נזיפה, וכן לצוות על חילוט החפצים שהיו קשורים לעבירה שבגינה הורשע הפיסיותרפיסט.

הפיסיותרפיסטים אשר מעמדם המקצועי הוכר על-ידי משרד הבריאות יהיו זכאים לקבל רשיון.

מקצוע הפיסיותרפיסט לא היה מוסדר על-פי חוק, אולם המחלקה למקצועות רפואיים במשרד הבריאות נתנה תעודת הכרה במעמד המקצועי של מי שסיימו בתירספר מוכרים לפיסיותרפיה, או סיימו לימודים מוכרים בחוץ לארץ. בהסדר מינהלי בין משרד הבריאות לבין מוסדות הבריאות הממשלתיים והציבוריים הועסקו כפיסיותרפיסטים רק אלה שהיו בידיהם תעודות הכרה במעמדם המקצועי מטעם משרד הבריאות. לבעלי תעודות אלה מוצע עתה להעניק רשיונות על-פי החוק.

של המכון, או שהוכח שהמכון לא עומד בהתחייבויותיו כלפי המטופלים.

הרישום של המכון לפיסיותרפים יהיה בתוקף לשלוש שנים.

בסעיף 21 מוצע, כי תוקף הרישום של מכון לפיסיותרפיה יהיה לשלוש שנים ויהיה צורך לחדשו מדי התקופה האמורה. הטוען שהמכון נרשם כחוק — עליו הראיה.

בסעיף 22 מוצע להטיל את נטל ההוכחה בדבר רישומו של מכון לפיסיותרפיה על מי שטוען כי המכון נרשם כדון.

המנהל יוכל לצוות על סגירת מכון או הגבלת העיסוק בו, אם היה לו יסוד סביר להניח כי נעברה בו עבירה על הוראות החוק. הרואה עצמו נפגע מצו ההפסקה המינהלי שניתן על-ידי המנהל יכול לערער בפני בית-משפט השלום.

בסעיף 23 מוצע להקנות למנהל סמכות לצוות באורח מינהלי על סגירת מכון או על הגבלת העיסוק בו בתנאים שיקבע כל אימת שהיה לו יסוד סביר להניח שנעברה בו עבירה כמו: הועסק במכון בפיסיותרפיה אדם שאינו מורשה לעסוק בפיסיותרפיה בישראל; המכון לא נרשם כדון או לא חידש את רשיונו; פיסיותרפיסט המועסק במכון פעל ברשלנות, או גילה חוסר יכולת מקצועית, או נהג בדרך שאינה הולמת פיסיותרפיסט, או שהופרו במכון הוראות החוק והתקנות על-פיו, או שפעלו בניגוד לתנאים שנקבעו ברישום, או שהוכח למנהל כי המכון לא עמד בהתחייבויותיו כלפי המטופלים בו.

צו ההפסקה המינהלי יהיה בתוקף לתשעים ימים. אם הוגש כתב אישום, רשאי המנהל להאריך את תוקף הצו לתקופה נוספת של שישים ימים. מעבר לתקופה זו נתון הדבר להחלטתו של בית-המשפט שבפניו הוגש כתב האישום.

לפי סעיף 24 ניתן יהיה להיעזר במשטרה או בפקח מוסמך לאכיפת הצו.

לפי סעיף 25 יוכל הרואה עצמו נפגע מהצו לבקש את ביטולו בבית-משפט השלום.

הוראות החוק יחולו בשינויים המחייבים גם על תאגידים.

בסעיף 26 נקבע, כי הוראות החוק יחולו בשינויים

ז. הצעת חוק לטיפול בחולי נפש, התשמ"ט — 1989

(הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו)

בית-חולים, לרבות מנהל מחלקה פסיכיאטרית בבית-חולים פסיכיאטרי או בית-חולים כללי;

"פסיכיאטר מומחה" — רופא מורשה שהוא בעל תואר מומחה בפסיכיאטריה בהתאם לתקנות שהותקנו לפי סעיף 17 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז — 1976;

"פסיכיאטר מחוזי" — פסיכיאטר מומחה בשירות המדינה ששר הבריאות מינהו להיות פסיכיאטר מחוזי או סגן פסיכיאטר מחוזי לעניין חוק זה;

"קרוב" — בן זוג, אב, אם, בן, בת, אח, אחות, סב, סבה, מאמץ ומאומץ.

1. הגדרות

בחוק זה —

"בית-חולים" — בית-חולים כמשמעותו בפקודת בריאות העם, 1940, המיועד לאשפוז חולי-נפש, לרבות מחלקה פסיכיאטרית בבית-חולים כללי;

"ועדה פסיכיאטרית מחוזית" — ועדה שמנתה לפי סעיף 19;

"מרפאה" — כמשמעותה בפקודת בריאות העם, 1940;

"חולה" — אדם הסובל ממחלת נפש;

"מנהל" — פסיכיאטר מומחה שהוא מנהל רפואי של

- (3) קיים קשר סיבתי בין מחלת הנפש ובין הסכנה;
 (4) הוא אינו מסכים או אינו מסוגל להסכים לקבל את הטיפול הדרוש;
 (5) אין אפשרות לתת לו את הטיפול הדרוש, אלא בבית-חולים;
 רשאי הוא להורות, בכתב, על אשפוז בבית-חולים.

7. אשפוז כפוי לא דחוף

- נוכח פסיכיאטר מחוזי כי נתמלאו באדם כל התנאים הבאים:
 (1) הינו חולה במחלת נפש שכתוצאה ממנה נפגמו במידה ניכרת כוח שיפוטו או כושרו לביקורת המציאות;
 (2) נתקיים בו אחד מאלה:
 (א) הוא עלול לסכן את עצמו או את זולתו, אלא שהסכנה אינה פיסית או מיידית;
 (ב) יכולתו לדאוג לצרכיו הבסיסיים נפגמה בצורה קשה;
 (ג) הוא גורם סבל נפשי חמור לעצמו או לזולתו;
 (ד) הוא גורם פגיעה חמורה ברכוש;

- (3) קיים קשר סיבתי בין מחלת הנפש ובין התנאי האמור בפסקה (2) שנתקיים בו;
 (4) אינו מסכים או אינו מסוגל להסכים לקבל את הטיפול הדרוש;
 (5) אין אפשרות לתת את הטיפול הדרוש אלא בבית-חולים;
 רשאי הוא להורות בכתב על אשפוזו בבית-חולים, ובלבד שניתנה לו הזדמנות להגיש ערר על הוראת האשפוז תוך 24 שעות מיום מסירתה לידיו.

8. תוקף הוראות אשפוז

- (א) הוראת אשפוז של פסיכיאטר מחוזי לפי סעיפים 5, 6, או 7 תהיה בתוקף להבאת החולה לבית-החולים במשך 10 ימים מיום נתינתה.
 (ב) הוראת אשפוז של פסיכיאטר מחוזי לפי סעיפים 5, 6 או 7 תהיה בתוקף 7 ימים מיום אשפוזו של החולה.
 (ג) פסיכיאטר מחוזי רשאי, לפי בקשה בכתב של המנהל, להאריך את תוקף הוראת האשפוז ל-7 ימים נוספים.
 (ד) הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית רשאית, לפי בקשה מנומקת בכתב של המנהל, להאריך את תוקפה של הוראת אשפוז מעבר לתקופה המפורטת בסעיף קטן (ב) ו-(ג), וזאת לחקופות שלא יעלו על שלושה חודשים, והיא רשאית לאשר לבטל האשפוז או להתנותו בתנאים כפי שתמצא לנכון.

"ראש שירותי בריאות הנפש" — פסיכיאטר מומחה בשירות המדינה שנתמנה בידי שר הבריאות.

2. אשפוז על-פי בדיקה

- (א) לא יתקבל חולה לאשפוז בבית-חולים אלא אם כן נבדק תחילה בדקה רפואית, נפשית וגופנית בבית-החולים ונקבע הצורך לאשפוזו.
 (ב) חולה קטין לא יתקבל לאשפוז כאמור בסעיף קטן (א) אלא אם נבדק תחילה על-ידי פסיכיאטר מומחה בפסיכיאטריה של הילד והמתבגר.

3. אשפוז מרצון

- (א) חולה אשר התאשפז מרצונו בבית-חולים יחתום על טופס הסכמה לאשפוז מרצון ולקבלת טיפול, למעט טיפולים מיוחדים כפי שיפורטו בתקנות.
 (ב) חולה שהתאשפז מרצונו ישוחרר לפי רצונו תוך 48 שעות מהגשת בקשה בכתב למנהל.
 (ג) מצא המנהל כי נתמלאו בחולה המבקש להשתחרר לפי סעיף קטן (ב) התנאים לאשפוז כפוי בהתאם לסעיף 5, 6, 7, יבקש מהפסיכיאטר המחוזי לתת הוראת אשפוז; לא נתן הפסיכיאטר המחוזי הוראת אשפוז תוך 48 שעות ממועד הבקשה, ישוחרר החולה.

4. אשפוז על-ידי מנהל

- (א) מנהל רשאי לקבל חולה לאשפוז בניגוד לרצונו לאחר שהחולה נבדק ונמצא שהוא ממלא אחר הדרישות המצדיקות אשפוז כפוי בהתאם לסעיפים 5 או 6.
 (ב) אשפוז לפי סעיף קטן (א) יהיה בתוקף עד 48 שעות; בתום 48 שעות ישוחרר החולה אם לא ניתנה הוראת אשפוז, או שהחולה לא הסכים לאשפוזו מרצון לפי סעיף 3(א).

5. אשפוז כפוי של חולה המסכן את זולתו

נוכח פסיכיאטר מחוזי כי נתמלאו באדם כל התנאים הבאים:

- (1) הינו חולה במחלת נפש שכתוצאה ממנה נפגמו במידה ניכרת כוח שיפוטו או כושרו לביקורת המציאות;
 (2) הוא עלול לסכן אנשים אחרים סיכון פיסי ומידי;
 (3) קיים קשר סיבתי בין מחלת הנפש ובין הסכנה;
 (4) הוא אינו מסכים או אינו מסוגל להסכים לקבל את הטיפול הדרוש, חייב הוא להורות, בכתב, על אשפוזו בבית-חולים.

6. אשפוז כפוי של חולה המסכן את עצמו

נוכח פסיכיאטר מחוזי כי נתמלאו באדם כל התנאים הבאים:

- (1) הינו חולה במחלת נפש שכתוצאה ממנה נפגמו במידה ניכרת כוח שיפוטו או כושרו לביקורת המציאות;
 (2) הוא עלול לסכן את עצמו סיכון פיסי ומידי;

9. הוראות לטיפול מרפאתי כפר

היותו חולה, רשאי בית-המשפט לצוות שהנאשם יאושפו בבית-חולים, או יקבל טיפול במרפאה, אם סבר שמצבו מצריך זאת; החליט בית-המשפט לברר את אשמתו של הנאשם לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב—1982, יהיה הצו שניתן עליו כאמור בדין-הדין עד לתום הכירור, ומשם או נפסק הכירור והנאשם לא זוכה — יחליט בית-המשפט בשאלת האשפוז או הטיפול במרפאה.

(א) נוכח פסיכיאטר מחוזי כי נתמלאו באדם התנאים הנקובים בפסקאות (1) עד (4) שבסעיף 6 או בפסקאות (1) עד (4) בסעיף 7, ולדעתו קיימת אפשרות לתת לאדם את הטיפול הדרוש במסגרת מרפאה, רשאי הוא להורות בכתב, כי על האדם לקבל את הטיפול במרפאה שיקבע ובתנאים שיוורה.

(ב) נוכח פסיכיאטר מחוזי על-פי פנייה בכתב של המנהל, כי חולה שאושפו על-פי סעיפים 5, 6 או 7 זקוק להמשך טיפול מרפאתי לאחר שחרורו, רשאי הוא להורות על טיפול מרפאתי כפרי.

(ג) לא מילא אדם אחר הוראת הפסיכיאטר המחוזי, כאמור בסעיף קטן (א) או (ב), רשאי הפסיכיאטר המחוזי להורות בכתב על אשפוזו בבית-חולים.

10. הוראה לבדיקה כפריה

פסיכיאטר מחוזי רשאי להורות בכתב כי אדם יובא בפניו, או בפני מי שהוא מינה, לשם בדיקה פסיכיאטרית, אם התמלאו התנאים הבאים:

(1) הובאו בפני הפסיכיאטר המחוזי ראיות לכאורה כי מתקיימים באותו אדם התנאים המפורטים בסעיפים 5, 6, 7 או 9;

(2) האדם סירב לבוא ולהיבדק בידי הפסיכיאטר המחוזי או בידי מי שהוא מינה.

11. אי-קבלת חולה לאשפוז לפי הוראות אשפוז

(א) נתן פסיכיאטר מחוזי הוראת אשפוז לפי סעיפים 5, 6 או 7 ולאחר בדיקת החולה בבית-חולים סבור המנהל כי אין צורך באשפוזו, רשאי הוא לא לאשפוז את החולה ובלבד שיודיע על-כך מייד לפסיכיאטר המחוזי וימקם את החלטתו בכתב.

(ב) החליט המנהל לא לאשפוז את החולה, רשאי הפסיכיאטר המחוזי, היועץ המשפטי לממשלה או קרוב של החולה להגיש ערר בפני הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית.

12. ערר על אשפוז או טיפול

(א) כל אדם רשאי להגיש ערר לוועדה הפסיכיאטרית המחוזית על אשפוזו של חולה בבית-חולים שלא על-פי צו בית-המשפט, או על הוראה לטיפול במרפאה.

(ב) הוגש ערר על הוראת אשפוז שניתנה לפי סעיף 7, או על הוראה לטיפול במרפאה שניתנה לפי סעיף 9, יידחה ביצוע הוראת האשפוז או התחלת הטיפול עד לאחר שמיעת הערר וכפוף להחלטת הוועדה.

(ג) שר הבריאות רשאי להתקין תקנות בדבר המועדים ודרכי הגשת עררים.

13. אשפוז חולה על-פי צו בית-משפט

(א) הועמד אדם לדין פלילי, ובית-המשפט סבור, אם על-פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על-פי ראיות שהובאו לפניו ביוזמתו שלו, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד בדין מחמת

(ב) הועמד נאשם לדין פלילי, ובית-המשפט מצא כי הנאשם עשה את מעשה העבירה שהואשם בו, אבל החליט, אם על-פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על-פי ראיות שהובאו לפניו ביוזמתו שלו, שמחמת היות הנאשם חולה בשעת מעשה אין הוא בר-עונשין, ועדיין הוא חולה, רשאי בית-המשפט לצוות שהנאשם יאושפו בבית-חולים או יקבל טיפול במרפאה.

(ג) צו בית-המשפט לפי סעיף זה דינו לעניין ערעור כדין הרשעה.

(ד) לא מילא הנאשם אחר הוראות בית-המשפט לגבי טיפול במרפאה, יורה בית-המשפט, על-פי המלצת הפסיכיאטר המחוזי, על אשפוזו או על טיפול בדרך אחרת כפי שיראה לו.

(ה) כדי לאפשר לבית-המשפט להכריע אם יש מקום ליתן צו לפי סעיף זה, רשאי הוא לצוות, לפי בקשת בעל דין או ביוזמתו שלו, שהנאשם ייבדק בידי פסיכיאטר מחוזי או פסיכיאטר שימונה על-ידו, וכן, אם יש צורך בכך, שיאושפו בבית-חולים לשם הסתכלות ובדיקות.

(ו) צו לפי סעיף זה יבוצע בידי הפסיכיאטר המחוזי או מטעמו, אשר יקבע באיזה בית-חולים או מרפאה יאושפו או ייבדק החולה, ובית-החולים שנקבע לכך על-ידי הפסיכיאטר המחוזי או מטעמו יאשפו את האדם הנזכר בצו.

14. אשפוז עצור

(א) ציווה בית-משפט על מעצרו של אדם והוא סבור, על יסוד חוות דעת של פסיכיאטר מחוזי או פסיכיאטר שמונה על-ידו, כי העצור חולה וכי מצבו מצריך אשפוז, רשאי בית-המשפט לצוות שהמעצר יהיה בבית-חולים או באגף פסיכיאטרי של בית-סוהר, ובלבד שלא יינתן הצו אלא בנוכחות סניגורו של העצור, ואם אין לו — ימנה לו בית-המשפט סניגור.

(ב) בית-משפט רשאי לצוות, בין לפי בקשת בעל דין ובין מיוזמתו, שהעצור ייבדק כדי לקבוע אם הוא חולה.

(ג) ניתן צו כאמור בסעיף קטן (ב), רשאי פסיכיאטר מחוזי להורות על אשפוז העצור לצורך הבדיקה, ובלבד שמשך האשפוז לא יעלה על תקופת תוקפו של צו המעצר.

(ד) הוראות סעיף 13(ו) יחולו על צו לפי סעיף זה.

(ה) צו לפי סעיף זה ניתן לעיון חוזר ולעזר כאמור בסעיפים 37 עד 39 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח

- משולב], התשמ"ב—1982, בשינויים המחריבים; הוגשו בקשה לעיין חוזר או ערר, רשאי בית-המשפט לצוות על עיכוב ביצוע הצו.
- (ו) ניתן צו לפי סעיף זה, יראו את העצור כעת שהוא נתון בבדיקה או באשפוז כנמצא במשמורת כדין ויחולו עליו הוראות סעיפים 18 ו-19 לפקודת בתי-הסודר [נוסח חדש], התשל"ב—1971, בשינויים המחויבים.
15. צווים שלא בנוכחות החולה
- צווים לפי סעיפים 13 או 14 וכן צו מעצר נגד חולה לפי כל חוק אחר, רשאי בית-המשפט ליתן שלא בנוכחות החולה, אם שוכנע על סמך חוות דעת של פסיכיאטר מחוזי או פסיכיאטר שמונה על-ידו, שאי-אפשר לקיים את הדיון בנוכחות החולה או שנוכחותו תזיק לבריאות נפשו, ובלבד שיהא סניגוריו נוכח, ואם אין לו — ימנה לו בית-המשפט סניגור.
16. ביצוע צו או הוראה
- צו בית-משפט לאשפוז או לבדיקה או הוראת פסיכיאטר מחוזי לאשפוז או לבדיקה ישמשו אסמכתא למשטרה להביא את האדם לפסיכיאטר המחוזי או למי שמונה על-ידו לשם ביצוע הצו או ההוראה.
17. ביצוע הוראות אשפוז
- פסיכיאטר מחוזי המורה על אשפוז רשאי —
- (1) למנות את מבצעי ההוראה.
 - (2) להורות כי מבצעי ההוראה יהיו זכאים לקבל את עזרת המשטרה בשעת הצורך.
 - (3) לקבוע את בית-החולים שבו יאושפו החולה, או את המרפאה שבה יקבל טיפול, או את מקום ביצוע הבדיקה ואת הפסיכיאטר הבודק;
 - (4) להסמיך את מבצעי ההוראה להיכנס לבית החולה, לכל בית-חולים, או לחצרים אחרים המפורטים בהוראת האשפוז, כדי לבצעה, ולשם כך להשתמש בכוח סביר הן לצורך הכניסה לחצרים והן לצורך ביצוע האשפוז.
 - (5) לקבוע את תנאי האשפוז, הבדיקה או הטיפול במרפאה.
18. סמכויות של ראש שירותי בריאות הנפש ופסיכיאטר מחוזי
- (א) ראש שירותי בריאות הנפש, או מי שהוא הסמיך לכך בכתב, רשאי לדרוש מידע לגבי חולה מכל אדם שבידו מצוי המידע ורשאי לבצע כל בדיקה הדרושה לצורך פיקוח יעיל על הטיפול בחולים; לצורך כך יהא רשאי להיכנס לכל בית-חולים או לכל מרפאה ולערוך בהם חקירה או בדיקה.
 - (ב) פסיכיאטר מחוזי רשאי לדרוש מידע מכל אדם ולערוך כל בדיקה הדרושים לו לשם ביצוע תפקידו.
 - (ג) כל אדם שראש שירותי בריאות הנפש פנה אליו לפי סעיף קטן (א), או שפסיכיאטר מחוזי פנה אליו לפי סעיף קטן (ב), חייב לספק כל מידע ולסייע בידם.
19. ועדה פסיכיאטרית מחוזית
- (א) שר הבריאות ימנה, ועדות פסיכיאטריות מחוזיות; המינוי יפורסם ברשומות.
 - (ב) ועדת פסיכיאטרית מחוזית תהיה מורכבת משלושה חברים, ואלה הם:
 - (1) אדם שהוא כשיר להתמנות שופט שלום, שיחמנה על-פי הצעת שר המשפטים והוא ישמש יושב-ראש הוועדה;
 - (2) פסיכיאטר מומחה בשירות המדינה.
 - (3) פסיכיאטר מומחה שאינו בשירות המדינה, אשר יתמנה מתוך רשימת מומלצים שתגיש ההסתדרות הרפואית בישראל.
 - (ג) שר הבריאות ימנה לפחות 2 סגנים לכל חבר בוועדה פסיכיאטרית, כשירותו של סגן ככשירותו של חבר.
 - (ד) פסיכיאטר מחוזי לא יכהן כחבר בוועדה פסיכיאטרית מחוזית.
20. סמכויות ועדה פסיכיאטרית מחוזית
- (א) לוועדה פסיכיאטרית מחוזית יהיו נתונות הסמכויות של ועדת חקירה לפי סעיף 9 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט—1968.
 - (ב) ועדה פסיכיאטרית מחוזית, הדנה בערר על הוראת אשפוז או על הוראה לטיפול במרפאה רשאית לאשר את ההוראה, לבטלה או לשנותה, כפי שתמצא לנכון.
21. הארכת אשפוזו של חולה
- עניינו של חולה, שהמשק אשפוזו נקבע בהחלטה של ועדה פסיכיאטרית, יובא לדיון מחדש בפניה לפחות אחת לשלושה חודשים.
22. סדרי דיון בעררים
- (א) ועדה פסיכיאטרית מחוזית רשאית לדון בעררים לפי חוק זה בנוכחות החולה או בהיעדרו, או בדלתים סגורות, ככל שיראה בעיניה; דיוניה לא ייפסלו בשל כך, ובלבד שניתנה הזדמנות לחולה או לבא-כוחו, או לטוען אחר, להתייצב ולטעון לפניו, ובלבד שהחולה נבדק לפחות פעם אחת בידי רוב חברי הוועדה.
 - (ב) לא ניתנה לחולה או לבא-כוחו הזדמנות להשמיע את טענותיו, תגמק הוועדה את החלטתה.
 - (ג) צורת הערר, דרכי הגשתו וסדרי דיוניה של הוועדה בערר ייקבעו בתקנות. במידה שלא נקבעו בחוק זה ובמידה שלא נקבעו בתקנות, ייקבעו על-ידי הוועדה.
23. שחרור חולה שאושפז או נמצא בטיפול מרפאתי על-פי צו בית-משפט
- (א) הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית תדון בבקשה לשחרור חולה המאושפז או הנמצא בטיפול מרפאתי בחוקף צו שנתן בית-המשפט; הוועדה מוסמכת להחליט על שחרור החולה מן הצו.

28. החזרת חולה לבית-חולים

עוז חולה את בית-החולים ללא נטילת רשות, לא חזר מחופשה, או נערך מסיבה כלשהי:

- (1) אם היה חולה שאושפז לפי צו של בית-משפט, יודיע על כך המנהל למשטרה אשר תדאג להחזרתו לבית-החולים;
- (2) אם היה חולה שאושפז לפי הוראת אשפוז, יודיע על כך המנהל לפסיכיאטר המחוזי, שיפעל בהתאם לסעיפים 5 עד 10.

29. אמצעי כפייה

- (א) השימוש באמצעי כפייה לגבי חולה מאושפז יעשה רק במידה הדרושה לצורך הטיפול הרפואי בו, או כדי למנוע סכנה לעצמו או לזולתו.
- (ב) הוראה בדבר השימוש באמצעי כפייה תינתן על-ידי רופא ככתב ולתקופת זמן מוגבלת.
- (ג) כל שימוש באמצעי כפייה כלפי חולה יירשם בפקס מיוחד; טופסי הפקס המיוחד ודרך ניהולו ייקבעו בתקנות.
- (ד) שר הבריאות רשאי לקבוע הוראות בדבר השימוש באמצעי כפייה.
- (ה) בסעיף זה, "אמצעי כפייה" — בידוד או קשירה.

30. זכויות החולה

- (א) לא תישלל זכות מזכויותיו של חולה ולא תוגבל בדרך כלשהי רק בשל אשפוזו בבית-חולים, אלא אם כן ניתנה הוראה לגביו על-פי חוק זה או על-פי כל חיקוק אחר.
- (ב) מטרתו העיקרית של אשפוזו הינה קבלת טיפול; לא יאושפז אדם בבית-חולים לשם הגנה על העיבור או על עצמו בלבד, אלא אם כן קיימת עילה רפואית לאשפוזו.
- (ג) החולה המאושפז בבית-חולים זכאי לקבל טיפול בהתאם למצבו הרפואי.
- (ד) חולה שאושפז בבית חולים רשאי —

- (1) לשלוח ולקבל מכתבים סגורים וצורות דואר אחרים;
- (2) לקבל אורחים בזמנים ובתנאים שיקבע מנהל בית-החולים;
- (3) לקיים קשר עם אנשים מחוץ לבית-החולים.
- (ה) מנהל רשאי להגביל זכויותיו של חולה לפי סעיף זה במידה שהדבר דרוש מטעמים רפואיים, ובלבד שלא תוגבל זכותו של החולה לשלוח מכתבים סגורים לעורך-דינו, לאפוטרופסו, לפסיכיאטר המחוזי, לוועדה הפסיכיאטרית המחוזית וליועץ המשפטי לממשלה.
- (ו) חולה המתקבל לאשפוז יקבל טופס המפרט את זכויותיו וחובותיו וכן הסבר בעל-פה על-אודותיו מהרופא המקבל; לא היה החולה מסוגל להבין את תוכן הטופס מפת מצבו הרפואי, יצוץ הדובר

להתנות את השחרור בתנאים כפי שתראה לנכון או לרדות את הבקשה.

(ב) ועדה פסיכיאטרית מחוזית מוסמכת במסגרת דיון בבקשה לשחרור מהצו לאשר חופשות תוך תקופת הצו כדי לעמוד על אפשרויות הטיפול בחולה ושיקומו; הוועדה רשאית לקבוע תנאים למתן חופשות אלה כפי שתמצא לנכון.

(ג) החליטה ועדה פסיכיאטרית מחוזית על שחרורו של חולה מן הצו, תקבע את מועד שחרורו מן הצו; הודעה על מועד השחרור תימסר לפסיכיאטר המחוזי ולפרקליט המחוז.

(ד) אושפז נאשם בבית-חולים, לאחר שבית-המשפט מצא כי אין הוא מסוגל לעמוד בדיון מחמת היותו חולה, והנאשם שוחרר מבית-החולים לפי סעיף קטן (ג), רשאי היועץ המשפטי לממשלה להורות כי יועמד לדין על העבירה שבה הואשם לראשונה.

24. ערעור

(א) על החלטות הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית רשאים היועץ המשפטי לממשלה או בא-כוחו, החולה, קרובו, או אפוטרופסו לערער בפני בית-המשפט המחוזי.

(ב) שר המשפטים יקבע בתקנות את דרכי הערעור וסדרי הדין בו.

25. שחרור או חופשה בידי המנהל

מנהל רשאי לשחרר חולה או להעניק לו חופשה לפי שיקול דעתו הרפואי, למעט חולה המאושפז על-פי צו של בית-משפט.

26. התנגדות לשחרור חולה

התנגד חולה, קרובו או אפוטרופסו לשחרור מבית-החולים, אין לשחררו אלא באישור הפסיכיאטר המחוזי; על החלטת הפסיכיאטר המחוזי ניתן לערער בפני הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית.

27. העברת חולה

(א) חולה שאושפז בבית-חולים אין להעבירו לבית-חולים אחר אלא בהסכמתו או לפי בקשתו, או לפי בקשת קרובו או אפוטרופסו, ובהסכמה של מנהל בית-החולים שבו מאושפז החולה ושל מנהל בית-החולים שאליו יועבר;

(ב) סבור מנהל כי חולה שאושפז טעון העברה לבית-חולים אחר ולא נתמלאו התנאים שבסעיף קטן (א), או ביקש קרובו של החולה או אפוטרופסו להעביר את החולה לבית-חולים אחר ולא השיג את הסכמתו של מנהל בית-החולים כאמור בסעיף קטן (א), יכריע בדבר הפסיכיאטר המחוזי של המחוז שבו נמצא בית-החולים שאליו מבקשים להעביר את החולה.

(ג) על החלטות הפסיכיאטר המחוזי לפי סעיף זה ניתן לערער בפני הוועדה הפסיכיאטרית של המחוז שבו מבקשים לאשפז את החולה.

- בכתב בתיקו הרפואי, והטופס יימסר לו מיד כשמצבו הרפואי יאפשר זאת.
- (ז) עותק מטופס זכויות וחובות החולה יוצג בכל מחלקה פסיכיאטרית במקום בולט.
- (ח) (1) סירב חולה האושפז לפי סעיף 3 לקבל טיפול רפואי, לא יינתן לו טיפול בכפייה, אלא טיפול חירום בלבד, וינהגו בו בהתאם לסעיף 3(ב), (ג) ו-(ד).
- (2) סירב חולה המאושפז לפי סעיף 3 לקבל טיפול רפואי כפי שקבע לו המנהל, רשאי המנהל לשחררו.
- (ט) חולה שאושפז אשפוז כפוי או שניתנה לגביו הוראה לטיפול כפוי במרפאה, יינתן לו הטיפול לפי מצבו הרפואי למרות התנגדותו, למעט טיפולים מיוחדים כפי שיפורטו בתקנות.
- (י) חולה ישוות במידת האפשר בתוכנית הטיפול בו.
- (יא) חולה זכאי לקבל מידע רפואי בקשר למצבו. המידע ימסר לו על-ידי רופא לפי שיקול דעתו.
- (יב) האשפוז אינו גורע מזכותו של חולה בגיר שאינו פסול דין מלהמשיך ולנהל את רכושו, אלא אם דבר זה נקבע במפורש בידי המנהל; על החלטה זו רשאי החולה לערער בפני הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית.
31. תעסוקה לחולה
- (א) השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר העסקתו של חולה בעיסוקים הקשורים בתוכנית ריפוי בעיסוק ושיקום.
- (ב) אין בהעסקתו של חולה כאמור משום יצירת קשר של עובד ומעביד.
32. נכסי החולה
- (א) קיבל האפוטרופוס הכללי הודעה לפי סעיף 33(ג)(1) ואין לחולה אפוטרופוס, רשאי הוא, אם ראה צורך בכך, לעשות לגבי נכסי החולה כל פעולה משפטית שאינה סובלת דיחוי, לרבות כינוס נכסים ומילוי התחייבויות כספיות, והוראות סעיף 72 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב—1962, יחולו בשינויים המחויבים לפי העניין.
- (ב) תפקידו של האפוטרופוס הכללי יפקע באחת מאלה:
- (1) משקיבל הודעה לפי סעיף 33(ג)(2) או (3);
- (2) משנתמנה לחולה אפוטרופוס;
- (3) משקבע בית-המשפט שאין עוד צורך במילוי תפקידו של האפוטרופוס הכללי, והוראות סעיף 63 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב—1962, יחולו בשינויים המחויבים לפי העניין.
- (ג) בסעיף זה — "נכס", לרבות מקרקעים ומיטלטלים, זכות בנכס, כספים, מוניטין וכל זכות בחבר בני-אדם או בני-הולד.
33. דיווח
- (א) הפסיכיאטר המחוזי ישלח העתק מהוראה לאשפוז, הוראה לבדיקה או הוראה לטיפול במרפאה לראש שירותי בריאות הנפש, ליועץ המשפטי לממשלה וליושב-ראש הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית.
- (ב) על קבלת חולה לבית-חולים ועל שחרורו יודיע המנהל לשר הבריאות ולראש שירותי בריאות הנפש.
- (ג) מנהל בית-חולים יודיע לאפוטרופוס הכללי על כל אחד מאלה:
- (1) חולה שאושפז ואינו מסוגל לדאוג לענייניו.
- (2) חולה שאושפז ודווח עליו שאינו מסוגל לדאוג לענייניו, או שדווח עליו שהוא מסוגל לדאוג לענייניו והמנהל שוכנע שאינו מסוגל לכך.
- (3) חולה שניתנה עליו הודעה לפי פסקה (1) ושחרר מאשפוז.
- (ד) פרטי ההודעות ודרכי מסירתן ייקבעו בתקנות.
34. חסידים
- שר הבריאות רשאי, בתקנות, להטיל על מנהלי בתי-חולים ומנהלי מרפאות להגיש לו, או למי שייקבע לכך, חסידים בצורה ובמספרים שיקבע, על הטיפול בחולים שאושפזו או שקיבלו טיפול במוסדות שבהנהלתם ועל הסדרים הקיימים באותם מוסדות ובמרפאות לטיפול בחולים.
35. חובת תשלום
- (א) חולה שאושפז בבית-חולים, לרבות מי שאושפז בהוראת פסיכיאטר מחוזי על-פי סעיפים 5, 6 או 7, יהיה חייב בתשלום דמי האשפוז כפי שיקבע שר הבריאות בתקנות.
- (ב) חובת התשלום לפי סעיף קטן (א) לא תחול על חולה שהמדינה חייבת לשאת בהוצאות אשפוזו לפי כל דין או לפי פקודות הצבא כמשמעותן בחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו—1955.
36. שחרור מחובת תשלום דמי אשפוז
- (א) חולה רשאי להגיש לוועדה שמינה שר הבריאות בקשה לשחררו מתשלום דמי האשפוז, כולם או חלקם.
- (ב) הוועדה תהיה של שלושה, שלפחות אחד מהם הוא אדם הכשיר לעבודה סוציאלית כמשמעותו בחוק שירותי הסעד.
- (ג) הוועדה תתחשב במצבו הכלכלי של החולה, התחייבויותיו, מקורות הכנסותיו, מצב בריאותו, סיכויי החלמתו, תקופת אשפוזו המשותרת ובשיקולים כיוצא באלה.
- (ד) הוועדה רשאית לשנות החלטה שנתנה, אם ראתה לעשות כן על סמך נסיבות שנודעו או נשתנו אחרי מתן ההחלטה; והיא רשאית להורות שההחלטה החדשה תחול למפרע, אם נוכחה כי בשעת הדיון הקודם הועלמו ממנה עובדות החשובות לעניין ההחלטה.

37. ערעור על החלטת הוועדה

(א) על החלטת הוועדה רשאי החולה, וכן היועץ המשפטי לממשלה, תוך ארבעים וחמישה ימים מיום שקיבל הודעה על ההחלטה, להגיש ערעור לבית-המשפט המחוזי, שבתחום שיפוטו נמצא החולה או מקום מגוריו של אפוטרופסו.

(ב) בערעור ידון שופט אחד, ואין ערעור על החלטתו.

(ג) בית-המשפט רשאי לאשר או לבטל את ההחלטה שעליה מערערים, להורות כי העניין יובא מחדש לפני הוועדה או ליתן החלטה נוספת או אחרת.

(ד) בית-המשפט רשאי להשתמש בסמכותו לפי סעיף קטן (ג) אף אם החולה נפטר.

38. דלתיים סגורות

הדיונים בפני הוועדה ובפני בית-המשפט לפי סעיפים 36 ו-37 יהיו בדלתיים סגורות, אולם רשאים הם להרשות לכל אדם להיות נוכח בשעת הדיונים.

39. תקנות סדרי הדין

שר המשפטים רשאי להתקין תקנות סדרי דין לעניין הדיונים בפני הוועדה ובפני בית-המשפט לפי סעיפים 36 ו-37.

40. סודיות

(א) לא יפרסם אדם דבר מחלתו של חולה, הטיפול בו או אשפוזו.

(ב) מי שהגיע אליו, תוך כדי ביצוע חוק זה או בקשר לביצועו, ידיעה בדבר חולה, חייב לשומרה בסוד ולא לגלותה אלא במידה שיש בכך צורך לשם ביצוע חוק זה והתקנות לפיו, או אם הורשה לכך על-ידי בית-המשפט, אך אין הוא פטור מהחובה לענות על שאלות שמציג לו מי שמוסמך לערוך חקירה על ביצוע עבירות.

(ג) אין סעיף זה בא לאסור על רופא למסור מידע לצוות הרפואי המטפל או לפסיכיאטר המחוזי.

(ד) אין סעיף זה בא לאסור על רופא למסור ידיעות על מצבו של החולה לחולה, לאפוטרופסו או לבן משפחה, לפי שיקול דעת הרופא.

41. עבירות ועונשין

(א) רופא, הנותן תעודה בדבר היותו של אדם חולה, כשהוא יודע שאינו חולה, או כשלא עשה את הדורש כדי להיווכח אם הוא חולה או לא, דינו — מאסר עשר שנים.

(ב) מי שגרם ביועץ לאשפוזו של אדם בבית-חולים לפי חוק זה ללא צורך או שלא כדין, דינו — מאסר חמש שנים.

(2) המשתמש בבית-חולים או במרפאה כלפי חולה כאמצעי כפייה שלא על-פי פקודת רופא או באישורו, דינו — מאסר שלוש שנים.

(ד) מי שהפר או לא קיים הוראה שניתנה כדין על-ידי פסיכיאטר מחוזי או ועדה פסיכיאטרית מחוזית, דינו — מאסר שנתיים.

(ה) העושה מעשה או הנמנע מעשות מעשה כדי לשלול מאדם זכות הניתנת לו לפי חוק זה או להכביד על מימושה, וכן העובר עבירה על הוראות חוק זה שאין עונש אחר בצדה, דינו — מאסר שנה אחת.

42. שמירת דינים אחרים

(א) הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין אחר ולא לגרוע מהן.

(ב) חוק זה אינו בא לגרוע מזכותו של אדם לבקש סעד בבית-המשפט הגבוה לצדק.

43. חולה שנעצר לפי חוק השיפוט הצבאי, או שהועמד לדין בבית-דין צבאי

הוראות חוק זה יחולו, כשינויים המחויבים, על חולה שנעצר לפי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו—1955, או שהועמד לדין לפני בית-דין צבאי, או שהואשם בהליך של חקירה מוקדמת לפי אותו חוק, וכל מקום בחוק זה שבו מדובר בבית-משפט — לרבות בית-דין צבאי או שופט חוקר במשמע; לעניין זה יראו:

(1) בסעיף 14(ה) — כאילו מדובר בערעור לפי סעיף 240(ד) לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו—1955;

(2) בסעיפים 33(א) ו-30(ה) — כאילו אחרי היועץ המשפטי לממשלה נאמר "ולפרקליט הצבאי הראשי";

(3) בסעיף 23(א) — כאילו במקום "ולפרקליט המחוז" נאמר "ולפרקליט הצבאי הראשי";

(4) בסעיף 23(ד) — כאילו במקום "היועץ המשפטי לממשלה" נאמר "הפרקליט הצבאי הראשי".

44. ביצוע ותקנות

שר הבריאות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

45. כיטול

חוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו—1955 — בטל.

46. שמירת תוקפן של תקנות

התקנות שהותקנו מכוח חוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו—1955, יעמדו בתוקפן כל עוד לא בוטלו או שונו לפי חוק זה.

דברי הסבר

השינויים המוצעים מושתתים על הניסיון שנרכש בהפעלת החוק הקודם ובהתחשב בהתקדמות הרבה שחלה בתחום הטיפול הפסיכיאטרי והגישה החדשה של הפניית המשאבים לפיתוח הטיפול הרפואי בקהילה. בהצעת החוק לא שונו אותן

א. 1. הצעת החוק המוצעת באה להחליף את החוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו—1955, ובמיוחד את ההוראות הנתונות בדרכי האשפוז והטיפול בחולה, הן בבית-החולים והן במרפאות.

במרפאה לאדם בכפייה או עריכת בדיקה רפואית בניגוד לרצונו.

הוראות אלו מוצעות משני טעמים:

(1) בהתחשב בגישה הרפואית החדשה בתחום בריאות הנפש, שפניה לקהילה והיא מבקשת להשאיר את האדם בתחום משפחתו וסביבתו הטבעית, כל עוד ניתן לעשות כן.

(2) הניסיון לימד כי יש צורך במתן סמכות לפסיכיאטר מחוזי להורות על בדיקה כפויה של אדם, אשר הוא מסרב להיבדק לבקשתו, וכידי הפסיכיאטר המחוזי מצויות ראיות לכאורה המצדיקות אשפוז כפוי לפי סעיפים 5 עד 7 לחוק המוצע, או טיפול מרפאתי כפוי לפי סעיף 9 לחוק המוצע.

7. מוצע לעגן בחוק את סמכותו של מנהל בית-החולים לאשפוז חולה המוכא לבית-החולים על-פי הוראת אשפוז, אולם הוא חייב להודיע על כך לפסיכיאטר המחוזי ולנמק את החלטתו בכתב.

8. על הוראה לאשפוז כפוי, או למתן טיפול מרפאתי כפוי, ניתן להגיש ערר בפני ועדת פסיכיאטרית, המורכבת משני רופאים פסיכיאטריים ומשפטן. הגשת ערר על אשפוז כפוי לפי סעיף 7 או טיפול מרפאתי כפוי לפי סעיף 9 לחוק המוצע, יש בה כדי לעכב את ביצוע ההוראה עד לקבלת החלטתה של הוועדה הפסיכיאטרית המחוזית.

9. סעיפים 13 עד 16 לחוק המוצע הינם, למעשה, סעיפים 6, א6, א6, ב7 לחוק הקיים, אולם הורחבה סמכותו של בית-המשפט שיוכל לצוות גם על טיפול מרפאתי ולא רק על אשפוז.

10. סעיף 17 לחוק המוצע מחליף את סעיף 8 לחוק הקיים, והשינוי העיקרי בו הוא מתן הרשאה למבצע הוראת האשפוז להשתמש ב"כוח סביר" הן "לצורך הכניסה לחצר" והן "לצורך ביצוע אשפוז".

11. מוצע להעניק סמכויות פיקוח, חקירה ובדיקה לראש שירותי בריאות הנפש במשרד הבריאות, שלשותו עומד צוות מקצועי המטפל בפיקוח על מוסדות פסיכיאטריים, והוראה זו תאפשר לו לבצע את תפקידיו לא רק בדרך מינהלית אלא גם מכוח החוק.

12. סעיפים 19 עד 24 לחוק המוצע דנים בהרכבה ובסמכויותיה של ועדה פסיכיאטרית מחוזית. מוצע כי החבר המשפטן ישמש כיושב-ראש הוועדה. ועדה זו תהא מוסמכת להאריך תוקפו של אשפוז כפוי שבוצע על-פי הוראת אשפוז מעל ל-14 הימים הראשונים. על הוועדה לשוב ולדון בעניינו של חולה הנמצא באשפוז כפוי לפחות אחת לשלושה חודשים.

13. סעיפים 25 עד 27 דנים בדרכים לשחרורו של חולה או מתן חופשה ובסדרי העברתו ממוסד למוסד. סעיפים אלה מחליפים את סעיפים 18 עד 21 לחוק הקיים.

14. סעיף 28 לחוק המוצע בא להסדיר את הדרכים להחזרת חולה שעזב את בית-החולים ללא נטילת רשות או שלא חזר מחופשה. עניין זה לא היה מוסדר בחוק הקיים. מוצע כי חולה המאושפז לפי צו ייחזור על-ידי המשטרה ואילו הוועדה על היעדרו של חולה אחר תועבר לידעת הפסיכיאטר המחוזי, שיחליט על-פי סמכויותיו לפי סעיפים 5 עד 10, דהיינו, שיחליט אם יש מקום לכפות את החזרתו של חולה לבית-החולים.

הוראות חוק המתייחסות לתשלום דמי האשפוז, וכן הושארו בעינם הסעיפים הדנים בסמכויות בחי-המשפט להפנות עצורים ונאשמים להסתכלות ולאשפוז, ובסדרי העברתו של חולה ממוסד למוסד.

2. בהתחשב בתקנות ההתמחות של הרופאים לקראת קבלת תואר מומחה בפסיכיאטריה ובתפקידו של ראש שירותי בריאות הנפש במשרד הבריאות, המופקד על ניהול מערכת בריאות הנפש, מוצע להוסיף הגדרות המבהירות את הכישורים של הרופאים הפסיכיאטריים כתנאי לשמש בתפקידים בכירים במערכת בריאות הנפש.

3. מוצע לקבוע בחוק הוראה מחייבת, שלפיה יש לבדוק כל חולה בבדיקה נפשית וגופנית לפני אשפוזו בבית-חולים פסיכיאטרי (להלן "בית-החולים").

4. מוצע להבטיח, כי חולה המאושפז מרצון יוכל להשתחרר לפי רצונו תוך 48 שעות ממועד הגשת בקשתו למנהל. חולה כזה לא יושאר בכפייה בבית-החולים אלא אם מצבו הרפואי יחייב הוצאת הוראת אשפוז על-ידי הפסיכיאטר המחוזי.

5. מוצע כי מנהל בית-החולים יוכל לאשפוז אדם אשפוז דחוף בניגוד לרצונו, רק אם הוא מילא אחר הדרישות המצדיקות אשפוז כפוי לפי הוראות החוק, ואשפוזו כאמור יהיה בתוקף רק 48 שעות, אלא אם ניתנו לגבי הוראות אשפוז של הפסיכיאטר המחוזי או שהוא נתן את הסכמתו לאשפוזו מרצון.

6. (א) סעיפים 5 עד 10 דנים באפשרויות של אשפוז כפוי לסוגיו, טיפול מרפאתי כפוי או בדיקה כפויה. סעיפים אלה מחליפים את סעיף 5 בחוק הקיים והם נועדו להבטיח את התנאים המיוחדים שבהם ניתן לכפות על אדם אשפוז או טיפול רפואי או בדיקה רפואית.

(ב) במקום ההוראה הכוללת של סעיף 5 בחוק הקיים, המחייבת את הפסיכיאטר המחוזי להורות על אשפוז כפוי כל אימת שהוא נוכח לדעת כי חולה נפש מסכן את עצמו או את זולתו, מוצעות בהצעת החוק העילות הבאות לאשפוז כפוי:

(1) אשפוז כפוי של חולה המסכן את זולתו (סעיף 5 להצעת החוק).

(2) אשפוז כפוי של חולה המסכן את עצמו (סעיף 6 להצעת החוק).

(3) אשפוז כפוי לא דחוף (סעיף 7 להצעת החוק). החובה להוראות על אשפוז בעל-כורחו של חולה, המסכן אנשים אחרים, הינה מוחלטת, והיא מעוגנת בחובתה של המדינה להגן על אזרחיה מפני פגיעות פיזיות על-ידי אחרים. אשפוזו של חולה המסכן את עצמו מתבסס על "הזכות ההורית" של המדינה, היינו חובתה לדאוג למי שאינו מסוגל לדאוג לעצמו, ובמקרה זה אף עלול להזיק לעצמו נזק פיסי ומידי. ואילו האשפוז הכפוי שאינו דחוף מתייחס לחולה נפש הסובל "מפגיעה קשה ביכולתו לדאוג לצרכיו הבסיסיים" או "שהוא גורם סבל נפשי חמור לעצמו או לסביבתו או שהוא גורם פגיעה חמורה ברכו". ניסיון העבר הוכיח, שבהעדר סמכות כזאת בחוק, נבצר מהרופאים הפסיכיאטרים לדאוג ולטפל בחולים כאלה, והם הופקרו לגורלם ובני משפחותיהם היו חשופים לסבלם.

(ג) בסעיפים 9 ו-10 לחוק המוצע יש משום חידוש בהשוואה לחוק הקיים בכך שהם יאפשרו מתן טיפול רפואי

השקפות רבות בתחום הרפואי, החברתי, המשפטי, ובתחום זכויות האזרח.

כמו כן, במרוצת שנים אלו נרכש ניסיון רב בהפעלת החוק, מעלותיו וכן חולשותיו נחשפו לאור עליידי אנשי המקצוע, בתי המשפט, פעילי זכויות האזרח, התקשורת וחברי כנסת רבים. בתקופה האמורה שונו באופן יסודי ונחקקו חוקים חדשים העוסקים באשפוז ובטיפול בחולי נפש כרוב ארצות המערב. במקביל הוכר הצורך בהכנסת שינויים בחוק הישראלי המקורי שבעת קבלתו היה מן המתקדמים בארצות המערב. כל אלה הביאו את משרד הבריאות להחליט כי הגיעה העת להביא בפני הכנסת הצעת חוק חדשה, העשויה כמקשה שאחת על-ידי הוספת תיקונים וטלאים לחוק הקיים.

החוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו—1955, נחקק על-ידי הכנסת בתקופת שבה הגיעו ארצה, עם גלי העלייה ההמונית, חולי נפש רבים. הגידול במספר מקומות הטיפול, ובתקופה ההיא בעיקר מיטות אשפוז, והם היו הרוב, גרמו לכך שהאשפוז הסגור לא הדביק את הצרכים. למעלה מ-1,000 חולים המתונו בתור לאשפוז ובינתיים לא זכו לטיפול. הפחד והבושה, הניסיון להסתיר את חולי הנפש במשפחה ולהימנע מפיניה לטיפול אלא כאשר כלו כל הקצין, יחד עם המחסור במיטות גרמו לכך כי רוב החולים התאשפזו במצבים קיצוניים של סכנה לעצמם או לאחרים, וכ-70% מהם היה צורך לאשפוז בכפייה. היתה אפוא ציפייה כי החוק יוכל לפתור את מצוקת האשפוז ויבטיח אשפוז פסיכיאטרי לכל הנזקקים לו.

השיקום של חולי נפש והטיפול האמבולטורי-הקהילתי היו עדיין בחיתוליהם. גם האשפוז החלקי לא הוכר כמעט. זו הסיבה שהחוק הקיים עוסק, רובו ככולו, בחולים מאושפזים והמושג "טיפול" הכלול בשמו כמעט והה ל"אשפוז".

בעולם הרפואה כולו, וברפואת הנפש בכלל זה, מלכה עדיין בכיפה תפיסת המודל הרפואי הקלאסי, תפיסה הסומכת על הרופא כי ירע לבחור בעבור החולה שבטיפולו את הדרך הטיפול הטובה ביותר, ויציא אותה לפועל בצורה הומנית ותוך שמירה מרבית על זכויותיו. גישה זו השתנתה מאוד בשנים שחלפו מאז — החולים ובני משפחותיהם דורשים לקבל מידע על-אודות מחלתם, להיות שותפים פעילים בהחלטה על-אודות הטיפול המוצע להם ובהוצאתו לפועל.

כל אלה הביאו לחיבורה ולניסוחה של הצעת החוק המוצעת בזה והמביאה בחשבון את השגותיהם של בתי המשפט, האגודה לזכויות האזרח וגורמים אחרים המבקשים להבטיח מינימום של פגיעה בזכויות האדם לחופש וקובעים בהתאם לכך הוראות מפורטות יותר לגבי התנאים שבהם ניתן לאשפוז אדם בכפייה. בהתאם לשינויים שחלו בתחום המקצועי בטיפול בחולי נפש והרגש שהושם בהישארותו של האדם בקהילה. העקרונות המונחים כנר לרגלי הצעה זו יובאו להלן, כדברי מבוא והסבר, בצמוד לסעיפי החוק על סדרם ובמיוחד בקשר לסעיפים שבהם קיים שוני רב בין החוק המוצע לחוק הקיים, או שהם חדשים מעיקרם.

מוצע בחוק לאפשר מתן טיפול רפואי חלופי בכפייה כמרפאה הקהילתית וכן הוכטחו זכויותיו של החולה המאושפז מרצון ושיתופו של החולה בטיפול הרפואי והשיקומי שניתן לו.

15. בנושא של השימוש באמצעי כפייה חלו שינויים ובתחשבו בגישות החדשות מוצע לקבוע כי בשום מקרה לא ישמשו אמצעי כפייה עונש אלא אמצעי טיפולי. השימוש באמצעי כפייה יוכל להתבצע רק בהוראת רופא, שחנתן לפרק זמן מוגבל בלבד. יופסק השימוש בכוחות כפייה מחד גיסא, ובסמים מסוכנים כאמצעי הרגעה מאידך גיסא.

16. בסעיף 30 לחוק המוצע הורחבו זכויות החולה במידה ניכרת. ניתוספו בין השאר העקרונות הבאים: קביעה כי מטרתו של האשפוז היא קבלת טיפול רפואי; הוטלה חובה להביא לידיעת החולה את זכויותיו; הוכרה זכותו של חולה המאושפז מרצון לסרב לקבל טיפול ולהיות שותף בתוכנית הטיפול בו; לקבל מידע על-אודות מחלתו; להמשיך ולנהל את רכושו וכד'.

17. מוצע לראשונה לקבוע כללים להעסקתם של חולי נפש מאושפזים בתוכניות ריפוי בעיסוק ושיקום. הכללים להעסקתם של החולים ייקבעו בתקנות, כדי למנוע את ניצולם לרעה של חולים מחד גיסא, ומאידך גיסא נקבע בחוק, כי אין בהעסקתם של חולים בתוכניות אלה משום יצירת קשר של "עובד ומעביד".

18. סעיף 32 לחוק המוצע דן בדרכי טיפול של האפסטרופוס הכללי בנכסי החולה שאינו מסוגל לדאוג לענייניו. סעיף זה מחליף את סעיף 27 לחוק הקיים.

19. סעיף 33 דן בחובת הדיווח של מנהל בית-החולים לשר הבריאות על אשפוזו ושחרורו של חולה, וכן על חולה שאינו מסוגל לדאוג לענייניו. סעיף זה מחליף את הסעיפים 9 ו-10 לחוק הקיים.

20. סעיף 34 דן בחובת מנהלי בתי-החולים ומנהלי מרפאות להגיש תסקירים לשר הבריאות. סעיף זה מחליף את סעיף 14 לחוק הקיים, כשהחידוש בסעיף זה הוא הרחבתו והחלתו גם על מרפאות.

21. סעיפים 35 עד 39 דנים בחובת תשלום דמי אשפוז וסדרי דיון בבקשות לשחרור מחובת תשלום. סעיפים אלה מחליפים את הסעיפים 48 עד 58 לחוק הקיים ללא כל שינוי ענייני.

22. סעיף 40 לחוק המוצע מחליף את סעיף 28 לחוק הקיים והשינויים העיקריים בו הם, מחד גיסא, איסור פרסום דבר מחלתו של חולה, הטיפול בו או אשפוזו, ומאידך גיסא, מתן היתר להעברת מידע רפואי על-אודות החולה לצוות הרפואי המטפל בו.

23. סעיפים 41 עד 44 מחליפים את הסעיפים 29, 30, 31 ו-32 לחוק הקיים ללא שינויים מהותיים. הסעיפים האמורים דנים בנושאים הבאים: עבירות ועונשין, טיפול בחולים לפי חוק השיפוט הצבאי והסמכת השר להתקנת תקנות לביצוע החוק.

ב. במשך השנים שחלפו מאז 1955, שבה תוקן החוק לטיפול בחולי נפש, התשט"ו—1955, ועד היום חלה התקדמות רבה בהכנה של התהליכים הנפשיים הנורמליים והפתולוגיים, הקליניקה הפסיכיאטרית השתנתה במידה רבה, הטיפול הרפואי והחברתי במחלות נפש התקדם, השתנו

ח. החלטות בדבר תיקוני טעויות:

1. בחוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח — 1988
(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)
- בחוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח — 1988¹, בסעיף 6(ב)(3), במקום "ארגון העובדים הסוציאליים", צ"ל:
"איגוד העובדים הסוציאליים".
- ¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 90.
2. בחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989
(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)
- (1) בסעיף 3(1)(2) לחוק בתי-המשפט (תיקון מס' 7),
התשמ"ט — 1989¹, פסקת משנה (5) של פסקה (4) חסומן
כפסקה (5) של סעיף 108א(א) לחוק בתי-המשפט [נוסח
משולב], התשמ"ד — 1984;
- (2) בסעיף 14(1)(ב) לחוק האמור, פסקת משנה (5) של
פסקה (9) חסומן כפסקה (10) של סעיף 43(ב) לחוק בית-הדין
לעבודה, התשכ"ט — 1969.
- ¹ ס"ח התשמ"ט, עמ' 48.
3. בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988
(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התשכ"ח — 1948)
- בתוספת הראשונה לחוק התקציב לשנת הכספים 1988,
התשמ"ח — 1988¹, בסעיף תקציב 20.35.39, שם המוסד צ"ל:
"עמותה לקידום בית-הספר ברוח ערכי תנועת העבודה,
בית-ספר גבעתי-גונן".
- ¹ ח"ח 105, התשמ"ח, עמ' 509.
- ט. הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989
1. תיקון סעיף 1
- בסעיף 1 לחוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ
(הוראת שעה), התשמ"ה — 1984¹, (להלן — החוק
העיקרי) —
- (1) במקום הגדרת "שירות" יבוא:
"שירות" — כל אחד מאלה:
- (1) עשייה בתמורה למען הזולת, למעט הלוואה
ולרבות מכר טובין, שתמורתה הכוללת
משתלמת מתוך מטבע-חוץ שנקנה לצורך
נסיעה לחוץ-לארץ או באמצעות כרטיס
אשראי;
- (2) מתן מתנה או תמיכה ותשלום דמי מזונות,
פנסיה, גמלה או תגמול;
- (3) שירות קרקע;
- (2) בהגדרת "שירות קרקע", ברישא, במקום "שירות
כמפורט להלן, הניתן בחוץ-לארץ והנמכר בישראל
על-ידי סוכן נסיעות", יבוא "עשייה בתמורה
כמפורט להלן הנעשית בחוץ-לארץ";
2. תיקון סעיף 8
- בסעיף 8א(א) לחוק העיקרי, פסקה (1) — בטלה.
3. תיקון סעיף 10
- בסעיף 10א(א) לחוק העיקרי, פסקאות (2), (4) ו-(8) —
בטלות.
4. תחילה ותחולה
- (א) תחילתו של חוק זה ב-1 בחודש שלאחר פרסומו.
- (ב) הוראות חוק זה יחולו על כל חלק משירות מיובא
או נכס חוץ שמטבע-החוץ בשלהם הועבר
לחוץ-לארץ ביום התחילה או אחריו, גם אם
הרכישה נעשתה לפני יום התחילה.
5. פרסום
- חוק זה יפורסם תוך עשרים ימים מיום קבלתו.

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 2 ועמ' 48; התשמ"ו, עמ' 49; התשמ"ז, עמ' 100; התשמ"ח, עמ' 72; התשמ"ט, עמ' 28.

י. הצעת חוק הריבית (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989

2. תחולה

1. תיקון סעיף 2

בסעיף 2 לחוק הריבית, התשי"ז—1957¹, בכל מקום, במקום "שנתיים" יבוא "שנה".

¹ ס"ח התשי"ז, עמ' 50; התשל"ג, עמ' 12.

יא. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 7), התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא:
"תאגיד ריאלי" — תאגיד שעל-פי הוראות פרק ג' אסור לתאגיד בנקאי לשלוט בו או להיות בעל עניין בו."

2. הוספת סעיף 23

אחרי סעיף 23 לחוק העיקרי יבוא:

"23א. סך כל אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים

(א) סך כל אמצעי שליטה שתאגיד בנקאי יהיה רשאי להחזיק בתאגידים ריאליים לא יעלה על 25 אחוזים מהון התאגיד הבנקאי, כפי שיוגדר לענין זה בכללים שיקבע הנגיד לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת ובאישור שר האוצר; הנגיד רשאי להתיר החזקת שיעור גבוה יותר אם ראה ששווי אמצעי השליטה בתאגידים הריאליים גדול בשל רווחיהם או שהון התאגיד הבנקאי קטן בשל הפסדיו; שוויים של אמצעי השליטה ייקבע לענין זה לפי ערכם בדוחות הכספיים האחרונים של התאגיד הבנקאי.

(ב) לענין הוראות סעיף זה לא יימנו אמצעי השליטה בתאגיד ריאלי המוחזקים בידי אלה:

- (1) תאגיד ריאלי אחר שהתאגיד הבנקאי שולט בו או הינו בעל עניין בו;
- (2) התאגיד הבנקאי, או תאגיד שבשליטתו או תאגיד שהוא בעל עניין בו, כשאמצעי השליטה מוחזקים בידיהם כנאמנות או כעד אחר או על-פי הוראות סעיפים 26 ו-27;
- (3) קופת גמל שבשליטת התאגיד הבנקאי או בנייהולו;
- (4) קרן משותפת להשקעות כנאמנות שהתאגיד הבנקאי נאמן או מנהל בה."

3. החלפת סעיף 47 והוספת סעיף 47א

במקום סעיף 47 לחוק העיקרי יבוא:

"47. הגבלות על החזקת אמצעי שליטה בתאגיד ריאלי

(א) תאגיד בנקאי, אשר כיום כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989) שלט או היה בעל עניין בתאגיד ריאלי, רשאי להמשיך ולשלוט בו או להיות בעל עניין בו, בכפוף לאמור להלן:

- (1) אחרי המועד האמור לא ירכוש התאגיד

הבנקאי למען עצמו אמצעי שליטה בתאגיד הריאלי:

(2) לענין כל הוראה בדיון או בהוראות הנגיד או המפקח, למעט הוראות סעיף 23א, שבו נקבעה הגבלה על פעילות התאגיד הבנקאי, נכסיו או התחייבויותיו ביחס להונו (להלן — הוראה מגבילה), יופחת מהונו, החל כיום ד' בטבת התש"ן (1 בינואר 1990), בכל שנה, שליש מאמצעי השליטה העודפים על המותר בהחזקה לפי הוראות פרק ג' אולם אם ההפחתה האמורה עולה בשנה כלשהי על אחוז וחצי מהון התאגיד הבנקאי, יופחת באותה שנה לענין כל הוראה מגבילה השיעור האמור מן ההון;

(3) התאגיד הבנקאי לא ייתן לתאגיד הריאלי אשראי אלא במהלך העסקים הרגיל ובתנאים דומים לאשראי שניתן ללקוחות מאותו סוג; המפקח רשאי לקבוע שיעור מרבי לאשראי כאמור, בין דרך כלל ובין לתאגיד פלוני;

(4) דירקטורים או עובדים של התאגיד הבנקאי או של תאגידים בנקאיים שבשליטתו לא יהיו רוב מכלל הדירקטורים בתאגיד ריאלי שהתאגיד הבנקאי שולט בו או הינו בעל עניין בו.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א)(1), רשאי התאגיד הבנקאי לרכוש אמצעי שליטה שהונפקו בידי התאגיד הריאלי, אם כתוצאה מההנפקה ירד חלקו של התאגיד הבנקאי בזכויות ההצבעה לחמישים אחוזים או פחות, או לעשרים וחמישה אחוזים או פחות, לפי העניין, ובלבד שהרכישה תהיה רק בשיעור המאפשר לו להמשיך ולשלוט בו או להיות בעל עניין בו, לפי העניין.

(ג) האמור בפסקאות (1) ו-(2) שבסעיף קטן (א) לא יחול על רכישת אמצעי שליטה באמצעות תאגיד אחר שהתאגיד הבנקאי שולט בו או הינו בעל עניין בו בעקיפין (להלן בסעיף זה — תאגיד-נכד), ובלבד שהתאגיד הבנקאי לא יסייע, במישרין או בעקיפין, במימון הגדלת החזקותיו של תאגיד שהוא שולט בו או שהוא בעל עניין בו, בתאגיד-הנכד, והאמור בפסקאות (3) ו-(4) שבסעיף קטן (א) יתקיים גם לגבי תאגיד-נכד.

(ד) הוראות פרק ג' לא יחולו על תאגיד-נכד אף אם אמצעי השליטה בו נרכשו לאחר המועד הנקוב

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 232; התשמ"ז, עמ' 11, עמ' 20, עמ' 168, עמ' 170; התשמ"ח, עמ' 26; התשמ"ט, עמ' 61.

- (2) חמישית בכל אחת מן השנים 1991 עד 1994.¹
4. תחולה
סעיף 47(א) (4) לחוק העיקרי בנוסחו בחוק זה יחול על תאגיד בנקאי החל באספתו הכללית הקרובה לאחר יום פרסומו של חוק זה.
5. פרסום
חוק זה יפורסם תוך 30 ימים מיום קבלתו.
47. הפחתת סך כל אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים
תאגיד בנקאי, שביום כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989) החזיק אמצעי שליטה בתאגידים ריאליים בסכום העולה על המותר על-פי הוראות סעיף 23א, יהא חייב להפחיתם עד לסכום המותר, בשיעורים הבאים:
(1) חמישית עד יום י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990).

ב. הצעות תיקון לתקנון הכנסת

- אחרי סעיף 72 לתקנון הכנסת יבוא:
"72א. הצהרת אמונים
(א) קרא היושב-ראש לחבר הכנסת להצהיר אמונים והצהיר חבר הכנסת שלא כלשון החוק. יקבע

השגה לתיקון תקנון הכנסת

- לסעיף 72א
חבר הכנסת ת' טובי מציע:
לסעיף (א):
"קרא היושב-ראש לחבר הכנסת להצהיר אמונים והצהיר חבר הכנסת שלא כלשון החוק. יקרא לו היושב-ראש פעם שנייה להצהיר כמתחייב על-פי החוק; הצהיר חבר הכנסת פעם שנייה שלא כלשון החוק או נמנע מלהצהיר

ג. הצעת חוק הגמלאות (השלמה לתוספת היוקר), התשמ"ט — 1989

1. השלמה לתוספת היוקר
על אף האמור בכל חוק, הסכם קיבוצי או הסדר אחר, שמכוחם משולמת קצבה מתקציבו של מעביד (להלן — פנסיה תקציבית), חשולם לזכאים לפנסיה תקציבית השלמה לתוספת היוקר; למשכורת הקובעת שעל-פיה מחושבת הפנסיה התקציבית (להלן — המשכורת הקובעת), ייתוספו במועדים כלהלן שיעורים אלה:
(1) מהקצבה המגיעה לזכאי בעד חודש פברואר 1989 עד הקצבה המגיעה לו בעד חודש יולי 1989 — 4.85% מהמשכורת הקובעת;
(2) מהקצבה המגיעה לזכאי בעד חודש אוגוסט 1989 עד הקצבה המגיעה לו בעד חודש נובמבר 1989 — 3.82% מהמשכורת הקובעת;
(3) מהקצבה המגיעה לזכאי בעד חודש דצמבר 1989 עד הקצבה המגיעה לו בעד חודש מרס 1990 — 2.79% מהמשכורת הקובעת;
(4) החל בקצבה המגיעה לזכאי בעד חודש אפריל 1990 — 1.89% מהמשכורת הקובעת.
2. תחולה
הוראות סעיף 1 —
- (1) יחולו על משכורת קובעת עד לתקרה הקבועה בהסכם הקיבוצי הכללי בדבר תוספת יוקר מיום 20 בפברואר 1989 בין לשכת החיאום של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י, האגף לאיגוד מקצועי, שמספרו בפנקס ההסכמים הקיבוציים 7018/89;
- (2) לא יחולו לעניין חישוב מענק או היוון של פנסיה תקציבית;
- (3) לא יחולו על זכאי לקצבה על-פי חוק גמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, התשכ"ט—1969¹, וחוק הרשויות המקומיות (גמלאות לראש רשות וסגניו), התשל"ז—1977², ועל מקבלי פנסיה תקציבית, אשר קצבתם צמודה לקצבה של נושא משרה אשר חל עליו אחד החוקים האמורים.

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 98.
² ס"ח התשל"ז, עמ' 77.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

בפסקה (2), במקום "3.82%" יבוא "4.82%";

בפסקה (3), במקום "2.79%" יבוא "3.79%";

בפסקה (4), במקום "1.89%" יבוא "2.89%";

לסעיף 1

חבר הכנסת י' צבן מציע:

בפסקה (1), במקום "4.85%" יבוא "5.85%";

יד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 1

(3) בפסקה (2), במקום "כ"ד באדר ב' התשמ"ט" (31 במרס 1989) יבוא "ל' באב התשמ"ט" (31 באוגוסט 1989) — 5 אחוזים" ובסופה יבוא: "11 אחוזים מהקצבה המגיעה לו בעד חודש אפריל 1989 עד הקצבה המגיעה לו בעד חודש אוגוסט 1989".

2. תיקון סעיף 2

בסעיף 2, במקום "עד חודש מרס 1989" יבוא "עד חודש אוגוסט 1989".

בסעיף 1 לחוק שירות המדינה (גמלאות) (הוראת שעה), התשמ"ט — 1989¹ (להלן — החוק) —

(1) כרישא, במקום "בשיעור של 5 אחוזים ממנה לגבי" יבוא "בשיעורים ולגבי";

(2) בפסקה (1), לפני המלה "מהקצבה" יבוא "5 אחוזים" ובסופה יבוא: "11 אחוזים מהקצבה המגיעה לו בעד חודש אפריל 1989 עד הקצבה המגיעה לו בעד חודש אוגוסט 1989".

¹ ס"ח התשמ"ט, עמ' 14.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

בכל מקום, במקום "אוגוסט 1989" יבוא "נובמבר 1989".

לסעיפים 1 ו-2

חבר הכנסת י' צבן מציע:

טו. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיסוי נשים נשואות), התשמ"ט — 1989

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

5. תיקון סעיף 34

בסעיף 34 לפקודה, בסופו יבוא "ואולם אם ביחס להכנסתו ולהכנסת בן זוגו יש לערוך חישוב מאוחד כאמור בסעיף 65 ולכן זוגו היתה הכנסה בשנת המס, תובא בחשבון בחישוב המס של היחיד נקודת זיכוי אחת בלבד".

6. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לפקודה, סעיף קטן (ב) — בטל.

7. תיקון סעיף 36

בסעיף 36 לפקודה, בסופו יבוא "ואולם אם ביחס להכנסתו ולהכנסת בן זוגו יש לערוך חישוב מאוחד כאמור בסעיף 65 ולכן זוגו היתה הכנסה בשנת המס, תובא בחשבון בחישוב המס של היחיד 1/8 נקודת זיכוי בלבד".

8. החלפת סעיף 37

במקום סעיף 37 לפקודה יבוא:

"37. זיכוי בעד בן זוג

בחישוב המס של יחיד תושב ישראל, שהינו נשוי וחי עם בן זוגו, ובני הזוג לא חבצו כי ייערך חישוב נפרד על הכנסותיהם על-פי סעיף 66, תובא בחשבון מחצית נקודת זיכוי אם היתה לבן הזוג הכנסה בשנת המס, ואם לא היתה לבן הזוג הכנסה כאמור תובא בחשבון בחישוב המס של היחיד נקודת זיכוי שלמה".

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לפקודת מס הכנסה¹ (להלן — הפקודה), אחרי הגדרת "אחוזות בית" יבוא:

"כ"ן זוג" — אדם נשוי החי ומנהל משק בית משותף עם מי שזוגו נשוי לו;".

2. תיקון סעיף 9א

בסעיף 9א לפקודה, בהגדרת "גיל פרישה", בפסקה (1), במקום הסיפא המתחיל במלה "הכנסתה" יבוא "הכנסת בן זוגו של אדם כהכנסתו הוא".

3. הוספת סעיף 17א

אחרי סעיף 17 לפקודה יבוא:

"17א. ניכוי בשל שירות טיפול בילדים

לשם בירור הכנסתו החייבת של אדם מיגיעה אישית ינוכו הוצאות שהוציא בשנת המס לרכישת שירותי טיפול בילדיו, ובלבד שכל מקרה לא יעלו ההוצאות המותרות בניכוי לפי סעיף זה על הכנסתו החייבת שלו או של בן זוגו מיגיעה אישית, לפי הנמוך שביניהם; "ילד", לעניין זה — ילד אשר גילו לא עלה על 12 בשנת המס".

4. תיקון סעיף 32

בסעיף 32 לפקודה, בסוף פסקה (1) יבוא "חוץ מהוצאות המותרות בניכוי על-פי סעיף 17א".

¹ דמ"ד, נ"ח 6, עמ' 120.

(1) בעד התקופה שבה היה נשוי — ל-1/12 מנקודות הזיכוי המגיעות לו לפי סעיפים 34, 36 ו-41 א בעת היותו נשוי כפול במספר החודשים שבהם היה נשוי;

(2) בעד התקופה שבה לא היה נשוי — ל-1/12 מנקודות הזיכוי המגיעות לו לפי סעיפים 34, 36 ו-40 (ב) בעת היותו לא נשוי כפול במספר החודשים שבהם לא היה נשוי.

14. הוספת סעיף 41

אחרי סעיף 41 לפקודה יבוא:

"41. זיכוי בחישוב נפרד

(א) בחישוב המס של אשה נשואה, שהיתה לה בשנת המס הכנסה מיגיעה אישית המזכה בחישוב נפרד לפי סעיף 66, תובא בחשבון נקודת זיכוי אחת בשל כל ילד שבשנת המס טרם מלאו לו 18 שנים.

(ב) נקודות זיכוי לפי סעיף זה לא יובאו בחשבון בחישוב המס מהכנסתה של אשה נשואה שהיא או בן זוגה חבכו בשנת המס כי הוצאותיהם לפי סעיף 17 א יותרו בניכוי מהכנסתה.

15. תיקון סעיף 44

בסעיף 44 לפקודה —

(1) בסעיף קטן (א), במקום הקטע המתחיל במלים "בן משפחתו" ומסתיים במלים "סעיף 40" יבוא "של בן זוגו, או של ילדו אשר בשנת המס טרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "אשה" יבוא "בן זוג";

(3) בסעיף קטן (ד), במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) שלו או של בן זוגו או של ילדו אשר טרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים בשנת המס";

16. תיקון סעיף 56

בסעיף 56 לפקודה במקום "ולמי שהחברים היו זכאים בעדם לנקודת זיכוי על-פי סעיף 37 או לנקודת קצבה על-פי סעיף 40" יבוא "ולבני זוגם ולילדיהם שאינם חברים".

17. החלפת סעיף 65

במקום סעיף 65 לפקודה יבוא:

"65. חישוב מאוחד

(א) הכנסת שני בני זוג, יראו לעניין חישוב המס המגיע ממנה, לאחר ניכוי ההוצאות והניכויים המותרים, כהכנסתו של אדם אחד, אך בחישוב המס יובאו בחשבון כל הטבה, הנחה או הפחתת מס הניתנים בשל מקור או סוג ההכנסה לכל אחד מבני הזוג, ומן המס יקוזו נקודות הזיכוי והזיכויים המגיעים לכל אחד מהם לפי הפרק השלישי לחלק ג'.

(ב) הוצאות, ניכויים, נקודות זיכוי וזיכויים המגיעים לאחר מבני הזוג על-פי הפרק השלישי לחלק ג' ואשר לא נוצלו בחישוב המס מהכנסתו יובאו בחשבון בחישוב המס מהכנסתו של בן הזוג האחר.

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא ייערך חישוב מאוחד על-פי סעיף זה אם הכנסת אחד

9. החלפת סעיף 38

במקום סעיף 38 לפקודה יבוא:

"38. זיכוי בחישוב מאוחד

בחישוב המס של יחיד תושב ישראל אשר ביחס להכנסתו והכנסת בן זוגו נערך חישוב מאוחד לפי סעיף 65, והוכח להנחת דעתו של פקיד השומה כי הכנסתו הושגה מיגיעתו האישית לרבות הכנסה מיגיעה אישית כאמור בפסקאות (1) עד (6) להגדרתה שבסעיף 1, תובא בחשבון נקודת זיכוי אחת אם הוא הורה לילד שגילו נמוך מ-18 בשנת המס, או 3/4 נקודת זיכוי אם אינו הורה כאמור; אך אם היתה גם לבן זוגו הכנסה מיגיעה אישית כאמור שביחס אליה נערך חישוב מאוחד, יובאו בחשבון בחישוב המס של היחיד 1/2 נקודת זיכוי, אם הוא הורה לילד כאמור ו-3/8 נקודת זיכוי אם אינו הורה לילד כאמור."

10. החלפת סעיף 39

במקום סעיף 39 לפקודה יבוא:

"39. זיכוי בעד בן זוג עוזר

(א) בחישוב המס של יחיד תושב ישראל, אשר ביחס להכנסתו מיגיעה אישית והכנסת בן זוגו נערך חישוב מאוחד לפי סעיף 65, ואשר מקור הכנסתו כעבודה, שכן הזוג השתתף בה במשך לפחות 24 שעות בכל שבוע בתוך 9 חודשים של שנת המס, תובא בחשבון 3/4 נקודת זיכוי אם הינו הורה לילד שגילו נמוך מ-18 בשנת המס, או 1/2 נקודת זיכוי אם אינו הורה כאמור; אך אם היתה גם לבן זוגו הכנסה מיגיעה אישית שמקורה כעבודה במשך 24 שעות בכל שבוע בתוך 9 חודשים של שנת המס ואשר המס כגינה מחושב בחישוב מאוחד כאמור בסעיף 65, יובאו בחשבון בחישוב המס של היחיד 3/8 נקודת זיכוי אם הינו הורה לילד כאמור ו-1/4 נקודת זיכוי אם אינו הורה כאמור.

(ב) יחיד תושב ישראל הזכאי לזיכויים על-פי סעיף זה וכן על-פי סעיף 38 יינתנו לו הזיכויים לפי אחד משני הסעיפים, לפי בחירתו."

11. תיקון סעיף 40

בסעיף 40 (א) לפקודה, במקום "יחיד תושב ישראל זכאי" יבוא "תושבי ישראל שהינם הורים לילדים זכאים" ובסופו יבוא "להורה הזכאי לקצבה על-פי הוראות החוק האמור".

12. תיקון סעיף 40(ב)

בסעיף 40(ב) (1) לפקודה, במקום הסיפא המתחילה במלים "הוראה זו לא תחול" יבוא "תבע היחיד כי הוצאותיו לפי סעיף 17 א יותרו בניכוי מהכנסתו בשנת המס — לא יובאו בחשבון בחישוב המס שלו נקודות זיכוי בשל כל ילד, אלא נקודת זיכוי אחת בלבד בשל עצם היותו משפחה חד-הורית".

13. החלפת סעיף 41

במקום סעיף 41 לפקודה יבוא:

"41. מי שהיה נשוי חלק מהשנה

אדם שהיה נשוי בחלק משנת המס יהיה זכאי, לעניין חישוב המס שהוא חייב בו —

(1) בפסקה (1), הסיפא המתחיל במלים "על אף האמור" תימחק;

(2) במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) על אף האמור בפסקה (1), רשאים שני יחידים תושבי ישראל שהינם בני זוג להגיש דוח משותף על הכנסותיהם:".

20. תיקון סעיף 135

בסעיף 135(1) לפקודה, בשורה השנייה, המלים "אשתו ושל" — יימחקו, ובמקום הקטע המתחיל במלה "ואולם" בשורה הרביעית ומסתיים במלה "כאמור" בשורה השביעית יבוא "ואולם שני בני זוג רשאים להגיש דוח משותף על הונם ונכסיהם".

21. תיקון סעיף 223

בסעיף 223(2) לפקודה, המלים "של אשתו או" — יימחקו.

מבני הזוג אינה עולה על סכום שהוא פי ארבעה מסכום נקודות הזיכוי המגיעות לו לפי סעיפים 35 או 38.

(ד) כל אחד מבני הזוג יהיה אחראי לתשלום המס מחלקו בהכנסה לפי סעיף זה, אלא אם כן מינו שני בני הזוג, בכתב, אחד מהם כאחראי לתשלום המס המגיע בשל מלוא ההכנסה בדוח משותף שהגישו על-פי סעיף 131(א)(2).

(ה) חלקו של כל בן זוג בתשלום המס יהיה שווה לחלק היחסי של הכנסתו בתוך כלל ההכנסה החייבת של בני הזוג."

18. תיקון סעיף 66

בסעיף 66(א) לפקודה, המלים "ואלה ההוראות שיחולו לגבי החישוב הנפרד" ופסקאות (1) עד (3) — יימחקו.

19. תיקון סעיף 131

בסעיף 131(א) לפקודה —

דברי הסבר

לבית, מותרות בניכוי מהכנסתו. כתוצאה מכך במשפחות רבות נמנע אחד מבני הזוג מלצאת לעבודה, וזאת גם כאשר תרומתו הכלכלית בעבודה מחוץ למסגרת המשפחתית עולה על זו שבתוך המשפחה.

מצב זה גם יוצר אי-שוויון בין משפחות המייצרות בעצמן את שירותי הטיפול בתלויים, דהיינו מפיקות הכנסה בעין שאינה חייבת במס, לבין משפחות הרוכשות שירותים אלה ומפיקות הכנסה בכסף שכולה חייבת במס. בעוד שעלות רכישת שירותי הטיפול אינה מותרת להם בניכוי מהכנסתם. כדי לבטל תוצאות אלה מוצע להכיר בהוצאות טיפול בתלויים למשפחות חד-הוריות או למשפחות שבהן שני בני הזוג עובדים. בכל מקרה לא יותרו בניכוי הוצאות העולות על הכנסת זה מבני הזוג שהכנסתו נמוכה יותר, וזאת מטעמי יעילות כלכלית.

1. חוק שיווי זכויות האשה, התשי"א — 1951, קובע כי דין אחד יהיה לאשה ולאיש לכל פעולה משפטית, וכל הוראת חוק המפלה לרעה את האשה, באשר היא אשה, לכל פעולה משפטית — אין נוהגים לפיה.

פקודת מס הכנסה אינה מתיישבת עם חוק זה, בהבחינה בין נישומים נשואים על-פי מינס. בפקודה יש דין שונה לאשה ולאיש בקביעת הכנסתם. נשים נשואות אינן נחשבות כלל לנישום, הכנסותיהן מיוחסות לבעל והוא אחראי עליהן. זיכויים מסוימים מן המס נשללים מנשים נשואות, ואין להן זכות להגיש השגה או ערעור על שומת הכנסתן. הצעת החוק באה לבטל הבחנה זו.

2. כיום אין ההוצאות האמיתיות, שמוציא אדם לרכישת שירותי טיפול בילדיו הקטנים כדי שיוכל לצאת לעבודה מחוץ

טז. הצעת חוק היטל על עבודת זרים, התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

שהיה המעסיק רשאי לנכות משכרו של העובד לעניין דמי ביטוח לאומי שהיו משולמים אילו היה תושב ישראל.

4. תחולת הוראות פקודת מס הכנסה

לעניין דוח, שומה, השגה והפרשי הצמדה וריבית יחולו הוראותיה של פקודת מס הכנסה (להלן — הפקודה) על ההיטל לפי חוק זה כאילו היה ניכוי לפי הפקודה שמעסיק חייב בו, ואילו לעניין ביצוע, גבייה, עונשין והוראות כלליות אחרות יחולו הוראות הפקודה על ההיטל כאילו היה מס הכנסה.

5. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

1. היטל על המעסיק

המעסיק עובד תושב חוץ ישלם היטל לאוצר המדינה לפי חוק זה.

2. ניכוי משכר העובד

המשלם היטל לפי חוק זה רשאי לנכות חלק משכרו של העובד לפי חוק זה.

3. שיעורי ההיטל והניכוי

(א) שיעור ההיטל על מעסיק יהיה ההפרש בין דמי ביטוח לאומי שהוא חייב לשלם בשל עובד תושב ישראל לבין דמי הביטוח הלאומי שהוא משלם בעד העובד הנדרון.

(ב) שיעור הניכוי לפי סעיף 2 יהיה כשיעור הניכוי

דברי הסבר

יש בארץ 1,000 מעסיקים, המעסיקים כ-20,000 עובדים שכירים תושבי חוץ. חלקם חוקיים באישור הממשלה וחלקם השוהים בארץ באופן בלתי-חוקי. עלות העבודה מבחינת דמי הביטוח של תושב חוץ זולה בכ-90% מזו של עובד תושב ישראלי; בעד תושב חוץ משלם המעסיק 0.7%, בעוד שבבעד תושב ישראלי משלם המעסיק 10.58%. הניכוי משכרו של עובד תושב חוץ הינו 0.6% לעומת 5.35% משכרו של עובד תושב ישראלי. מצב זה מעודד קבלת עובדים זרים ומחמיר את בעיית האבטלה בקרב תושבים ישראליים. מטרתה של הצעה זו להשוות את הנטל על המעביד כדי למנוע עידוד קליטה של עובדים זרים.

יז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (שירותי הביטחון — הכרה בשירות חובה).

התשמ"ט — 1989

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ב-1 בחודש שלאחר פרסומו.

1. החלת הוראה

סעיף 163 לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב), התשל"ז-1970¹, יחול גם על מי שפרש מהשירות לפני יום ר' בתמוז התשל"ט (1 ביולי 1979).

¹ ס"ח התשל"ל, עמ' 60, התשל"ט, עמ' 124, התשמ"ז, עמ' 124.

דברי הסבר

הגבלה זו יוצרת אפליה אמורה ומקפחת ללא הצדקה את כל מי ששירת בצה"ל לפני עבודתו ופרש מהשירות לפני התאריך האמור ופוגעת דווקא במייסדי שירותי הביטחון והמבוגרים ביניהם.

מוצע, לכן, לבטל הגבלה זו ולהכיר בתקופת שירות החובה בצה"ל לגבי כל גמלאי שירותי הביטחון, אף אם פרשו לפני 1 ביולי 1979.

עוד מוצע כי תחילת החוק תהיה מ-1 בחודש שלאחר פרסומו ברשומות, דהיינו לא ישולמו גמלאות למפרע בעד התקופה שקדמה ליום התחילה.

סעיף 163 לחוק שירות המדינה (גמלאות) קובע, כי מי שפרש משירותי הביטחון של המדינה, דהיינו: שירות הביטחון הכללי או המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, תובא בחשבון תקופת שירותו לפי החוק האמור, ותקופת שירות החובה בצה"ל שקדמה לשירותו, אם שירת בשירותי הביטחון עשר שנים לפחות.

על-פי חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 21), התשל"ט — 1979, הוגבלה הזכות האמורה רק על מי שפרש מהשירות החל בתאריך 1 ביולי 1979 ואילך.

יח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון — בחירות בבתי-חולים), התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת א' בורג)

116. קלפיות לחולים

חולה רשאי להצביע בקלפיות מיוחדות לחולים. יושב-ראש הוועדה המרכזית יקבע את מקומות הקלפיות האלה לפי המלצת המנכ"ל של משרד הבריאות או בא-כוחו. הודעה על מקומות אלה תפורסם במקום ובצורה שנקבעו בתקנות. קלפי לחולים יכול שתהיה ניידת.

116.ט. סדרי ההצבעה

סדרי ההצבעה בקלפי ניידת, דרכי ההצבעה וספירת הקולות יהיו כפי שנקבע בפרק ט' לעיל בשניונים המחייבים, ויוסדרו בצורה שתקבע בתקנות."

1. הוספת פרק 2"

בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, אחרי סעיף 116 יבוא:

"פרק 2": בחירות בבתי-חולים

116. הגדרות

בפרק זה —

"חולה" — מי שביום הבחירות מאושפז באחד מבתי-החולים.

דברי הסבר

מימושה של זכות ההצבעה לקבוצות שהיו מנועות קודם לכן מלהצביע. מבלי תיקון זה נפגעת זכותם היסודית של אלפי חולים.

מטרתו של תיקון זה לאפשר לחולים הרחוקים למיטותיהם לממש את זכותם האזרחית ולהצביע בבתי-החולים שבהם הם מאושפזים. בשנים האחרונות מתרחב

יט. הצעת חוק פינוי פסולת הניתנת למחזור, התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

1. הגדרות

בחוק זה —

כאמור בסעיף 2 ויהא רשאי להיכנס לבית-עסק לצורך מילוי תפקידו — כאמור בתקנות.

5. הקמת מרכזי מחזור

רשות מקומית תקצה בתחומה אזורים מיוחדים שימשו מרכזי מחזור; מכלי הייעוד יסומנו כהתאם לייעודם כאמור בתקנות.

6. פינוי פסולת זכוכית או פלסטיק

(א) לא יפנה אדם ולא יתיר לפנות פסולת זכוכית או פלסטיק אלא למכל ייעודי מתאים, ולא יפנה או יגרם לפינוי פסולת אחרת למכל ייעודי.

(ב) לא ייטול אדם פסולת ממכלי ייעוד אלא בהיתר מאת מפקח.

7. מחזור פסולת

פסולת שנאספה במכלי נייר ובמכלי ייעוד תהא קניין הרשות המקומית שבתחומה נאספה, וההכנסות ממכירתה יישמשו את צורכי הרשות.

8. עונשין והוצאות ניקוי

(א) העובר על הוראות סעיפים 2, 3 או 6 דינו קנס; היתה העבירה על הוראות סעיף 2 עבירה נמשכת — דינו קנס נוסף בסך חמישים שקלים חדשים לכל יום שבו נמשכה העבירה אחרי הרשעתו.

(ב) בית-משפט שהרשיע אדם בעבירה על הוראות סעיפים 3(א) או 6(א) רשאי בגזר הדין, בנוסף על כל עונש שיטיל, לחייב בהוצאות הטיפול המיוחד במכל הנייר או במכל הייעודי שנגרמו עקב השלכת פסולת אחרת לתוכם.

9. אגרות

השר יקבע בתקנות אגרות שישולמו בעבור ריקון מכלי נייר ובעבור ניהול מרכזי המחזור ואחזקתם.

10. ביצוע ותקנות

השר ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

והעקיפות הנגרמות ממנה. המחזור יכול אף לשפר את מצבה היבוא, וזאת על-ידי חיסכון בייבוא אשפת נייר מחו"ל וייבוא נייר בכלל.

פעילות המחזור הולכת מתפתחת ומתמסדת בעולם המערבי בקצב מהיר. בארץ אין כל חקיקה (להבדיל מחו"ל) המסדירה את הנושא.

יש אפוא להסדיר, על-ידי חוק זה, את ההפרדה במקור של חומרים בני-מחזור, את מחזורם ואת הפיקוח הנלווה על מרכזי המחזור ומעמד התושבים והעסקים.

"פסולת נייר" — פסולת של מוצרי נייר או קרטון שאין עמה כל פסולת אחרת, וכן כל פסולת אחרת שיקבע השר בתקנות;

"פסולת פלסטיק" — פסולת מוצרי פלסטיק שאין עמה כל פסולת אחרת, וכן כל פסולת אחרת שיקבע השר בתקנות;

"פסולת זכוכית" — פסולת של מוצרי זכוכית שאין עמה כל פסולת אחרת, וכן כל פסולת אחרת שיקבע השר בתקנות;

"בית-עסק" — כל מפעל, בית-מלאכה, חנות, משרד או מקום אחר אשר במהלך פעילותו מצטברת בו פסולת;

"מכל נייר" — מכל או מתקן אחר שהותקן לשם אחסון פסולת נייר ופינויה;

"מכל ייעודי" — מכל שהותקן לשם ריכוז ופינוי פסולת פלסטיק או זכוכית;

"מרכז מחזור" — אזור שבו מרוכזים מכלים ייעודיים; "השר" — השר לאיכות הסביבה.

2. התקנת מכלי נייר

בכל בית-עסק ובכל אזור מגורים יותקנו מכלי נייר במספר, בגודל, בצורה ובתנאים שיקבע השר בתקנות; המכלים יישמרו במצב תקין.

3. פינוי פסולת נייר

(א) לא יפנה אדם ולא יתיר לפנות פסולת נייר אלא לתוך מכלי נייר, ולא יפנה ולא יתיר לפנות לתוך מכלי נייר כל פסולת אחרת.

(ב) לא ירוקן אדם מכל נייר אלא בהיתר מאת מפקח.

4. מפקחים

(א) השר ימנה מפקחים לענין חוק זה.

(ב) מפקח או מי שיפעל מטעמו ירוקן את מכלי הנייר

כמות הפסולת הביתית והתעשייתית הולכת וגדלה מיום ומשנה לשנה. דבר הגורם למטרדים אקולוגיים חמורים ומאלץ את החושבים לסבול מפגעים חמורים. שטחי ההטמנה, הסמוכים לערים הגדולות והקטנות, אינם מהווים אתר לקבורה סניטרית נאותה, ואף מהווים מפגע תברואי בעל תופעות לוואי מזיקות ביותר. בנוסף על כך, שטחים אלו הולכים ואוחלים, וכנ"ל גם העזרה שיכולה להעניק רשות מקומית זו או אחרת, בהעדר חוק מתאים.

מחזור פסולת מסוג נייר, פלסטיק, זכוכית ואשפה אורגנית יכול לפתור את בעיית הפסולת וכל תופעות הלוואי הישירות

כ. הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון — סייג לחנינה), התשמ"ט — 1989
(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

1. תיקון סעיף 11
בסעיף 11 לחוק-יסוד: נשיא המדינה, סעיף קטן (ב) יסומן
"(ב)(1)", ואחריו יבוא:
"(2) הסמכות לפי פסקה (1) לא תחול על עבריינים
שהורשעו בביצוע עבירות מטעם ארגון,
2. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

דברי הסבר

עצום והיוותה גורם מאין להתפרעויות האלימות שהחלו
בדצמבר 1987. יש צורך דחוף למנוע בחקיקה את הישנותה של
תופעה חמורה זו. הצעת החוק הנדונה תבהיר לארגוני הטרור,
כי שום ממשלה בישראל לא תוכל עוד להיכנע לדרישותיהם
בנדון.

פרשת היעלמו של הצנחן אבי ספורטס והדירעות כאילו
נדרשת הממשלה לשחרר תמורתו מאות מחבלים שהורשעו
בביצוע מעשי רצח וחבלה מעלה שוב לסדר-היום את סוגיית
הכניעה לטרור. כיום כבר ברור לכול, כי החלטת הממשלה
לפני שנים מספר לשחרר 1,150 מחבלים גרמה נזק ביטחוני

כא. הצעת חוק להגנת צרכנים בפשיטות-רגל ובפירוק, התשמ"ט — 1989
(הצעת חבר הכנסת ד' תיכון)

1. תיקון פקודת פשיטת-הרגל
בפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ס — 1980 —
(1) בסעיף 78, אחרי פסקה (3), יבוא:
"(3)(א) סכום ששילם צרכן לפושט הרגל
כמקדמה לרכישת נכס או שירות;
בפסקה זו —
"צרכן" — כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן,
התשמ"א — 1981;
"סכום ששילם צרכן" — לרבות בהתחייבות
שאינה ניתנת לביטול";
(2) אחרי סעיף 83 יבוא:
- "סימן א: תביעה ייצוגית"
- 83א. תביעה ייצוגית
(א) צרכן כמשמעותו בסעיף 78(א) רשאי לתבוע בשם
קבוצת צרכנים (להלן — תביעה ייצוגית).
(ב) פסק-דין בתביעה ייצוגית יהווה מעשה בית-דין
לגבי כל הנמנים עם קבוצת הצרכנים.
- 83ב. אישור בית-משפט
תביעה ייצוגית טעונה אישור בית-המשפט והוא לא
יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקיימו תנאים אלה:
(1) התביעה הוגשה בתום לב וקיימת אפשרות סבירה
ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות
לקבוצה יוכרעו בתביעה לטובת הקבוצה;
(2) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התביעה כתביעה
ייצוגית;
(3) התביעה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת
ביותר להכרעה במחלוקת כנסיתית העניין;
- 83ד. הסדר או פשרה
תובע לא יסתלק מתביעה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או
פשרה עם נתבע, אלא באישור בית-המשפט.
- 83ה. תקנות
(א) שר המשפטים יקבע בתקנות סדרי דין לעניין הגשת
תביעה ייצוגית וניהולה.
(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר
דרכי הוכחת הנזק שנגרם לכל אחד מן הנמנים עם
הקבוצה.
- 83ו. הודעה
תובע המגיש תביעה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ
המשפטי לממשלה, ולמועצה הישראלית לצרכנות.
- 83ז. מימון מאת המועצה לצרכנות
(א) תובע המבקש לתבוע בתביעה ייצוגית, רשאי
לבקש מהמועצה הישראלית לצרכנות לשאת
בהוצאותיו.

(4) קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את עניינם של כל חברי הקבוצה.

3354. הגדרת הקבוצה

(א) אישר בית-המשפט את הגשת התביעה כתביעה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התביעה, ויורה על אופן פרסום החלטתו.

(ב) יראו מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית-המשפט כמי שהסכים להגשת התביעה כתביעה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית-המשפט על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, וזאת תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית-המשפט: בית-המשפט רשאי לפי בקשה של אדם פלוני להאריך לגבי את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

3354. הסדר או פשרה

תובע לא יסתלק מתביעה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נחבע, אלא באישור בית-המשפט.

3354. תקנות

(א) שר המשפטים יקבע בתקנות סדרי דין לעניין הגשת תביעה ייצוגית וניהולה.

(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר דרכי הוכחת הנוק שנגרם לכל אחד מן הנמנים עם הקבוצה.

3354. הודעה

תובע המגיש תביעה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה, ולמועצה הישראלית לצרכנות.

3354. מימון מאת המועצה לצרכנות

(א) תובע המבקש לתבוע בתביעה ייצוגית, רשאי לבקש מהמועצה הישראלית לצרכנות לשאת בהוצאותיו.

(ב) שוכנעה הרשות כי יש כתביעה עניין לציבור וכי יש סיכוי סביר שבית-המשפט יאשר אותה כתביעה ייצוגית, רשאית היא לשאת בהוצאות התביעה בסכום ובתנאים שתקבע.

3354. סעד משפטי אחר

אין בהוראות סימן זה כדי למנוע מתובע סעד משפטי אחר כלפי החברה.

(ב) שוכנעה המועצה כי יש כתביעה עניין לציבור וכי יש סיכוי סביר שבית-המשפט יאשר אותה כתביעה ייצוגית, רשאית היא לשאת בהוצאות התביעה בסכום ובתנאים שתקבע.

ח83. סעד משפטי אחר

אין בהוראות סימן זה כדי למנוע מתובע סעד משפטי אחר כלפי פושט הרגל.

2. תיקון פקודת החברות

בפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג—1983 —

(1) בסעיף 354, אחר פסקה (3), יבוא:

"(3א) סכום ששילם צרכן לחברה כמקדמה לרכישת נכס או שירות:

בפסקה זו —

"צרכן" — כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א—1981;

"סכום ששילם צרכן" — לרבות בהתחייבות שאינה ניתנת לביטול;

(2) אחרי סעיף 354 יבוא:

"סימן א': תביעה ייצוגית

3354. תביעה ייצוגית

(א) צרכן כמשמעותו בסעיף 353(א) רשאי לתבוע בשם קבוצת צרכנים (להלן — תביעה ייצוגית).

(ב) פסק-דין בתביעה ייצוגית יהווה מעשה בית-דין לגבי כל הנמנים עם קבוצת הצרכנים.

3354. אישור בית-המשפט

תביעה ייצוגית טעונה אישור בית-המשפט והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקיימו תנאים אלה:

(1) התביעה הוגשה בתום לב וקימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתביעה לטובת הקבוצה;

(2) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התביעה כתביעה ייצוגית;

(3) התביעה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין;

דברי הסבר

על כן, מוצע בתיקון חוק זה עיקרון לשיפור מעמדו של הנושה-הצרכן הקטן ולהעמידו במקום ריאלי בין יתרת הנושים, כגון: מס הכנסה, רשויות מקומיות, שכר עבודה, בנקים וכיו"ב. כמו כן מוצע בתיקון זה לאפשר לצרכנים לקבל סעד משפטי בגין תביעה ייצוגית, קרי מקרה שבו נפגעו כמה צרכנים.

רעיון הסעד המשפטי בתיקון זה לקוח מתיקון מס' 9 לחוק הרשות לניירות-ערך, המעניק סעד משפטי.

בכל חוק קיים, המסדיר עניין חלוקת הכספים בזמן פשיטת רגל או פירוק חברה או שותפות, אנו עדים לעושה הצרכן (הקטן/הסופי), כמשמעו בחוק הגנת הצרכן, הצרכן, גם אם שילם במיטב כספו, ידורג על-פי החוק הנוכחי בין אחרוני הנושים. יתירה מזאת, אף אם שילם את מרבית התשלום בגין הטובין (כולל דירות) המוגדר מראש, ולא זכה לקבלו עקב פשיטת רגל, כינוס או פירוק, לא יהא הצרכן זכאי לקבל את שקנה כנושה, ומצבו המשפטי בכי רע.

כב. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: העלייה החדשה ברמת הפשיעה בשנת 1988

1. הכנסת החליטה, בישיבתה מיום "באדר א' התשמ"ט, 15 בפברואר 1988, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום בנושא האמור של חבר הכנסת אוריאל לין.
2. ועדת הכנסת החליטה, בישיבתה מיום ט"ו באדר א' התשמ"ט, 20 בפברואר 1988, להעביר את הצעה הנ"ל לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.
3. הוועדה קובעת, כי שהייתם הבלתי-חוקית של ערביי יש"ע בישראל מחייבת בחינה מחדש של המדיניות לגבי שאלה זו, משום שהתעלמות ממנה תגרום לכך שהם יתגוררו בישראל דרך קבע, דבר הסותר את מדיניות הממשלה.
4. הוועדה תומכת בהצעת שר המשטרה בדבר הצורך בשינוי התקנות הנוגעות לזמן המותר לשהייה בישראל וקוראת לשר הביטחון להסכים להצעת המשטרה, שלפיה תושבים ערבים מיש"ע, שאין להם עבר ביטחוני או פלילי, יוכלו לשהות בישראל גם בשעות המאוחרות של הלילה. דבר זה יקל על המשטרה לבדוק אם תושב יש"ע שוהה בישראל ללא רשות, וישפר את השמירה על שלטון החוק.
5. דברי מפכ"ל המשטרה רב-ניצב דוד קראוס, שהמשטרה אינה מצליחה להתמודד עם בעיית חקירתם של עבריינים תושבי יש"ע, משום הצורך באבטחה של כוחות צה"ל, שלא תמיד הם זמינים בשטח, נוסף על העובדה שעניין זה לא נמצא בסדר העדיפויות של צה"ל, מעוררים דאגה, כי לאורך זמן יפגע עניין זה, כדברי המפכ"ל, באיכות החיים והחברה בישראל. לפיכך, קוראת הוועדה לשר הביטחון לפעול בנדרון זה כתיאום מראש עם המשטרה, כדי שזו תפעל כיעילות לחקירת עברייני יש"ע ותאסוף את הראיות הדרושות להעמדת העבריינים לדין.
6. הוועדה מביעה הערכה והוקרה עמוקה למשטרה, המשקיעה מאמצים אדירים לחשיפת העבריינים הביטחוניים והפליליים, חרף כוח האדם והתקציב המוגבלים העומדים לרשותה.
7. הוועדה קוראת לציבור בישראל לחדש את רוח ההתנדבות ולהתגייס למשמר האזרחי, כדי לסייע בידי המשטרה בתפקידים הרבים המוטלים על שכמה.

כג. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: קיום מופעים במסגרת פסטיבל ישראל

1. הוועדה קובעת, כי בין יתר מטרות הפסטיבל יש למנות את הצורך בקיום מופעים אמנותיים המביעים מסרים חברתיים, מעלים את תחושות הציבור כלפי אירועים אקוטואליים, מוחים נגד תופעות חברתיות ומגרים לזיכרון ציבורי בכלים תרבותיים.
2. הוועדה קובעת כי חופש הביטוי האמנותי כולל את חובת הרוב להגן על זכות המיעוט להביע את דעתו ולשמור את רגישותו כלפי תופעות שונות.
3. כן קובעת הוועדה כי על ועדות הרפרטואר של פסטיבל ישראל לקבוע סוג אחד של קריטריונים לגבי קיום מופעים באולמות סגורים שבהם מבקר הקהל בהתאם לבחירתו, וסוג אחר של קריטריונים לגבי קיום מופעי רחוב, שאלהם חשופים כל סוגי הציבור המקרי שמוזמן למקום, ואין ביכולתו לבחור את החוויה התרבותית המקובלת עליו.
4. הוועדה מבקשת מוועדת הרפרטואר של הפסטיבל לגלות רגישות להרכב האוכלוסייה בירושלים, לבני האמונות והדתות השונות החיים בה.
5. מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדת החינוך והתרבות את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת בנושא האמור.
6. בפסטיבל ישראל התשמ"ט קרו מקרי אלימות נגד כמה מופעים:
 1. קבוצת חרדים מנעה מופע רחוב של להקת "סמרטוט", ששמו: "עלייה על מוקד קידוש השם".
 2. קבוצה חרדית כפתה הסרת פסל מכיכר תיאטרון ירושלים, שהיה כר מיצג עירום.
 3. קבוצת בריונים הפסיקה הצגת רחוב ששמה: "אם תרצו", שהיה בה מסר פוליטי (הרצל נמצא בשירות מילואים בחברון).
 4. קבוצת בריונים הרסה באישון לילה במה בכיכר מרכזית בעיר, שעליה אמור היה להופיע פנטומימאי עם הצגה ששמה "קו מס' 4", שאין בה שום תוכן פוליטי או דתי.
7. הוועדה שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות והנהלת פסטיבל ישראל.

הציבור ולדאוג לכך שמופעים יתקיימו כפי שאושר ונקבע.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן מליאת הכנסת, ומבקשת משר החינוך והתרבות ומשר המשטרה להשיב עליהן תוך שלושה חודשים מיום הנחתן.

5. הוועדה מביעה מחאה על כי המשטרה עמדה מנגד ולא ניסתה למנוע את תופעות האלימות שכפו הפסקת מופעי תרבות מאושרים כחוק.

6. הוועדה פונה לשר המשטרה בדרישה לשמור על הסדר

כד. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: סכנת טביעה בחופי הים

לחבר קורבנות מדי שנה, וקובעת כי מצב זה מחייב את משרד הפנים להגדיל את מספר החופים המוסדרים ולדאוג שבכל תחנה יהיו מצילים לפי התקן הקבוע בחוק כדי למנוע סכנת נפשות.

2. הוועדה קובעת שיש לסמן את חופי הרחצה המוסדרים במצופים, כדי למנוע פגיעת כלי שיט במתרחצים, וקוראת למשרד הפנים לדאוג לכך שבחופי הכינרת יוצבו שלטים שיצינו את עומק המים ואת הסכנה הכרוכה ברחצה במים עמוקים.

3. ביישוב אור-עקיב אין חוף רחצה מוסדר, ותושביו מתרחצים בחוף אקוודוקט, שהוא חוף אסור לרחצה ומסוכן. הוועדה קוראת לשר הפנים לדאוג להכשרת חוף רחצה ביישוב כדי למנוע רחצה בחוף אסור, המסכן את חיי המתרחצים.

4. הוועדה קובעת, כי שכיחת המצילים בתל-אביב, החוזרת על עצמה מדי שנה, היא בלתי נסבלת ועל עיריית תל-אביב, משרד האוצר והמצילים למצוא הסדר לבעיה זו — שגבתה במשך השנים קורבנות לא מעטים — במסגרת הסכמי העבודה הקיימים והמקובלים.

5. הוועדה סבורה שאין למנוע מהציבור הדתי והחרדי את ההנאה של רחצה בים ויש לדאוג להסדרת חופי רחצה נפרדים, כדי שציבור זה יוכל להתרחץ בחופי הים הקרובים למקומות מגוריו.

הכנסת החליטה בישיבתה מיום י"ז בסיוון התשמ"ט, 20 ביוני 1989, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון ולהסקת מסקנות, את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור של חבר הכנסת יוסף עזרן.

הוועדה קיימה ישיבה אחת לדיון בנושא האמור, שבה השתתפו נציגים מטעם משרד הפנים, מרכז השלטון המקומי, עיריית תל-אביב ועיריית נתניה.

כעל ההצעה, חבר הכנסת יוסף עזרן, מיקד את תשומת הלב בצורך לחפש דרכים להפחית את מספר מקרי הטביעה. לדעתו יש להבטיח, במידת האפשר, שירותי עזר תקינים בחוף, ציוד הצלה מספיק ומצילים שיענו על הדרישות. הוא דרש גם להסדיר חופי רחצה נפרדים לציבור הדתי.

מנהל האגף לשירותי חירום במשרד הפנים חגי חפץ מסר לוועדה, כי מאז פתיחת עונת הרחצה השנה טבעו 30 איש בים ו-5 בבריכות. רובם טבעו בחופים לא מוסדרים.

ממלא-מקום ראש עיריית תל-אביב יגאל גריפל הטיל את האחריות למקרי הטביעה בתל-אביב על המצילים וטען שדרישות המצילים אינן מקובלות על העירייה, וכי היא איננה יכולה לפרוץ את הסכמי העבודה.

לאחר שמיעת דברי המשתתפים בדיון, קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה מודאגת ממצב החופים בארץ, הממשיכים

כה. ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: חזיון ירושלים — העברת בסיס משמר הגבול לעטרות

המשטרה מסר, כי אין אפשרות להשלים את בניית הסדנה בעטרות, שהוחל בה לפני 10 שנים, מחוסר תקציבים מתאימים.

כל המשתתפים בדיון עמדו על הצורך ברחיף בפתחו של אזור עטרות ובהגברת תחומת הביטחון.

בתום הדיון קיבלה הוועדה את המסקנות שלהלן:

1. הוועדה קובעת כי מפעלי התעשייה בעטרות נמצאים כמצב קשה כשל המצב הביטחוני באזור ויש צורך בפעולה דחופה לחיזוק של האתר במפעלים ובבתי-מלאכה נוספים, משום שחזיון של האתר כמוהו כחיוקה של ירושלים. על רקע זה קוראת הוועדה למשרת ישראל להגביר את הביטחון והשמירה באזור.

2. הוועדה רושמת בסיפוק את הודעת השר מעל בימת הכנסת והודעת המפקד"ל בוועדה על נכונותם להעביר את הסדנה המרכזית של המשטרה לאזור. הוועדה קוראת להקצות תקציב מתאים כדי להשלים את בניית הסדנה המרכזית של המשטרה באזור.

הכנסת החליטה, בישיבתה מיום ט' בתמוז התשמ"ט, 12 ביולי 1989, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון ולהסקת מסקנות, את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור, של חבר הכנסת יהושע מצא.

יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת יהושע מצא, דרש בהצעתו האמורה להעביר את בסיס משמר הגבול ממחנה אלנבי לעטרות, במגמה להגביר את תחושת הביטחון בקרב העובדים במפעלים בעטרות, למנוע נטישת מפעלים ולחזק את האתר במפעלים חדשים.

הוועדה קיימה ישיבה לדיון בנושא, שבה השתתפו מפקד המשטרה דוד קראוס, מפקד משמר הגבול ניצב משולם עמית, ראש מינהל התכנון במשטרה ניצב גבריאל נגל, ממלא-מקום ראש עיריית ירושלים עמוס מרחיים, מנכ"ל עיריית ירושלים אהרן שריג, מתאם תעשייה ותיירות בעירייה זאב כרגל, יושב-ראש התאחדות התעשיינים ישעיהו אלטוביה, מנכ"ל התכנה הכלכלית של ירושלים ד' מוסקוביץ ויושב-ראש מועצת המנהלים של-החברה הכלכלית יעקב כץ.

מפקד משמר הגבול אמר לוועדה כי אין מקום להעביר את בסיס מג"ב לעטרות מבחינה מבצעית ואקולוגית. מפקד

3. הוועדה רושמת לפניה בהערכה ובהוקרה את הכרזתו של מנכ"ל החברה הכלכלית לירושלים, כי החברה מוכנה לתת מימון ביניים להשלמת בניית הסדרה עד שיאושר התקציב למשטרה.
4. הוועדה פונה ליושב־ראש ועדת השרים לירושלים ליוזם דיון בנושא התקציב הדרוש לסדרה ומאצה בעריית ירושלים לשמש מנוף לכינוסה של ועדת השרים בהקדם.

כו. ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: תנאי המעצר בכלא־שכם

- הכנסת החליטה, בשיבתה ביום ט"ז בתמוז התשמ"ט, 20 ביולי 1989, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, לדיון ולהסקת מסקנות, הצעה לסדר־היום בנושא האמור של חברי הכנסת עמנואל זיסמן, יוסי שריד, רפאל איתן, עוזי לנדאו, גאולה כהן, יגאל ביבי, אריה גמליאל ורחבעם זאבי.
- הדיון בהצעה האמורה שולב עם הצעה באותו נושא שהועלתה בוועדה כיוזמת יושב־ראש הוועדה חבר הכנסת יהושע מצא.
- הדיון בהצעות האמורות נסב על התנאים המשופרים לאסירים הביטחוניים בכלא־שכם, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בכתבה בטלוויזיה.
- בדיון השתתפו שר המשטרה, המפכ"ל וראש אח"ק וכסימו קיבלה הוועדה את המסקנות הבאות:
1. הוועדה קובעת כי לא יעלה על הדעת שמחבלים רוצחים
- ישבו בכלא כתנאי רווחה כמו כל אסיר רגיל אחר וכי יש לבדודם ולתת להם התנאים המינימליים ביותר הקבועים בחוק.
2. הוועדה רושמת לפניה בסיפוק את הודעתו של שר המשטרה חיים בר־לב, כי רוצחים שביצעו פשעים נחשבים יופרדו מיתר האסירים הביטחוניים ויוחזקו באגף מיוחד, ולא תינתנה להם הפריבילגיות וההטבות מעבר לקבוע בחוק.
3. הוועדה קובעת, כי יש להגביר את הפיקוח באשר להעברת שגרים בין האסירים לבין משפחותיהם בעת הביקורים ולהטיל עונשים על אלה אשר ייתפסו בעת העברת שגרים לאומנים.
4. הוועדה מחזקת את ידיו של נציב שירות בתי־הסוהר גונדר לוי שאלו קובעת כי המדיניות הנקוטה בידו כלפי האסירים היא נכונה ונבונה.

כז. מסקנות הוועדה המיוחדת להתעללות בילדים במשפחה בנושא: תופעת ההתעללות בילדים

- הילדה מורן דנמיאס בת השלוש מטבריה נפטרה בבית־החולים רמב"ם בחיפה ב־9 בפברואר 1989, לאחר שהיתה מאושפזת כחמישה חודשים בחוסר הכרה. מורן ז"ל מתה כתוצאה מהתעללות ממושכת, כולל מכות אכזריות, חבלות וכוויות, שמהם סבלה משך חודשים ארוכים מידי דודה.
- מותה של מורן חשף בפני הציבור הישראלי בעיה כאובה ומזעזעת של התעללות בילדים, אף שאין התופעה חדשה היא הועלתה למודעות הציבור בישראל רק בחודשים האחרונים.
- בעקבות מותה של מורן ז"ל הגישו חברי הכנסת חנן פורת, עדנה סולודר, דדי צוקר ורפאל פנחסי ארבע הצעות דחופות לסדר־היום, בנושא תופעת ההתעללות בילדים. בתאריך 14 בפברואר 1989 קיימה הכנסת דיון בהצעות, ובהסכמת סגן שר העבודה והרווחה החליטה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.
- ועדת הכנסת, שאליה הועבר הנושא, החליטה להקים ועדת כנסת מיוחדת שתדון אך ורק בנושא ההתעללות בילדים. כשלב מאוחר יותר החליטה ועדת הכנסת להעביר לטיפול הוועדה שתי הצעות נוספות לסדר־היום של חברי הכנסת לוי ופנחסי בנושא הקמת מקלטים לילדים בסיכון. הוועדה שהוקמה כללה שישה חברים: חבר הכנסת יצחק לוי — יושב־ראש, וכן חברי הכנסת דוד ליבאי, צחי הנגבי, עדנה סולודר, דדי צוקר ויואש צידון.
- הוועדה קיימה חמש ישיבות. הוועדה שמעה את נציגי המשרדים הנוגעים בדבר, שהציגו את פעולות ועמדות משרדיהם, ואת גב' יהודית קרפ, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, שמטרה סקירה מקיפה על המצב החוקי וההיבטים המשפטיים בדבר התעללות בילדים.
- הוועדה שמעה סקירות של מומחים ואנשי מקצוע, כגון
- ד"ר חנינה צימרין (יו"ר אל"י), ד"ר מנחם הורוביץ (האומבוסדמן לילדים) וד"ר יצחק קדמן (מנכ"ל המועצה הלאומית לשלום הילד). הוועדה קיבלה גם חומר רב בכתב, בכלל זה המלצות של ארגונים שונים.
 - הוועדה ביקשה מד"ר קדמן ומעו"ד מורג, מהמועצה הלאומית לשלום הילד, לשמש יועצים קבועים לוועדה.
 - במהלך עבודת הוועדה נפגשו יו"ר הוועדה וחלק מחבריה עם שר החינוך, שר הבריאות וסגן שר העבודה והרווחה, לדיון בתחומי האחריות של משרדיהם בנושא התעללות בילדים.
 - במהלך עבודת הוועדה ובעידודה חלו כמה התפתחויות חיוניות בנושא:
 - א. מונו בעלי תפקידים בכירים במשרדי הבריאות, החינוך והעבודה והרווחה לריכוז במשרדיהם של נושא הילדים בסיכון.
 - ב. הוקמה ועדה משרדית מיוחדת במשרד הבריאות לקידום הנושא.
 - ג. בהחלטת הממשלה הוקמה ועדה בין־משרדית מיוחדת, בראשותה של גב' רחל סוכר ממשרד המשפטים, לתיאום פעולות המשרדים הנוגעים בדבר.
 - ד. הוועדה של משרד הבריאות, בשיתוף עם הוועדה הבין־משרדית, החלו בעריכת מפגשים של "שימוע ציבורי" בנושא, ביישובים מספר בארץ.
 - ה. הכנסת קיבלה בקריאה טרומית הצעת חוק משותפת של חברי הכנסת דדי צוקר וחנן פורת בנושא הגנה על חסרי ישע והעבירה, בהסכמת שר המשפטים, את ההצעה לדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט. ועדת החוקה של הכנסת מקיימת דיונים אינטנסיביים בהצעות החוק.

התעללות פיסית — על-פי סקרים והערכות שונות נע מספר הילדים המוכים בישראל בין 9,000 ל-24,000.

התעללות מינית — כ-1,200 מקרים של עבירות מין נגד ילדים עד גיל 14 מדווחים כל שנה למשטרה. כ-60% מהעבירות נעשות על-ידי קרוב משפחה. במחצית שנת 1989 חלה עלייה של 25% בדיווח על עבירות מין נגד ילדים. בשנה שעברה טיפלו פקדי הסעד בכ-600 מקרים של עבירות מין נגד ילדים בתוך המשפחה, רובן גילוי ערות. מקובל על החוקרים, בארצות שבהן קיים מערך שיטתי יותר של איסוף מידע ונתונים, שעל כל מקרה ידוע — יש מקרים רבים שאינם ידועים ו/או אינם מדווחים. ההערכות נעות בין 3 ל-10 מקרים לא ידועים על כל מקרה ידוע.

מאפייני האוכלוסייה — התופעה של התעללות בילדים איננה ייחודית או בעלת בולטות במגזר זה או אחר באוכלוסייה. גם בארץ וגם בעולם ידוע, כי שכיחות התופעה כמעט שווה במגזרים שונים באוכלוסייה ואין לה מאפיינים בולטים של מוצא, רמת הכנסה, רמת השכלה, אזור מגורים, דת או עדה. לפעמים עלולה להיווצר "אשליה אופטית", כי שכיחות התופעה גבוהה יותר אצל משפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך, אך יש בכך טעות הנובעת מחשיפותן הגדולה יחסית של משפחות אלה לשירותי רווחה, ומן העובדה שיש בידיהן פחות אמצעים ותחכום להסתיר את תוצאות ההתעללות מאלה המצויים בידי שכבות מבוססות יותר (רופא פרטי, איום בתביעה משפטית על הוצאת דיבה, עו"ד צמוד, הופעה מכובדת המסייעת להכחשה וכיו"ב).

הקורבנות — הטווח של הפגיעות הפיסיות והמיניות נע בין תינוקות בגיל שבועות מספר עד לגיל 16 — 17. פגיעות פיסיות שכיחות פחות בגילאי 14 ומעלה (יורדות עם הגיל) פגיעות מיניות שכיחות גם בגילאי 14 ומעלה (עולות עם הגיל). הונחה שכיחה יותר בגילים הצעירים מאוד ועד גיל 5. הקבוצה הגדולה ביותר של ילדים נפגעים הם הילדים גילאי 3 — 10.

על אף הפעילות הנעשית כיום וההתקדמות החיובית בתחומים השונים, מצאה הוועדה כי קיימים עדיין ליקויים מבניים ומהותיים, וכי יש צורך דחוף בטיפול אינטגרטיבי וכוללני בבעיה ובצורך בתחומים מספר.

המלצות הוועדה

מניעה, חינוך והסברה

א. תוכנית הסברה המיועדת לילדים ולבני נוער

1. הרחבה משמעותית של התוכנית החינוכית המועברת היום בהיקף ניסיוני מצומצם על-ידי משרד החינוך בכתיבה הספר היסודיים ובגיליילדים.

2. הכנה והפצת תוכניות לימודים והסברה המיועדות למערכת החינוך הבלתי-פורמלי (תנועת נוער, מתנ"סים, חוגי הורים וכו').

3. מינוי אחראי בכל מוסד חינוכי שיקבל על עצמו את האחריות לטיפול בנושא הילדים הנמצאים בסיכון.

ב. תוכנית המיועדות לאנשי מקצוע

1. שילוב נושא ההגנה על הילד הנתון בסיכון בתוכניות הלימודים של אוניברסיטאות, סמינרים ובתי-ספר לאחיות, במסגרת לימודי חינוך, עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, רפואה ומשפטים.

1. משרד החינוך עוסק בפדגוגיקה ניסיונית של הסברה בכיתות ובין צוותי המורים ומתכנן להרחיבו בשנת הלימודים הבאה.

הוועדה מברכת על התפתחויות אלה ועל העלייה בעירנות ובמודעות של הציבור, הבאה לביטוי בתקופה האחרונה בכיסוי תקשורתי, כדיונים מקצועיים, בכנסים ובימי עיון ובפעולות שונות הננקטות על-ידי משרדי הממשלה וארגונים וולנטריים.

הוועדה שמה דגש רב בעבודתה ובהמלצותיה בצורך בתיאום ובשיתוף פעולה בין-משרדי ובין-מקצועי, הן במישור הממלכתי והן, ובמיוחד, במישור המקומי.

הוועדה גם מצאת לנכון לציין את התפקיד החשוב ואת עבודתם המסורה של הארגונים הוולנטריים המטפלים בנושא. הוועדה סבורה כי גם בעתיד יש לשמור על מקומם המיוחד ותפקידם החיוני של ארגונים וולנטריים, תוך שיתוף פעולה עם הגורמים הממשלתיים והעירוניים המופקדים על כך.

הוועדה החליטה להתרכז בהתעללות פיסית ומינית בילדים בתוך המשפחה. לצורך זה התייחסה הוועדה לכל משפחה שבה חי הילד, בין שזו משפחתו הטבעית, משפחה מאמצת, משפחה אומנת או כל מסגרת משפחתית אחרת שבה חי הילד. במושג "ילד" מתייחסת הוועדה לכל ילד מרגע לידתו ועד הגיעו לגיל 18.

מקובל לסווג את ההתעללות בילדים לארבעה סוגים:

התעללות או פגיעה פיסית — חבלה של ממש או פגיעה פיסית חד-פעמית או מתמשכת בעלת דפוס קבוע, לרבות מכות, כוויות, נשיכות, דקירות, או כל פגיעה גופנית אחרת.

התעללות או פגיעה מינית — כל התנהגות או אקט מיני של בן משפחה בוגר המבוצע כלפי ילד במשפחה, בין שהדבר מתבצע בכוח, בכפייה, כאיום, בפיתוי, או בניצול הסמכות והמעמד של בן המשפחה הבוגר.

הזנחה — מחדל מכוון או פעולה מתמשכת של הזנחה פסיבית או פעולה אקטיבית שנועדו למנוע מהילד הזנה, טיפול רפואי, תנועה חופשית, תנאי אקלים סבירים וגירויים סביבתיים (כליאה, נטישה, הרעבה).

התעללות נפשית — הרס שיטתי של יכולתו של הילד לפתח יכולת רגשית או פעילות סבירה בהקשרים אישיים או חברתיים (מוגדרת לעתים גם כתקיפה רגשית, פגיעה נפשית, חסך נפשי וכדומה). סוג זה של פגיעה יכול להופיע לכשעצמו, אך לעתים קרובות יופיע כתופעה נלווית לסוגים הקודמים של פגיעות בילדים.

היקף התופעה בישראל

אופי הפגיעה המתבצעת בחדרי חדרים ובמסגרת הסגורה של המשפחה, קשר השתיקה האופייני לסוג כזה של פגיעות, חוסר המודעות של החברה הישראלית לקיומה של התופעה, האשליה שאצלנו זה לא קורה, והפיצול הרב בין הגורמים המטפלים בבעיה בין המשרדים השונים ובתוך המשרדים, תרמו כולם לידע הלקוי והחסר בכל הקשור להיקף ולחומרת תופעת ההתעללות בילדים בישראל.

אין למעשה כל נתונים בדיוקים, מבוססים ושיטתיים לגבי היקף התופעה והתפלגותה. אין גם איסוף נתונים שיטתי ומרכזי ולא קיימת זרימת מידע מסודרת בין המערכות השונות.

למרות אי-הוודאות קיימות הערכות שונות של גורמים העוסקים בנושא על סדר הגודל של התופעה בישראל.

המשרדים והרשויות הנוגעים בדבר (כתיספר, בתי-חולים, מרפאות, תחנות טיפת-חלב וכד') ובכלי התקשורת.

3. יתוגבר מערך פקדי הסעד המחזיים והמקומיים. פקדי הסעד ישמשו אך ורק כתפקיד זה ולא יוטלו עליהם תפקידים נוספים. בהתאם לכך יש להגדיר מחדש את תפקידו, אחריותו ומסגרת עבודתו של פקיד הסעד, כבעל תפקיד ייחודי במסגרת המחלקה לשירותים חברתיים.

ד. מערכת הבריאות

מערכת הבריאות בכלל, וטיפות-חלב, בתי-חולים ומרפאות קופת-חולים בפרט, צריכים להיות מוקדי איתור דיווח על ילדים בסיכון. לשם שיפור ההתייחסות של מערכת הבריאות בנושא זה דרושות הפעולות הבאות:

1. ככל בתי-חולים ומוסד רפואי ייקבע אחראי שירכו את הטיפול בכל נושא ההגנה על ילדים הנמצאים בסיכון, לפי הנהלים הקיימים במערכת הבריאות.

2. ייקבע נוהל לאיתור ולמעקב אחר משפחות אשר אינן מביאות את ילדיהן לבדיקות שגרתיות בטיפות-חלב.

ה. הבטחת שיתוף פעולה בין-משרדי ובין-מקצועי

יוגבר שיתוף הפעולה הבין-מקצועי והבין-משרדי של כל הרשויות הנוגעות בדבר. בין היתר יש לנקוט לשם כך את הפעולות הבאות:

תוקם בכל רשות מקומית ועדת תיאום בין-מקצועית לעניין תיאום האיתור והטיפול בילדים בסיכון. בראש הוועדה יעמוד פקיד הסעד. האחריות להקמת הוועדה ולהפעלתה תוטל על שירותי הרווחה ברשות המקומית. בוועדה זו יהיו חברים פקיד סעד, פסיכולוג, נציג מערכת החינוך ונציג מפלג הנוער במשטרה.

1. מתן מענים טיפוליים לילדים הנמצאים בסיכון ולהוריהם

1. יוקמו מקלטים מחוזיים לילדים הנמצאים בסיכון. בהעדר מקלטים נוצר היום מצב כלתי נסבל שבו ילדים הנמצאים בסיכון אינם מוצאים מבתיהם, מאחר שאין מסגרת טיפולית הערוכה לקלוטם. הוועדה ממליצה לפני שר המשפטים וועדת השרים לענייני עיזבונות לייעד למטרה זו את הסכומים הנדרשים מכספי העיזבונות העומדים לרשותה.

2. יורחב מאגר משפחות האומנה, המשמשות מקלט זמני לילדים בסיכון.

3. תוקמנה מסגרות לטיפול קבוצתי משפחתי ואישי לילדים נפגעים.

4. יוקמו מסגרות לטיפול משפחתי/קבוצתי ולטיפול אישי בהורים המתעללים בילדיהם. התחייבות לטיפול במסגרות אלו עשויה לשמש בתנאים מסוימים אלטרנטיבה למאסר של ההורה.

5. ילדים המוצאים מביתם מכוח צו של בית-משפט, ילדים אשר הוריהם אינם מסוגלים למלא אל חובותיהם כלפיהם וילדים שאין להם הורים, זקוקים לעתים לאפטרופוס אשר ידאג לענייניהם. בהעדר תשתית של אפטרופוסים שאליהם ניתן לפנות במקרה הצורך, נמצאים היום ילדים רבים ללא אחראי או אפטרופוס. יש לפעול, לפיכך, למען הקמת מאגר של אפטרופוסים לקטנים, שאותם ניתן יהיה למנות במקרה הצורך.

2. עריכת השתלמויות קבועות על-ידי משרדי הממשלה בשיתוף עם הארגונים המקצועיים לציבור עורכי-הדף, הרופאים, העובדים הסוציאליים הפסיכולוגים, השופטים והמורים, בנושא הילדים בסיכון וההגנה עליהם.

ג. פעילות הסברתית המיועדת לציבור הרחב

נקיטת פעולות הסברה שמטרתן להעלות את רמת הידע והמודעות בקרב ציבור המבוגרים והילדים. הסברה זו ניתן לבצע בין היתר באמצעות הכנתם והפצתם של פרסומים וכתובות, הפקת תשדירי שירות ותוכניות בטלוויזיה הכללית, בטלוויזיה החנוכית ובתוכניות הרדיו לילדים, עריכת סימפוזיונים וימי עיון לציבור הרחב וכיו"ב.

היערכות המערכות המטפלות הממשלתיות והמקומיות

א. נוהל איתור ודיווח

משרד העבודה והרווחה יכין נוהל ברור וזמין לאיתור, לדיווח ולטיפול ראשוני בילדים בסיכון רפיץ אותו בטיפות החלב, בתדירי מין, במרפאות קופת-חולים, בקרב רופאי הילדים ורופאי המחלקות הפנימיות, מנהלי ומורי בתי-הספר והגנים, הנהלות וריכוזים של תנועות נוער, מתנ"סים, לשכות הרווחה ושירותי הרווחה בכל מקום בארץ.

ב. איסוף מידע ונתונים

אחת הבעיות המקשות על קביעת מדיניות ותוכניות טיפול לטווח ארוך בנוגע לילדים הנמצאים בסיכון הינה העדר נתונים מספריים ומחקריים לגבי היקפה ומאפייניה של הבעיה בישראל. משרד העבודה והרווחה יקים מרכז מידע ונתונים כלל-ארצי וידאג לערוך הנתונים ולניתוחם באופן שוטף וקבוע.

ג. מערך פקדי הסעד

פקדי הסעד לחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך — 1960, ממונים על ההגנה והטיפול בילדים בסיכון. החוק מעניק לפקדי הסעד סמכויות נרחבות לביצוע תפקידים ומאפשר להם לפנות אל בית-המשפט לשם הכרזתו של קטין כנוקד, וכן להורות על הוצאתו מבית או לתת הוראות אחרות בדבר רכי הטיפול וההשגחה עליו. פקיד הסעד מהווה אף את הכתובת שאליה יש לדווח על-פי החוק בכל מקרה של חשש לפגיעה בקטין. פקיד הסעד לחוק הנוער הינו, לפיכך, בעל התפקיד החשוב ביותר בכל הקשור להגנה על שלומם וביטחונם של ילדים הנמצאים בסיכון. תפקידו החשוב של פקיד הסעד מחייב את קיומה של מערכת פקדי סעד מיומנת, גמישה ומתפקדת היטב. עקב בעיות ארגוניות ומחסור בכוח אדם קיימים היום ליקויים בדרכי פעולתה ותפקודה של מערכת זו. על-ימנת להביא לשיפור בדרכי פעולתה של מערכת פקדי הסעד יש לנקוט את הצעדים הבאים:

1. מינוי פקיד סעד ראשי לחוק הנוער (טיפול והשגחה) בהקדם האפשרי. התקן לתפקיד זה אינו מאויש זה חודשים רבים, דבר המקשה על תפקוד המערכת כולה.

2. א. תוכנת אפשרות קלה וזמינה לאנשי מקצוע. לציבור הרחב ולילדים עצמם של יצירת קשר עם פקדי סעד בשעות העבודה ואחרי שעות העבודה (תזמון מקומית או אזורית, בפרים וכד').

ב. יוקמו מוקדי דיווח אשר יופעלו 24 שעות ביממה. רשימת המוקדים ורשימת פקדי הסעד תפורסם ותופץ בכל

חקיקה, תביעה ומשטרה

בנוגע לעבירות מין ורק לגבי קטינים אשר טרם מלאו להם ארבע-עשרה שנה. הוועדה מציעה להרחיב הסדרים אלו לגבי העברת ילדים במקרים של התעללות שאינה מינית, ולגבי קטין שמלאו לו ארבע-עשרה שנה.

ג. חוק הנוער (טיפול והשגחה)

תיקבע חובת התייצבות הורה להליך על-פי חוק הנוער (טיפול והשגחה). היעדרות הורים ואי-יחובתם להופיע, כפי המצב החוקי כיום, גורם לדחיות בלתי מוצדקות ומזיקות ומקשה על קבלת החלטות שיפוטיות.

חקירה

שיפור ושכלול דרכי החקירה בעבירות התעללות בילדים, הכנת הנחיות מפורטות בדבר דרכי החקירה תוך שיתוף גורמים טיפוליים שיסייעו באיסוף המידע הנחוץ לצורך הכנת התיק.

מדיניות תביעה

1. תיקבע מדיניות ברורה בדבר העמדה לדן בעבירות של התעללות בילדים ובדבר החלטות מקילות של בתי-הדין.

2. בפני הוועדה הובאו נתונים בדבר הפער הגדול הקיים בין מספר מקרי הפגיעה בילדים המטופלים על-ידי רשויות הרווחה ומספר המקרים המגיעים לידעת המשטרה. אף במקרים שבהם מובאים העבריינים לדין לא קיים תמיד קשר ושיתוף פעולה בין גורמי המשטרה והפרקליטות ובין הגורמים המטופלים. יש לפעול במקרים אלה להגברת שיתוף הפעולה בין פקדי הסעד לרשויות המשטרה והפרקליטות.

3. מתן עדיפות וקדימות להליכים פלייליים בגין התעללות בילדים.

4. על-מנת למנוע אפשרות של הישנות והחרפת הפגיעה בקטינים לאחר הגשת תלונה נגד המתעלל, תיקבע מדיניות התביעה בדבר בקשות למעצר עד תום ההליכים או מתן צווי הרחקה לעבריינים בעבירות של פגיעה בקטינים.

5. הגברת השימוש בעדויות מומחים לצורך הוכחת התעללות בילדים. לשם כך יש להכין ולהפיץ בין רשויות התביעה רשימות של אנשי מקצוע בעלי מומחיות בתחומים השונים הנוגעים להגנה על הילד.

6. מיסוד הקשר בין שירותי הרווחה בשירות בתי-הסוהר ובקהילה לשם הכנת העברייני ומשפחתו לקראת השחרור.

7. שפיטה

קביעת שופט או כמה שופטים בכל בית-משפט אשר יהיו אחראים לשיפוט בכל עניין הנוגע להבטחת שלומם של קטינים. שופטים אלו יעברו השתלמויות מיוחדות לגבי היבטים המשפטיים והטיפוליים של ההגנה על הילד.

הוועדה תכנס אחת לשלושה חודשים כדי לקבל דיווח ממשרדי הממשלה הנוגעים בדבר על ביצוע ההמלצות.

הסתייגויות

דעת מיעוט

חבר הכנסת ד' ליבאי:

מסתייג מפרק דיני הראיות.

ההגנה על ילדים בסיכון אינה יכולה להיות שלמה ללא עיגון מתאים בחוק. אף כי בתחומים מסוימים החוק הישראלי הינו מן המתקדמים ביותר בתחום ההגנה על הילד, הרי שקיימים עדיין חסרים רבים בהגנת החוק על ילדים הנמצאים בסיכון. זאת, הן במישור הענישה הפלילית והן במישור ההגנה על הילד. לוועדה הוגשו סקירות מפורטות בנוגע להסדרת תחומים אלו בחוק הישראלי. בתחומים מספר מצאה הוועדה לנכון לאמץ הסדרים חקיקתיים אשר נוסו בהצלחה במקומות שונים בעולם.

א. החוק הפלילי

1. קביעת חובת דיווח

בסעיף 2(א) לחוק הנוער (טיפול והשגחה) יש היום התייחסות חלקית ובלתי מספקת לחובת הדיווח על הידוע על מקרה של התעללות או פגיעה בילדים. סעיף זה טעון הרחבה של חיובי הדיווח וענישה כפי שייקבע בחוק.

2. קביעת עבירה פלילית ספציפית בנוגע להתעללות בילדים

בהעדר עבירה ספציפית בנוגע להתעללות בילדים מואשמים המתעללים בקטינים בעבירות פליליות כלליות. כדי לתת לעבירות ההתעללות בילדים את אופיה המיוחד של העבירה, הכוללת את גילו של הקורבן, אופיה המתמשך ומערכת היחסים, ייקבע סעיף מיוחד בחוק העונשין על פגיעה או התעללות בקטינים.

3. הרחבת החוק הפלילי לגבי עבירות של גילוי עריות

הרחבת החוק על עבירות מין נגד קטינים בתוך המשפחה בשני תחומים:

א. בעבירות מין שאינן בעילה;

ב. בהתייחסות לקרובי משפחה נוספים על אב ובתו.

4. דחיית מירון ההתיישנות בעבירות של התעללות בילדים

לפי המצב החוקי היום קיימת התיישנות על עבירות שנעשו לפני חמש שנים. לא אחת נחשפות עבירות מעין אלו רק לאחר שהילד הפגוע מגיע לגיל מבוגר יותר. על כן מוצע לקבוע בחוק, כי על עבירות של פגיעה בקטינים יידחה מירון ההתיישנות עד להגיעו של הקטין לגיל 16.

5. קביעת צווי הרחקה

עיגון בחוק של האפשרות של מתן צווי הרחקה לפוגע בקטין, ולא רק לנפגע, במקרה של חשש להישנות הפגיעה.

6. קביעת אלטרנטיבות טיפוליות למאסר

כדי להביא למציאת פתרונות ארוכי טווח למשפחותיהם של המתעללים יש לקבוע בחוק אלטרנטיבות טיפוליות למאסר בעבירות של פגיעה בקטינים. חקיקה זו תלווה בהכנתן של מסגרות טיפוליות מתאימות.

ב. דיני ראיות

ההסדרים המיוחדים בחוק בנוגע להעברת ילדים חלים רק

כת. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: 1. מערכת הבריאות;

2. שביחת רופאים בבתי-חולים ממשלתיים

של בתי-החולים בדרך הקלה של ניצול מצוקתן של הקבוצות החלשות ביותר. הוועדה תובעת לבטל את ההצעות לגבות תשלומים עבור שירותים פסיכיאטריים ודמי-כניסה לאשפוז סיעודי.

4. הוועדה שמעה על ההסדר שהושג לאחרונה עם רופאי בתי-החולים הממשלתיים בדבר הפעלת משמרת שנייה לכדיקות ולניתוחים קלים. הוועדה מביעה את תקוותה, כי ההסדר אכן ייכנס לתוקף כמתוכנן, ויסיר את האיום המיידי של שביחת הרופאים. עם זה, הוועדה ממליצה בפני שר הבריאות להמשיך ולפעול לסגירת הפער ולהשוואת תנאי השכר בין רופאי המדינה ורופאי קופת-חולים, ולמצאת פתרון כולל לבעיית קיצור התורים לניתוחים אלקטיביים בבתי-החולים, הן הממשלתיים והן של קופת-חולים.

5. במסגרת המאמצים להקטין את העומס בבתי-החולים במרכז הארץ, ובמטרה להשוות את שירותי הרפואה לכלל האוכלוסייה, ממליצה הוועדה בפני שר הבריאות להחיש את הצעדים להעלאת רמתם של בתי-החולים הפריפריים תוך הגברת התמריצים לרופאים בבתי-חולים אלה והעמקת האקדמיזציה שלהם.

6. הוועדה סבורה כי פתרון אמיתי ויסודי למשבר הבריאות מחייב הזרמת משאבים רציניים למערכת. הוועדה מביעה את תקוותה, כי ועדת החקירה הממלכתית אשר מונתה לנושא הבריאות תסיים את עבודתה בקרוב, וכי מסקנותיה יקדמו את הנושא. עם זה, הוועדה ממליצה בפני שר הבריאות להתחיל בהכנות מעשיות לחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ללא קשר עם עבודתה של ועדת החקירה.

7. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

דעת יחיד של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו:

1. הוועדה אוחת בדעה, שיש להעמיד את הבריאות בעדיפות לאומית, להקצות לה את המשאבים הדרושים ולהימנע מקיצוצים תקציביים בעתיד.

2. הוועדה רואה בחיוב את קיומה של הרפואה הציבורית השוויונית ורואה צורך בחיזוקה, ותובעת להעמיד לרשותה את הכלים הארגוניים והמשאבים הדרושים כדי שתוכל למלא את תפקידה כנדרש כלפי הנוקקים לשירותי הבריאות בכל חלקי הארץ.

3. הוועדה מביעה את דאגתה לנוכח הקטנת חלקה של הממשלה בתקציב המיועד לשירותי הבריאות, ובמיוחד הקטנת השתתפותה בתקציב קופת-חולים הכללית מ-28% ב-1977 ל-2% ב-1988. הוועדה דורשת מן הממשלה להגדיל את חלקה ולהויר את המשאבים הדרושים, כדי לאפשר קיום של רמה רפואית גבוהה וקידום ופיתוח טכנולוגי.

4. הוועדה מתנגדת לצעדים שנקטו להטלת תשלומים על החולים הפסיכיאטריים והקשישים הסיעודיים, ומתנגדת להוראות שניתנו על-ידי משרד הבריאות לבתי-החולים הממשלתיים לגבות תשלומים נוספים מהחולים עבור

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום ה' בשבט התשמ"ט, 11 בינואר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת א' רביץ, ש' הלפרט, ח' פורת ויצ' לרי בנושא "מערכת הבריאות". הוועדה החלה לדון בנושא ביום 22 בפברואר 1989.

ביום כ"ט באדר ב' התשמ"ט, 5 באפריל 1989, העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת ש' אלוני, ר' פנחסי ומ' וילנר בנושא "שביחת רופאים בבתי-חולים ממשלתיים".

הוועדה דנה בנושא בארבע ישיבות, ואיחדה את הדיון בשתי ההצעות.

ההצעות הועלו על רקע המשבר המתמשך במערכת הבריאות והחשש להתמוטטות מוחלטת של שירותי הרפואה הציבורית, העדר כל סיכוי להתגבר על בעיית התורים המתארכים לניתוחים אלקטיביים ודרישת רופאי בתי-החולים הממשלתיים להשוות את תנאיהם לאלה של רופאי קופת-חולים. ההסדר שהושג לפני כשנה בין הנהלת קופת-חולים לרופאי בתי-החולים שלה לקיצור תורים לניתוחים, שלא על דעת משרד האוצר, הגדיל עד 30% את הפער בינם לבין רופאי בתי-החולים הממשלתיים. סיורבו של האוצר לפרוץ את הסכם השכר הכללי במשק, וכן תביעותיהם של עובדי מגורים נוספים במערכת המפעילה את בתי-החולים, ובמיוחד את חדרי הניתוח — בין היתר אחיות, עובדי מעבדות, עובדי מינהל ומשק וכ' — כתנאי להצטרפותם לכל הסדר שייקבע, הביאו את המשבר למבוי סתום והחריפו את המצב עד כדי סיכון ממשי של חיי אדם. מצב זה גרם לפריחה בלתי מבוקרת של הרפואה הפרטית והשחורה על חשבון הרפואה הציבורית, שנהפכה ל"רפואה לעניים".

במהלך דיוניה שמעה הוועדה את שר הבריאות, את נציגי משרד האוצר ואת נציגי רופאי המדינה. הוועדה שמעה על המאמצים להגיע עם רופאי המדינה ובתי-החולים הממשלתיים להסדר בדבר הפעלת משמרת שנייה של ניתוחים ומבצע לקיצור תורים בניתוחים אלקטיביים. בין היתר שמעה הוועדה על החלטת המשרד לגבות תשלומים תמורת שירותים פסיכיאטריים, ותביעתו להנהיג דמי-כניסה לאשפוז סיעודי. זאת במסגרת המאמצים למצוא מקורות כספיים להחזקת בתי-החולים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מוקיעה את התופעה של רפואה שחורה — הערפת חולים תמורת תשלום בתוך בתי-החולים במסגרת ועל חשבון הרפואה הציבורית. הוועדה פונה לשר הבריאות להגביר את הפיקוח על תופעה זו ולהעמיד את האשמים לדין.

2. הוועדה קובעת כי חיזוקה של הרפואה הציבורית הינו הערכה היחידה למתן שירותי בריאות נאותים לכל תושבי המדינה. רפואה ציבורית חזקה הינה הדרך היחידה למלחמה ברפואה השחורה. הוועדה קוראת לממשלה להעמיד לרשות הרפואה הציבורית את האמצעים הדרושים לקיומה ולפיתוחה.

3. הוועדה מתנגדת לניסיונות לפתור את מצוקתם הכספית

הוועדה מביעה את הערכה לעובדים כמערכת הבריאות על כל חלקיה, על העבודה המסורה והקשה ועל השירות הנאמן הניתן לחולים.

5. שירותי הפריית מבחנה, צנתור, קטרקט, פרוסטטה, קוצב-לב ועוד. הוועדה קוראת לשר הבריאות לבטל הוראות אלו.

כט. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: 1. תוכנית חירום לבלית האבטלה; 2. אבטלה ודמי אבטלה; 3. עלייה בממדי האבטלה ומספר מקבלי דמי אבטלה.

לצורך בחינות חוק כדי לעודד מובטלים לקבל עבודות זמינות — הוועדה סבורה כי הזכאות לדמי אבטלה נקתה על-ידי העובדים מכוח ביטוח שעבורו שילמו משכר עבודתם, ולא הפגיעה בזכאות לדמי אבטלה היא שתפתור את בעית האבטלה במשק.

4. הוועדה הגיעה למסקנה כי השכר הנמוך הוא הגורם המרכזי לסירובם של מובטלים לצאת לעבודות מצויות. הוועדה ממליצה בפני שר העבודה והרווחה לפעול למתן תוספת שכר מכספי קרן האבטלה למובטלים שילכו לעבודה כתעשייה, בכניין ובחלואות.

הוועדה משוכנעת, כי המפתח לפתרון בעית האבטלה הוא בצמיחה כלכלית וביצירת מקומות עבודה מתאימים. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול להגברת ההשקעות במפעלים שיוסיפו מקומות תעסוקה במשק, במיוחד בערי פיתוח. הוועדה ממליצה בפני שר האוצר ושר התעשייה והמסחר לפעול לרבייה מיידית בכל הנושא של סיווג ערי הפיתוח לצורך מתן תמריצים ועידוד השקעות.

5. הוועדה תובעת משר האוצר להביא לכך שתוסר המכשלה שמעמידים הבנקים בפני כל תוכנית צמיחה המאושרת כיום על-ידי הממשלה, הן בתחום הריבית והן בתחום הביטחונות.

6. הוועדה מתנגדת לכל ניסיון לחקן את חוק שכר מינימום כדרך לפתור בעיות אבטלה ולמשוך עובדים לעבודות מצויות. הוועדה סבורה, כי משיכת מובטלים לעבודות מצויות צריכה להיעשות בדרך של עידוד ולא בדרך ענישה. הוועדה מוקיעה לחצים של מעסיקים להבאת עובדים וזים. הוועדה סבורה, כי ברובם המכריע של המקרים מחדשור בעובדים ישראלים עומד מאחורי ניסיונות אלה אלא שיקולים של רווחי המעסיקים. הוועדה פונה לשר האוצר ולשר העבודה והרווחה לחדול מניסיונותיהם לפגוע בשכר המינימום.

7. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול ביחד עם שר התעשייה והמסחר להגברת מערכת ההכשרה וההסבה המקצועית שתכשיר עובדים במקצועות ובמקומות שבהם הם נדרשים, בהתאם לתחזית הצמיחה הכלכלית.

8. הוועדה סבורה, כי עד למציאת פתרון כולל ותחילת הצמיחה הכלכלית יש לפעול בדרך של טיפול פרטני נקודתי במקדי האבטלה, באמצעות פעולות חירום נקודתיות, בכלל זה הקדמת מפעלי תשתית ועבודות יזומות, במיוחד בערי פיתוח. הוועדה תובעת משר התעשייה והמסחר לפעול להבאת מפעלים עתירי ידע לערי הפיתוח, כדי ליצור בהן מקומות עבודה לדרור הצעיר. הוועדה ממליצה בפני שר התעשייה והמסחר לפעול בדחיפות בנושא זה ביחד עם שר האוצר ושר העבודה והרווחה.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום י"ט בשבט התשמ"ט, 25 בינואר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו בנושא "תוכנית חירום לבלית האבטלה".

ביום א' באדר ב' התשמ"ט, 8 במארס 1989, העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת י" פרח ומ' פרוש בנושא "אבטלה ודמי אבטלה", וביום י"א בסיוון התשמ"ט, 14 ביוני 1989, העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת א' נמיר בנושא "עלייה בממדי האבטלה ומספר מקבלי דמי האבטלה".

הוועדה איחרה את הדיון בשלוש ההצעות; במהלכו שמעה את שר האוצר, את שר התעשייה והמסחר, את סגן שר העבודה והרווחה, את מנכ"ל שירות התעסוקה ומנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, ואת נציגי ההסתדרות והתעשיינים.

הוועדה שמעה נתונים מדויגים ביותר על משכר התעסוקה והסכנה להתמוטטות המערכת. בחודש יוני הגיע מספר הבלתי-תעסוקים לכ-140,000, ועמד על כ-9% מכוח העבודה האזרחי במשק, לעומת כ-7% בסוף 1988. מספר דורשי העבודה הגיע לכ-78,000; כ-42,000 קיבלו דמי אבטלה. מספר ההזמנות לעבודה בחודש מאי עמד על כ-19,000 — הזמנה אחת על כל ארבעה דורשי עבודה.

הוועדה שמעה על המצב החמור במיוחד בערי הפיתוח, שבהן קטן מגוון התעסוקות והאלטרנטיבות העומדות בפני עובדים שפוטרו מעבודתם, במיוחד צעירים משכילים ויוצאי צבא. שיעורי האבטלה בחלק מערי הפיתוח עומדים על פי-שניים מן הממוצע הארצי. הוועדה שמעה מפי שר התעשייה והמסחר שעד היום לא נוצלו כספי הקרן למפעלים במצוקה שאושרו על-ידי הממשלה וועדת הכספים, בגלל סירובם של הבנקים.

הוועדה שמעה על תוכניות הממשלה לטיפול במצב — בין היתר בתחום עידוד השקעות וצמיחה כלכלית, הכשרה מקצועית, ותיקונים בזכויות בביטוח אבטלה, כדי לעודד מובטלים לקבל עבודות מוצעות ולהפחית סרבנות.

כתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את דאגתה החמורה נוכח משכר האבטלה הגואה והסכנה להתמוטטות כוללת של מערכת התעסוקה במשק, ונוכח התייחסות הממשלה והגורמים האחראים לנושא, הגובלת בשאנונות. יחידה מכך, במהלך דיוניה למדה הוועדה כי לא הוכנה כל תוכנית במשרדי הממשלה להיערכות לקראת אפשרות של אבטלה בממדים כה גדולים. הוועדה סבורה, כי המצב הקיים מחייב הכרזה על תוכנית חירום לאומית למלחמה באבטלה והעמדת הנושא בעדיפות ראשונה בסדר העדיפויות הלאומי.

2. הוועדה מתנגדת לכל ניסיון להטיל במובטלים את אשמת האבטלה במשק. גם אם קיימות בשוליים תופעות של סרבנות עבודה, ועם כל החשיבות שהוועדה מייחסת

9. הוועדה תובעת משר הארצ, משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר להגיש לוועדה תוכנית רחבה ומלאה להתמודדות עם בעיית האבטלה.
10. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה והמסחר לדווח לה על ביצוע המסקנות תוך שלושה חודשים.

ל. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: בית-החולים "ביקור-חולים"

על-ידי ההסכם שנחתם עם קופת-חולים, מיני הנהלה חדשה, ושיפור האווירה והיחסים הפרטנליים בין הצוותים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את הערכתה לפעולתם של הרופאים והעובדים של בית-החולים "ביקור-חולים", למרות המבנים המיושנים והתנאים הפיסיים הקשים ביותר שבהם הם עובדים. הוועדה מביעה את התרשמותה החיובית המיוחדת מן האווירה הטובה ורוח הצוות השוררת בין הרופאים והעובדים. הוועדה ערה למקומו החשוב של בית-החולים, השוכן במרכז ירושלים, ולצרכים שהוא מספק, במיוחד לאוכלוסייה הדתית בעיר.
2. הוועדה תובעת מהנהלת בית-החולים "ביקור-חולים" להסדיר מייד את זכויותיהם של העובדים בביטוח פנסיוני.
3. הוועדה מביעה את הערכתה לצוות הרופאים והעובדים של בית-החולים "שערי-צדק". הוועדה ערה לשיפור הניכר שחל לאחרונה באווירה בבית-החולים ולעובדה שבית-החולים עלה על דרך המלך להבראה כוללת, גם בעקבות ההסכם שנחתם עם קופת-חולים.
4. הוועדה סבורה, כי מאחר ש"ביקור-חולים" מתפקד היטב כבית-חולים ולשביעות רצונם של כל הנוגעים בדבר — הקשיים הכספיים שאליהם נקלע אינם יכולים לשמש עילה לפתור בעיות כלכליות ואחרות של בית-החולים "שערי-צדק" — הטענות כשלעצמן פתרון וסיוע במישר אחר.
5. הוועדה סבורה, כי בתנאים הנוכחיים אין מקום למיזוג שני בית-החולים.
6. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ט"ז בסיוון התשמ"ט, 19 ביוני 1989, את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת "מצא, מ' גפני, ש' דיין וא' ורדיגר בנושא: בית-החולים "ביקור-חולים".

הנושא הועלה על רקע החלטת שר הבריאות למנות ועדה לבדיקת הצעות לאחד את בית-החולים "ביקור-חולים" עם בית-החולים "שערי-צדק" בירושלים. הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, וביום 24 ביולי 1989 ביקרה בשני בתי-החולים ועמדה על מצבם.

הוועדה שמעה כי השיקול הראשוני לבדיקת ההצעה למיזוג בתי-החולים היה כלכלי — מצבו הכספי של בית-החולים "ביקור-חולים" והעיקול שהוטל עליו על-ידי מס הכנסה בגלל חוב של כ-35 מיליון ש"ח. לאחר שהוחלט לבדוק את הנושא שולבו בדיון על האיחוד שיקולים רפואיים ומקצועיים, והשלכות המיזוג על מערכת האשפוז בירושלים בכלל, ובמיוחד כמה שנוגע לאוכלוסייה הדתית, שהיא הנוקטת העיקרית לשירותי "ביקור-חולים".

הוועדה שמעה על רמתו הרפואית הגבוהה של בית-החולים "ביקור-חולים" ועל שירותיו הטובים, האווירה הטובה ומערכת יחסי העבודה ורוח הצוות המעולים, לשביעות רצונם של המאושפזים — למרות המבנים המיושנים שבהם הוא שוכן והתנאים הפיסיים הקשים שבהם הוא פועל. הוועדה שמעה על המאמצים לאזן את תקציבו של בית-החולים ועל סיכוייו לצאת מן המשבר הכספי שאליו נקלע.

הוועדה בביקורה התרשמה מן המבנה החדש והמרווח של בית-החולים "שערי-צדק", המתוכנן להפעלת כ-1,000 מיטות והפועל כיום בנפח מאושר של כ-300 מיטות בלבד, כששתי הקומות העליונות עומדות ריקות. הוועדה שמעה על המאמצים להכריא את בית-החולים "שערי-צדק", בין היתר